

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

โดย

นายศักดิ์พงศ์ หอมหวล และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

โครงการวิจัย

ารณิศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลื่ อำเภอพยัคมภูมิพิสัย 2ำแบกแอะบ**ว**ะบวหบาวญ่าถทองภูมินัญญาท้องอินโดยหุมหน

*****************	T4.0.48	เรียนรั
	41	เรีกรลเ
(เรกล) หนรั	เราแบบเกา	รณ์เลก .ยเรล

อูวนวุยทนเนเนเยมท

ใขถ

ด**ะหน**ดห ห้**ะพลิก**หิขเน

ห**ว**ถ่อุหยู่ มี บุมราที่ติดำบ๋ย

หมลยอูผลุ ภูผม์ท

หายประจักษ์ ภูมิศรีจันทร์

เล้าพรศรี หาสุขล้ำ

หมายหกุผู ข้าแลอหมา

หางสาวทับยา อุหมรกรมุง

หวงพลงยุ มงล์ภัยว

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค ื่นหุมผห้หไดย

ลดัดในบริเจรในนัดอุดิโนในอลระเกมบริเจรากดังรากจากจะกระโครดฐกลักนาลบอลรากหาดกล นาโมงรู้ (EESS.R.พ. รุปเนริไนนั้นต) ISSS. R.พ. เนากินดระโครดฐกลักนาดนอลระเกมบริเจรากนรรากอกิ นาดานกิดจากค่อง เพราะเกมเดิโด้ในบริเจริโนนอล่า เนากิจรากใรรู้ดีโครากนอกนดิเรดฐกลัก จะเรื่องอเมคบรลิจันบริโด้ในบริเจนัทในนักงนั่น SASS. R.พ. ดิเจะห่ามเนากิจรากดิจัยถูนั้งกระระพ ดินคนโมเบริเจนัทใบงานหาไมนิบดไ แล้งกัดนโมเบริโด้ดอีหาใช้นบริเจรากนรราคอกิ จอได้ใร้นารคลาย แอคลรานกลนใจกลับที่ใบงานหาไมนิบดไ แล้งกัดนิโมเบริโด้ดอีหาใช้เหรืนบริเจรากนรราคอกิ จอได้ใร้นารคม เกมเค แอคลรานกลนใจเกินหารลดิโจโดนเขาแห่ดิโจโนบริเจราในนั้นตัด ดีในถึงอีหาริเมนบริเจนักนระกอดินกา เกาหิดบูลักในเกาหายนินเริ่มที่กรมเจาในนั้นตัด ดีในถึงอีหาในเริ่มเบริเจนาและแบบริเจนีนการการกอดิ โดนเรื่อนบริเจราในใหาเหานนินเริ่มที่กรมเจาในบริเจนาหาดิจรากมาดิจเกินกรากนระกอดิ เกมหิใรแบริเจนติเจนาแล้วเกินเกาหาดิจเกาหนาดินเริ่มการเกาหลังการควด หายนิบเดิรเกาหาดิจเ

โครงการจิจับเรื่องรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูษิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ เป็นความเห็นหรือมกันที่จะอนุรักษ์ และสืบสาน สืบทอด คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความเห็นพร้อมกันที่จะอนุรักษ์ และสืบสาน สืบทอด ขนาบธรรมเนียม ประเพณี คลอดจนของดีที่มีในท้องถิ่น ที่เป็นภูษิปัญญาท้องถิ่นส้วน ๆ ซึ่งนับวันเริ่ม ขนาบธรรมเนียม ประเพณี คลอดจนของดีที่มีในท้องถิ่น ที่เป็นภูษิปัญญาที่องผู้สบไป คลอดทั้งเป็นการสร้าง คระสูญหายไปตามการรักถิ่นที่จงู่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีรูปแบบและยังขึ้นต้องไป

เขาก SI หลิงพื้นผอกรากมงรีเรากนรรกจกิดจำนานั้น นชนชนในพนดีหันอิงอห้าญญิโนิถู

เดิม,เดิอนทุ้งรัชบัตอนทุ้งที่ผลินเพดทุ้นหดนุ้นานั้นหีพร้างกราคณิคุใหลใหน่ที่จะที่นนุก การดี เชิง

เดิม,เดิอนทุ้งอังบัตอนทุ้งที่ผลินเรพดทุ้นหดนุ้นานั้นหีพร้างกราคณิคุใหลใหน่ หานหลางแบบกัรรถ

แกะครารักรากอดิ รานั้นกับเกิดหิวณนากัดนิตา เชิงรถคามของดิเชนรรชนาดไปนนี้ หลิงอห้าญญูนินิถู

เดิม นอกษ์หนงรากนั้นในานั้นหนานาดิจริท มานั้นหีนานนิก่อเรากษณ์ นอกนงรากนั้นกั้นใหลากคลิกก

เณิมระโรง ดีไวท้อรานากษ ๆ เชิงนี้ก็ไป กลิงนินจังคัดควัดนอก นาดาทักโนงรากนั้ ดีที่ให้รากคลิกก

กทุ ดินกทัคมหนรงองบานนอดมใกลาง ในอิงกับถูญนินิถูงคโดนทากนอกรากกับเลิม หาดไทรที่ไป

รถม รู้นงรีเร่อหากาด นงริกาดเลิมกักสดริท มจานอดมในานั้นรูกน่า รูกอพกาด รริจณะรากมากกร

 ของ ทุกผ่างหั้งองค์กรในท้องดิน สถานที่ราชการในชุมชน ครูประจำการ นักเรียน ผู้ปกครองนัก เรียนรู้ตามตัดขภาพและเด็มตัดขภาพที่หลาดาดาย โดยภูมิโญญาที่องกินั้น ด้องใต้รับความรายเรื่อนน้อ ให้เป็นองค์กรที่สำคัญในชุมชนองค์กรหนึ่งด้วย แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น กระบวนการพัฒนานักเรียนให้ โทรพัศน์วารสารและ หนังสือพิมพ์ ชุมชนดื่นตัว ให้การสนับสมุน ยกย่องเคารพครูภูมิญญาท้องดิน อย่างและคำเนินการตาม เป็นที่ขอมรับของหลายหน่วยงาน โรงเรียนใต้รับการเผยแพร่ทางสถานี บุภทุบเริกห ส่วนหน่วถงานอื่นให้ความสนใจ และสนับสนุนกิจกรรมให้โรงเรียนอื่นเอาเป็นแบบ คนอิร์พไปใร้เบริเดียนรักการการการการทำใหญ่ หายกรายกันครูขังให้เรียนรู้ไปพร้อม ค ทัศนศิลป์, บโหรี บูรณาการกับกลุ่มสร้างเสริมสักษณะนิสัช, สาขา หมอลำ หญา สรภัญญะ, ได้ เช่น สาขาสมุน ใหร มูรณาการกับกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และวิทยาศาสตร์, สาขา ยณะครู ใค้ให้ความสำคัญกับการเรียนโดยใช้ภูมิปิญญาท้องถิ่นมาบูรณาการกับวิชาปกคิดามหลักสูตร หใรหาวารเรื่อกำหิดพ เช่นใน นาลกรับเริ่มใน ,เห็มครับแรพอท ,นักคนัรเก หษัง คีโนยเรียร่วงหรร คิ สามารถนำไปประยุกด์ใช้ในชีวิตประยาวันได้ บางสาขาวิชานารถนำในไปประยุกด์ใช้ในชีวิตประยุ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้พัฒนาการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับวิชาปกติ ได้เป็นอย่าง นใต้สีที่นระสบริจ นรรสมคูนิ กอองคลมเาล็ก หรือรือคีรรก อในลนเวดที่ใต้ในบริเกม เว่นพ มาง ษาวอิสาน พ่อครู แม่ครู อยู่ในฐานะเป็นเครือญาติ ความใกล้ชิดกับนักเรียนจึงมีสูงมาก ผลการคำเนิน บบามู่อนป้านารค นิหคน้าพ้อห นหใจบลิ้มขอนหกฤปรากอลิ จองพชิเอนร่อ เนาหรากอลิ กลัพพชิเอนิ เพราะสภาพทั่วไปของชุมชนมีความเป็นอยู่แบบชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง กลิหนใน นาลอิเนาก อลิ นอิงอหานาลรใชกดหนา่วงากปรัปห้านาก าชวิงองติเชนรงชนาตบาลห ร์ฦแกภแอะบระภวทบารตุ่าถมอชลอสษร์บิทูฏเติดำมุอสยูห ใหแค่อะฉาลาวิลา อะทูหยาบ

นารกับเล็กเจ แกะระบบระห์บาลนักจาก โดงการได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จากรำนักจาน กองทุนสนับสนุนการวิจัง สำนักงานกากกาด คลอดทั้งเจ้าหน้าที่คนบ่าระสนกงาวจังหัวจังทั้งอนั้งจุนั้นกระกาน การกาน ที่ให้ความช่วงเหลือ เป็นที่ปริกษาด้วงดีบาโจงตลอด รวมทั้งคณะจากว่าในอาษัทการกานสบ การกาน ทุกหน้างบราน ที่ให้ความส่วนการกามเล้าอันที่ให้คำปริกษาในทุก ๆ ด้าน คุณความสบ เอกสารเล่นนี้ จงส่งผลให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญ โชคดีก้างหน้าในอาษัทรานสิบ โป หารโรงเริงนบ้านโนนสูงคอนหลีข้อขอบพระคุณทุกฝ่างที่เกิงจข้อง เป็นอย่างยิ่ง

แต่ละผ่าขอบ่างเป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกค์และบูรณาการกับการเรียน

เริ่มของการทำงานนั้นคืองมีการวางแผนร่วมกัน จัดเวทีชาวบ้าน และทำงานปัปตามททททำที่ของ

เริงน และที่สำคัญที่สุด คือชุมชน คืองเป็นชุมชนที่เป็นแจ็ง หรือมที่จะร่วมพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่งจุด

นขนฐรถมนบริเมรโชาด์หนรคินซิ้นพื้นที่นาดกคกิม จัดมลงาบอลิโติกในเกตนอลราก

ละหนอห ห้ะพลิกห้ 7422 มชากศิหฤพ

นเขาติ

21	սչդ
91	ห ^{ลิ} รอหาญญหีนิกูซัโบคโ มอกรากนบริเรากคจิรากรมมอนกาย ั ช 7.2
εī	2.6 การส่งเสริมภูมิปัญญาที่องถืน
15	บารพอท ให โรงเริกท
	2.5 ผู้มีบทบาทในการนำภูมิปัญญาพ้องลินมาใช้ ในการจัดการเรียน
6	2.4 กฎหมาช [ี] นีกีขร <i>ง</i> ้องกับภูมิปัญญาท้องดีน
8	ร.3 ความสำคัญของภูมิโญญาที่องถิ่นต่อสังคม
8	ร.ร ประเภทของภูมิใหูญาท้องถิ่น
9	2.1 ลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
9	เ อษ์ระเกิเห็นชีรินาะลลมสาลดง s ห้พบ
₽	นั้นรัสนใบดีถึงเกาหึงเกกเดนรัดไ ขดารดเคลิกพ 7.1
†	า.6 งบประมาณที่ใช้ในกานระโบร อ.เ
†	ชดีดีรเกมนิมาคิรเก 2.1
ε	ចិត្តិ ពេល ក្រុង ស្វាប់ ស
3	บ ัดวิ รากระคริพิรธรรษฤติวิ E.1
3	ช้อ๊ระเกนากาค ร.1
I	เหตุในของกัดเล็กการเกา
I	บทที่ 1 สรุปโครงการวิจับโคยบ่อ
៥	ามพูฟลงุอ
Q.	หเกระ <u>ใ</u> นระกคิดกิ
6	นาะภูติแผสป์ภู
હ	นารภูติษาราง
ſ _b	ยเมาูติบเพ
u	ยารภูติ
	เห็เค็
เนน	นูนก
	•

สารภัญ (ค่อ)

42	เรือง ว็ฦแภกแอะบระกวหบารยุ่วถมองปัญฎติต้งมูองยู่ห เูษณ์มนห
	ษัตริรากรรคในาต หกิรดห้าเดูญในั้นถูกหม่คราก 4.2
15	มเนิดเขติด 5.3
15	ร.2 เชิญครูถูบิบิญญาด้านจักสามาสอน
IS	คคินเรลงขางครามคิด
15	บทที่ 5 กระบวนการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น
07	4.2 สภาพรานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานาราชานา
36	นชนชุงองโปรทัพทุก 1.4
36	ห็นพื้นองประจัพการ 4 หึกบ
23	นางนนิทคิรากชิธิระคมนอดนซ้ 11.8
23	ลนูดังักพกรนะรไระคมโพรรสกเรียก 01.8
77	บัติริเกษนิมาติเลเรยรร 2.5
77	3.8 การการวานจันต
71	បថិទិចជិះឲនិកា \ តជ្ជឲ ៃ ទក់ការ \ ୮.៩
17	3.6 ผู้สนับสนุนโครงการ
70	ชัดินที่ชดมยานหาใหม่คุก 2.5
50	ចិ ចិនកោរជាក្រគំកំរវិគី 4.٤
50	3.3 รูปแบบในการศึกษาวิจัข
61	บัติริสามาราพภาพพัฒนาย์ม 2.5
18	คลิตม มนองก 1.5
81	ชัดิระกนนิทคิระกนตนระก ย ห้าน
	·
เหน	้ ,
	ı

นาวภูติ (พูอ)

110	นิ้งคัดไ ในรูทิบชี้ดีรเกคพ
110	บที่ 8 สรุปผลการวิจัย
601	สุดเนทอแทร
L01	นิทคันเขาร 11.2.7
104	รัคธ าษาต ิดคาษาร 01.2.7
101	7.2.9 สาขาบายศรีสู้จวัญ
86	7.2.8 สาขาทอพรมเช็ดเห้า
96	7.2.7 สาขาภาษาอังกฤษ
76	7.2.6 สาขาสามเห
۲8	7.2.5 สาขาภาษาไทย(ผญา , สรภัญญะ,หมอลำ)
28	มากกว้าษากั
64	• ใชลินทัพเขาต 2.2.7
IL	ริทในเขาก 2.2. <i>T</i>
59	7.2.1 สาขาสมุนไพร
ς9	7.2 รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องดิน 11 สาขา
٤9	า.7 การจัดการศึกษาโคยการนี้ส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องดิน
٤9	ภมผู ง ริฦหภภบารอุษยารยูบลา J ษฤ เสียมาใต้ตำมุองยู่ห
79	ម្ ~~រ~~ វិរា
19	6.4 การพัฒนาผู้เรียนโดยคนในชุมชน
19	6.3 การพัฒนาผู้เรียนโดยการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนเอง
19	e.2 บระมวหบารพุฒหาฟู้เริยน โคยครูภูมิบูญญูญูญห
LS	6.1 กระบานการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน
LS	บทที่ 6 กระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
หูน	มมม

ฆเขภูู่ที่ (ผู้อ)

ประวัติของผู้	ចិតិ	, ,	526
บบผหมาย	ທີ	นะเกิดกิพเก	502
บยพพยน	103	ดิเชนรรชาษกศึเโรมดิเรากหินหม นบริเราดาองคัพหนมม	700
บยหมาย	Ŋ,	บารฦระส์ทเวพูสเวฎเท	182
บเนพษเน	J.	นรัดใบคเหิดรูเกินสูตชารเกอริหลรัยเร	071
		โรงเรียนป้านโนนสูงคอนหลื่	L91
บะหหษเช	៥	แบบบันทึกการสัมภาษณ์ภูมิบูญญาท้องกิน	
บบผหมบบ	ß	มูมเกูกภแหย่งเร็จนรู้ โรงเร็จนบ้านโนนสูงคอนหลี่	†9I
นะหพษเช	1	มูมสูถกบ็ฏฏติติมมูองยู่ห โรงเริกหกูมห ใหหผ็งผอหมยู่	158
บเหพษเน	ß	โนลิ, เอลก, อนาหารกสิริ	9\$1
บเหพษเช	Πø	วิฦเเภภเยะบวรภวหบวะยุ่วถมอษบิ <u>ท</u> ูฏติติงมมูองยูห โษณฑ์ม ม ห	133
บเพพษเน	IJ	นายนนิเาครายแนรราชกิ	150
บเหหนเบ			116
มูนแ			เน็ห
•			

_ี ฮ.ว.ภุญิแผมงาพ

ւռ	м
16	

572	2 ออิชายม E ออิชานิทหัวหาใต้ความากับเกิรเก อ่ว ทัพทา	گی
774	โรลคินคักรากรรคโนชนบป้า รเลครลม ครัพรธัรากัชาษกคิ 25 ก็พาก	ß
223		
777	วหที่ 23 รองเลขาธิการ กปษ. เชี้ยมชมกิจกรรมสาขาทโหรี	ţ
177	รรกรรคโนชนงชี้เขติพินิภูตคชัพ.อใร.หหรอม นาคราตาหน.อไร.อครร ทีพาก	ß
550	าาหกี 21 คณะอาจารบังกก นน เชียมชมกิจกรรมสาขาสานแห	ß
513	(คิรบกิเระพนคิณ) รพในหลังขางเกิดกู้กามเถละพิชสมุน ใพร (เคลิมพระเกิบรดิ)	ţ
817	าาหหื่ 19 กิจกรรมการบำเห็ญประโยชน์ปลูกปาและพืชสมุนไพร (ปลูกปาภูมิรักษ์)	ţ
L1 7	บาพพู่ 18 บูลบรรทบวรเริกทบวรผอหแหย่งเริงหรู้ใหโรงเริงหนางาสทุนไพร	g
516	นรรกศก นชนบบิเดิรบกิหา เช่าก รากริเษณ เอร ดิชโบชั่วให้เดิพ กลคินาห 🔃 หิพาก	ß
512	สพท. มค. เขด 2 เชิ้งบชมสาขามโทรีและสาขาจักสาม	
	วาหที่ 16นายชาติชาตรี โยสีดา รองปลัดกระทรวงศึกษาษิการและผู้ตรวจราชการ	ß
514	ราหที่ 15 กิจกรรมการเรียนการสอนสาขาคณิตศาสตร์กับการเรียนแบบบูรณาการ	ş
513	นารดพอนลเน้ หมนาลาขาล , บทไวนาก าขาล , นาลกจ้าขาลนระกรกิ 41 หิพาก	ß
717	าหพื่ 13 กิจกรรมสาขาบายศรีสู้ขวัญนำเสนอผลงานค่อสาธารณชน	ţ
511	นิหคนักษาตนระกรกิ นชนบบิเดิรบลิหัง	
	าพที่ 12ท่านคิลก พัฒน์วิชัยโชติ รอง เลขาธิการ กปช.	ţ
510	นารลพอนรเน้า เพโนทุธาชาธรณา เห็าครั้งเนรพอหาชาชนรถลดิ 11 ห็พกก	ţ
500	กาหหั่ 10 พิธิลงนามในสัญญาโครงการวิจัย ๆ โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลีกับ สกร. ภาค	
208	กาพที่ 9 คณะอาจารบ์จาก ม. ธรรมศาสตร์ และ สกว. ภาค เชียมชมกิจกรรมภูมิปัญญาท้องดิน	ŗ
۲0۲	กาพที่ 8 กิจกรรมภูมิปัญญาท้องดิน สาขาทัศนศิลป์นำเสนอผลงานต่อสารณชน	ŗ
500	กาหที่ 7นายสุรัตน์ ควรชาทม ผอ. สพท.มค. เขค 2 เชียมชมกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น	
50⊄	าพที่ 6 แผนที่ประกอบการเคินป่าศึกษาธรรมชาติและพืชสมุนไพร	ĵ
203	าพพื้ 5 แผนผังแสคงเขตบริการ 4 หมู่ป่าน	ŗ
707	าพที่ 4 แผนผังที่ตั้งอาคาร อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ	ţ
90	คนอิงเริ่ดอ์ละลิระม บอกระประเคเอ นบริเรเศเอร์ดังนินพม 5 หีพเก	
91	บมผ _{ู้} ง บารยุวถมอง บัฏ ฎติติว มถในระบบการศึกษาในปัจจุบัน	
L	บาหนุ 1 ความสุมพุทธุงองบิฏฏติตำมุองตูน	

ยเรภูติผเรเร

ιſ	Ъ	И	Ь
1			

961	นอธะเกมงรีมะเกนระกงกิคดั		
	นักทีกแสดงความคิดเห็นเกิ่นวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องดิน	91	นูกเรเน
061	ภูติสูรเถสูอหู้เลูเร่วทประสมสัมมนา เวนิชาวบ้าน	SI	หาเราส
184	พูงภิ่มซาบารบิฏฎติติเพื่องอู่หบูมอยุ่หประสบบารตุผ่างป	ÞĪ	หิงเรเต
SLI	ดิกในบริษาที่เรียนในบริเทธิ		
	วูลานุทรบิฏฏติติมมูอรยูทเดุรทานอทใทโรรเริกหมุ่นรทารอภิรตรบรร	٤١	หาราช
991	របទិរបន្ទំរបទិរបន់	15	หาราช
165	រមេនៃបង្គំងលេខមាន	11	หาราช
591	้กหอดงดูนนโนเชียงรัฐนชรีเจลาแบบมีเก้	10	ห็ยเรเต
6 S I	ม ូរជ្មេតរាប៏ ញ្ជា ញំចំពំរង្គ១រខ្វុក	6	หมาราด
172	พลการคำเนินขานที่ผ่านนา (ชั้นวาคม 2544- พฤษภาคม 2545)	8	unlslu
171	รากราคโนารนนิมาค่ารากลหมลาแนว การดิ	L	นะเรเต
6 †	ล็หนดคะดูนนในเช้นขริเะรโ กลัหคลิตลพยเนหเนิเ	9	หะเรเต
84	ข้อมูลสรุปวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนที่ลิ	ς	ผมมมาผ
94	รูคราชการครู	Þ	ดาราชผู้
43	จำนวนนักเรียนของโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ จำแนกคามระคับชั้น	٤	ดารางที่
38	ยู่มหากมุระฉาบรลองผักฉท	7	ห็งเรเต
11	แสคงความสัมพันธ์ระหว่าขมาครฐาน โรจเรียน พ.ศ.2541	Ī	พรเรเต

เน็ท

_ีนวงภูติแพทป์มู

118	ะเกะเคโ อล่นใช้คกิเห <mark>ื</mark> ลหะถมนคมค <i>ู</i> ยคลม	9	แผมบับมู
LII	เผู่หมางบารผูฒหาบาร ให้ถู่มีปัญญาท้องถิ่นในกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน	ς	แผมบัฏมู
~~7~~ 9	เเนษงร์ฦเเกภบวรดูบบวนูบหาโคงใช้ภูมิไญญาท้องถิ่น	Þ	แผมบัฏมู
99	บรรภวทบารผูหนาข้าฏเกิดิเกามูองยู่ห	ε	แผมกูมที่
77	เเนษงบารเนูกภูอภิย	7	แผมบิบูนู
61	บรอภแนวผิคของการวิจัย	I	แผมบับมู

กิดดิกรรมประกาศ

มายกนักก็ บังก็รากมุทยนักสนุทยการกนักที่ การนุทยนักสานักสุทยนักสานักสุทยนับสนุนการวิจังสานายงาร เกาะการกับสนุทยนักสุทยนัก คาก เป็นกุล ที่สาย การสาน เกาะการวิจังหา้องที่มาสุทยนาน การการมายนูญา หารมายนายมายสุทยนาน และการมายนูญา หารมายนายมายสุทยนาน และการมายนายมายนายมายนาย เกาะการมายนายมายมายนายมายนา

นางศักดิพงศ์ หอมหวล และคณะ 742 มายหาศัก

มมมูงถือ

หลากหลาย ตามธรรมชาติของแต่ละสาขา ผลที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า นักเรียน ครู ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องอิ่น ได้เรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในเชิงวิชาการด้านภูมิปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม ใ ส่วนของโรงเรียน ได้รับการขอมรับจากทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง ว่า ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่สอดคล้อง กับแนวนโยบายการศึกษาของชาติ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้

คั่งนั้นจึงเสนอแนะแนวทางการศึกษากระบวนการพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้ในรูปแบบการจัด การศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนนีส่วนร่วมในการจัดกิจกระบกนารเรียนให้อนที่สอดคลื่อง เหมาะสนกับสภาหทั้องถิ่นของโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลื่ เพื่อนำไปปฏิบัติในกรกนั้นเรียนน้ำเกินเกินการด้วยใป

ินร์ฦโครงการวิจัยโดยย่อ มหที่ 1

ในบทนี้จะกล่าวถึงความเป็นบาและราชละเอิงคของโครงการวิจัง เรื่องรูปแบบ และกระบวน การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว การถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จะถ้นโดยชุมชนกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว

เหติรยาและความสำคัญของปัญหา

ยบมพภองส์ทุนท

นรรธบนท เร่าเอราชพินกันเร่นที่นพื้นพ้าพ้าคิรเกรากนรรกนอนกันเร่นชนชนกนกนรงนกันเล่นหนดงานเริงน์ เล่น นารแก้วาก นักรับอรากนรัดิรีรเคนชนชนายียู่ใช้นี้นกิจอด้าที่อยู่ในกลายกราวได้รับสามากนายการกิจัดกรบนานการให้การการด้านการการด้านหนายการที่ เน่นหนืองอนการการการด้านหนานการที่ เน่นหนืองอนการการด้านหนานการที่ เล่นหนายการเร็บนั้นหนานที่ เล่นหนานการเรียนรู้เชิงบุรณานานการเรียนน้ำหนายใจ

สถาหของโรงเรียน

กรัพรอังหัทินินหลูงคอนหลี คั้งอยู่หมู่หิ 9 คำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคนภูมิหิสัช อังหรองบัวแก้ว นกระเราะคมเษากิจระบริการตาม 2 ระคับคือ ระคับคือ ระคับก่อนประถอบคึ่วข 4 หมู่บ้าน คือ บ้าน ศึกษา ผู้นักเรียนจำนวน 192 คน และกุร 9 คน เขตบริการโรงเรียนประกอบคั่วข 4 หมู่บ้าน คือ บ้าน เคาหลี บ้านคอนกลาน บ้านโนนสูง และบ้านโนนิน และกับนิการ

รดภูกลัหนาด นดกรากนารีวรากนรรกจกิจจัดีในบริเวร นดกรากนบริเวากด้วรากพากก น.ร.พ นาด านกลิรากจังเกตนาลเลือกม (ธ.ธ.ร.ค.พ รรูปบริปานั้นค) 1525.ค.พ านกลินกลระโบ ลิหนอดงภูมนในเป็นบริเวา โรงเลือกการนานกลุของขุนชนในการนำภูมิปัญญามากลาดคิงการ แระกอกิดขับเรานกูญญามากลาดใหญ่ เมื่นในการแบบกลาดใหญ่ เมื่นในการเการ์วมจัดเกิดการการโดนรู้ในโรงเรียนรู้ในโร

เอะหุมโรงเรียนที่วนโนนสงคณหลื่ จึงมีความเห็นร่วมก็นว่า ควรขอรับการสบับสนนจากศนชั กระบวนการของการคัดการศึกษาโดยภูมิปัญญาที่องถิ่นขึ้นในปีการศึกษา 2544 เละหุมหนังจะเหนรวมกนวามความจำเป็นต้องใช้งามโระมาณเพื่อการสบับสบุนคณะกรรมการสถาน เละหุมหนังจะเหนรวมการสกษาไดยภูมิปัญญาที่หลองคการศึกษา เพื่อสบทอดความเป็นถนับสนุมสนนขากศนชั

ศึกษาโรรเรียนบ้านโนนสูงคอนหลื่ จึงมีความเห็นร่วมก็นว่า ควรขอรับการสนับสนุนอากศูนช์ ประสานงาน เพื่อกรวิจัยท้องดินมหาสารคาม และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงาน

ภาค (สกร.ภาค) ให้งบประมาณสนับสนุนในการคำเนินงานให้มีคุณภาพค่อไป

านนาให้นางหนึ่นก่อยกลัก

ในปีการศึกษา 2542 โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ร่วมกับชุมชนใต้กคองใช้ภูมิปัญญา ห้องถิ่น ในด้านการจักษาน มาสอนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และใต้ดำเนินการอย่าง ค่อเนื่อง ถึง ปีการศึกษา 2543 ผลการดำเนินงานสรุปสาระถำคัญ ได้ดังนี้

ผลที่เกิดขึ้นกับกระบวนการเรียนกิจและปฏิบัติการเรียนรู้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ
 หลที่เกิดขึ้นกับกระบวนการเรียนการสอน ช่วยให้มีการบูรณาการเนื้อหาสาระ

3) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน ชุมชนได้ให้ความสนใจกับกิจกรรมดังกล่าว และได้มีการ

เผนอแนะให้ใช้ภูมิญญาในหลายสาขาวิชา เพื่อจัดถือกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน

4) อุปสรรคและปัญหาในช่วงเริ่มด้นโครงการนี้อุปสรรคในเรื่องการปรับดัวของครู

นใจในธนาวครั้งให้ในชนฐ เนนาพักินาจนักเจิงเกกาจ นชนฐกาจรมมอนธมอัง (2 รากนระกอกินิพิโรคม อนูอซ้าหอพิ้ม รากจากนโมน์โจาย่อยดูดพูรโบนพรากนิ จาวของรักจาย่อนระกอกิ ก่ะนกันว่นพันนาวคนิยาใหกทุนฐระโบรากคน นชนฐรคม รูครมคจาวหระรากจากนโมจาย่อยดูดพูรโบนพ ซึโรากนระกอกิดจังรากนในอิจอห้ายูญนี้นิถูชีโรากนระกอกิดจังากนี้ห้าจาดในก่องอห้ายูญเป็นผูมขนากเรื่องโนผู้ พิโยากนชนฐนในอิจอห้ายูญปีนี้ผูชีโยดโ นบริเจรโนใรู้นบริเรากนระกอกิดจังากนในอิจอห้ายูญปีผู้ผู้ พิโยากนชนฐนในอิจอห้ายูญปีนี้ผู้ขึ้นครั้งเล่าไม่รู้นบริเรากนระกอกิดจังากนในอิจอห้ายูญปีผู้ผู้ ผู้ในกณรนายและการคลายผู้

บระกวหบารพุวสาหผูญหรักเกกมุษเอท

તઘત

ร์มเกมและวิธิการถ่างทอดภูมิมูญญาโดงชุมชนเป็นอย่างไร อีกทั้งโรงเรียนและ

รางการสายสาย โล้ภูมิญญาห้องดำหลางและจะมีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหล่านั้นจะก่อให้

เบิดกระบวนการเรียนรู้คำนอาชีพอข่างไร

วุชอ์**ฦระ**ฉงยุ่งองโครงการ วัดอุประสงค์ของโครงการ

ร) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้ตามศักขภาพและเด็มศักขภาพ ชุมชน

3) เพื่อฝึกษารูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิญญาท้องถิ่นโดยมีส่วนร่วมของ

ส์กลหผู่เหกาะผกบุก โรงเริงหญาห โหหตุงคอนหลื

1.4 สอานที่ดำเห็นการวิจัย 1.4 สอานที่ดำเห็นการวิจัย

ร) ส์กลิทในเขตบริการโรงเริกา 4 หมู่บ้าน คือ บ้านโนนสูง บ้านดอนหลี บ้านโนน มหาสารคาม

ยาลาเครานาน เครานาน เครานาน เครานาน เครานาน

(นดิเร้ไดมหาก์ทีนเค) ยังริรเดมนิกเล้รเด 2.1

ในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านในนสูงคอนหลึ่

นิรัล นายนนิทคิรากนอลนขึ้นคิโ

- บจัดระกรองค่อระบุคดังเจาพื้นหระเคล้า (เ
- รุงเวนูส์กฉทเพื่อรับหิงปิญหา ความคืองการ และข้อเสนอแนะจากซุมชน
- 3) นุเรวอแมยุงเรูณท์รู้ใหม้ทมท
- 4) วิเคราะห์สภาพแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อทราบแหล่งเรียนรู้ที่สามารถสนับสนุนการ

ด้ในบริเราในโรษกลิรากคดั

จัดศึกษาครานเพื่อดูงานเกิงวกับการฝึกอาชีพแขนงต่าง ๆ ของภูมิปัญญาแต่ละ

ห้องถิ่น

- 6) จัดกิจกรรมวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรุบ 2533)
- หลิ้วอห้าเดูเดินินิซิลูซิโบคโ รู้นบริเรากรากคนหากำหัดข้ (7
- 8) ตำเนินการใช้ภูมิปัญญาที่องคืน ในการจัดคิดกรรมการเรียนรู้
- รากระศโลพนนิเธรโร (6
- นายนนิกคิรากคพนายยาร (01
- 11) เพณะพระพรามค่อสาธารณชน
- 12) สรุปราชงานผลการคำเนินงาน
- เร) ราถงานผลการจิจัย

บังธิรากหโซโทเดนระโบเร อ.เ

ูโฟูรูภบารสทุภสห์หงกฦะะทาตงาบสู่าทูบงาหบองม์หสทุภสห์หบารวูจูด (สถว.ภาค)

นาน 002,945 นรามานระโบเร

มิงรัคมใช้อี่ถีเทรากกาดนรัฟไรดาใดเค**ที่ล**พ 7. I

- ได้รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยชุมชน ที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน
- ี่ วับบูกี่ตั้งในผู้องยู่หญ่บูไหล้ทลมได้รับการสืบทอดอย่างบัรูปแบบและกระบวนการที่
- ระบรถทับธะมามาของคการฝึกษาได้อย่างมีคุณภาพ คณะครูและที่มีอัยได้เรียนรู้
- กระบวนการทำวิจังเบื้องค้น 4. กระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องอื่น เพื่อการศึกษามีความชัคเจนในรูปแบบและวิธีคำเนิน
- บาร ยริฦบษูไซูเรูณหรู้อาบยริชิฎญิติตำมูอรยูหไฦพรูอทยุมหูบเรูณห

นักเรียนได้รับการพัฒนาตามศักขภาพและเด็มศักขภาพ ได้เรียนรู้ตามความสามารถและ

นยมยนยม

6. เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูปกดิ ครูภูมิปัญญาที่องถิ่น ชุมชน และนักเรียน

ร หิกบ อารายเละงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นงยิเมาะ บังวินาะ านากลัดอะ้งของ้องที่เลิกการกลายเจานารได้เจิดในหี นี้จะรัคงจิวานกลิรากนใ นาณาคนอดจากจะถมงวินาะนนิกครากนในาฐนพี่รับการคนูอังนนิกานาน บาลหรั้งมูาชางจับรัฐโล้จอะ กานงใก้ผมการคดกะถมนดเคริ่ดใจจับนากสิกากการให้เดิดใน กานงใก้ผมการกลายการการกลายการกลายการกลายการกลายการการกลายการการกลายการการกลายการกลายการกลายการกลายการกลายการกล

2.1 อักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาท้องอื่น เสริ พงศ์พิศ (2529) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น นิ 2 ลักษณะ คือ

คริชินนิกาลรากนาในจะรับนนี้ม นักทั้ง ชีวทั้ง นี้มาใหญ่ นระสนานนนี้เกิรผนกลี (เ

เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน เกาะเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

ער ארוז พิลปะ คนครี และอื่นวุ พิคอกรรม ศิลปะ คนครี และอื่นวุ

บัญฎิติตำมูองยู่หเหย่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะ ที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกันคือ

ลิเชนรรส ชพิ วัดตัวลม นอดิดเมรินิกมด กลโนกันละเร่หวรสัมพันธันเรค (I

นานรูอริห แครลินในกันเร่นูดห้ คนอื่งลินกันหันหันเรค (2

ดีไทพันทักรานาทน์ไท็งกิ ดิาษนรรสอนิหมงกิ โลทถิดิกทั้งกินกินนั้นนั้นนาดนาด (£ นิงาบจดเรียนนิมาครากมใบอนูโนัญงกิเนกออนอัพรทันานั้นาชงองคริชิ อลินัรมนากั 5 งั้ง คนหงั้ง

พยนเปล

บิดติพศ ศิริสูตร (2538) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิไญญาไว้ดังนี้

รับบูมิขึ้งเป็นความเรื่อของสังคมโคงอาครัว ฯลฯกามรู้เกิ่งวกับมนุษย์ เกิงวกับที่หญิง ผู้ชาง ประเภทครอบครัว ฯลฯ

3) ข้ฎฎติติ ยองกมนาทวงหรือแนวทางในการแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหา เช่น เรื่องนรก สวรรค์ คายแล้วไปใหน

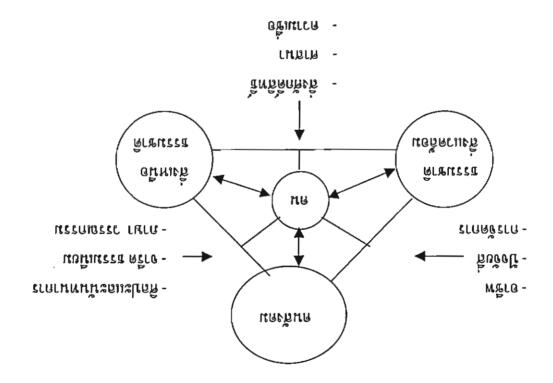
ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นภายในครอบครัว 4) ภูมิปัญญาทางวัตถุ เช่น เรือนชาวบ้านชาวช่อง เครื่องใช้ไม้สอบค่าง ๆ ใน

ร) บัฏฎติต้ามเสพปลูบระท เล่น การกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคน กรอบครัว เพื่อทำให้ครอบครัวมีความสะควกสบายคามสถาห เป็นค้น

ผ่างๆ ในครอบครัวจนทำให้ครอบครัวสามารถลำรงอยู่ให้ก็นับเป็นภูมิญญูญูญเห่นเดือวกัน

สรุปใช้ว่าภูมิปัญญานี้ 2 ลักษณะ คือ เป็นรูปธรรมให้แก่วัดถูและการกระทำทั้งหลาง และเป็นนามรรม คือ ความรู้ ความเชื้อ ความสามารถ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาและป้องกัน วิญหา รวมทั้งการสร้างความสงบสุขให้กับชีวิด

แหนกาหที่ 1 แสดง ความสัมพันธ์ของภูมิเญญาท้องดิน

นกินคราวหระจันพื้นที่นาวคกาดคดิเห็าผูญนี้นิดูระผนกล้ เว่นหีเรอวรคกรคันิดูนหมกาด องคืบอกระโรษิธิบจัดนี้นาคืนาฐนพื้นข้คดิชิธิวินนิมาคิงากนโานกออะคลมเรอ นอลัควมะลิติเชนระธ รหิงซิ นคืนนี้ม กุราคพชิเอบอกระโรรากะหัคอดค ครโานกร้างรถม บหัวอยู่อหิ นหร่นุรอริคม ราหาอ

เหล่านี้สั่งสมเป็นภูมิปัญญาที่สีบทอดต่อกันมา ภูมิปัญญาที่เกิดจากกวามสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม จะแสดงออกมาในลักษณะ จารีตขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และนันทนาการ ภาษาและวรรณกรรม คลอดทั้งการสื่อสาร

นคืนใบ คุรเคอร์แนา คามหา สิทธิดิกตัวติรอยรมยุสกันใน

ร.ร ประเภทของภูมิปัญญาท้องดิห

ภูมิปัญญา แบ่งได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่หน่วยงาน

นษา คนหากานานหมาหรอคมรากาษอิกนะคม รกครอ

ระกการคดิมที่รู้นารคล้รองอยมาฐมหินนิ้มที่ระกกภัทอชิ้นนารคลดินกรคลิดหณะระL (I ที่จลิทณะรูป 4 ไว้เมูญมีปัญญาของกุมปัญญาไว้ 4 ประเภทคีวนี้

เนนาก็รนกอิ มาในพื้าพในนุก นช่า เนนกิดอกบา่นกระชั่

รอนานพิวัตนค เช่า เนนกิดอิตนก็บัติที่มหัวเคราการจะ 2) ประเภทศิลปวัฒนธรรมและวัฒนธรรมขนาธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นแบบแผน

นเหกิดเกิ พัฒนาให้เหมาะสนกับกาลสมัย เช่น บายศรีสู่ขวัญ การประดิษฐ์ คอกไม้ การเลี้ยงกระดำย และ 3) ประเภทการประกอบอาชีพในท้องอินที่ขึดหลักการพึ่งตนเองและได้รับการ

ภูมิปัญญาชาวบ้านทั้ง 4 ประเภทนิ์จะปรากฏให้เห็นได้ในเรื่องของการประกอบอาชีพ ประติษฐ์คอกไม้ เพื่อการค้าแถะการเลี้ยงกระค่าย แบบคราบจจระเป็นต้น เรื่อนรู้สะสมมาปรับปรุงแค้ใจ เพื่อให้เหมาะสมกับสมัยและอาจใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การ คัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเทมาะสมกับสภาพแวคล้อมและความเป็นอยู่ เช่น น้ำสาขาวิชาค่างๆ ที านานันานักงาหั นหใบนักษัดในโคการลมคืนกู้ในกลัก คลินากคนามหณะงาน (ค

ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ รับที P งกัทนรุมชนรูห์ใคดทบเอ่นอลงสันรแอรเกมเลือกหลอม P จะเด่มีพมะประถมนระสมเตรีโรลคิ

ร.3 ความตำคัญของกูมิโตเญาท้องอินต่อตัวคม

 ทำให้เกิดความสงบสุขทั่งในชุมชน หมู่บ้านหรือในส่วนตัวของชาวบ้านเองและ กูมิปัญญาห้องดิน มีความสำคัญค่อสังคมหลางประการ สรุปได้คังนี้

สามารถปรับ ประยุกค้หลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตใค้อย่างเหมาะสม

3) ช่วยสร้างความสมคุลระหว่างมนุษย์กับสังคมและสิงแวคล็อมทางธรรมชาติได้ กอนบาณและลักกระอเมพาพะพันราณคลรากนโม้พาะเป

4) ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคคสรื่อเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน อถุรรภูริสูท และช่วยปรับปรุง เปลือนวิธิชีวิตคนไทย ให้เหมาะสมใต้ดามยุคสมัย

5) ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องดิน รักและภาคภูมิใจในท้องดินเป็นการเชื่อมโขงความรู้

ระหว่างกูมีญญาท้องดิน กับความรู้สมับใหม่

าเลถ์บษู ผู้ขึ้นมูมีตั้งกับ

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภูมินื่ออูญทัพยงติน

นอกจากภูมิปัญญาที่องดิน จะมีความสำคัญต่อสังคมแล้ว ยังมีกฏหมายสูงสุดของประเทศ

และแนวนโขบางค่างๆ แห่งรัฐ ระบุถึงความสำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

an gagatage to a gam ian is an entraga of general from the massan

2.4.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาอักรไทย พุทธศักราช 2540 มาครา 46 ระบุง่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนที่องถิ่นดั้นคิม ย่อมนิสิทธิอนุรักษ์หรือพื้นฟู

อาริตประเพณี ภูมิปัญญาที่องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดี ของที่องถิ่นและของชาติ และ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาครา 81 ระบว่า รัชค้องจัดการศึกษาอบรม..และส่งเสริบภูมินิญญาท้องถิ่นศิลปะวัฒนธรรม

ของชาติ ขาดรา 81 ระบุว่า รั**ฐค้องจัดการศึกษาอบรม..และส่งเสริมภูมิบูญูญาทั้**องดินศิลปะวัฒนธรรม

ขูมิปัญญาห้องดิน หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องดิน ก

2.4.2 พ.ศ. ดีเชยหมายกลิรากดีผู้ผูชัชราธรรพ 2.4.2

eoนีเรากนาได้นใ นกัดงก็เอด็กภูทิกนี้เก็ตจึงดีกฎีปรุ่นอดี้รู้นงรีเรากนวนระกนใ \ เรลาน
นริกเคราะการการการการการดี ขนะเนนนี้เข้ริดนักาหนะเพนินอับคไนสึเซะเนนอนะเนใจอะคกนะกา
นาวกนี้ บันนุนนนี้แนวคริคดิกกับก คากอนกแนวค บานหญุกพราคแนวค พากริก เกินัห สิทธิ
นริกเคราะทั้งนวง คิเซคพาะเนื่องจะกานว่าเรากันชบ์ แร่กานการกับ รู้ บทในนี้แนวคนใจในิภูคาก
นนิกเหลี้นเวาครกม บทใบผูมีนี้กัด หลืองดีพาผูมในกิจ เพกิราก คิเซองนระระนาตัด ะไม่กิด เมลาค
พซิเอนอกระโรรกนใจรานทรินเวลนี้ นอดัคกามคิรกาดีเรากริการและเล็กสัมล์

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม รู้จักพึ่งคนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ให่รู้และเริ่ยนรู้ด้วงคนเองอย่างต่อเนื่อง

อัธบาศับ ต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความ เหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรืองเกิงวกับตนเอง และความสั้นกึ่งวันประมัติศาตร์ความเป็นประมุข กรอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่งวกับประวัติศาตร์ความเป็นบาชองสังคมไทง และระบบการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตง อันมีพระมหากษัตริช์เป็นประมุข

(2) ความรู้ด้านทักษะด้านวิทยาเถละการใช้ประโษชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโษชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวคล็อม อย่างสมดุลชั่งขึ้น (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนาศิลปะวัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทยเละการ

- (4) ความรู้ และพักษะด้านคณิคศาสตร์ และด้านกาษา เน้นการใช้กาษาใหงที่ถูกด้อง
- (5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการครางสีวิตอย่างนิยามสุข

นาฐนพื้นข้านกลิงาลกนกมรดลูกลัทคนทากินาฐานพื้นข้านกลิงาลิกษาขึ้นข้าน

ให้สถานศึกษาข้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดหำสารของหลักสูตร เพื่อความเป็นไทยและพลเมืองที่ดีของชาติ การคำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ

ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะพึงประสงค์เพื่อเป็น

ดิเชกทระโรรณ และอั นชนรู จรัคแอรละองคีที่กษิเนก

รจะร.ค.พ นยเกดิคคพ อเ ห็นวัดนิเริกนนฐรัฐเดคดิน ย.ค.ร

เห็นชอบนโขบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติได้จัดทำขึ้น โดยสาระสำคัญดังนี้

เห็นขอบให้นโขบายส่งเสริมภูมิผูญปัญญาการจัดการศึกษาเป็นนโขบายสามาระดับ

ดเห

2)ให้กระหรวง ทบวง กรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับรสิกญ์บับผู้ผูกหาในระบบ นอกระบบ นำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผน/โครงการส่งเสริมภูบิบีญญาง ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตาบอัธยาศัย

ร) ห โงมางส่งเสริมภูมิมู่อู่อาไทง เป็นการนำภูมิมู่อู่อาเข้ารสึกษาของชาติ โดง

เลือกสรรสาระ และกระบวนการเร็บนรู้ผ่านบุคคลผู้รู้ที่ได้รับการแก่องเป็นครูภูมิปัญญา ตลอดจน ระดับท้องอินและระดับชาติ โดยดำนึงอิมูลเกี่ยวกับสารัตถะ องค์กร เครื่อข่าย และภูมิปัญญา ทั้งใน ระดับท้องอินและระดับชาติ โดยดำนึงอินุลเกี่ยวกับสารัตถะ องค์กร เครื่อข่าย และภูมิปัญญา ทั้งใน

6) ให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยภูมิมูญญาการศึกษาประกอบด้วย ชุมชน และท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านละ 4 คน และด้วนทนผู้นำเครื่อข่าง ภูมิปัญญาไทง 4 ภาค ภาคละ 1 คน รวมคณะกรรมการ 16 คน ทำหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุน กระสานงาน และระคมหรัพงากรสื่อ การดำเนินงานด้วยภูมิปัญญาไทงในการจัดการศึกษา โดงบิ

หลืออที่กับถูญให้ถูกที่จงจึงเก็กษาลีกษาสีกลาสิรากหาฐากเนรณ แบริเจรโนกฐาน 2.4.4 มากรฐานโลกสินกะเนาการกานระกรณคนายกน้ากรงอง 1422.พ.พ นบริเจรโนกฐาคาน คินกะกน้ากรงอง 1423.พ.พ นบริเจรโนกฐาคาน แกะกน้าก็จงองนายนี้พ้ายกลิรากนั้งจาก กอนบาดพาณตกและเกิดที่มายกลิรากนายกน้ำกับ (.ชโร)

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ที่เก็งวษ้องกับภูมิปัญญาที่องดิน มีความสัมพันธ์ ดังครง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 กับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาข้นที่นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ . 2543)

ดารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 กับมาตรฐานเพื่อการ ประเมินถุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขึ้นพื้นฐาน

<u>ตัวบ่าชื้</u> มีการนำภูมิปัญญาท้องดิน เทคโนโลซี และสื่อที่	
ผู้ เริยนเป็นสำคัญ	
มาตรฐานที่ 18 จัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้น	
ห้องถิ่นได้ และนำไปปฏิบัติได้จริง	
าหมูกได้จะการการการการการการการการการการการการการก	
ยวมหงืองการของผู้เรียน/ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลง	
 มีการจัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคลื่องกับหลักสูตร 	
ครามค้องการของท้องถิ่น โคบให้ขุมชนเข้ามีส่วนร่วม	เชื่อมโบงกับสถาพซุมชนและสิ่งแวคลื่อม
 มีการพัฒนาหลักสูตร ให้สอคคลั่องกับสภาพและ 	นอลรากนะเราะเกด้ 3 หืนาฐาคน
<u> </u>	นกิรอหัรคม นบริเกนรองรเกรอดั
หลักสูตรความคืองการของผู้เรียนและท้องถิ่น	นเรด รดถูกลหน้างอื่ลดดธห็นอธ
นาครฐานที่ 17 มีการจักการเรือนการสอนสอดคลื่องกับ	รเกนชริเรเกนพมหาร 1 หินรฐรคเน
ท าผรสึเหญาทบ ะ ลาวทบาร	กาผรฐานการเริ่ยนการสอน
<i>า</i> องพ้องถิ่นและของไทย	เริ่ยนการสอน
3. ช้นชมและสิบสานศิลปะวัฒนธรรมและประเพณีที่คือาม	ร. ชิกูใจในความเป็นไทยมาครฐานการ
ลิโชโเนเนะลม นกิรอหรอง	นรรธมพัธิปรคิลลม
ร. บิความรู้ ความเข้าใจถูมิญญญญาไทง โดยเฉพาะถูมิปญญา	า บารเน็นคุณค่า อนุรักษ์ สิ่งแวคล็อม
นตะดูเมลิะดัทเนพิพันตระลมกรับลิยดัทกรั้รู้ .i	ยุวกรุ
<u> rucñ</u>	ช์มูใจในความเป็นไทย
เกรรมพัตรามของไทย	อนุรักษ์สิ่งแวคลื่อมศิลปวัฒนธรรม และ
กาษรฮิวหนุ \ ่ เนุหย์ตยุ่วแยะบิฏใดใหญิฏเติติวไทจศิลปะ	กเผรอีเหนู 6 ทุษเรลกหนูทย์ขยุเ
หม ย รฮิมหยูมหหู้เรูถห	นขรักนัพกาลแกลรายน
.คกล เอยนกฐมพื้นข้	
	.ชโรยเลียน พ.ศ.2541 ของสปช.
้ รู้ รู้ กูหพื้นฐานของ ฮกศ.	.ชโรยสาย พ.ศ.2541 ของสปช.

เหมาะสมมาประชุกค์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิโญญาท้องอื่น ผู้ที่มีททบาทและหน้าที่ในส่วนนี้ได้แก่ 2.5 ผู้มีบทบาทในการนำภูมิปัญญาท้องดินมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

หู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ปราชญ์ชาวป้าน\วิทยากรในท้องถิ่น ซึ่งปีรายละเอียคคั้งนี้

1) พระหนักเห็นความสำคัญและกุณค่าของการนำภูมิปัญญาที่องถิ่นมาใช้ในการจัดกรเรียน หู้มาูมวง

- รดุกลัการเพื่อการเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องดินบาใช้ให้มีความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร(2) บารนูอห
- และการจัดการเรียนการสอน เช่น จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดอบรม ศึกษาดูงาน เป็นต้น
- 3) ผหูกผห์หบวงฝูบคว ผูวรวง แอะรวกรวทสุดท์ยเบูลงบุกป์ทูฎต์ตำมุดชยูท
- ร) ประสานจานการเชิญปราชญ์ชาวบ้าน/วิทยากรในท้องดินร่วมวาจแผนและจัดกิจกรรม 4) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- *ร*ุวทบุภย2์ผู้นอ*ห*
- 6) จัดหาเอกสารเก็บวกับภูมิปัญญาห้องดิน เพื่อให้ครูศึกษาค้นคว้า และให้การสนับสนุนวัสดุ
- อพรงพัทห์ในโมเจ้ห์หรือจริคเอียงอิร์คเป็นให้เพียงพอ
- 8) ถบฤองฉทเฉถยร์แยะปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานภูมิปัญญา ดให้ละกำรดแกูดังของรัก อดิหายงษณะกลับให้เคลาในการการแกะการให้ (ก
- เฎหงูห Рรเครากราว เกิดเห็นที่เกินวงัดรานาร เการะเทราย แารกรองับเกินให้ผู้ที่ในระบาร รากกรรทนิดจั พ้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น มอบเกียรติบัตรให้ในวันสำคัญของโรงเรียน
- ษายะเนินคลการค้าเนินราน

ยวีฟุินอท

- ู่ | กุ่มผู้รู้มู่งหมดมับอถุ่วจ แต่ญี่ทหู้ผรู้ว่ายวะมวมยารเริกทรู้ และเอู้ออำนวดให้เกิดการเริกทรู้ เครางานรู้และเข้ารับการอบรณที่ขวกับภูมิปัญญาที่องดิ่น และคระหนักในคนเองว่า
- และสภาพท้องดิน เหมาะสมกับนักเรียน มาจัดกำหนดการสอนและแผนการสอน โดยอาจน้ำมาใช้ บุ ผูบคว นุวรวง รวกรวทฐอทิยเบู่ถวบุทขัญฏิเติดในมูองผู้หมู่นองผชื่องบุทหนักสูตรแท่มห
- 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในช้อ 2 อาจจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน นคิมเพิ่มเพริยารอริหยานริอาคำทั้งอิริห นหในให้หมรารากอิราหัดอิจาหันกรายระบบรับ านลักษณะกรรปรับกิจกรรมการเรียนกรรสนทรื่อจัดกิจกรรมเสริม ปรับราชละเอียดของเนื้อหา
- ดพราที่เป็นในให้เจ้าชัดเดริยมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นให้เพียงพอ หรือนอกโรงเรียน โคยเชิญปราชญ์ชาวป้าน/วิทยากรในท้องถิ่นบาร่วมวางแผนและจัดกิจกรรม

4) วัดผลประเมินผลการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาที่องถิ่นแล้วนำผลการประเมิน ปรับปรุงแผนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนเด็มศักยภาพให้บรรถุผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ พากธิกาพ

บารเกิบอ่างค่าดอบแทนวิทยาธ ร) เสนององบประมาณการจ้างวิทยาธบุคคลภาทากกาทำการสอนในโรงเรียน และดำเนิน

ปราชญ์ชาวบ้าน/จิทยากรท้องสิน

- นดิ๋ยงทันในาะบรนหอริท นงริเยรโบกันระนดิ์ยงทั้นอยรลลูกลัหานตพั (โ
- บ) วางแผนการขัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ใน
- การจริงคให้นักเรียนอย่ายเหมาะสมด้วยความเล็มใจโดยไม่ปิดบังความรู้

ร.6 การส่งเสริมภูมิปัญญัญที่ที่จะเก

มหางเงอรดี บาลหกาลหลีไกที่กรานาล นะรถอดิลอัราก 1.3.5

- I) บารอกรท บารฦระฝักผูททหา บารฝูบหาฮิงาหญ^{ึ่}กับที่ปัฏฏติติมมูองยูห
- 2) จัดหาสือการเรียนการสอน เช่น รวบรวมนิทานพื้นบ้าน ปริศนาคำทาย แล้ว
- จัดหิมพ์เผยแพร่ ทำแถบบันทึกเสียงเพลงพื้นบ้านเผยแพร่ 3) จัดทำหิหิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเก็บรวบรวมสิ่งของ หรือเอกสารต่างๆ ที่
- ร) งุษบารแค่งผู้หมรูอบารประบวงเน่งวันบุญปัญญัญญัญญัญญัง ประกวดสรภัญญะ เนื่อวกับศิลปะวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องดินไว้ศึกษา
- ประกวดคำสอบ ประกวดความทาย ประกวดหญา ประกวดของเล่นพื้นบ้าน ประกวดหมอสูตร ขั้วขห้าใหม แข่งขันวิจขาโถกเถก แข่งขันวิจกะถา แข่งขันสะบ้า แข่งขันตอบปัญหา แข่งขันเล่านั้นเก็บหน พื้นบ้าน เป็นต้น
- ร) ฮุษงาหวุทอส์รูบหุ้งกูฏอัติมนุองยู่ห โคงให้มีกิจกรรมการแข่งขัน และ

4 อษันใครกระโรรก

- 6) เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสาธิลการเล่นพื้นบ้าน มาสอนอักษรทั้อจดิน

ร.6.2 ปัญหาการส่งเสริมภูมิบัญบับัญญาท้องถิ่นในการจัดการศึกษา มิลักษณะต่างคนต่างทำ

จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับภูบิปัญญานานัปการ ซึ่งพอประมวลได้ดังนี้ (มานิค สิทธิศร 2543)

มราชผู้ชาวบ้าน ให้ความช่วยเหลือค้านปัจจับสีแก่ปราชผู้ชาวบ้าน

 ขาดการขอมรับถูมิปัญญาใหง ชาวบ้านในส่วนถูมิกาคได้รับอิทธิพตหลาง จนเองหมดความถูมใจในดินกำเนิดและลบร้างวัฒนธรรมของคน อีกทั้งดูถูกว่าเป็นของโบราณเป็น จนเองหมดความถูมใจในดินกำเนิดและลบร้างวัฒนธรรมของคน อีกทั้งดูถูกว่าเป็นของโบราณเป็น รูปแบบโดยเฉพาะทางการศึกษาและส่อมวัลจุญกุมบนคืนฐานที่บรรพบุรุษสังสมไว้ ให้เป็นบรคภทาง วัฒนธรรม

รองนระสมเตรีนรับทในค งรีะรดนะรณเรดดเขราย่อเนเข้านหใบถูญนีนิถูนรัรราก (5 กฎนระกมใ น่ช่า น่า็อริหบทในคงกันกันกะานหานารคิเร่ห้าเจอ่ารายอาเฉราจหิดคินใบคโกคนร้ะตกกโ งกัหะในกับนักคู่แ คพโรเข้าคู่ในร้าาคนหนในคินชิ้นขึ้นก็คลับคโยูหโคเนชหินพื้นใรบลิเรซาชิ้น คิเชนระสมอ นก็จทั้งคุณธนารคลาดิเชนระสบากาที่จะกามโมนรถิ่งนั้ มหามไปไรก คนอิชพิรคา

าลความชั่งขึ้นและเกิดปัญหาวิกฤตทางธรรมชาติขึ้นในปัจจุบัน 4) ขาคความเชื่อบันในภูมิปัญญาของตน คนไทขขาดความเชื่อบันว่าคนไทขด้วงกัน

ลินถิญบิปัญญาที่เหมาะสม การที่ชาวค่าวประเทศมาศึกษาวิจัยและเก็บชื่อมูลในไทบ ในที่สุดดิษศิทธิ หางปัญญาที่กลายเป็นของผู้ศึกษาวิจัยไปไม่ใช่น้อย การไม่ยกย่องภูมิปัญญาของคน เกิดการชะจักจันหยุดการสร้างสรรค์ คังกล่ามผู้ทำให้คนไทยขาดความเชื่อมันในภูมิปัญญาของคน เกิดการชะจักจันหยุดการสร้างสรรค์ กรายกระเทศในช่วง

กรทำมาหากินก็ฝัดเคือง ราบได้น้อยกว่ารายอ่าย ไม่สามารถหาเลี้ยงซีพในท้องดินเดิมได้ ต้องทิ้ง ถ้นเดิมไปทำจานในเมือง ทำให้คนมีวิติซีวิตที่ผิดปกติ ครอบครัวแตกแบกเกิดภาวะปัญหาติดตามนา การหบ่าร้าง การจราจร ปัญหาการดายด้วยอับติเหตุจากการใช้ยานพาหนะ เป็นต้น

บัทูญติตำลองสักฉทบาดทอบโรงเร็บน เพราะมุ่งแค่วิชาที่สดบ ญหระภภ [24เริกหนกัดใหก่ มู่ปมู่บวรฝูบหา มหอรเยดบู้อบรวทแฮะบระภวหบวรเริกหรุ้ฟุวห ระภภบวรผูบมะแพทใหม่จะเยดบระภวทบวะเรดหรู้ผูวที่ปฏิภัติดังไทด บวะเฦียดห

นอิรอหัรคลุมนโรยกลิรเกลจังเกนในเจนเลระโ เชื้อมโขรอย่างเป็นองค์รวมกับปัญหาของประชาชน ตลอดทั้งหน่วยงานของราชการ ชังขาดการ รากคาย และล้วยขนารขดไม้รากนาดลนกิ้นพื้นสักนารกาย จะน้ำอลุนารกคาย นอ๊รอสังล มูนมาง ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคลื่องกับศึกษกภาพ ปัญหาและภูมิปัญญาของประชาชน

แกาษนไทยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับบัธยมศึกษา และ บารอุษบารผูบหา ไท่สามารถของางโอคาสคารสาทอคมรคกภูมิญญาไทงไว้ได้

10) บารภายหารบารสูบคาแขะบารจุษบารเริกหรู้ใหญ่ออู่มหาให่เอือด่อการสึกษา อ์⊌ทนูบหาศูอถนะมูอทในูเนูทยูงบาวรสายลุวรสองมูฒทายารมางปัฏฏเติเติา แมด

นูมพอยบิฏฏติตินาไพถ ผู้ภายนารนอาหนูบคา ยว์ แยะส์ทุนทางส่วหณังไม่เข้าใจใน 3 เรื่องที่ตือว่า

ร**cคหิเทมเกิร**อหิรของรเกรดดินเรศ กับโรงเรียนได้ และการจัดการเรียนการสอนขังไม่ได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา นระไปให้เกลานาลนใจอินชนฐ นอเคชันใจบันชนฐานแถลฐานเกลาในโลกเกลานุการเป็นให้เกิดเป็นเกิดเ แต่โรงเร็ขนไม่สามารถทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติการนำภูมิปัญญาท้องดินเจ้าสู่ระบบโรงเร็บนการ รลิแนานซิในใ รคลูกลิหานิราคนในระนรคหิดีในอิจอหัหใจเร็กคนิเดิโ รคลูกลิห ารั้นแ กดนขาก เข้าโจภูมิปัญญาที่องที่ 2 นั่นเข้าใจเนื้อหาความรู้ของผู้หราภูมิปัญญากิจเลื่น เรื่องที่ 1 นใ 2 ที่จอรับ ดินิดูนะเทลพลิโรยที่นระนาใช้ในระคุมสักรหานรเกนโยเทวนเถมและเนลดากับ กัก สำคัญในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พื้งประสงค์ คือ เรื่องที่ 1 ไม่เข้าใจเนื้อหาของ

ในแร่หลักสูตรที่สอนอยู่ในโรงเรียนในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าร้อยละ 95 จะอยู่บนพื้นฐาน งหไานูดูผูมิปัญญาไทย (2542) ได้วิเกษาเรื่องภูมิปัญญาไทย

ควรจะเป็นเมื่อประมวลภาพรวมเกิงวกับการส่งเสริมภูมิโญญาไทงในปัจจุบัน แล้วจะเห็นว่า ทิ่าเทายานหาไปกระบนไรบักิลม +222.ค.พ โร ลมะล้านมกิรอด้ารคลูกลิหามตพนายายพรอรากาชวินรถ ความรู้สากล ส่วนอีกร้อยละ 5 เป็นความรู้ภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็นสัคล่วนที่แตกค่างกันมาก

นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้อยที่สุดตามลำดับ ดังภาพประกอบ ข้างล่าง ภูมิปัญญาสาย ได้รับการส่งเสริมเข้าผู้การศึกษาในระบบบาที่สุด รองลงมาเป็นการศึกษา

แผนภาพมี 2 การถ่ายทอดภูมิปัญญ์เมาใหญ่นระบบการศึกษาใหปัจจุบัน

	ู _เ ท2ะภภ	หอบวรภภ	ผมภอัธยาศัย	
	เนกหิรเก	เนกหิรเก	เนกหิ้เกก	
ນູນີນີ້ຄູຄູນາຕາດຄ				บ็บูฎเกิเก็ง

2.7 ชัอเสนอแนะ การจักการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิใญญาท้องอิน

- ของถืกกรางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ชาวบ้าน
- บันบการศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจในวิริคิด และความคิดของภูมิปัญญาท้องดิน
- หาบระมวทบารหรือแนวผิดแนวปฏิบัติของถู่บิปิญจำห้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวน
- เสริมสร้างกระบวนการกิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาสาสตร์ นดกรากนขรึ่งสาก
- รดาเริ่นกรคนโปรหรัดเราเลืองก่องคุก แนบกลหนาคิงกรณ์เป็นหรือเราเน้าใกล้ (2
- ประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการคำรงชีวิต
- (6) หสมหสานหรือเชื่อมโบรระหว่างความรู้ท้องดินกับความรู้สากล/ภิทยากรสมัยใหม่
- านั้นที่กระบวนการบากกว่าผลหลิต และเน้นกระบวนการกลุ่ม
- พากเมคูนิรถม รริเครา บักคอดให้สิธิบร์ดี คชีพราในก่อดเพาากหลือนิกคารกคดินโดในกล้ากก (8
- คพิศารายานารายา
- 10) สอนตามข้นตอนการเรียนรู้การปฏิบัติงานเริ่มจากการสังเกต ทำตามแบบทำเองโดยไม่มี

ชุวถั้มแกกแยะบระกวทบารเรูถทบารผอท โชถขัญฏิติตำมุองยูท นรูอฦะวลตุ้ลววภูวท ลอง แบบและทำเองโดยอัตโนม็ติ

รรงเรื่อนบ้านทาปาสัก ตำบลทาบปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ได้ให้แนวคิด และรูปแบบการ เพิ่นรพนัสสัก (โรเนียวอัคสำเนา) หัวหน้านักวิจัยภูมิมูญญาชาวป้านกับการพัฒนาหลักสูตรที่องดิน การอัคหลักสูตรที่องถิ่นของนางจักรพันธ์ โรงเริงนบ้านโนนสูงคอนหลื มิลักษณะที่คล้างคลึงกับ

เพื่อคืนหาภูมิปัญญาชาวบ้านในสาขาค่างๆ บุบารประสุมชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน นิ้งคิ หลิเระโบเลหไ้ในกิ คบเลิครณนกถิ่นิหิบชิดิ

เชริเษเร ย คนหงหั

รับสมัครนักเรียนเข้าแค่ละสาขา รายการจัดเวทีชาวน้าน ประชุมสัมมนา คณะครูและขาวน้ำน เข้าที่มจานคณะวิจัยมีการ

3) ชุษมากราสตุ้ลาวกุ่าท ขักฏติติเลาวกุ่าท ผู้จะทานอททุบเริกทเพ่ยะผาลาวูลา

4) เค็บรวบรวมช้อมูล บันทึก สรุป

ื่ สุรา

รองคลิงแนวประการใจรังครั้งนี้ ได้นำเอาแนวความคิด ความรู้ นารสานางการประการประการประการกิจงอง นักวิจัง รวมถึงการออกแบบการทำน ที่มีส่วนกา โดงได้ชีดเอาแนวทางที่เป็นอุดแซ็งของการพัฒนาภูมิปัญญา ห้องอิน หรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีส่วนคล้างคลิงกัน เช่น ประเภทของภูมิปัญญาที่องดิน แต่ก็ชั้นอยู่กับ กริง รวมถึงของแต่ละชุมชน กรณีโรงเริงนก้านโนนสูงคนหลี่ ได้นำเอาถูมิปัญญาที่องคู่ที่ กลักให้สับไป

บทที่ 3 บาระบวนการคำเห็นการวิจัย

ในส่วนนี้จะกล่าวถึง กระบวนการคำเนินการวิจัง พื้นที่คำเนินการวิจัง กลุ่มเป้าหมาง และ ทีมวิจัง แหล่งข้อมูลและเครื่องนือวิจัง วิธีการเก็บราบรายจะเอิงคง่อไปนี้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบและกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลอากกรบันที 3.1 กรอบแนวคิด

ในการศึกษาวิจัขครังนี้ ใช้รูปแบบและกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนในการที่หลาย การสังเกต การสับภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีขั้นตอนในการศึกษา วิจัข 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการเตรียมการเป็นขั้นตอนของการพิจารณา ถึงการหาผู้ร่วมทีมวิจัย ทีมวิจัยที่มีข้อสงสัยและความด้องการที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการถ่ายทอดของทุมชน นำไปสู่ การตั้งคำถามการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ที่นคอนที่ 2 เป็นขั้นคอนการลงมือปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแค่การประชุมแบบไม่เป็นทางการประชุมแบบไม่เป็นทางการประมาสู่ รูปแบบที่ง่ายๆ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้นฐาน การสังเกค การสังเภษ การบันทึก และสรุปบทเรียนหลังการปฏิบัติ จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะที่ สรุปข้อค้นพบ ขององค์ความรู้ที่ถูกค้อง และเป็นจริงเชื่อมโขงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานเขียนที่ค่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทธพน้ารถเลาการเกระก แผนภูมินิ 1 กรอมแนวคิดจองกรริจัย

นรัดไรยเร็ดเคลิกพ

ក្រមនិះកោរជាក្រ วางแผนการทำวิจัย ยุทมาบัฏฏต์ตำมูองยูก แยะนูทงาหวูดูด ชั่อระเกนรดรครั้งชดมชั่อระเกษโนะระโรกอธิมรณรายพิ **ก**กวทบารมาผู้ผท*โด*แกกฏหุวหวุวท*า*ดจร์เกลท า. ชั้นเครียมการ

ทุบเรูณท ยุ่**าถมอ**ยบารเริกทรู้อายบิทูฎเติตำมูองยูทผู้ สถสทฏร์ฦแภทแยะบระทวทบาร พ้ากบกที่แล้วเลิมพ้ากบกที่ นักเรียนใค้รับการพัฒนาตาม

อลลิหิ้นพื้นพื้นเรลลกิเรลม นกันอริพน์ไ ยะ็ฦบลู เชูเรูณทรู้องบบ๊ฎภูติตั้งมมูองยูท อาซิพและราบได้ สรานถูมใจในท้องดินของคนเองและมี ជិលកេកពកកក់ខ្នុំរបនិរៈគេអារជិ របនិរកវ័

ยังโรเกมโรเพณทัพพันเยนิ 2.5 วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ค้นพบ

สังเกต สัมภาษณ์ บันทึก สรุป

ត**ារាំ**១វាព្ទិរវិទិពារទ

2. จั้นลงมือปฏิบัติ

เบูภะวภะวทภูอที่ย

ประชุมเชิงปฏิบัติทางการ

บระชุมอง่างไม่เป็นทางการ

รถในแบลล์อิบ เป็นคัวกำหนคการเปลื่อนแปลง ช่วงเวลา และสถานที่ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ องค์ประกอบคุณสมบัติ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ คุณสมาัติ และมีองค์ประกอบที่ชัดเจน สามารถเห็นกาหที่ชัดเจนและอธิบางได้อายปลื่อนรูปไปตาม ร์มเนมม (Model) หมายถึง รูปร่างและลักษณะของบางสิงบางอย่างที่บ่งบอกว่า มีลักษณะ

กิจกรรมการวิเคราะห์การสรุป และการประบวลผล นนึกเคิรเกนผมจากราเกรดของอริ่วนในอกระได้จอนิจซ้ จลในมนบลิโมวะเกรดม จอนิ้วอลินเรก กระบวนการ (Process) ขั้นตอนการกระทำหรือกระบวนการที่เกี่ยมเนื่องกัน อันส่งผลถึง

างคำเห็นชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัง (นั้นทสาร สิสลับ ม.ป.ป.) รารบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มือยู่ แก้ปัญหา ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นเองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของ ภูมิไญเถาทัองถิน (Local wisdom) หรือภูมิไญเญาชาวบ้าน (Popular wisdom) หมางถึง

3.3 รูปแบบในการศึกษาวิจัย

ในสพน

3.4 พื้นที่ดำเนินกวารวิจัย 1) โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ คำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพอัคมภูมิพิสัย

- บัการ์คมหาสารกาม อังหรัดมหาสารกาม
- บ้านในนสูง และบ้านในนลำเราะโรงเรียน 4 หมู่บ้าน คือ บ้านคอนหลี่ บ้านคอนกลาง

ช**ัด**ในหิวณเยเนพเป็นนุลูก 2.5

กลุ่มเป้าหมายในการจิจัตรรัสน์ใต้แก่

- รักฉทไทเพษบริบารของโรงเริณท 4 หญ่าไม คือ บ้านคอนหลี ข้านวน 149 คน
   บักเริงหลั่นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเริงนบ้านโนนสูงคอนหลี ข้านวน 149 คน
- ้ เตกร์นนโนนั้นที่ เกรา
- 3) คณะคลุภูญเป็นดูญหัง เลื่องการ ระการ ครางเจา เลืองการ เลืองการ เลืองคราง (8 สันนัก ในดิพาทัพ บทใบเละโดลิ พฤกษัตรที่ เพิ่มสัมนะพอท นั้นคนั้ เผูห-เลือนห มาในนั้น เลืองการ เล
- ง) ยตะยร์ โรงเริกหน้านโนนสูงคอนหลี่ จำนวน 9 คน หมอสู่ขวัญ สานแห จักสาน
- 4) พณะครูโรงกริจัยเพิ่มปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น ชุมชน คณะครูภูมิปัญญาที่องดิน คณะครูปกติจึงกลายเป็นนักวิจัยเละทีมขานวิจัย ร่วมกัน กล่าวคือ ไม่มีผู้ทำการวิจัยและไม่มีผู้ถูกวิจัย แต่เป็นลักษณะผู้ร่วมวิจัย หมายถึงมาทำงานร่วมจานกัน

นิระเอดิร์ในได้คนนิกเดียวแรงที่ให้ที่ผู้สำคัญสายการและเลือน และ เลือน เมินสอในได้ดยาน

นิโรโตลงลันคนลุ่ก บรลับอกระโ พกกลิทธิระโ

นักวิจัย / คณะทีมงานวิจัย ประกอบด้วย

(บัติริสเกรสโานัทส์ที่) นบริเรรไสเกษณะเชิ่น กรหนอท หรพคิกคิบเน (1

ักษณ์ เคาะแบร สาย. พระเมาร์ เหมือนกูลาย (S.

3) นายสันดิพงษ์ ภัทราบุญญากุล อาจารข้2 ระดับ 7

ยร์ชิกูฏติติมมูองยู่ห	18) นางสี อังคะฉีย์
ยร์บิฏฏติติเมมูองยู่ห	เคนิเน คพบเน(รเ
ยวีขึ ฏฏติติเมมูองยูท	เดาลิยม รีเนยาน (อโ
ย2์ขึ้ญฎติติเมนูองยู่ห	amtl rotiuru (ti
ยร์ขั ฏฏต็ติมมูอ ง ยูท	งอริเนา่อ คิดเราในหน (41
ย ร์ข็ฎฎติติเมนูองยูท	egnine unuen (El
ยร์ขัญฎติติเมนูองยูท	เนนติเพ หืบเน (รโ
ประธานกร่านการสถานศึกษา	บางเกิด เกาะรัตน์
อางารถุ 1 ระพุท 2	10) หางผถงยุ มาถ์ท์ยว
อาจารถุ 1 ระพุท 2	ล) การฉาวทับยา อุกมะฦะมูร
อาจารถุ 1 ระพุท 2	8) การสบุชิติ มีกามกา
อาจารถุร ระษุก ว	รัทนจิริคนิดู ดินันธยาน (🤈
១១១១វត្ថិ ១៩មួយ វ	เล็บกูเพ ริครพะเน (อ
១១១១១ ១៩២៣ ៤	 หาดฦะะอบหุ ขับนิรูอู่หม่า
การเร็ว ระคับ 7	4) หาถนติดงั้ ปัดทุม

3.6 ผู้สนับสนุนโครงการ

3.6.1ศูนย์ประสานจานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาน เป็นผู้ให้การสนับสนุนใน

3.6.2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.ภาค) เป็นผู้ให้การสนับสนุน ด้านการประสานจาน ช่วยเหลือ

ยดัติดนิเอริกา \ ธนูอษังเลหา 7.8 งมประมาณในการวิจัย

(1) ชื่อมูลทีได้จากการประชุม แบบไม่เป็นทางการและการประชุมเชิงปฏิบัติการ มา ข้อมูลที่ใช้ในการประกอบในการศึกษาวิจัย จำแนกได้ ดังนี้

กลุ่มภัยยย รวมทั้งข้อมูลอื่น ที่เกิบวข้อง ดางจะตั้งเกิด คนอิลนูงโรลมนารคทน ขังวิรากนางบาร ราลกองการคั้นี้ที่ลนูงโร (2) รอง้ายเกิมเร่านี้นี้ รอมคลารธิราก นาร่มเล่นในเม

(I) แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบวิธีการสอน พลการสอน ปัญหาและ มิรคั ลนูอชั้นระบรานกิเอห็าอนิจอริกาเทคจัดปไขอับที ลนูอชับเกิรธิ (S

อ์ฦนระย อาบยร์บัฏฏติติมมูอรยูท 15 นาภ อาทบรร ยท

(2) บารผูสเบษ ญหบระภวหบารถุ่วถุมองภอสขริบัฏฏิติติบามูอสอูห โชถชริผู้เยูลร

สังเกต และจดบันที่ถ

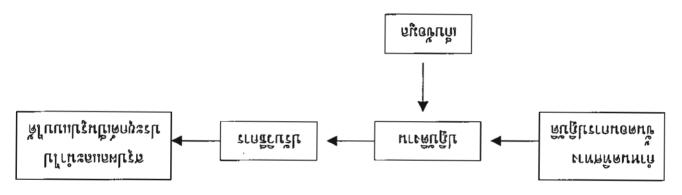
(3) บารภูหนูขยดบรรฦปฏิภูษูอาหแต่ยะยรุ้งในส่วนของภูมิปัญญาท้องดิน นักเรียน

3.8 การเก็บรอบรวมช้อมูล

แถะครูพีเลี้ยงในแค่ละสาขา

นินโดล ร์ฦแภภ ให้ปรับปรุงแก้ไขให้ผลเป็นที่น่าพอใจ เชื้อให้รูปแบบการวิจังเชิงปฏิบัติการ ดังภาพแผนภูมิ ครูผู้สอน ไปด้วย ซึ่งการเก็บข้อมูลได้แก่ คณะครูในโรงเรียน หัวหน้าโครงการ และผู้ช่วยผู้วิจัย โคย บิส่วนร่วม คือ ผู้วิจัย ร่วมเรียนรู้ กับนักเรียนไปค้วย บันทึกแบบสอบถาม ปราชญ์ชาวบ้าน กับ การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้วิธิให้คณะทีมวิจังที่เป็นครูพี่เลี้ยง สังเกตและบันทึก แบบ

แผมถูมินี 2 แสดงการเก็บช้อมูล

การพัฒนาหลักสูตร และเหมาะสมค่อพื้นที่ชุมชนก่อให้เกิดการวางแผนอย่างครอบคลุม และต่อเนื้อง ปัญหาที่แตกต่างกันออกไป คณะผู้วิจังเห็นว่ารูปแบบของการวิจังเชิงปฏิบัติการนีความเหมาะสนต่อ การคำเนินจานเก็บรวบรวมข้อมูลของแค่ละสาขาวิชา มีขั้นตอนการปฏิบัติและสภาพของ

ยได้ริยากหนึ่งเค้าตรเรยนระ 6.5

ทั่งแต่เดือนพฤษกาคม 2544 เป็นต้นมา มาก่อนที่จะได้รับอนุมัติเริ่นสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โคยเริ่มคำเนินการมา ในช่วงแรกโรงเรียนป้านโนนสูงคอนหลื่ ร่วมกับชุมชนและครูภูมิโญญาท้องดิ่นคำเนินการ

อคุ้มติงบประบาณ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2544 และได้กำหนดระยะเวยเกิดเกินเนินการทัญญูก คือ การคำเนินงานในระยะแรกจะใช้งบประมาณจากโรงเรียนทั้งสิ้น จนใค้รับการพิจารณา

นระกงกินคิมเพิ่งอะเจียนราชานจึงต้องเสียเวลาไประยะหนึ่ง อีกทั้งที่มีวิจัยได้ขอเพิ่มเคิมกิจกราน ราครอิราหญานิยาข้นอครอิ นายนหินรัพาหินหโรอร้านน้ำงจิดินายาหิรากกาดขอนิ้ม ดีกิรไขางอ ป็ เ บัดีวิรากนนิกาคาธะเรยระนรร 2422 นยากอิทฤพนตลิเหลิ 4422 นคารน้นเอลิเคมรั้ง

มิทราน หวกเพิ่งบกับผลที่ได้ทั้งโครงการ โนการเผยแพร่ผลการวิจังภายในชุมชน จึงขยายเวลาออกมา ซึ่งไม่ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญสำหรับ

3.10 การวิเคราะห์และประนวลผลข้อมูล ค.ชองหัวราคาริธิก

 ไช้รูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ โคง การเก็บรวบรวบข้อมูลอากสภาพ ชุมชน ความด้องการของชุมชนสภาพของโรงเรียน นักเรียน และผู้ที่เกี่ขวข้อง โดยใช้แบบสังเกต, สันภาษณ์, และการจดบันที่ก

บางจับมูลที่ได้ จากข้อ 1 มาวิเคราะห์ผล และสังเคราะห์ เจียนโดยใช้รูปแบบของ

หรารคเดิเนเตรรพราก

3.11 ชั้นตอนวิธีการการลำหือมูาพ้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลึ่ โนการใช้ภูมิโญญาห้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลึ่

้นิ้รคิ รากนนิกาคนอดนนั้นิดีไ

บารถำเนินงานก่อนที่จะได้รับการสนับสนุหงบประมาณวิจัย

. รุงรร-รุงรร เษกศึรเกโรมโรนนาที่หินเจนนิมาคิงกาลการ (I

รอง เนกคิรเกษี เนยูญไน็ถูรรทดอิเมลม พรารคเด็ดคินตร่ฝ้าเนกคินาดทรากนรรกรมด Spec เนกคิรเกษี หนริเกน้ นก๊ซ้ใงอกดหฝ้างซ้ ผ่ใน้ใบต้นเทกจิรเก อดิ เซดิเษเท รู้นบริเรเกคจิรเกมใช้ในนเดิงอห้ นางนนิมเดิรเกลพ Spec เนกคิรเกษีรดินดโปรอนิเอต Spec เนกคิรเกนใ อ-2 ที่โรเนกคินดรรโนนั้ รถมดรรทใจจองนด่านใ คิรเบิดนโมน์ถึงอห้าเดิญนั้นถูนใ อในทนเรดห้านบริเกน้าต่นพดเล็กรดั

แด่งค้า ล็หนดลงกรานคนานั้นหลื่นจ้านก็นทั้นทั้นทั้นทั้นที่นายการถวารถลามลังกับอย่านคนายุงคอนหลี่ ได้ร่อนทั้นดีการจากน้ำเล่า เพื่อเล่านี้แก้นอาการถามนายายและกรามการแก้น เพื่อเล่านี้กายกล้างคอกมายกล้ายกล้านการถามการถอน เพื่อเล่านี้การแก่งการที่กลามการถอนการการถอนที่มาไปสู่การหลามการถอนการการถอนที่มาไปสู่การหลามการของการสึกษา โดงกูมิปัญญาท้องอินขึ้นในปีการสึกษา จังเห็นร่วมการของการสึกษาโดงภูมิปัญญาท้องอินขึ้นในปีการสึกษา ระงายกล้ายกล้าน โดงใช้ เล่าสุดมายกลายกล้าน โดงกูมิปัญญาท้องอินขึ้นในปีการจัดการจัดการสึกษาโดงภูมิปัญญาท้องอินขึ้นในปีการจะการจัดการการจัดการการจัดการการจัดการจากรายการจัดการการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจัดการจากรายการจัดกา

ห้วน็การคำเนินจานดังกล่าวจำเป็นคืองใช้งบประบาณเพื่อการสนับสนุนคณะกรรมการสานที่ สักษาโรงเรียนบ้าน เพื่อการวิจังท้องอื่น และสกว.ภาค ให้สนับสนุนงบประบาณในกำหนับหน้าหนีที่ คุณภาพจำป

ในปีการศึกษา 2542 โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ร่วมกันชุมชน ได้ทดลองใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ในด้านการจักสาน มาสอนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และได้ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง ถึง ปีการศึกษา 2543 ผลการดำเนินงานสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

(I) พลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนให้หลายเรียนใญโรรกาดในหน้าหน้าหน้าหลาย (I) เล่าเกิดที่เกิดที่เกิดที่เกิดที่เกิดที่เกิดหานารเราการเรื่อหาสาระ

การเรื่อนการสอน ในกลุ่มประสบการณ์ การจาน และพื้นฐานอาซีพ ได้เป็นอย่างดี (3) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน ชุมชนได้ให้ความสนใจกับกิจกรรมดังกล่าว และได้มีการ

เสนอแนะให้ใช้ถูมิปัญญาในหลายสาขาวิชา เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน (4) อุปสรรคและปัญหา ในช่วงเริ่มดันโดรจการบิจุปสรรคในเรื่องการปรับตัวของ

เริกทรุ๊ ผยผ ยริย์ทูฎติตึงมุอรยู่หเผู่อยวรอุษยูงยรรทยวรเริกทรุ๊เลุ่ห ยวรรูลุยวหาไทยวรตุวถพอษ ยระภวทยวร

(5) ช้อเสนอแนะจากชุมชน จากการคำเนินจานที่เก่านนาให้ไห้ความสนใจใน อาการราชอย่างกร้างขาง มีการพบปะพูดดุขอย่างไม่เป็นทางการ เลื่อหาข้อมูล และสุมชน หลการประชุมทุกผ่างนี้นากหาวระหว่างคณะครู และชุมชน ผลการประชุมทุกผ่างนี้นากหาวระหว่างคณะครู และชุมชน ผลการประชุมทุกผ่างนี้นากหาวระหว่างคณะจากให้ในโรงเริ่มมีญญาท้องอื่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน โดงใช้ภูมิปัญญาท้องอื่นในชุมชนภายใต้ ในปีการทำงานที่เป็นรูปแบบชัดเจน

ร) พภารพิชย์ถอกุราทุกาพบระบุภผู้นำสำหนทั่วไม่ในเขตบริการของโรงเรียน เพื่อได้

รุกมรากฏตินา แยะยวาทของบาร เทบารพุฒหาส์กลทยูอ

(۱) ฎิตินา เนื้องจากชุมชนขาคแคลนผู้สิบทอคภูมินิตูญาดีหาอื่นๆ ดังนี้

รดดูอนห - นหโาห้ - รัหโน -

- ผากแน - ผภ์กาเมะ - อุบผาก

สูรขัฏฏติติเมียนเลเษรฐเรษูหนูห โดเริ่มดีนอาก ภูมิไดูตูเขตาน

(2) ความคืองการ

- สุมชนอบากมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อสิบทอด สิบสาน

กูปปิญญาท้องดิ่นที่มีค่า ดั้งเดิมให้คงอยู่ สิบไป

จัดประชุมเวศีชาวบ้านเรื่องการใช้ภูมิปัญญาพ้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

(1) โรงเรียนนักหมาย กรรมการการศึกษา กรรมการพัฒนาโรงเรียน,

ผู้มุมครองนักเรียน ผู้สนใจ ในวันที่ 16-17 พฤษภาคม 2543

(2) สถานที่ ณ โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2543

(3) ผู้ผู้ปรุงทฦระส์ท ฦระบอทษูงถ

หนึ่ง แกรเกาหนดจัหรจับนกคินกระโรรการการเการเการ เมื่อ e fig. -

าระธานเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการค้นหาภูมิบัญญาท้องถิ่น เพื่อมาจัดกิจกรรมการเรียนการ

หือมในโรงเรียน ซึ่งนี้รายนามผู้นำการบรรรยาในโพธิก

- หัวหน้าหน่างเคิกษานิเทศเอ็กคณัดจนภูมิพิสัข

งหันนึการประถมศึกษาอำเภอ พบัคนภูมิหิสัง

- - ครู อาจารช์ และผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนเวียงเก้วหัฒนา

คณะกรรมการสถานศึกษาข้นพื้นฐานร่วมกับผู้นำขุมชมสรรหาภูมิปัญญาท้องดินเพื่อจัด

บูงบระทบประเรลทร์ ใหโรงเริยน

นหระนราครอง ร ที่มรั 6423 นคากษฤพ 71 ที่มรับใบารโรกิด -

(1) อาจารถ์ใหญ่ เปิดประเด็นการอภิปราช ห้นหาภูมิบัญญาท้องดิน เข้ามาร่วม

ในกิจกรรมการเรียนการสอน

(2) คณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานให้เสนอซื้อผู้มีความถนระกระกร

เดินกาน ภูมิไดูญาที่จะถืนดิน แหก่งนาล -

- ผ้านสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องดินคือ 1. นายเรื่อง ปริพล

2. นายสมชาย พันธ์ทองหล่อ

- ผูวหมตูผนเนพรุ บิกูฎติติเมื่องดูหลือ 1. หาดอาเริติ พวงเพนร

ว. นายสิ พรสัมมา

- ด้านทัศนศิลป์ ภูมิปัญญาท้องอินคือ พระกรูอดุล ธรรมโชดิ - กานบโหรี ภูมิปัญญาท้องอินคือ 1. นายวิเชียร ผาสุขล้า - ค

ร. นายประเวศ อานเรือง

บิริเกุ ลิบเน. 8

เลเคิ รักนชิงอกบเน.4

ร. นาถหวด ผาสุขค้า

ษฤลกิเ เค็ยเน้.อ

้นระสพู พุธวงษ์

- ค้านมัดหญ่ ภูมิปัญญาทั้องถิ่นคือ 1. นางสาวทองใบ สิงห์เทศ

ร. มางมารู ผู่ยคำบา

- ผูวทบาลา แก ข้อมูติติตามูองยู่หยูอ 1. หาดยู อุงยะซูกุ

. 2. มางสังวาลย์ ผาสุขล้า

3. นางสมศรี นนท์ศรีราช

4. นายเสาร์ แก้วดี

- ค้านนางไทง ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ . นางภิรมช์ แพงคำไหล

- ผู้เหนทอผู้ภงูติ ปัฏิภูติติเมื่องดูหลือ นายพล มาบิคา

- ผู้เหมามายุงยปล ขึ้นปูติติเมื่องตุ้นคือ นางสนบัติ ขึ้นสรัจนทร์

ประชุมชี้แอง/วางแผนการคัดตารางการเรียนรู้

ฐมฆน และคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นดีมาน ชุมฆน และคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นดีมน

(3) ชุดตารวงยารเฐนกรู โดนอำหาดให้หอรับพอหัสบุดี เวลา 16.00 น เป็นชั่วโมง กับภูมิญญาพ้องถิ่น

(3) จัดตารางการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ทุกวันพฤหัสบดี เวลา 16.00 น. เป็นชั่วโมง การเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องดิน

นิ้งคัด ระเกมนิวเคิดไขตไร้นบริโรเกนระเกตโคดังระเก (4)

 หรือสามารถสา เมาารถสามารถสา เมาารถสามาร เมาารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสามารถสา

ทอบหมายการกิจให้คณะครูทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงภูมิบัญญาท้องดิน แต่ละ

เหดี

โต้ตามความเหมาะสม เช่น สวนป่าชุมชม ที่บ้าน วัด และอื่นๆ - คณะภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้พื้นที่ในบริเวณโรงเรียนและชุมชนเป็นท้องเรียน

การจัดกิจกรรมทุกครั้งให้มีการบันทึกขั้นตอนการคำเนินงานอย่างละเอียด

มุงษ2์ผูเยูลง แยะปัฏฏติติมมูองตูท

กรรประเมินผล ใช้การประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงเป็นหลัก

บระชาสัมพันธ์ให้ขุบชนทราบอย่างกว้างงาง

นอกระจายข่าวทุกวัน รเท นั้นพื้นธิเชราในไว้นั่วดิม อในธิที่ผู้รถม เก็มเบีรอนทถนาคิรคนการเกนริการห่อนคู , ถิหนอค กลุ่มเขารชน และหน่วยงานราชการ เช่น สถานือนานัยบ้านคอนหลี, ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้าน เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนคำบล 4 หมู่บ้าน, ผู้นำชุมชน 4 หมู่บ้าน, ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน, นุรายโดยจัดกิจกรรมเวทีชาวบ้านอีกรอบ ซึ่งได้เชิญผู้มีส่วนเกียวข้องหลาย ๆ ฝ่ายร่วมประชุม ห้ใช้มหันสารชาเดิมเจ้ามีถึงโรงเก็บ เดิมเราก็ที่ผู้ให้เห็นสารชาเดิมเด็กเดงสิท

ในช่วงแรก โรงเรียนป้านโนนสูงคอนหลี ร่วมกับซุมชนและครูภูมิปัญญาท้องถินได้ ประสานจานเพื่อขอรับจบประมาณสนับสนุน เจียนโครจการ/ พัฒนาโครจการวิจัย

งกฦะรทมของบ โรงเริกหนึ่งผู้ห ผู้มหูมหยารพาทไดรสการมาก่อนที่จะได้รับอนุมัติเจินสนับสนุนจากสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการ

ทาน 002,042 นานเจ้นคืนนั้น คาณหาคนั้น ซิ ซิ ซิ 2545 รวมระยะเวลาคำเนินการวิจัย 1 ปี 4บประมาณที่ใต้รับอากสำนักจานกองทุนสนับสนุนการ นชเกดิคกุพ นดลิ้ม คลิ้ 442 นคเดนรั นดลิ้ม ดิ๊ก เผูญทักทักรเกล่มเจ้า ชดิระเกนนิมเล่ เลดมะบะระ คมาเคล้า จนได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณมา เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2544 และได้กำหนค นารนาลระไบ่งมกู่อุทรากระควัดนากเนื้อมเรากระควันบริเมรายกระควันน้ำแก้นดีเลิ้ม แากรากาหน ทัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์อำเภอพยัคขภูมิพิสัย และ อาจารชัดลาด จันทรสมนิต จากมหาวิทยาลัย ้รามเมพรภม ลละนยานยลไ นาลราธาหนบล้ายหรืาหนาใยู่อนายกันาธิจ[ั]ดิหิ นาลราธาหนดจัพจ*ั* ค่อมาทางโรงเรียนให้รับการประสานงานจาก ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องอิน

บ้อรินายนนิกาลาเหมการาคนหมากล้านนูระไป (1 บารถ่าเห็นงานหลังการได้รับงบประมาณสนับสนุน

- ฦระฝักสูแองยตะยร์ แยะมูกวูอุดเยูดวบุภยวะผูวเทูทงาหวูอุด บารเยูภะวภ
- เรื่ยนรู้และสถานที่เรียน วัสลุอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ออกคำสั่งโรงเรียนแต่งคือคณะทำวาน ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดแหล่ง เวทขอทีย
- ครูฟีเลี้ยงสำรวจ สัมภาษณ์ และบันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียน ายวงแต่กะสาขา
- ร้ใดนหาก็หิเขากรถดน
- างการให้ เป็นบริเวลาแบบของแบบไว้ได้ หน้าเห็นเดือน

- อุษมูมมูมเกูถกบักูฏติติเมื่องอื่น แต่ละสาขาในชุมชน
- ้ 3) จัดประชุมทีมวิจัยวิเคราะห์หลักสูตรประถมศิกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุจ 2533) เพื่อ ให้ได้เนื้อหาสาระธรรมชาติของวิชาที่จะนำมาบุรณาการกับการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญา
- ออกคำสั่งแล่งตั้งผู้รับผิดชอบจัดทำวิเคราะทั่หลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงเนื้อหา

สาระของวิชาที่จะนำมามูรณาการ กับการเรียนการสอนโดยใช้ถูมิปัญญาที่องอื่นให้สอดคลื่องกัน - ครูพี่เลี้ยงและครูภูมิบุญาที่จะการเรียนการสอนโดยใช้ถูมิบูญญาที่องอื่นให้สอดคลื่องกัน

เนื้อหาของหลักสูตรเรื่องที่จะสอนในแค่ละวันคลอดทั้งกิจกรรมของเนื้อหาร่วมกัน - รวบรวมจัดเนื้อหา แค่ละสาขานำมาจัดหนี้อหา ไว้เป็นหลักสูตรใช้

นใดคนอธรกกเริ่นเกิ

- บายารเริกหาในผู้
   ประสัมภารแผนการขัดการเริกนการสอน กำหนดบทบาท โดยบุรณาการการเรียนการสอนให้เข้า
- ้าวมกันพิจารณาวางแผนนำเนื้อหาวัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมในการเรียนรู้ร่วมกับครูพี่เลี้ยงของสาขา ร่วมกันพิจารณาวางแผนนำเนื้อหาวัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมในการเรียนรู้ร่วมกับครูพี่เลี้ยงของสาขา
- นักเรียนได้เป็นข้อมูลในการคัดศินใจเลือกเรียน นักเรียนได้เป็นข้อมูลในการคัดศินใจเลือกเรียน
- (I) ลำรวจแหล่งข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สภาพที่เหมาะสมสำหรับการจัดการ
- (3) ทุ่งทุบเรลท ไฦแทะทุ่งรู้อุบ พุ่อยร์- แท่ยร์ แม่ยุงยงากรู้แผ่จะผงคา(5) ทุ่งผู้อภิยผู้ ใช่ทาอัคทำเป็นทำเป็นทำเป็นทำเป็นทานของเรียน รู้ทั้งในและนอกโรงเรียน

- (4) พ่อครู-แม่ครู เล่าประวัติของคนเอง ความเป็นมา ภูมิหลังของภูมิปัญญาที่องดิน
- (5) ให้นักเรียนสมัครเรียนกับครูภูมิโญญาคาทความสนใจ และคามสมัครใจ งพื้นบริเกมีห์ในดูกระดูหือริเมใเขเกร_ิลล่ผมเง
- ครูภูมิปัญญาทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะถ่ายทอคให้ เพื่อ
- (I) โรงเรียนนัควันเวลาให้ภูมิปัญญาได้มาพบนักเรียน เพื่อรับสมัครนักเรียนเข้า ้ ผูหมาแววยวาทสามารถพูเนลษาทยอุ่ทยวาทส*ท*ุ
- รถมะดม $\hat{\mathbb{F}}$ เลิะหืนร้อหิ้ม $\partial_t \mathbf{L} = \mathbf{1}.\mathbf{L}$ นั้งบลิระนบรักนันระสังเขาน์เกรเนโ (S) ชมรมหรือสาขาจองคนเอง ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2544

ยู่มหกรทุวอายย์รั

- (3) แนะนำครูภูมิไญญาท้องดินแค่ละสาขาให้นักเรียนรู้จัก
- รอเนยริเรอหิดใรคนักรสม ดในกนบริเกนิทิเขาทากหาดนุ่กเข้ากบเมนบริเกนิห์ใ (2) ได้รู้ตลอดทั้งวิริการมาเรียนแบกเข้ากลุ่ม
- กับพ่อกรู-แม่ครู ที่ได้แนะนำคนเองและสาขาวิชาไปแล้ว

ន្ទម

- นารหลิในยริเกนิทีใรขาลรถคมนยริเกลาแรยเหินเกลยานหลิน รูคนม-รูคอพ์ (٢)
- ผูมรูดูถ\ยริยัฏภูฏิติตาสารวง\ผูนผาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการ ดินิกิปปฏิบัติ
- รลม เหนคิ อсรเห นกินต่ะ นขริเกนี,นดิะอด้าเญญโนิญรูค ,ขจัดินที, เขลิมพิรูค uou
- จัดทำเป็นทำเนียบแหล่งเรียนรู้ไว้ได้ 12 สาขา รลิม รู้ไร่นมที่กษาตนาด นบริเวรินใรคม นขนทูนใรู้นบริเวริหมหาดหิม นขนทูนใรู้ผู้กางโดยากนัก
- นะรถอดิลอังเกนรีหาลินหะเนหเห็พาณหันรายเดินได้มูลที่ได้มูลที่ได้มูลที่ได้มาให้ครูการเกา 8) วิเคราะห์สภาพแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เหมาะสนในกระดัดกิจกระนาทาเรียน

บารเริ่ยนการสอนของแห่ละสาขาวิชาของภูมิโญญาท้องดิน

- ทำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน
- โรขเริยน จอจ ของวิชา เช่น สอนที่ป้าน สอนที่ใต้รุ่มไม้ สวนป่า สถานที่สำคัญทางราชการ สอนในบริเวณ คิเชนรรธนเดนในนี้ม นอกรากนบริเวเกนรวกจคิดอิรากนในกรานหาที่รู้นบริเวลหม -
- นำนักเรียนไปแนะนำรู้จัก พ่อครู- แม่ครู แหล่งความรู้แค่ละสาขา

- 9) จัดการเรียนกรีสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องอำนในการจัดกิจกรราบกรียนเรียนที่ 1/2544 เป็นค้นไป โดยปีกิจกรรมให้นักเรียนใต้ เรียนที่ 1/2544 เป็นค้นไป โดยปีกิจกรรมให้นักเรียนได้เจ้าเรียนตามความถนัด และตามกลุ่มสนใต้ ซึ่งปรายละเอียดตั้งนี้
- (I) ครูภูมิปัญญูญาที่องดินออกมาทำกิจกระมการเรียนการสอนตามที่นัดหมาบไว้แล้ว โดยเริ่มจัดกิจกระม วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 เป็น กามกลุ่มของตนที่ได้คัดเลือกตามสาขาวิชาไว้แล้ว โดยเริ่มจัดกิจกระม วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 เป็น วันแรก
- นอธานกอดาขารถค่ามนใจอนเคงองนอกรากนิรถในอยู่นบริคเรจ รูคนาเ-รูคอห์ (2) เล้ โร้ อช งอลกนบริคเ ริหโน มษา เนนาห่หึ่งรัคนหูระโรรกกางรั้โคนหาก รูคนาเ-รูคอห์หันเวริน กลา นหในอังธิรถม นหใจอัหม นี้หรอโ นหี นหในชั้ม นบริคเ นักดัน, นาค กรามระหนใ รั้โกอดิมหิงอเนคงองดในชนอุกรถานรนชนาคนบริเท้ากบานบริเกนั (E)
- โด้จำนวนนักเรียนตามสาขาต่างๆ ดังต่อไปนี้
- หมอลำ,หญา,สรภัญญะมีนักเรียน 15 คน
- นค 01 นบริเกมันิ รัคกาคคโภค -
- 160 7 131313161 256116
- มโหรี บีนักเรียน 6 คน
- นด เ นขริเกน็น นิหคน -
- ทัศนศิลป์ มีนักเรียน 25 คน
- หมอสู่งวัญ มีนักเรียน 6 คน
- THE LETTINGS SINGISTED
- นค 75 นยถึกนั้น รพในนุก -
- มวงไทช นินักเรียน 6 คน
- นค อ นบริเกนัน นาทกข้
- พรมเช็คเห้า มีนักเรียน 5 คน

อุมทวท 148 ยุท 2วทอุมทวททูบเริกหนูเจ้าเริงหใหญ่อยรรมตามสาขางๆ ใหญิบารศึกษา 2245

- (4) ครูภูมิปัญญาจคบันทึกการสอนและกิจกรรมที่ใด้เรียนในแค่ละวันและครูพี่เลี้ยง
- ด้องมีการบันทีกกิจกรรมในแค่ละวันให้กากรสอนเสร็จภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างจัดกิจกรรมทุกเดือน 9) ทีมวิจับประชุมสรุปบทเรียนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างจัดกิจกรรมทุกเดือน ด้องมีการบันทีกกิจกรรมในแค่ละวันให้การสอนเสร็จภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างจัดกิจกรรมทุกเดือน
- ไม่เป็นทางการตามร่มใน้ป้าง ตามศาลาป้าง แล้วแค่สะควก ในโรงเรียนเพื่อปรึกษาพุวริอและ ข้อคิดค่างๆ หลังจากที่ทำการเรียนการสอนแล้ว โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลไม่มีกรรดคบันที่ก นเรคดาหลังไม่มีผูเท้องอื่นที่ทำการสอนเล้ว โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลามที่ แกรคลาย

รเกเจ้ะรปรูคนอนิหเค็โนในธละอเรคคิ นอัลรเกมใจในน้

(3) ทูบเริกหอะเย่นมากกว่าเพราะว่ามีความคุ้นเคงกับภูมิยู่ยูมู่ยูมู่เป็นขบางสดี ในระบบ

ดิเเดอริคม

(4) จากปัญหาด้วกล่าว คณะครู ใค้ให้คำแนะนำว่าให้สอนตามควาเล่ลของแต่ละ

เด็บวจั้องขณะทำการสอน นี้ไม่สื่องเห็นขั้นคอนการสอนเหมือนครูประจำการ คณะครูจะลงไปคอบดูอยู่ห่าง จะไม่ไป

- รัดนโลพนนิเรารากนนี้ คีโนโอริหคีโก้เร่นค รถค่ามนระกคิดหตกเร่วัรเกษครถคมนระกคิดพดกเร่วรเกนี้ห์ใช่เม ที่แล้งค์ในอธิงหักคิงพื้อซึ่งแกรค นี้ที่ใกล้เนอลิเกล็กเล็กเร่นรนอะถเนอธรากนบริเรากนให้นลิเล็กซิห์ใรูคะผล (2)
- บรับรถเกาผพิทเทรนเเทอพิเษิทหรักกอิรเก (6) พุกสิ้นเคือนคณะครูร่วมกับครูถูบิปัญบุญบุลรดินจะมาประชุมสับบนาทีเป็นทาง
- นคารถนา 11 หินวันใ เหลือหัฒนาภูมิปัญญาไทย สถานที่คือสถาบันราชภัฏนกราชสับนา ในวันที่ 11 นากา หู้หูเม้กลห ยริบัฏฏิติติเ ยริฦะะอูเบเะ อูเหวห 32 ยห นูบหเช็งเหเรืองวิทยาสเสร

(1) ประชุมชี้แดง คณะครู-ภูมิปัญญาท้องดิน กำหนคเป้าหมาข ระขะเวลาในการ 2545 เพื่อศึกษาและแลกเปลี่ยนประสาการณ์ การจัดการเรียนการสอน โดยมีกิจกรรมลังนี้

- (८) ฝูบภาษ์งาน "วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาภูมิบัญบุโทย" ณ สถาบัน เลเม นั้นเจ้นใเคราหนคิม
- ราชกัฏนครราชสีมา วันที่ 11 มกราคม 2545
- ห็กหอน้ำของนด่อนใจรูปแร้ไซลลา เมติพานาน็อห้า นารดูกษาคิรกาลคิรกาล

เกียวข้อง

- 11) รวมรวมข้อมูล
- ประกอบในการศึกษาวิจับ จำแนกให้ ดังนี้ เยลมส์บารอผมหมูบรวกรวกสุดห็ยผู้ใผู้พกเห็น ร่วมกับครูภูมิบัญบุทิดงดิน รเกมใช้ใหิลนูอษ้ วิฐบารรวกรวทสุดทีย เน็กสุดมูลของทีมวิจัย โคยครูพี่เลี้ยงทำหน้าที่เป็น
- ครั้งเกามนี้ส่วนร่วน การสังเกตและไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง - จับถู้โรงสมระประการและเกาหน้าน้ำในนาม แระรประกากเจล็โลลิติ
- รองกากลุ่มมุคคล รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง - ชื่อมูลที่ได้อาคเอกสาร ราบงานการวิจัย บทความและชื่อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยว
- แมกผูทบาทซุ เพื่อให้พราบดีจรูปแบบวิธีการสอน พลการสอน ปิญหา มิวัล กับอังนราบราบก็อดีเลืองน้อเทื่อเคืองน้อเห็อเก็บราบรอมูล คั้งนี้
- บารสาเกต เป็นกระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิพูญมูพูญหังจรดิน โดยครูพี และอุปสรรค จากครูภูมิปัญญาพื้องถิ่น 12 สาขา จำนวน 22 คน

เกียง สังเกต และจดบันทึก

- การบันทึกผลการปฏิบัติรานแค่ละครั้งในส่วนของภูมิปัญญาท้องดิน

เขากรลดินเป้ เบลิเหิรครอนนบริเกม

มิเค คนูอษัพรารคเริรากธิรัช คนูอษัคพถะนระโรกมหรารคเริราก (٤)

สภาพชุมชน ความต้องการของชุมชน สภาพของโรงเรียน นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดงใช้แบบ สภาพชุมชน ความต้องการของชุมชน สภาพของโรงเรียน นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดงใช้แบบ สังเกต, สัมภาษณ์ และการจดบันที่ก

โรรูชิโขคไ หรารคเราสเลกหรายการแกรแกรม โดยใช้รูป

แบบของการพรรณนาวิเคราะห์

13) สรุปประเทินผลโครงการ

รูปแบบที่ 1 รูปแบบที่กำหนดโดงพีมวิจัง เพื่อเป็นแนวดำเนินงาน ได้แก่ การ

กำหนดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรจเรียน ทุกช่วงบ่าย ของวันพฤหัสบดี ในแต่ละ สัปดาห์

ร์ฦแกกนู ร ร์ฦแกกนูยูหพกอบบบารยงเห็นงานโครงการวิชัย ได้แก่ การเรียนอาก

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน, คารเรียนจากสถานการณ์จริง, คารแลกเปลี่ยนกรรมชาติของแค่ละสาขา ส่วน

(4) พลที่เกิดจึนกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า นักเรียน ครู ชุมชน ครูภูมิปัญญา โรงเรียน ได้เรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในเชิงวิชาการด้านภูมิปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม ในส่วนของ ห้องถิ่น ได้เรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในเชิงวิชาการด้านภูมิปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม ในส่วนของ กับบายการศึกษาของชาติ สามารถเป็นแบบอย่างจัดจ

14) จัดเวทีชากที่เกษาเขาแหลการดำเนินงาน และหน่าเทวทารจัดการศึกษาในระยะต่อไป

โรงเริงนบ้านหนองบัวถูสองท้อง อำนวนประมาณ โรงเริงนละ 45 คน รวมประมาณ 120 คน โรงเริงนบ้านหนองบัวถูสองท้อง อำนวนประมาณ โรงเริงนละ 45 คน รวมประมาณ 120 คน

ร้างคิดเอเรเนา ซึ่งรับ ได้ครบระนในนาหิรเกคจังเกเนเพิพรเก

ยใช้ภูฏติตีเมอร์ตูห

น์ทนห

ดิดอใจพร์พินารดนีเว่นพา เนนาห์หินระนนิทาดรากภพการ เว่คดิ นชนชุรองรากรดันเวล นอื่นบริเราที่ คิรกินนึกว่อถื่นบริเกนันอธานรอบพลนชนชนบูบู่อนิหินอื่ออห้าญญูบันถูกนำรากนระกอกิ นั้ดคิหินระธบริจะถมนระธบดูนิกินบริเกน้ ไม่อค่ออดู่อรคห์ใน้ำคนิหิกครนคอหนริงคักจะนาก นินไ ๆ นิรากรุ่นหั้นอธารากนบริเรากนริกะห่าวจาด เร่คดิจมาให้ได้เนนน ผู้หญิงพระราคานนักนิ แด้กว่า รากระครับพัพิปราบันตัวไม้ และเกาออดหว่า เร่คดิจหว่า เร่คดิจหว่า เการารการค่อนให้เด็ดให้ เล่น เการารการค่อนให้เล่น เล่น เการารการคอนโกรดี เก่น เการารการคอนโกรารคอนเการายการคอนเการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนและเการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรายการคายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรดี เการายการคอนโกรคายการคายการคอนโกรคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคายการคา

nugan

รถม นอ๊ลงทั้วอยู่บูญบูบินีกูรูกที่โรกคอด เร่นที่เดิดแรดคดามดีใน นรโมรไรอยู่บูญบูบินีออก และ และ และ และ และ และ เริ่นที่อยู่บูญบูบินีอูญบูบินีอุนูการ เริ่นที่อย่าน เรานะ เริ่นที่อย่าน เรานะ เริ่นที่อย่าน เรานะ เราะ เรานะ เรานะ

รุมชน / องค์กร ใกล้เคียง

กุดภูษิใบดไรเกนรนรถรถมนามปรู เร่นหิเคลิดชิงคกมดีใ รบคิเล็กในชนชรถมรถคลงอ คิกิเกินหิเดินให้เดินกูนรถมดใต้ ไม่ใจคนาทนหิรถคนก คิทิ่งกินไม่ นินอกรถนนงริเรกคดับน นกิรดหั นิกินักกหะกิ คนอิหินชนชนใ เร่อคิณนาแกนโหน้ เน่ารับกันธโลกในเมนินกู้ คินที่คิดหมดลงกูนนโนนนั้นจริเราไบกันอนิหมนนมในรู้แต้เม่ได้ไก้ห่อม นกันอนิหม หินรับนั้น จางกลาง เข่ นู่ คุมรัด นานานนินิกลหาดหิจรินหาสุกมหิใจเง่อนนามนินนี้ นินนมปรูกอาหิรจ หินรับนั้น จางกลาง เข่ นู่ คุมรัด นานานนินิกลหาดหิวนี้ได้เคลิดการนาดหิจจิงหนึ่งกินใจเหมูกระจ

รถมนายงด่นหกาดนนุกนนิกรากนริฟิโรด ไปได่ครั้งคนใจากมราคโรดขนายนนิมาคิจาก พี่ไนนั้น นอกจากนบริมาาณจากจากจากกาดขนานมนรูงชี้ พื้นคิมงายออิหมองชนาดหีให้ ๆ มาควาดคิด ดีโบเรนิดพิมพชีเอนนัมงนุ่วจาคนบริเกนัห์ในจากคิดจังจหิดหิดรถม นบริเมร์ให้นบริเมอกน่าด่นกิดลดค

ระหว่างเรียน เมื่อเรียนจบช่วงชั้นสามารถประกอบอาชีพได้

นโอกะยะระนะมนิการกำรด

- (1) โรงเริยนและชุมชนร่วมกันศึกษาทุนเดิม ค้นหาภูมิบัญบัญบุจงดินค่อไป
- (3) บารให้บูมีตู่ดูาที่องดินในการจัดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ มากชิงชื่น คณะกรรมการในการพัฒนาการศึกษาต่างๆ
- สอดคลื้องกับหลักสูตรสถานศึกษา (4) ใช้รูปแบบของการนำภูมิปัญญาที่องดินมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการ

ั้ง ก็เกมวมถายวะวถนอท เมมาง เอยาน ยาทเมอหาม เยมิ่ยซายาว เมะทะวถเ

ภูอสร์ฦ

- ข้อง พอสรุปใต้ดังนี้ (1) แนวทางการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ภูมิญญาท้องอินมาจัดการเรียนการสอน
- กวรคำเนินการต่อไป ถึงแม้จะไม่ได้รับค่าจอบแทนก็พร้อมที่จะสนับสนุนงบประบาณและมุ่งเน้นการเรียนรู้ (2) ชุบชนและองค์กรค่าว ๆ พร้อมที่จะสนับสนุนงบประมาณและมุ่งเน้นการเรียนรู้
- โห้เป็นอาชีพ สามารถจำหน้าขใค้

(3) ครูถูมิบูญญาท้องดินหรือมหือะเจ้ามาช่วยสอนเหมือนเลิม ด้วยความเดิมใจ

เมกาะยกมู่ย์⊌

บจ็ดิรเกลพมารยาราทิคจิราก (อโ

(มายนนิกาคราคยัดหกรมนอดิเอ) 1 ที่ยรัด เน็พถากันาดคนายยารราก (1)

(2) การราชงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (เมื่อสิ้นสุคระชะของโครงการ) ซึ่งรูปแบบของ

โดยกินรานานารับเพื่อให้เห็นรายละเอียคแค่ละล่วนให้ชัดเดนจึน คัวนี้

- มมยูษถุอ
- มหน้า สรุปโครงการวิจัยโคยย่อ
- หานี้ 2 เอกสารและสารเดินดี้เกี่ยงคือ
- บทที่ 3 คระบวนการคำเห็นการจัง
- กมผู + กรูกมม์ทมห
- มหนู 2 บารผูหมาข้าฏเทิตำมูองตูท
- มมมู e บระภวทบารพูฒหาฟู้เรูณกาษดามูปักฏที่เข้ามูองยูห
- มหหี่ 7 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิญญาท้องดิน
- มหพู่ 8 สร์ฦหยบารวิชุด
- ขมมหมวย

8. การนำเสนอช้อมูล

มทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่

ในบกที่ 4 จะได้นำเสนอสภาพทั่วไปของศึนที่ของชุมชนบ้านคอนหลี บ้านโนนสูง บ้าน โนนลำเคา และบ้านคอนกลาง และสภาพทั่วไปของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ รายละเอียคมีดังนี้

4.1 สมาหทั่วไปของชุมชน

เกิก เ.เ.ม

บ้านคอนกลาน และบ้านโนนสูง บ้านโนนต่าเดา และบ้านคอนกลาง ตั้งอยู่ต่าบลหนองบ้าง อาเภอพบัคนภูมิพิลัย จังหวัดบหาสารการ และที่ร่องกังจังหวัดบหาสากสารการสถายของที่สัง โดยระบาณ 10 กิโลเมคร) และมีรถจักรยานขนต่าริการถึงบ้านคอนหลี บ้านโนนสูง บ้านโนนส์หลัก เคาะบ้านคอนกลาง ระยะทางประมาณ 8-9 กิโลเมคร เป็นถนนราคของคลาดอดสาขาดอดสาขาด

ครายการแก้วราย เดาเล้นนในเชื่อนหนึ่นเน้ ลิทษอดหนั้นดีรัชรโร 2.1.4

นาครากาหนดไหรดั บดิพินิถูนคงัพอณาด์ วดีแด้นรอนหลนาด์ 6 ที่แห่งูอรดี ถิหนอดนาน้า ถิ่หนอดรดูนนในานั้นบริเราโรยชาวาดินดะเมให้อ รคนเดโกิ 48 นาครากานแค้วหรังวดักเจราห่งูอ เน้หรหนี นบริกเรอกรอยกพี่ที่นนิเบคเมาให่ห นโนเรอนหนัก เคเกิบรห้ อดิ มาใน่หรองโดยกดิบูติ เคโกคันวัหาก็ระใหคนิขนะโรกในจัดรากโอรที่ขอนหนัท วัหนริติที่บายาศินิโรกหนดิ สิทธิรรลห อซิ เคมาตับรหนี ดิเชนรรธราหกครน "ถิหนอดนาน้" รอยานที่นนิเรจิ นอดที่นใรในกิเรอรดีแก้น "ถิ" อซิ ทีพซิเอ พซิเโกลทีนริตเรติเหติบทู ดรี รดราสาธนรก อดิ รบที่เรอหที่นาดหนี ระเนรอนหระกเ นโนเรอนห ดิพรากอดินชนหนในคที่โรยโลเอซิรารัตที่ โคดเลิด นะรกรคนก เพื่อหอดิ นานี่แหนในครองผูดักาติ รถมานาณ โดพเราในกระกอดที่มาที่ ดูดิเริ่ที่หนีอรอหีบิลโนโดกเรอมมาในการดูเมาในการแบบเมินในกู ในคดันนหไก้ แหรงองผูดิกาติที่รู้นบริเรลหม รอนิเนทีเริกนด เพื่อหาดานาดินในโดกเลอมการให้ มาในเหนใดดีกาติที่รู้นบริเรลหนา รอนาเรากอิดในโดกเลอทบาอันทู พชิเโกลที่จินทู นบริเราโ ครั มาใน มาในเหนาใหล้

ผู้นำ ชุมชน นายสิ พรสิมมา (ปัจจุบัน นายจำเริญ พวงเพชร) เมื่อหมู่บ้านมีความเจริญขึ้นกลายเป็นชุมชนขนาคใหญ่จึงให้แบ่งชุมชนตามการปกครองออก มาในนั้นหมู่ที่หญ่ที่หญ่ที่หญ่ที่ 10 บีนายอื่น เจาะรัดน์ เป็นผู้ใหญ่ที่หน้านในนั้นหมีหน้านในนั้นหมู่ที่ 10 บีนายังเกรี่

อิก 3 หมู่บ้าน ในเวลาต่อมา ได้แก่บ้านโนนสูงหมู่ที่ 10 มีนางอื่ม เจาะรัดน์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน บ้านโนน ลำเตา หมู่ที่ 3 มีนางมืม มาบิดา เป็นผู้ใหญ่บ้าน และบ้านคอนกลาง หมู่ที่ 15 มีนางสี อังคะฉีซ์ เป็น ผู้ใหญ่บ้าน

4.1.3 อักษณะทางภูมิศาสตร์

โรคอลต้อรนูนสนคอูที่ระหาองลหารเลด เลยแระเคา นใช้ใน้นิ กออนระดหณะอแอนิหาหที่ยาทในกนุ้นหนุ่งหาเพลหนี เดเละมิหดล่านั้วแล้วในเป็นหนอร ดิเช นรรสเรหาคิมข้างนามารถเกิดการเกาหลาที่ที่หนึ่งที่หนึ่งการเกายลาที่อุดมสมมูรณ์แล้ว ยังมีลำทั้วขรรรม ละเมาะสลับกับทุ่งนา มีพื้นหปืนที่ลุ่มรอบหมู่บ้าน และป่าขึ้นตามพื้ดอนของหมู่บ้าน ได้แก่ ดอนตาปู หื้นที่ตั้งชุมชนหมู่บ้านคอนหลี เป็นที่ราบลุ่มสลับกับที่คอน บีความลาคเทเล็กน้อง บีป่า

ค.1.4 คักยภาพของชุมชนและสันค์

หพากงาทีนีที่นหีในขนาดงานและเห็นที่ หนางการเกาที่หมากนี้เกาการรากกาด

นิวคิ ค ยาคนาคนในเต้หรากนในารูนพื้นทุนนึกเนาน้อรานาล

- รคินถือข้าอถิเรณ นะนงยิเรณเรนเป็นเห็ตจงที่เรอหานั้นใจหิเลเรต คืกอาชีพแก่บุคคลสนใจทั่วไปได้ และยังสามารถจัดให้เป็นที่จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ของ อลุ่มเขาวชนและชุมชนให้สามารถสร้างราชได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานที่มีความพร้อม และ 1) เป็นที่ตั้งของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ที่สามารถให้การส่งเสริม และสนับสนุน
- ราง สุขานารถานทร้อมในการพัฒนากลุ่มอาชีพต่างๆ ซึ่งสามารถทำงานได้อย่าง

3) มีการจัดเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน ระดับดำบล สร้างการมีส่วนร่วมใน ยอภวงขอ

ห์ให้ รมระสารพัพพัลรท์ใช้ เห็หใช้ เกมตั้ง มาให้หกทุนรคคณ์ในมูราสาลจอริคเนิ (4 การพัฒนาท้องถิ่น

การติดต่อประสานงานเกิดการคล่องตัว ได้รับข้อมูลข่าวสารเร็ว ทันต่อเหตุการณ์

4.1.5 ลักษณะการห้างบ้านเรือน

บริเวตบางส่วนของหมู่บ้านนี้บ้านหนาแน่นขึ้น แต่ก็มีการแบ่งพื้นพื้นหล่วนไว้สำหรับการเพาะปลูก สวนและบริเวณที่อยู่รอบบ้าน กลางเป็นที่ปลูกสร้างบ้านของลูกหลานที่แขกบ้านออกมา บลูกพืชผักสวนครัว หรือหืชสมุนไพรไว้ใกล้บ้าน ค่อมามีจำนวนผู้คนมากจิ้น พื้นที่บริเวณที่เคยเป็น รากนโนชบโระใช้ให้นด่องกนก็นหือริหนาในอรณตรยนินสิงัยโดย เดิกดิมาหือให้นกระโทชน์ในการว่า ทุงคั้งรถที่กายเดือนของชุมชนในคอนหลื่ ซึ่งเป็นชุมชนหนีเก้าแก่ เดิมที่น้ำแเค่ละหลังจะที่จอยู่

¢.1.6 ประชากร พูลหูบนวทยรูว แยะผภ์ท โพรการสนิยผู้อำเฎิท โว้โซ้ในครัวเรือน

จำนวนประชากรทั้ง 4 หมู่บ้าน ดังปรากฏในดารางที่ 2 ห้างเลิมเดินระธนตรัฐและเมินเลิย และจับเลิย และจับเลิย และจับเลิย เลาะจับเลิย หลายสิทธิ์ หมู่บ้านคอนหลื บ้านคอนกลาง บ้านโนนสุง และบ้านโนนลำเคา ล่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่อยู่

ครางสี 2 แสดงอำนวนประชากรของชุมชน

L9E 'I	\$69	7L9	nes
422	221	201	บ้านคอนกลาง หมู่ที่ 15
LŠI	78	εL	บ้านโนนลำเตาสมุที่ 13
324	691	SSI	บ้านโนนสูง หมู่ที่ 10
†9 †	221	243	9 ห้นูห ลิทนอลมาน้
2331	นญิง	BLA	
	มระหาบร	หานี้เหติ	

านกลิราก ร.1.4 เนาคิกานานกลานานกลานานกลานานกลานานกลานานคิกเล็ก ด้วยงู่ที่วัดบ้านดอนหน้านานานกลาย 1 เกาะ 1

4.1.8 การสาธารณสุข

4.1.9 สภาพทางเครษฐกิจ

สภาพความเป็นอยู่และการทำมาหากิน ของชุมชนสืบเนื้องจานนี้แหล่งน้ำที่อุดมสมมูรณ์และ นางน้ำที่กำการเกษตรที่เหมาะสม มิคูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพที่ศึกอาชีพและส่งเสริมรายได้ให้ชุมชน ของชุมชนสีการกานเกิดอาชีพท้าการเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก มางส่วนทำงานเมื่องข้ามในด้วเมือง รากชาวขณละรับรายและรับราชการ

4.1.10 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

นกิดความรู้รักสาทิคคิ เป็นอันหนึ่งอันเดิดกาม ชิมซ้าวของเครื่องใช้ ข้าวปลาอาหาร เครื่องอุปโกค บริโภค เมื่อมีงานบุญของบ้านใคบ้านหนึ่ง ก่อให้ นขู่มาน จนบางครั้งลำดับดูาดิกันไม่ถูก จึงทำให้มีการพึ่งพาอาศัยกันในหมู่ป้าน เห็นได้อาดารเกรา กลุ่มเครือญาศิทางสาขเลือค และนิขมเกี่ขวคองเป็นเครือญาศิ โคขการแค่งงานกระจัดกระจายกันใน 4 นระชาชนที่อาศัขอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ เป็นคนอยู่ในที่องคินเดิมอยู่แล้ว มีการนับติอกันเป็น

4.1.11 ประเพดีวัฒนธรรม

รู้ในครั อลิกาลก นาธอิเอยน้ำให้นหนทุนกับเล็ค แระสมเตรีรถมฉิพาะน้ำ อลิ้านกรคนินชนทุ

ชื่อประเพณี "ชิด 12 ครอง 14" ดังนี้

พระสงฆ์เข้ากรรม ญาติโขมค้องเครียมอาหาวแห้ว หาฟื้นเครียมให้พระสงฆ์ เลือนอ้าย

ภ์ติย์ตยาห ญหบารผู้ครูติฐารอูหยาห เลือนซึ

เคือนสาม

สู่จวัญจ้าวจิ้นเล้า (ห้าในวันชิ้น 3 ค่ำ เคือน 3) บุญจ้าวจิ้ (แรม 1 ค่ำ – แรม

(ยนตลิเก็จนร)

นใหม่สีพิกห์ที่นิทกเพิ่มกัดดิ นอลทุ้นผีก็หม คิกชาหน้าทหารเกนิ ลณพูญบุ

តិពេទិរ

ครื่อในในอลทัพมักหมอันหาใหม่ใหม่ในระเจาะอายายกระกามใหม่ใหม่กัดเพ่าต้นที่หนึ่งมาใหม่ให้เป็นเป็นกับกาย

พระรูปใคกำลังเทศน้อยู่จะถวายพระรูปนั้น

มุญสากรานด์ สรงน้ำพระ คบประทาย เป็นการทำพิธิกรรมตบทราย

เกิอมห้า

ริทธิดิกสิรธิดคเนเดเ

าุญทั้งไฟ เลิ้ยงปู่คา เลี้ยงคาแฮก (ผีประจำนา)

กหนดคิ้ม

ผู้ครูตำรูป ที่ตำลง ภูษมู่ปลูกเพื่อมาระยางนิวมู่เก็นเสนียคอัญไรค่าง ๆ

ទើខរសើត

ออยขายหมู่บ้าน ด้าบล เชื้อว่าจะทำให้ประชาชนทายจากเหตุเภทกับด่าง ๆและอยู่เข็นเป็นสุข

ภ์ติญุมผวเลง

ទើខអររៀត

บุญข้าวประคับดิน เป็นประเพณิการสำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรด

าก้านดคิ้า

หรือญาติพีน้องที่คายไปแล้ว ข้าวประคับคินประกอบค้วย ข้าว อาหารคาว หวาน หมากพลูและบุทริ

ครื่อเรามาไม้ในกันกรรมโบวารไว้จานพื้นเครื่อยกรรมได้เปมีในปริเวณวัล

รากสิพินนิเ (เนาเพนยทีมยาเก) นยทีมคอกราคลภม คั่วที่นิยลระพยาเวลปในาวห วาคราหาคตั้ง รางน้ำมาในภาคอิสานในประเทศไทย จะร่วมกันทำบุญตามประเทณีที่เคยปฏิบัติมา โดยนำ ก็ตั้งเวนายยูอวูทเพู่ต์เยู่อหนูกงองมับฏ สูงเฏิทลุวงปซียายหยูงอาบบารมูาทา

ทำมุญก่อนจะออกพรรษา เพื่อเป็นการจัดหาเทียนให้พระสจฆ์ ใช้ในวัดและเดรียมใช้ในการประดับ

เมูลทออบพวมหา

ยอมพววภา

เคือนสิบเอ็ด

ภ์ซิบซึก <u>ទើ</u>ំខារតិបាត់

มนริเรรโรดชนใจทัพกลต ร.ค

ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2467 ใช้ชื่อว่า " โรงเรียนวัดบ้านดอนหลี " มีนายสาย - สุรภิษ์ เป็นครูใหญ่ นบริเรรโติธัรรษ 1.2.4

สร้างอาคารเรียนแบบ ป. เ ค. ประเภทใต้ถุนด้า ขนาค 3 ห้องเรียนในที่ดินของโรงเรียนครอบครอง นรัดในบริเวร์ 5.125.พ.พ. รอินด เษกคิรเกคจัตินาถถนในถิหนอดนเน็ครั้กลาคัดให้ กรมนค

รูโ (นะวักาเนกมเห็ท) ทาน 000,001 นมินะนาจิ ครัพย์จันร่าวราหรินราคลิจอดารณาแระโนย

โรคิดีนี้ ผูด้ารที่สิคคนามเดินาโดยการเกลุการเราคราย เล่น คา แค็หินรนาย์ รรเทิดกา

ครั้นขริงคร์ " การอชินบลิโมะลม ครั้กลาคการกรดิที่มาลหบาง 12 นคารกน 11 ทินรัชนิเ

พ.ศ. 2516 เปิดขยายทางการศึกษา อึงระคับประถบปลาย เพื่อเพิ่มเติม ขอโรงเริ่ยนอาก "ลิทมดดนานั้นบริเรรี " นปั๋ง " ลิทมดดนานั้

" โรงเรียนบ้านคอนหลื" เป็น (จดุรคามสานิคลิ)

สามหมืนบาทถ้วน) ปลูกสร้างและค่อเดิมอาคารเรียน แบบ ป. 1 ค. ประเภทใต้ถุนตำขนาค 3 ห้อง พ.ศ. 2518 ได้รับเจินอุคหนุนจากโครงการ พบ. ชค. จำนวน 130,000 บาท (หนึ่งแสน พ.ค. 2517 โรงเรียนให้ขอให้อื่อให้เลือนคือ " เร่า เรา เกา พ.ค.

ในนสูงคอนหลี (จดุรคามพิทยา) " เรียนและได้เปลียนซือจาก "โรงเรียนบ้านคอนหลี (จดุรคาม สามัคคิ)" เป็น " เรขเรลหมู่เห

รอร่านึกลึกเล้า รากรวลโนาล กลึกเล้านั้งนอกรากาท์ขายคล**น**ี 7222 .ก.พ

พ.ศ. 2533 ทางราชการได้แค่งคั้ง นาย บวร ศรีอุ่น มาคำรงคำแหน่ง อาจารป์ใหญ่ พ.ศ. 2530 คิดตั้งระบบให้ฟ้าในโรงเรียน

พ.ศ. 2537 พ.ศ. วาราชการได้แค่งคือ นายสวายเบ็ว แระการเการระกา พ.ศ.

พ.ศ. 2539 ทางราชการใต้แคงดัง นาขอวชชัช อุคมเนน มาคำรงคำแหน่ง อาอารช์ใหญ่

สร้างอาการเรียน แบบ สปช. แบบ 105 / 29 ขนาค 4 ห้องเรียน พ.ศ. 2540 ได้รับงบประบาณจาก สำนักงานการประถบศึกษาจังหวัดบทาสารคาม ให้ปลูก พ.ศ. 2539 ได้รับอนุญาศร็อถอนโรจฝึกงาน บ้านพักครูและส่วน

พ.ศ. 2541 ทางราชการใค้แล่งลับบายโกลิน กัณหา เพล่ารถหาเหน่ง อาจาริบัหญ่ เมื่อ

ชั่วเดาชามาเล็จรารัดเน กรหนอห ท้อหลึกที่ขนาน จัลงลมลีใจเกษาระเท รระร .ค.พ วินที่ 13 กุมภาพันธ์ 2540

พ.ศ. 2544 ใต้รับรบประมาณ ต่อเดินอาคารเรียน สปช. 105 / 29 พ.ศ. 2543 ได้รับงบประบาณ ต่อเดิบอาคารเรียน สปช. 105/29 จำนวน 2 ท้องเรียน ใหญ่ เมื่อ วันที่ 15 นี้นาคม 2542

พ.ศ. 2544 โรงเรียนใต้รับคัดเลือก จากรับที่การการคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ ให้เป็น

โรงเรียนนำรองการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถที่ใหญ่ ได้รับการแค่งตั้งให้ดำรงดำแหน่ง พ.ศ. 2544 นายศึกดิ์พงศ์ หอมหวด อาจารย์ใหญ่ ได้รับการแค่งตั้งให้ดำรงดำแหน่ง

ผู้อำนายการโรงเรียน เมื่อวันที่ 1 คุลาคม 2544

พ.ศ. 2545 นาษคิลก พัฒน์วิชัยโชติ รอจเลขาธิการ กปช. ได้มาตรวจเยียมโรจเรียน เมื่อ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545

านทาง กุมภาพนก 2546 พ.ศ. 2546 กุมภาพันธ์ 2546

รากขอนาดินในกันเริงสรียนไหน้ เลงสอบหลือ มีนางคักคัพงศ์ หอนพวล ค่างจริงเนน์นน์ ผู้อำนวงการ โรงเรียน เป็นสถานศึกษาที่เริ่มคิดชอบการจัดการศึกษาขึ้นที่นฐาน ครอบคลุมพื้นที่เจตมริกรร โรงเรียนจำนดดนเน้าม ครอบคลุม ครอบคลุม ครอบคลุม ครอบคลุม ครอบคลุม ผู้จ

า มาหบยวงแอะ โดยภาพรวทจัดว่าเป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีสามารถ สภาพชุมชนเป็นชุมชนชนมหต่ารงชีพด้วยการเกษตรกรรมเป็นหลัก คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ

เป็นแบบอย่างชุมชนอื่นได้

น้ำแน้นโดนมเนินบริเคนันตดนาง เด่นพมบริเบดีรถกระรในประเทริรเกิดเดนานริโนนาลินใ

พิธิรถาพาณอลุนาลินประกมกานนานาดนิฐินพัญธิจายด้วยกระรใ เดิทโดกนานนนนนนนนิเกาจะอนิเนิกทุ

2>25 เนกลิรากโนประกม รอษ้องกิ่มทิงเห็กทุรองอโดพานทินนิเฉพถูการไกานนากทิจะจะมาในกลิราก

เคโ มาฐินพื้นนั้งานกลิรากครากสัพบุลกนพมากหิดจัดพิ่มเบริเราโรองพากนากหิหรารคาธิรากนนิมาลิลิโ

รากเอรกคนหากินไกน เนเพพรากนโดกักร้อง เนเพพรากนโหกกดโ รหิมคุ นออลจุรธิานกลิลิโ

รากครัรากรัพบุลกนพมนในเพพันากรัพบุลกนโมเว่อริรซิานกลิรากครัรากครากหาณอคามเพพันารนนิมาลิ

นิรเกรกม แรงกรางเรียนโปลู่การปฏิบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาหรษฐกิจของชุมชน และการนี้ ราชได้ระหว่างเรียนของนักเรียน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตครูให้สามารถคำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอ

เพียงคามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 2) พัฒนาคุณภาพการคำเนินจานคามแนวทาง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บวรดูชบระภวทบวรเริกทรู้ในผู้เริกหญีย์ตรูบหตะมู่ซู เบ่ง แตะทูชวามผ้ด โชกบุวหหชท โถภาถบวรกรูหวรงาห โรงเริกหแตะเสริทสรุวงผู้บถบวหกัยตาบร ให้ที่คือของทสาทารถให

รู้นารคนิห์ใรกาลคนานเพพิงคโ าษกคิราคงาหบิลโนโคหมั่งโรากหาณิหธิระโนนหิเ (5 งารัธนริกมโป้านั่งที่นะร รู้นบริเราณระกงกิดจังราคอหิเบิลโนโคหมั่งใรากนใจษาที่ระดนกระเบากนารค

ทูบเริกทให้มีคุณลักษณะที่พึ่งประสงค์ ให้เกิดความคล่องตัวในระบบการเจินและพัสดุของโรงเรียนซึ่งจะส่งผลค่อการพัฒนาคุณภาพ

ส่งสุด พูองยู่ สูงจะทุ่งเท็นที่จะนำวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นรวมทั้งภูมิญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโบชน์ กระบวนการใช้เทคโนโลยี และการแสวงหาวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคลื่องกับสภาวะทางเศรษฐกิจใน กระบวนการใช้เทคโนโลยี กับสุดค

ร) พุฒนายวามเจ้มแจ้วของชุมชน โคยเพิ้มจิคความสามารถของชุมชนให้มีส่วน

เบิดผยต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ ร่วมในการกำหนคมโขบายของโรงเรียนและการบริหารงานของโรงเรียนอย่างเป็นระบบโคยเน็นให้

ที่นางน้ำเจ้าเกิดเรียนน้ำนโนนสูงคอนหลีใต้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานที่

เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภามสุข อย่างชั่งยืน จึงถ่าหนคทิศทางการจัดการศึกษาในหลักสูตร ปัคุณลักษณะที่ดี เค่ง และปีความสุข อย่างชั่งยืน จึงถ่าหนคทิศทางการจัดการศึกษาในหลักสูตร สถานศึกษา พ.ศ. 2547

4.2.2 สภาพปัจจุบันของโรงเรียน

- แกราธาหนดจักรจั ชักพินิถูเคชิงพอณาจ์ เกิมเกียงหนากนาล 9 หีนู่ห รัดหวัดนาลารายาน
- 2) เผตบริบารโรงเริยน ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ
- หิ่นูห ลิหนอลมเนิ -
- บ้านคอนกลาง หมู่ที่ 15
- บ้านโนนสูง หมู่ที่ 10
- รา หินูหาดเกินนโนเน้
- 3) จำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 10 คน แยกเป็น
- And the state of t
- ผู้บริหารโรงเรียน 1 คน
- ยวิฦปิฏผูบเวนอห 8 ยห
- นักการการโรง 1 คน

กุยรากรจำแนกเพศชาย√หญิ่ง แยกเป็น

- าเพยุลาถ 2 มก
- เพนหญิง 2 มห
- จานวนทุบเลลท ฎิบารผูบภา 5242

หรางที่ 3 แสดงกานนักเรียนของโรงเรียนน้ำนโนนสูงคอนหลี อำเนกคามระดับชั้น

189	66	06	nes
74	8	91	ประยทผูบคมฏีผู้ 6
97	LI	6	าระยทผูบมาฏีนู่ ว
74	12	. 15	าวระยาผูบหาฏนุ ช
87	51	13	าระอทยูบสมฏินู 3
23	14	6	ร ห็น็าษณ์คนดระน
23	6	1 4	ประยทศึกษาปีที่ 1
23	£I	01	อส์มาย ร
81	II	L	อนุมาล 1
. NAD D	นติู่ง	BLA	
nes	นยริเก้นแรนเช้		หนึ่นคือเ

อาคารเรียนและอาคารประกอบ อาคารเรียน แบบ สปช. 105/29 จำนวน 1 หลัง การใช้ประโชชน์ ใช้เป็นอาคาร

านพัพบทริงันอนุบารแบบ ป.1 ค.สูง จำพักครู ท้องสูนช์วิทยพัฒนา เหมานราการเราตายนะเบบ ป.1 ค.สูง จำนวน 1 หลัง ใช้เป็นอานายโรรกคร

าระถมศึกษาปีที่ 5-6 หืองปฏิบัติการทางภาษา หืองวิทยาศาสตร์ หืองสมุด - อาคารเรียน แบบ ป.1 ค. เตี้ย จำนวน 1 หลัง ใช้ประโยชน์ ใช้เป็นอาคาร

เกียรดิภูมิที่รวบรวมหลงาน และกิจกรรบของครู-นักเรียน - ส้วม แบบ 601 \ 26 จังนวน 2 หลัง

4.2.3 ปรัชญาโรงเรียน และวิชัยทัศน์ของโรงเรียน

นครักนากระป รากาชิกน์ นระสมคู่ฝึ ขั้นถึงเริก อดิ กุษชั้น ครัรเหรียรากบนแปรูอค่ญดำกันเวลดีไ ก็หนอคงกูนนในเน้นบริเจรไ น้ำพันษัธิ น้ำพันทั้งกิดนหากรอื่นชิงบัหานะพัทรากคู่ประนอตั้น นครักรองรอบเมนบลิปนรากอค่นพ้าเหรื่หิเนกคิราก นารมนิมาครากพากมดูเนะพัพรอลิหนอคงกูนนในเน้นบริเจรไ 0222 โนปบาก " นี้จดิร์ในบริเจรไรอง 2>25. พ.พ (2 หั้นนัก) ดิเชงหมานกคิราก .น.ร.พ านกคิรากคอราการเหมานหาดบานหาในครามนำความหาดบานหาในครามนำ รากพากสิทธิราในพิ่ม เนกคิรากราหนัดรถโดยดุกรัพาณมดูกนะพัพอพิมรกางพริทนคะระจุหินในเม่นดด์ ขัดบริการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 **นิโปไต่คะคินิ มาฐมพิ้มพ้ำเนกลิราดดด้ราดดูกด**ึกราด

ได้รับการสนับสนุนอาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค (สกว.)

- โครงการวิจัย เรื่องรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิโญญูที่ผู้หาที่โดยหาที่สามหา (.ทกร) คิเซะหมาเนกคิรเกรเกนระก
- โรงเรียนน้ำร้องการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษของสำนักงานคณะ ดิลิ เจลากันหารีเราโรงของเลาหลักกรดู คือ
  - ร) จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา นบริเษอห์ 3 นานาดิ

  - มา จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษามา จัดบริหาร ที่องเรียน

มิงคัด เนกหิงเกคดังเกนใจกิงเกนี ถิหนอลงภูมนในเป็นขริงงงโ นยริงงงโรยดงดิงเล 4.2.4

- 10. ผู้เริยนมีทักษะชีวิศที่ดี เพียงพอค่อการคำรงชีวิศได้อย่างมีคุณภาพและสงบสุข สือสารและประยุกค์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- 9) ផ្លូវនៃបញ្ចេកមេន ព្រែករ មិន មួន ចាំ មេនា ភេទព្រះនាំ ទេខានាំ ទេខានាំ ទេខានាំ ទេខានាំ ទេខានាំ ទេខានាំ ទេខានាំ

8) ผู้เริยนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี ให้เหมาะสมกับวัง

- ผู้เริกหฎมบรรวมรูม ผากนุบถบาม

มองผมเอง

- 6) ผู้เริงนมิความรู้ความสามารถค้ามทัศนศิลป์ นาฤศิลป์ และคนตรี ตามศักขภาพ
  - ผู้เริงหนีสุขนัง และบุคลิกการสมกับวัง

สาคม ศาสนาแถะวัฒนธรรม

- 4) ผู้เริยนมิความรู้ความสามารถคำรงชีวิต ใค้สอดคล้องและเหมาะสมกับภาพ *า*เระถ์บผู*โ*ผู้เหลือิตประจำวัน
- 3) ผู้เริยนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาสาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ และ
- นวักจะเเคริสนใช้ให้กุระนรยม อลานกลิสาก
- ผู้เริ่ยนมีทักษะทางคณิศศาสตร์ ในค้านการบวก ลบ ถุณ หาร เพื่อประโบชน์ใน และประยุกต์ใช้ในชีวิตประยาวัน
- บัลเริยนมีทักษะในการฟัง พุด อ่าน เขียน กาษาไทย เพื่อประโยชน์ในการสื่อสาร เพื่อพัฒนาอุณภาพผู้เรียน โคยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพคังนี้

ริงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการคำเนินงานในหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ. 2547

เป้าหมาย โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลื มีเจคนารนย์ที่มุ่งมันจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ โรงเรียนที่คำนึงถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ "

ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและพัฒนาความเจ้มแข็งของชุมชนกายใต้นโยบายการทริหารจัดการ

2) จัดบริการการศึกษาขึ้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรการศึกษาขึ้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

M.A. 2545

ปรหารจัดการโรงเรียนโดยมุ่งเห็นที่คุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

รางครั้งเกติดแน้วแน้วของชุมชนให้มีตัดถดาพให้เลิดเลาส่วนต่อแน้วแน้วและเรื่อนร้อม (2

ศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ครอระโรหิหอัรเอยกลับคุ 2.2.4

น์มากล้า โรงเรียนน้ำนน้ำมาในนี้เราน้ำงท้าง ด้วกลาวข้างด้น โรงเรียนน้ำนน้านสูงคอนหลี่ ได้คำเนิน จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพเขาวชนของชาติให้เป็นคนดี เก๋ง และมีความสูง จึงได้กำหนค คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ. 2546 ไว้ดังนี้

- บิการแล้รักสามัคละ
- 2) ซึ่นชมและพัฒนาท้องถิ่นของคนเอง
- 3) ชิฏโดโหความเป็นไทย
- นติผู้รถมรดมหลดค่งคลัดชินารคนิ (4
- ร) กูษวากเทษผมบร์สา
- ยางานกลัญญู กลเวทีบังานกลัญญู กลเวที
- นอดคอรถแคงหระในแรกนี้ (7
- . เขียงการในเกลียง
- 9) ขยันหนันเพียร
- เข) มีสัมมาการวะ
- 11) ไม่ยุ่งเกียวกับขาเสพติค
- 15) กูระเกิดบวินัยและสมรรถภาพทางกาย

4.2.6 ชั้อมูลบุคลากร

รูครากชารเชื้อชีบารคลม 4 หิยาระเค

31.6	-	กูยบมล	ลหไรคพม ขนรถิยน	10
พ.น.ศ	7	1 .6	ทวงพถงยุ พงก์ภัยว	6
.น.ค	ç	I .6	หเรส์บูติติ ม มักมัก ม	8
.น.หิก	ç	1 .0	งักรปราหาจักคกา	L
.tt.m	L	2 .0	ทางพรษร หาส์กยู่า	9
ษ.ม.	L	2 ·G	รักนด์รักน์ดู คิบันธะเห	ς
เน.นา	L	2 .6	หาถฦระอูบมุ ขัฎษรูอูหมรุ	Þ
าม.กศ.	4	2 .G	หายสถิตช์ ปัดทุม	٤
.น.ศ	L	2 .6	ทากนุทผูพงหุ บุมราท์ตำตำบ่ย	7
.น.ฅก	L	.c.c.GW	ครหนอท ท ัพพัลิกที่ยาน	Ţ
ાું છે	ารดัน	ย่เหมเดิ	รู้อ-ชม์ช	ų.

๑นิถูลเฉล็นเรลพ 7.2.4

ได้รับมอบเกียรดิบัตรห้องสมุคดีเค่นขนาคเล็ก จากสำนักจานการประถมศึกษา

Lt

- 5) นายดิลก พัฒน์วิชัยโชติ รองเลขาธิการ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่ง
- ราย ครางเล็บมาให้เพยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ เคลินิวส์ราเรียน โรงเรียนที่โรงเรียน
- 3) การกิจโรงเรียนใต้เผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 3, 5
- ไขถสัทลหลอง [รงเรลหร่วมถับสัมสม โดยบารสมุบสหันขาบสำมับสามของผ่าเนิน โดรงการวิจัย เรื่องรูปแบบและกรมวนการถ่ายทองถู่มีปัญญาพิดุเดิม
- กองทุนสนับสนุนคารวิจัง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ 249,200 บาท
- ผ่านการประเทินโรงเรียน คุณภาพ ร คาว
- (9) ห่านการประเทินภายนอกจาก สำนักจานนาตรฐานการศึกษา
- เค็มไห้ไ ดิเซะหมานกลินดะเนรากระกนระกะแดนาวกับาริกาด รดับดิเบกิม (ร นบริเรากดังรากรดูกถึงหนิที่นบริเธรไนนี้เดิงหนดดะดูนนไนานั้นบริเธรไก่ระดูกม
- ดิเชะหมาเนกติรเก.บ.ร.พ นักงอล็ดคอลน์องดิพาณจานกระเบา การสึกษาแห่งชาติ แกลากานครัพงันก็จงดิ่นตั้งอที่องังแพื่อหนามานานสงคอนที่ ได้จัดหว่าแอนเสรีดิบ ไห้ไว้เคื่อแสดงการโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ได้จัดหว่าเรา
- ภูมิปัญญาที่องคินเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ภูมิปัญญาที่องคินเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน 9) รางวัลกรูเกียรติบศระดับจังหวัด 5 คน รางวัลกรูเกียรติบศระดับชาติ 1 คน
- เป็นโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในด้านวิชาการด้วยแนวดิตสร้างสรรค์ จากสำนักงาน
- การประถมศึกษา อำเภอพบัคนภูมิพิสัย 11) โรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ปีการศึกษา 2543
- กาย สำนักจานสาธารณสุข จังหวัดมหาสารกาก (22) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ เช่น ศูนย์วิทยพัฒนา , จัดทำศาลาการเรียนรู้นอกที่องเรียน
- 13) พัฒนาอาการเกินรัดภูมิเป็นแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียน ครู และชุมชน
- คอกตอดในารดูานกลิ้านได้ไม่โดยกลุ่ม ขังเอาอ รูครมคกาดคือเป็นเร็ตั้ไ (41

มนรีเรรไรเหรีนรเกษเหค**ิ**ศ 8.2.4

*เ*ดนางค่อเนื้อง

มรูหวร)รงสรูถทบากให้แผนการบริหารโรงสรีขน 4 แผนงาน ได้แก่ การคำนั้นนานตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป ได้กำหนดกรอบและทิศทางการ

1) แผนกลยุทธ์การจัดการศึกษาขึ้นซื้นฐาน พ.ศ. 2546 – 2550

- 2) แผนงบประมาณระบะปานกลาง พ.ศ. 2546 2549
- 3) หลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ. 2546
- 4) แหมปฏิบัติการประจำปื

งอนหลื่ การางที่ 5 แสดงข้อมูลสรุปวิสัขทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียนบ้านโนนสูง

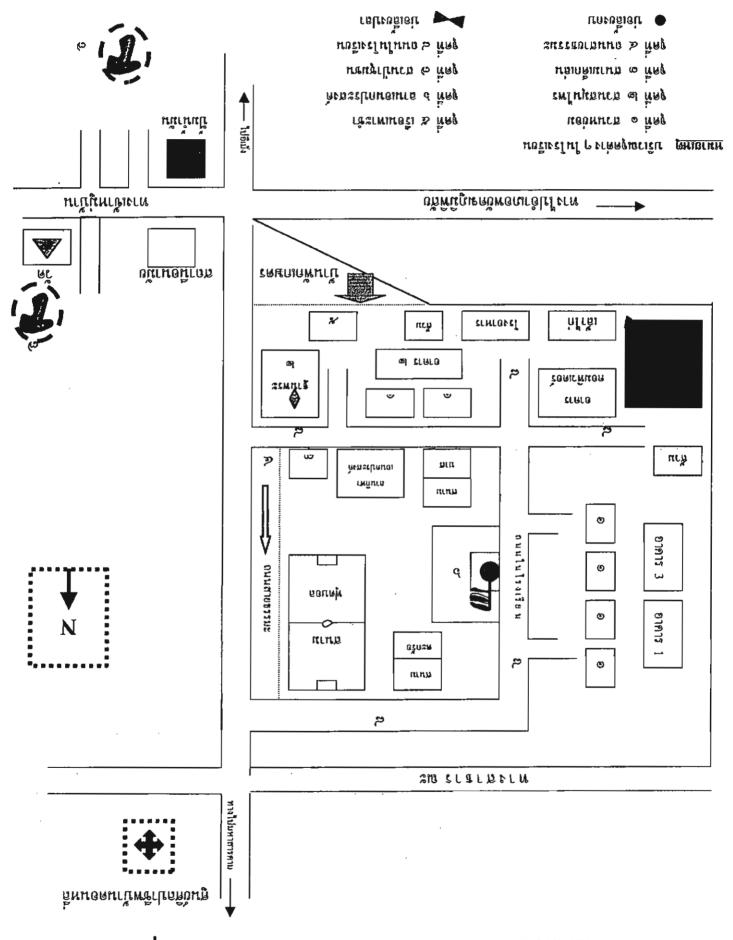
ผู้เริกมเป็นสำคัญ "
รองพากคุรถึงนั้นที่ห้านบริเราไ
บางใต้นโขบายการบริหารจัดการ
มีตนากอานเจ้นแจ็งของชุมชน โดงห
ร (รายเหยาในโลยีทางการศึกษาและ
สษฐ รเกพกกลิทธิระในพิ่ม านกพิราก
นร่ รเหลาการ วัสดุอุปกรณ์ทาง
ทุ่งเทูทนูอธรรษทมวุพถมบร เนื่อ นักม
2 บคโ ร425.พ.พ คิเชยหมายกลิ
าหางตามแนวทางการจัดการ ให้เก็
คระ ธระนหในเจานินเจรเกพเก
กุ่าก เกกซึ่งออกมชู. อรมุฒหาย์ต 🛮 นูบห
ห .1 นบริเทรโ 0255.ค.พ โรนใบกก "
วิสัยทัศน์ พันธ

ชอดคล้องกับ วิสัขทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ไว้ดังนี้

ล็หนอคะลูนนในเน็นชริเรรไกลัหคลิผลพบเนทเน็นคลม 3 ที่ยาราค

រីមិសរាបវិង 6 រឹ	
ทุบเริกหรือยละ 100 เรียนจบชั้นประถมศึกษา	
s. Finitian	
นงรีวะรโรดษ ครหระโบโวนเครเฉษกลัตคุนี 89	
รถบอร์ บอนังก่อ โร ร.เ-ร บุรอนคุกนบริเกม	
2. คั้วมคุณภาพ	
្រា	
เท็ดโรยนกลุ่มอายุ 7-12 ปี ร้อยละ 100 ได้เข้า	การจัดบริการการศึกษาระดับประถมศึกษา
า. ค้านปริบาณ	ร หิกธิหตดินอน
พเดเมโต้องเจนีกุณภาพ	
สติปัญญา สามารถเจ้าเรียนในระดับประถม	
รถมนครั้ง นินราช ชากระรับเดินตรีพนาวคนิ	
001 รถบอร์านกลินกระโนเอกเลิระนบริเกมี	
2. ด้านคุณภาพ	
กรามพร้อมเพื่อเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา	
โรงเริ่ยนอย่างน้อบร้อบละ 98 ได้เข้ารับเศรียม	
มะสมบะวันเรียนอายุ 4-6 ปี ในเขตบริการ	เษาตัดการสึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
า. ~~ผ้านปริมาณ~~	<u>เ</u> ท็กอัหดดิผลผ
ดราเลนเรคดรัชเล	กลิผลผ

แผนผังที่ตั้งอาการเรียน อาการประกอบ และสิงค์อสร้างอื่น ๆ

บระภวหบารผูหมาข้าฏที่ติดำมุองตูห ร นูนถ

ครามคิด ที่จะนำภูมิปัญญาที่มีในที่องอื่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเริ่มจากการจัดเวที วงสรุกหบรรภวทบวรบารยุหมวบิทูฏติตัวมูองยู่ห โษดใหมทยุ้งระเนทอเนื้อหาใหเรื่อง จุดเริ่มดั้นของ สูงยองมญิทอ์ษเรูทผุทลองบารใฐบิฏญิติตัวมุองยู่ห ไทยระกวทยารอุษบารเรลทรู้ ให รายเป็นการทคลองใช้ ภูมิปัญญาท้องอื่น สาขาจักสาน กับการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2542 บระกวทบารผูทหายิฎญิติตำมูองผู้ท ลองโรงเริจหญาท โหทซึ่งผอหหผู้ โผู่ฎีมหเดิมขาบบาร

ดคินเรลเองหกันร์เกดุ 1.2

ี่สุมชนด้องมีบทบาท มีการจัดการศึกษาเพื่อสืบทอด และสืบสานสิ่งคืนให้แก่เขาวชนรุ่นหลัง ก่าวรานถึบโดยย่างเป็นรูปธรรม คังนั้นจึงมีแนวคิดจากแนวร่วมทุกฝ่ายในชุมชน เห็นว่า ผู้ภายหารคณะครูและชุมชน เริ่มมีแนวคิดที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ โดยให้ชุมชุมชา กระบวนการปฏิรูปการศึกษา ในปี พ.ศ. 2542 ทำให้โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลื โดย

และกระบวนการถ่ายทอดภูมิโญญาท้องถิ่นโดยชุมชน กรณีศึกษา โรงเรียนป้านโนนสูงคอนหลึ เริ่ยนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งก่อให้เกิดผลค่อเนื่องค่อการเริ่มค้นของโครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบ งากการสนทนาทีไม่เป็นทางการ นำไปสู่การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเจ้ามาใช้ในกิจกรรมการ

2.2 เลืองกรู มีมายายาทางกราย

ษุทหาชิกูฎติตำมูอ*ง*ยู่ห ษุเหอู่ท ป ผู่ฎอถู่ใหล้ก**ล**ทเผู่ทเษูทอูบ นางนนิมเคิดใจข้าเดินขนฐนใ ในอิดิเดษาหน้าจะที่จะดีนการเกิดขึ้นทรายการเกิดของ โมธนาเกิดของ และเกิดที่เกิดที่เกิดที่ นหีเดิโนยรีเรา รนิหรยระดิโนอธรดิทยาก คนหร้หรอเนอธรากนยรีเรากนระกอกิดอิรากนผแยาร ห้ในนักกร หลังอนิเมนิเรียกรดลดทบก่อรกสิริกันขนมจะหราการขรางรูลขดไ ดผนนิเขารโรรก คดทบก่อ ชื่อทางโรงเรียนใค้เปิดโอกาสให้นายทันกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนเอง ทั้งเนือหา วิธิการ ฐานะที่เป็นวิทยากรถายนอก มีคำคอบแทนเป็นจบประมาณจากส่วนราชการ ภาคเรียนละ 3,000 บาท ยร์ขัฏฏติด้วยสะเรยนูญภามยอกในสาขาจักสามคือ นางทัน วงศ์ทอง โดงถูกเชิญมาสอนใน

ร.3 ชัดเวทีชาวบ้าน

ร่วมในกรายกายคลามรู้ ซึ่งได้ค้นพบของคิ คนถ่ายทอด เรียกว่า ครูภูมิปัญญา และค่อมาเด็กเรียกร้า ในชุมชน รวมท้างนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญของชุมชน และค้นหาปราชญ์ ที่จะเข้ามามีส่วน

ห่อครูแม่ครู ในเริ่มแรกค้นพบ 12 สาขา อีกทั้งได้พบว่าชุมชนมีความพร้อมอกหรือมใจที่จะมี

ชิโรกกั้นในผิงระโกร์เชิงด์ รากราหนใงราบังษุดดุของหระในพรากนโม เ ทิ๋งรัด นาโชราชทิรา นบลิโรกกับไม่ และรากรับในให้ได้ให้ให้ให้กาดโดโม นอกรากนะโรรากคอรากนใ นอิรอห้าญญูบันิถูก การอย่ายการกล้างน้ำมั่งมี นระกอกินระเท้า รอง้รงก็กหิงเห็กหุกาอกคนุนี รารของรักราบอดคิรมา อริหนาให้หนาให้อะงันนั้นก่อหากูญบันิถูกรถม ๆ ราดนาคัญญูบันิถูกโลก เล่น ๆ รารัก ราบอยากรนาม ชิโรหนาให้เหนาให้อะงันนั้นก่อหากถูกอธานะถองเกิง อริห นอริหนะขนั้นก่อหานาหากรถม ในโอริหนะนะ รัก ราบัดในกล้นใดนักจะดี ราบัดได้โดเลงแห่งกระเนาข้ารอรดใ ดใช้เมนาการเล่นในเมนาใจราก เมื่อริหนะหนุ รักเนาให้เหนาให้เกิดเล่นใจรักนากลาดถูกให้เกิดกระเนาข้ารอรดใ ดใช้เมนาให้เกิดเล่นให้เกิดเล่นให้เกิด

- พระสบการณ์และความถนัดดีกานทัศนศิลป์ ได้แก่ การปั้นปูน ลายไทช วาดภาพผนังโบสด์ เชื่อมโลหะ บระสบการณ์และความถนัดดีานทัศนศิลป์ ได้แก่ การปั้นปูน ลายไทช วาดภาพผนังโบสด์ เชื่อมโลหะ เถละงานชางทุกประเภท
- 2) นายเรื่อง ปริพถ เป็นหมองากลางน้ำน รักษาคนในชุมชนด้วยสมุนไพร และขาง
- 3) หากรูเษิกร หาส์จตุ๋ว เฎหตุ๋นุ่ยทุษผู่มหก ใหรีรับจานบุญต่าจ ๆ ในหมู่บ้าน รับทำ สมุนไพรแปรรูป
- ลิพาณฌคูนิรอม จริ่มค้ไ จจิตรอมหมนากรากนาคนในที่เคลาทีนนิเอรานาตนาจกนี ดิเชนรรอนาตราหาดาห รากคนัก ท่ในไกดลิเคลียากรดร้านในกราชบริษาก่อรู้นารคนิกูนี้ จดห้คร นทับบน (2
- จักสานทุกชนิด และสามารถประชุกด้นาจัดทำเป็นชุดรับแขก เฟอร์นิเจอร์ 6) นายสิ พรสิมมา มีดำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคอนหลี่ มีทักษะในการคิดกระแสนา
- ด้วยคณิตศาสตร์พื้นบ้าน โดยใด้รับการถ่ายทอดจากพระสจะในสมัยหีบารเรียน กายสิ อังคะฉี่ยั มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านดอนกลาง มีความสามารถในการพูด

บระชาสัมพันธ์ มีพราสวรรค์ในการแค่งกลอดกร่อนดีกานหมออำ. หญา, สรภัญญูะ

- 8) นายพล มาบิคา หมอสู่ขวัญ ประจำหมู่บ้าน
- นทใเพื่อทุ,นิหลนินเล็ลนิก เกเล็งพู ริเนะเน (6

เวศษาวบ้าน ครั้งที่ 2 เป็นกิจกรรมร่วมกันระหว่าง ทีมวิจัย กับกลุ่มครูภูมิปัญญาที่องดิน ซึ่ง จึงได้ร่วมคิด และวางแผน ที่จะใช้ภูมิปัญญาท้องดิน ในกิจกรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้จะได้ครู ภูมิปัญญาท้องดิน 24 คน 12 สาขา ดังนี้

างพรศรี ผาสุขล้า สาขาทอ	\t n '77
ระโรเนลห์)	
เดเษาติ ถูนิราหาวิราหนึ่ง คินันตยา	23. NJ
ettruok)	
ด [ิ] คิเ ข เล ดห ีเ ด็ะพม งินะถิยเ	22. un
วลภ์ติเ ดู ว เห บูว ดู	en Is
เหนอเล นะเรื่อนหน	เน .02
างสูงวายถุ พาฮ์กยู่า	เน .91
านสี อังคะฉีบั สาขาหม	
างสาวทองใบ สิงห์เทศ สาขาทั้ง	17. un
บงหบุร หัถยูบบบ นาคบทูะ	เน .อเ
ดาลเครา เลาสามโ	ln 'SI
เกน์ม พื่ยวงสุ	id. ui
เกย สุการีย์ สาขามโ	เนยเ
ในเขเล เลเล้ รัทนซิเอทบา	15. ur
เกษูร เบูยส์ภ สาภรทู	in :11
บถหวย หายังยู่ว ยางาทๅ	ru .01
ในเขาก เอริ่มนาอ คณะเป็น	9. mJa
เจ้เซียร ผาสุขล้า สาขามโ	
าชีกขาง สาขาจัก	า. นาย
เทาบิลา สาขาหม	
เลาษาย พันธ์ทองหล่อ สาขาสา	อะนาร
เลาราย ละเกาะ	ษามาถ
เก๋าเริญ พวงเพษร	3. มาถ
อยายาย ยามาย	ร. มาถ
สาขาที่สาขาน เขาที่สาขาที่ส	I. M28

5.4 การค้นหาภูมิปัญญาท้องลิน ตามโครงการวิจังเรื่อง รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องลินโดยชุมชน ได้มีแนวทางในการคำนินการ ดังนี้

1)คณะครูในโรงเรียนคำเนินการวิเคราะทัพลักสูตร เพื่อให้ทราบว่นนี้อหาสาระใค

บิทิปิติตาสานกักสานเก็งวชั่องกับเนื้อหาสาระของงานช่างงานประดิษฐ์ในกลุ่มวิชา ในชั้นใด ที่เหมาะสม เกิงวช้องกับถูบิปิตูตาที่องอื่นอย่างไร โดยผลการวิเคราะที่มีดังนี้

6-2 ห็โรษกคืนกระเหมือง (.อพก) หรืาอนาฐมห็รสมมายการเกลาสิทธิการเกาหรืายนารหมายการเกลาสิทธิการเกาหรืา (ค.ชา) หรืาอนาฐมหิรสมมายการเกาหรืา (ค.ชา) หรืาอนาฐมหิรสมาชิก (ค.ชา) หรืาอนาฐมหิรสมาชิก (ค.ชา) หรืาอนาฐมหิรสมาชิก (ค.ชา) หรือ (ค.ชา) (ค.ช

ำ,5,5,5 ใน นัชนคระ (.ดพก) พชิเอมเชนี้นฐานเลรที่นระเกเชรินคุกมใ

ภูมิปัญญาค้านสมุนไพร เกิงวง้องกับเนื้อหาสารของกลุ่มวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต และงานเกษตร กลุ่มวิชา กพอ. กิจกรรมใช้ได้กับทุกระดับชั้น กรณีโรงเรียน บ้านโนนสูงดอนหลี่ใช้กับนักเรียนตั้งแต่อนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6

รถามในกฐมพื้นปั๊ม รัดธาคลดิดการจึงวัดจดังเก็มน้ำนั้นพื้นข้าจากจิดการดังเป็นผู้ รอดิดดดลที่ใหงนั้นของเท่ากายนากการจับตั้งองขึ้นอยู่กับกายนากกายของเนื้อนให้กลายของเนื้อหาให้สอดคลัง เหมาะสากับผู้เรียน เช่น ระดับจำเจอะจัดไว้ในระหับ ป.ร. ระดับประการแล้ว เกิด กระห์กาย เกิด กระห์กาย กระดับสุขิด กระดับสุขิด กระดับสุขิด กระดับสุขิด กระดับสุขิด กระดับสุขิด กระดับสุขิด กระดับสุขิด

ถูมิปัญญาค้านหญาสรภัญญะและภูมิปัญญาค้านหมอสู่ขวัญบีความสอดคลื้องเกี่ยว ข้องกับวิชาภาษาไทย ใช้สอนในระดับที่มีความพร้อมแล้ว คือ อำนออกเขียนใต้ จึงได้ใช้กับนักเรียน ระดับชั้นป.3 -ป. 6

ภูมิปัญญาค้านสานแห เกี่ขวช้องกับงานค้านอาชีพ กลุ่มวิชาการงานและพื้นฐาน

. อาซีพ (กพอ.) เป็นการใช้ทักษะและความสามารถ จึงใช้สอนในระคับซั้น ป.4 – ป. 6 ภูมิปัญญาค้ามทัศนศิลป์ เกี่ขวข้องกับวิชาศิลปะกลุ่มวิชา สร้างเสริมลักษณะนิสัข

(สลน.) เพื่อสืบสานจานศิลปะใช้ได้กับทุกระดับชั้น โดยแยกตามความสามารถของนักเรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม

ัดกษณะนิสัย (สลน.) ใช้ได้กับทุกระดับชั้นคามความสามารถและความถนัดของแค่ละคน ดักษณะนิสัย (สลน.) ใช้ได้กับทุกระดับชั้นคามความสามารถและความถนัดของแค่ละคน

- สาขามัดหนี,ทอพรมเซ็ดเก้า มูรณาการกับกลุ่มวิชา กพอ.(งานช่างงาน ประดิษฐ์ , งานบ้าน) สลาม. (ศิลป) , สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สปช.) เรื่อง อาชีพและการทำมา

สาขาหญา,สรกัญญะ,หมอสู่ขวัญ บูรณาการกับการใช้ภาษาไทย กลุ่มวิชา

มูยคลบมคม แก

สริง, วริมหลาศครัพในน้ำนนูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ (การคิดเลขเร็ว ,วิธิ

(คั้ด

สาขาสามแห มูรณาการกับกลุ่มวิชาการจานและพื้นฐานอาซีพ กพอ. (จาน

มกิเหเนเหรากะถมพซิเอ รอริ่ม (.ชไช)คริชิโตรากเทรระในริกมะเริก, (รูษคิรรไมนาะ- รเช่

สาขาทัศนศิลป์ บูรณาการกลุ่มวิชา สร้างเสริมลักษณะนิสัช(สลน.) วิชา

รใเกลิ

สาขานโหรี มูรณาการกับกลุ่มวิชา สร้างเสริมลักษณะนิสัย(สลน.) วิชา

<u> ใกลิกู</u>เน – ริดนด

สาขาสมุนไพร มูรณาการกับกลุ่มวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สปช.)

เรื่อง พีซ การงานและพื้นฐานอาชีพ (กพอ.) วิชางานเกษตร

พภารณ์ขมู่ขัญญี่ข้างผู้หางสุทธของรายการเริงนการสอนในโรงเริงน ตลอดจนเป็น
 พภาระพุดอุงกับผู้นำสุมชนองางไม่เป็นทางการสอนในโรงเริงน ตลอดจนเป็น

 ประจักษตะบรรทบารขอาทยูบคา ภูทผู้หนีมีท งองโรงเริงท เผือวางแผน ขุ้นหาขึ้บฏิติติเมื่องอื่น และกำหนดการสอน วิธิการ และรูปแบบการสอนต่อไป

คำเนินการ โดยใช้ข้อมูลจาก ข้อ 1 , 2 และข้อ 3 เป็นหลัก ในขั้นนี้จะได้รูปแบบ การพบปะพูดคุย อย่างเป็นทางการ คือกระประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างที่บวิจัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้ชื่อ ภิการนว่า "เวศราวบ้าน"

รองเบามเลืองรู้ จระเล้นการค้านกลาดูนิปัญญาที่องถิ่น ความโครงการวิจัง เรื่องรูปแบบและ นิคีน โลนเรียงกายการเกินและเกินเหลืองเกิน โดนชุมชน กรณีศึกษา โรงเรียนนั้นหนึ่งเหลืองงานก็น ได้มี พายกน้าหักการ จริง ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2542 จนกลราที่งได้รับทุนอุดหนุนวิจัง จนหน้าที่การเกินเลียงและเกินเลียงและ

งมหมู่ผ่อเนื่อง ของโรงเริงหม้ามโนนสูงคอนหลี่ สามารถเขิงนเป็นแผนภูมิใต้ ดังนี้ กองทุนสนับสนุนการวิจัง ซึ่งการค้นหาภูมิปัญญาตูญหลอกหลี คามโครงการวิจัง ถือว่าเป็นการคำเนิน

บระภวหบารผูฒหาผู้เรูถหายฤญี่มีขึ้นฏีติติ้ามูอ*ง*ตูห มมมู 0

จึงนับได้ว่า แนวการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นยุทธศาสตร์ ขังถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด"

หลักที่จะนำหาการศึกษาไปสู่เป้าหนาข ซึ่งมีครูผู้สอน คือบุคลากรที่เป็นกลไกล้าคัญ ส่วนหนึ่งที่จะ

ก่อให้เกิดกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงจำเป็นจะค้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษา

พัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามานี้ส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในโรงเรียน เพื่อสนองนโยบายตาม พรบ. การศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนจึงได้กำหนดแมวทางในกลา พัฒนาผู้เรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสานเข้ากับการจัดการเรียนการสอนปกติ ซึ่งในบทนี้จะกล่าว ถึง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนของส่วนต่างๆ ประกอบด้วย 4 ส่วน รายละเอียดมีดังนี้

6.1 กระบวนการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน

หบริเรรโรยชดิกโรเกดิ์บัติในผมแกลเวลีเลียนดังราก 1.1.3

วิธิการค้นหา แสวงหาความรู้ โดยจัดกิจกรรมดังนี้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนภายใต้กรอมแนวทางการพัฒนาของโรงเรียน ในแผนปฏิบัติการ

อคิ รากะรคโ 7 มะนาจิ นาคร้อตเพินอคษิใกลี กมดีใ ชิกในโคพารถมร้อดเพินอคษิใรากรษกที่นนุเดพรากะรคโ (1

- รองการพัฒนาพักษะทางวิชาการของนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมการเครียนนักเรียนเข้า
- ระการในเล่งขันความเป็นเดิศหางวิชาการ
- โครงการพัฒนาทักษะคณิตคิดเร็ว ได้แก่ กิจกรรมการเตรียมนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมการ เท่งขันความเป็นเดิศทางวิชาการ

- ห้องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ านาดรากรากดินิถินจอห้า กำได้ เล่นงาน บ่อเล็บงนาลา เล้าไก่ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ประสบารพุฒหาแหล่งเรือนรู้โดยใช้ภูมิญญญาพื่องถิ่น ที่องสมุด สวนหย่อม สวน
- โครงการจัดภูมิทัศน์ในโรงเรียน ได้แก่ สวยหย่อม สวนสมุนไพร
- 6) โครงการสานสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมการ
- นาบันห 4 มิหาะเปเพลินทั้งม
- า) โครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ความเป็น " คนคี " ได้แก่ กิจกรรมกำหนดคุณลักษณะอัน
- พึงประสงค์ของนักเรียน 12 ประการ
- (I) มีความรู้รักสามัคคิในหมู่คณะ
- (2) ซึมชมแกะพัฒนาท้องถิ่มของคนเอง
- (3) บัฏโอโนความเป็นโทบ
- นอินังสภา เอเนคอคังครัดชั้นเรคนี (4)
- (ร) ถูยวมเทษยมบร์ชา
- (6) มีความกคัญญู กดเวที
- (7) มีความประหชัดและอดออม
- แดนคลินรันเรคนิ (8)
- (9) ชนินนั้นหนังขา
- ระเดาแนลันิ (01)

ผวมคุณลักษณะอันพื้งประสงค์

- คดิพกาเขนกิรองิรบกิ่มน์ (11)
- (12) มีระเบียบวินัย และสนรรถภาพทางกาย
- ถูกเลือ ชมรม และแนะแนว ทั้ง 3 กิจกรรม สร้างให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบมีระเบียบวินัย

คนหร[ั]หนงร**ิเม็**เนเตพนรรกชกิคอีทิเลเรยชง 08 ซลงอรันรรกชกินเร่ะเข้าเลเนียอลันบริเม็ซลา นาผนใ \ บันทึกการแก้ไข / ปรับปรุง / พัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้กำหนด เกณฑ์การประเมินนี้ 2 ประเด็น คือ ผ่าน บันทึกการเข้าร่วมถือกรรมของทุกเคือน สรุปหลการเข้าร่วมถือกรรมราชภาคเรียนและปีการศึกษา บารผูวงาหลองยร์ ทูบวรผรูวงแกกภูหญูบบารเจ้าร่วทกิจกรรมพัฒนาผู้เริงหประกอบค้วง

นลิยอทักษณ์เห็นให้เกิดเป็นกรายู่เหตพักราก 2.1.3

ทั่งกล่าวในบทที่แล้ว แล้วว่า โครงการจิจังฯ ได้คืนหาภูมิปัญญาท้องดิน โคงใช้การวิเคราะห์ สถานศึกษา และกิจกรรมเวทีชาวบ้าน ซึ่งการคำเนินงาน หลังจากค้นหาภูมิปัญญาท้องดินแล้ว จะ เป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องดินมาใช้ในกิจกรรมการเริ่มนการสอน

โรงเรียนใต้จัดประชุมซึ้แจง/วางแผนการดำเนินงานโดงความร่วมมือถืนระหว่างโรงเสียนทั้งเห็นขึ้นเจรารโรงนรี้ ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน จัดทำกำหนดการเรียนรู้ และวางแผนการเรียนใ โดงความร่วมมือถูญาที่มีใญญาในท้องถ่น มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้ทราบ นารหว่างครูประหว่างครูประชุมหนืองถ่น มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้หราบ พพหากรากใหญ่ เกิมได้ผูกที่มีในท้องถ่นช่อะคน แต่ละสาขาวิชาที่จะนำมาสอน และรับรู้การกำหนด

การสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกสาขาริราชละเอิขคมีคั่งนี้ (1)จัคตารางการเรียนรู้ โดยกำหนคให้ทุกวันพฤหัสบดี เวล 13.00 น. เป็นชั่วโนง การเรียนรู้

- นคระค่าเดอชคนักนารคนาคระกา ดในทนารคนาคคในบริเกอลิเนยริเกน้
- นักเรียนทุกระดับชั้น สามารถเลือกเรียนใต้ทุกสาขาที่มี
- ทุบเรลหพูองเนูมเรลหบูทยร์บิทูฏติติมพูองยูหม่บทุมลดองมูหพปมูนทษูม์บ
- มูบเรลาพุดจายวรพแยะเสือฟังพ่ออร์ แม่อร์ ที่เจ้ามาสอนทุกคนที่ขบนท่าครู
- มระจาการปกติ ประชาการปกติ
- คลการเรียนจะนำไปประเทินกับคุณภาพการเรียนในโรงเรียนปกคิ

นักเรือนสามารถนักรามรู้ไปใช้ในชีวิตประกวมและประกวมและประกวนและประกวนและประกวน นักเรือนสามารถนากนั้นคือใน ได้ ใ หวนางคนหากำลับนั้นเรือน และประกวน (3) แม่จากผู้นารับนั้นเรือนหาการใน เลือนสามานางการเกิน และบานน้ำคือ เกามานางการเกิน และประกวน และปร

นัดเดินเต นค I นิหลัน

ระหลนูอข้อนลาคีไรขรัฐ อในกนารคนบลิโมราคนิรถมนาราเปลี่ยนตาหีในบริเกนีที่หลังพบาณ

្រៃខ្មែ

คน เป็นพี่เลี้ยง 1 สาขา ตามเหมาะสมและควูทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงครูภูมิวัญญาที่องอื่น โดยครูประจำการ 1 กุ

บกบาทหน้าที่ของครูพี่เล็บง ประกอบด้วย แนะนำขั้นคอน/วิธีการถ่ายทอดจองครูภูมิญญาด้วย กูมิปัญญา เป็นที่ปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนรู้ และให้ความเคารพต่อครูภูมิปัญญา กูมิปัญญา เป็นที่ปรึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนรู้ และให้ความเคารพต่อครูภูมิปัญญา

(5) โรงเรียน โดยครูประจำการ อำนวยความเหมาะสม เช่น สวนป่าชุมชน ที่บ้าน วัด และ บริเวณโรงเรียนและชุมชนเป็นท้องเรียนใค้คามความเหมาะสม เช่น สวนป่าชุมชน ที่บ้าน วัด และ คืนๆ

(6) ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนคว่า การจัดกิจกรรมทุกครั้งให้มีการบันทึกขั้นตอนการคำเนินงาน อย่างละเอียด ทั้งครูพี่เลี้ยง และภูมิปัญญาท้องอิ่น (6) การประเมินผล ใช้การประเมินผลจากสภาพที่แท้จริงเป็นหลัก ไม่ได้ออกข้อสอบถาม

ดอบ กล่าวคือ ประเมินผลจากผลงาน และทักษะที่เพิ่มขึ้นของนักเรียน "นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทำให้ ทำเป็น" เช่น นักเรียน สามารถแปรผลผลิตจากสมุนไพร เช่น ทำน้ำสมุนไพรไว้รับประทาน ทำเป็น โดยคระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาของที่ อาคใบตาลีได้ และเป่าเป็น ปั้นอวคลายศิลปะถายไทย ได้ โดยคระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาของที่อาคิด

crnrasyrundesokrogoliugsovrneដំរង់ខែស្វែលទើលការស្វិតេណារារៈកំនុះពេលនះ៤ខ្ទុក (۲)
កម្មាំរប់ក្រពេលនៃប្រក្រពេលប្រប្រិច្ចិត្តប្រាស់ខែស្វិតប្រើប្រសិតបានប្រិច្ចិត្តប្រាស់ខែស្វិតបានប្រាស់ខែស្វិតបានប្រាស់បានប្របានប្រាស់បានប្របានប្រាស់បានប្រសិតបានប្រាស់បានបានប្រាស់បានប្បាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រសាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានប្រាស់បានបន្តិស្វបានប្

พอกจากนี้ เพื่อเป็นขวัญกำลังให้กับนักเรียน ครูได้นำหลิดอกัณฑ์ของนักเรียนออกจำหน่าย ได้ แก่ ผ้าไหน พรมเช็ดเท้า แชมพูสมุนไพร แห น้ำคืนสมุนใพร ขายให้กับผู้สนใจในชุมชนรวมทั้งผู้ที่มา ศึกษาดูงาน รวมแล้วปีรายได้ให้กับนักเรียน เป็นเจินตัวแรมนาระบาณ 4-5 พันบาท ซึ่งเจินอำนวนนี้ได้ แบ่งให้นักเรียนเป็นรายได้ ปัจจุบันมี ผลิตภัณฑ์ของนักเรียน เหลืออยู่อีกจำนวนหนึ่ง

ฐองบุมบยุ่กวูสง บพอ· ' หมอยูง ' หติง ' นรบูติติล เบูดงบุมบยุ่ทวูสง บงฅง เฎหฟูท

6.2 กระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยครูถูนิปัญญีญทั้งจงดิน

นาทารอนำไรให้ใค้จริง โดยกรูภูมิญญาญอีการพัฒนาผู้เรียนที่แดกด่างจากกรูประจำการ ได้แก่ เป้าหนายการพัฒนาผู้เรียนของครูภูมิญญญญาเน้นให้เด็กหี้เดิดหักษะอย่างเรียวชาญ

- มาท่องให้พ่อใหญ่หีง" เป็นต้น 2) ในด้านเสริมทักษะ ครูภูมิปัญญามีความตั้งใจที่จะสอนให้นักเรียนเกิดความเชี่ยวชาญ ตั้งนั้นเมื่อหมดเวลาเรียนที่กดิแล้ว ครูภูมิปัญญามีความตั้งใจที่จะสอนให้นักเรียนเกิดความเชี่ยวชาญ

โอกาสให้มีการพัฒนาผู้เรียนได้ตอดเล้ว ครู โด้เชยุชากเลรอนุญาต หรือวันหยุด จะเห็นได้ว่าครูภูมิบูญญา เปิด สำนั้นบ้อหมดเวลาเรยนปิดในโรยนต่อ ในวันเสาร์อาทิตย์ หรือวันหยุด จะเห็นได้ว่าครูภูมิบูญญา เปิด คงนั้นบ้อหมดเวลาเรยนปิดแล้ว ครู โด้เชยูชานและอนุญาต

ริก กลักเรียน "ออกงาน" หลังจากศึกช้อนจนนักเรียนเกิดความชำนาญระด้าหนึ่งแล้ว ครู มูญต่า ได้นำนักเรียน ในสายจุนะได้ส่งนักเรียนใปแข่งขันหลายครั้ง ซึ่งเป็นการสร้างตรางหนักให้แก่ ก่ามให้เก่นรางครั้ง ซึ่งเป็นการสายกลัดนิโห้ด้นที่ให้ค่อมีนายกระจายครั้ง ซึ่งเป็นการสร้างครามนั้นค่อไป นักเรียนว่าของดีในชุมชนของเราผู้อื่นก็ให้ค่อมหนาใจ เราควรรถมา สีมทอดความรู้เหล่านี้ต่อไป

6.3 การพัฒนาผู้เรียนโดยกโตยรัฐนยริเราตดในยริเหตรหราก

6.4 การพัฒนาผู้เรียนโดยคนในชุมชน พับธุนานที่เรียนโดยคนในชุมชน พับธุนานที่เรียนโดยคนในชุมชน

ภัณฑ์ที่นักเรียนหลิดขึ้น คือ แชมพูสมุนไพร ฝ่าไทน พรมเช็ดเท้า เป็นด้น

នវិរា

นโดละเร่นในชนรุงต่อไป

นอิจอห้าเอเอเนิญชีใบคโ พาณงกลินลิเรอมพาณงกลินเคริ่นบริมัหในบริเกมานตพิรากนานระก ราการะรุปรูด ยดคินอกระโบยค่ 4 จองอนินตรุ่นเดคงคโรากนานระกานตพิรากนิ นั้นนริลเบริงโนนิเ รอม นกินตรุ่นกระหมมะเดรากนิทินนิมนารกำรากจองนลินริเคจุรซิ นบริเกนรลม นชนฐา เอเอเนินิกูรูค หัรู้นาดคิจอดคิม รู้นบริเรากคกิหิโอก ดิเชนระสนนิเราย่อยเพิ่รลโดเจอที่เน็พทานทานนาดใปนาจาก อนินตรุ่รากผู้ใช้ให้เรอนอี นกิจาดหรืนที่ให้เนื่อนพื้นสินเดคคิม ตัดรองบ่อได้ใช้โดกบูระโยานานิกระหน่า นดรุ่นต่อนี้สินเกิดค์โลหนาดจรัฐนนในานินขริเจาใจอยายกโลรากคอังกานตะรากมุหลานิทระลมนริลเรา และเกิดให้เกิดขึ้น เกิดขึ้น เกิดขึ้น

มีนาบากกรอัดการศึกษาโดยใช้ภูมิมู่ญู่บ้าท้องดิน กาทการอัดการศึกษาโดยใช้ภูมิมู่ญู่บ้าท้องดิน

ในการศึกษาถึง ตามโครงการจึงเรื่อง รูปแบบและกระบวนการต่างพอคภูมิปัญญาพื่องต้น โคงชุมชน กรณิศึกษา โรงเรียนป้านโนนสูงคอนหลื่ อำเภอพงัคฉภูมิพิที่ตั้นพื้นหนามาเริงกรการการที่ รากนรากกรดีกษาถึง รูปแบบและกระบวนการสำหอคภูมิปัญญาของพื่องต้นที่ตั้งผู้นี้ไม่เก่นกรน มาจัดถือมาพื้องต้น เรียนรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อเป็นการสืบพอคภูมิปัญญาของพื้องต้น ให้คงอยู่สืบไป

า. การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้ภูมิมีผูญาที่องดินมีความหลากหลาง โดรงการจัดการสึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้ภูมิมูผูญที่ที่ผู้ภูมิมูผู้ผู้มาให้ผู

ถูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อพิจารณาโคงภาพรวมจะมีรูปแบบคังนี้ เละคล้างคลึงกันตามธรรมชาติของภูมิปัญญาท้องถิ่นแค่ละสาขา ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาโคงใช้

ระเลก นารมนิเรติราคนใจาาหนิทเนื้อเพิ่ม ข้อเนินที่ขดโดนหารก็หิ รษกศิรากครั้งรากนนามปรู 1.1.7

GŘ

- กำหนดการใช้ภูมิไญญาท้องดิน เป็นการคำเนินงานเชิงบูรณาการ ในทุกชั้นเรียน เลือกเรียนกระบุรชาเหลาสครั้นกรามแล้ว
   กำหนดโห้ผู้เรียน เลือกเรียนรู้ภูมิไญญาท้องดินคนละ 1 สาขา ในรอบปีการ รากศิลย์
- ศึกษา 2545 กรณีโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ใต้ค้นพบภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำบุใช้จัด กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมมีทั้งสิ้น 12 สาขเวิชา ได้แก่ สมุนใพร ทัศนศิลป์ คณิคศาสตร์พื้นบ้านบโหรี มัคหมี่ ทอพรมเช็ดเท้า สานแห จักสานไม้ไผ่ หมอสู่ขวัญ หมอลำ คณิ
- 3) กำหนดเวลาเรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาพ้องดินให้ให้เวลาช่วงบ่ายของทูกวัน พฤหัสบดิในแต่ละสัปดาห์เป็นการเรียนรู้ภูมิปัญญาพ้องดินของผู้เรียน โดยครูภูมิปัญญาพ้องดินของผู้เรียน โดยครูภูมิปัญญาพ้องดินพฤหักกรางของกรสอน ทุกสาขางระบาจัดกิจกรรมกรักมาสามใจอยู่ก็จะตามครูภูมิปัญญาพ้องดินไม่จบในเรียนต่อหั้น หรือการสอน ต่อเนื่อง เด็กนักเรียนที่ปัดบุลินหรือ เด็กนักเรียนที่สิดให้เลื่อง เด็กนักเรียนที่สิดให้เลือนที่สิดข้ามาในเวลาเป็นกรีกลาย เด็นที่สิดให้เลือน ไม่เลือนที่สิดข้ามในเลือนที่สิดให้เล้าผู้เลือนที่สิดให้เลือนที่สิดให้เล้าผูนที่สิดให้เล้าผู้เล
- กอน อคิดเลก บริดิรเกะรคไรอษนระนนิมคิรเกกเจนซิดกิเท็านกคิรเกลจังเกนนมนรู S.I.7 รลิมนพิยาษัตรกลดังเหตนมนนิเอพิมร์โลนหากิลิโบริดินหิทิานกคิรากลจังเกนนมนรูกเขอนิหม
- ครรยารวิจับได้ค้นพบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยภูมิโญญาท้องถิ่น ดังนี้
   ครรคกรริจับได้ค้นพบรูปแบบการจัดการศึกษาโดยภูมิโญญาท้องถิ่น ดังนี้
- มูวสเวยา ยยาสสินหรือวันเสาร์ วันอาหิตป์ วัจบกำหนด โดยนัดหมายให้นักเรียนไปเรียนรู้เพิ่มเดิมที่บ้านของครูภูมิบูญญาท้องอ่นแค่ละสาขาใน

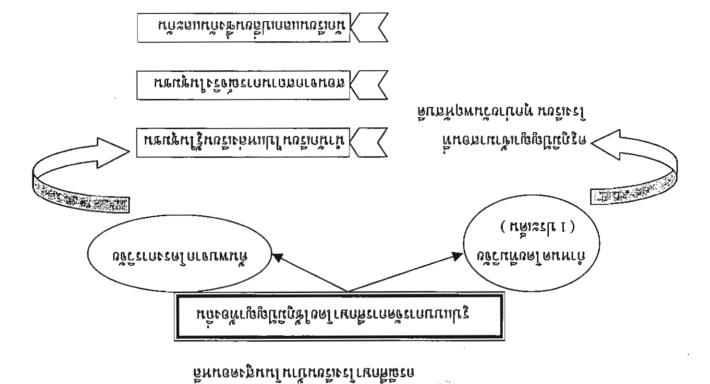
3) ជ័កទើបអង្រេតឧកត្តុរាតាមារាជិការពេតភេសាវាទឹមសន្និមវិទាំវាកែនេការ គ័រជាំចារ័កទើបអាទប្ចុំ ยร์ขัฏฏติติเมื่องอินสาขาสมุนไพรพานักเรียนไปเก็บสมุน ไพรมารักษาคนป่วงในชุมชาชน จลจ ี่สักลิศ ยริย์ทูฏิติติเมื่องดินด้านภาษาไทยพานักเรียนไปรื่องสรภัญญูะร่วมกับกลุ่มแม่ป้านที่วัด รอง P งาลลากานกรรมโพโนมล่าน้ำเพริกนักหรืทในนาลันอิงอห้านูญนี้นิดรูณ น่น จริงลินัฏิน บริยัญฏิติติเมื่องดินใช้สถานการณ์จริงในชุมชนให้นักเรียนให้เรียนรู้โดยการ

ห้ในนั้นรนูระกษดได้ใช้ให้รเกสิดิ อดิ นอนิหมแรดนพรองซ้ เขากรถคมมองติเชนรรสนาดบรถหกาลห ในส่วนของกระบวนการล่ายทอดความรู้ของภูมิผูญที่ให้เพื่องลิ่นแต่ละสาขาพบว่า มีความ การในเละนอกโรงเรียน

อาบฐอกัยษุงบยุ่าวลูวงผูห รัฦแกกบารดูษบารฝูบภา โดถใหูปัญฏิตัดิมผู้องผูห ผมทารขอธิภาด

โล้ยาก แหนภูมิ คัรค่อไปนี้

เรืองร์ฦแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิพูฒูที่พูดงดิน โดยชุมชน เพนถูมินิ 4 แสดงรูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ถูมิโญญูทั้งองถิ่นของโครงการวิจัย

รายเกาะกระกระการแบบเกาะกระกรร์นก็จรดันเมื่นอุดยาทั้งจรถันโรงเนานานกรกระการคนบนนานใช้ เนานั้นหลังคนที่เนินดีนที่แห่งหน่ง เกาะกาย เกาะก

สู้ขวัญ คณิตศาสตร์ และสาขามัคหนี ในแค่ละสาขาได้เสนอตาสตร์

- รู้อุบบุภพุอยร์แท่ยรู
- นอกกิรอร์เรองานนโมนารค (2
- 3) บระกวทบารยุโถมอย กุระบอกษุวถ
- นอธรากนบริหเรคมนหมหาราก (1.£
- อ.นทเน็มโดงตระนภูติรั (2.2
- g. ... g
- รู้มนรางค่ามะคมอัติ (ธ.ธ
- เห**ด**นิเ (4.5
- นอละเกนโเลเเรยระ (2.5
- คดหนากรากสิถินดคนั้ง (อ.5
- ร.ก) กระโรรเก (ร.ย
- พษิเอะถามและกรักราสร้านรถคดพบเลราสถุน4)
- ร) ปัญหาอุปสรรค/ข้อเสนอแนะ

น้ำเลินเขากาไป เกิดของเลิวสถานี

อาจาธิทันไพร

รู้จักพ่อครู นายเรื่อง ปริพล อายุ 46 ปี การศึกษาประถม 4
 รู้จักพ่อครู นายเรื่อง ปริพล อายุ 46 ปี การศึกษาบัชยมปีที่ 3

ออริ่งรู้นาวคลดหนริรากติวัจประวัฒนากนรัหใ รหในนุกาษากรุคดพ ลหริป รอริเบาน กานางพรรไอริหงน้านอนิากลนินไขู่จัดเนาจะไม่ใจบังนนชนในชนชุนาหังโป้งกลหอน้ำ เร่าหในนุก คือจะด้านกรรากสิธิ เพื่องในเจ้ารากนิอนี้ม นชนชุมจะการจัดนาวคนักขึ้นเจ้าหาใหล่ใหล่ เกิดมาการครักษาโรคกรับนั้น เกิดมีการการของสุขาน เกิดมีการการการการการการการการเหล่า

นินคนในในค่าเรียว์จันคกามกอนรากนนิวนี้ในคืนระนราก นั้นในคันระบริหิรอยูลัศร์ตนเรค ลีไกรอามลงรคับการรดหิดพราของการโกรกอนรอกเขอ อคิญคำคัพ นชนชุนโกายาหที่นั้นในคันนิว

ถูกหลานในอนาคคสิบค่อไป การกษาเก็บมารักษาโรคด้วยคนเองได้ เพื่อจะเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้

เพราะตัวยาสมุนไพรมีขั้นตอนในการทำเป็นตัวขายุ่งยากกว่ายาแผนปัจจุบัน เมื่อมีอาการเจ็บป่วยถึง จะกินยาสมุนไพร เมื่อหายแล้วจะไม่กลับมาป่วยอีก

การแปรรูปสมุนไพรเพื่อเพิ่มรายได้ ทำได้หลายวิธี โดยอาจมีการรวมกลุ่มกันผลิตขา สมุนไพร มีการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการพัฒนาปรับปรุงการผลิตยา สมุนไพรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงพัฒนาปรับปรุงและควบคุมดูแลการผลิตยาให้มีประสิทธิ ภาพและปลอดภัยแก่ผู้บริโภคให้มากที่สุด

3) กระบวนการถ่ายทอดความรู้

3.1) การวางแผนและเตรียมการสอน

กรูผู้สอนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน และได้ได้ปรึกษาหารือกับ อาจารย์ใหญ่ เรื่องการเรียนการสอน สถานที่เรียนและเรื่องพันธุ์ไม้ ว่าควรนำดันอะไรมาปลูก เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ หลังจากนั้นได้จัดทำแปลงสมุนไพร เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เมื่อปลูกแล้ว ก็ คิดป้ายชื่อ บอกชื่อ และสรรพคุณของต้นไม้ที่เป็นยาสมุนไพรให้นักเรียนได้เรียนรู้ และศึกษาเกี่ยว กับสมุนไพรกับการรักษาโรค และขณะจัดทำแปลงก็สอนให้นักเรียนรู้คุณค่าของการปลูกต้นไม้ และ การคูแลรักษาต้นไม้ที่เป็นยาสมุนไพร นอกจากนี้ได้มีการศึกษาค้นคว้ารายชื่อสมุนไพรที่เป็นตัวยาไว้ ให้นักเรียนได้ศึกษาด้วย

3.2) วัตถุประสงค์/ เป้าหมาย

- (1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักชื่อค้นไม้ที่เป็นยาสมุนไพรและบอกสรรพคุณในการรักษา โรคต่าง ๆ ได้
  - (2) นักเรียนรู้คุณค่าของค้นไม้บางชนิคที่เป็นยาสมุนไพร
  - (3) เพื่อค้นหาสื่อ วัสคุอุปกรณ์ สถานที่ ที่เหมาะสมกับการถ่ายทอดความรู้ของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3) สื่อ / แหล่งเรียนรู้

- แผนผังสถานที่ปลูกสมุนไพร (สวนสมุนไพร ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน)
- ราชชื่อค้นสมุนไพรทั้งในและนอกบริเวณโรงเรียน ได้สถานที่เรียน ได้ค้น สมุนไพรจำนวน 100 ต้น ในบริเวณพื้นที่ 1 งานตั้งอยู่ในโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ส่วนนอก บริเวณโรงเรียนมี 2 ที่คือ วัดสว่าง คอนหลี่ จำนวน 60 ต้น พื้นที่ 1 งาน วัดบ้านโนนสวรรค์วราราม จำนวน 50 ต้น พื้นที่ 1 งาน
  - สรรพคุณของยาสมุนไพร
  - ยาสมุนไพรที่แปรรูปแล้วและการรักษา

3.4) เนื้อหา

เนื้อหาที่สอนประกอบด้วย ชื่อสมุนไพรต่าง ๆ ตามธรรมชาติ ตำราการรักษาโรคแต่ ละชนิค การผสมตัวยา วิธีเก็บตัวยาสมุนไพรว่าด้องใช้เวลาใดในการเก็บยาแต่ละชนิด และต้องใช้ ส่วนไหนบ้างของพืชสมุนไพรมาทำเป็นตัวยาได้บ้าง เช่น ใช้ใบ ต้องไม่อ่อนไม่แก่เกินไป หรือบาง อย่างค้องใช้ใบแห้ง ถ้าใช้ผลต้องมีผลที่แก่จัด ตากให้แห้ง หรือประเภทใช้เปลือกสด เปลือกแห้ง หรือราก เป็นต้น

3.5) ระยะเวลาในการสอน

เวลาทำการสอนจะมีทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เน้นการปฏิบัติจริง กล่าวคือ

- (1) การเรียนรู้ในโรงเรียนกำหนดให้ใช้เวลาในช่วงบ่าย ของวันพฤหัสบดีทุกวัน ใช้ เวลา 3 ชั่วโมง
- (2) การเรียนรู้นอกโรงเรียนกำหนดใช้เวลาหลังเลิกเรียนแล้ว บางครั้งเนื้อหายังไม่ จบคื นักเรียนจะตามพ่อครูไปเรียนที่บ้านในช่วงเวลาเย็นและวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งในช่วงเวลานี้ นักเรียนจะได้พบกลุ่มของเด็ก ผู้ใหญ่ และเขาวชนในท้องถิ่น เข้าไปเรียนรู้และถามเรื่องยาสมุนไพร เพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยอยู่ประจำซึ่งพ่อครูก็จะอธิบายให้ฟัง และให้นักเรียนเป็นผู้ช่วยจัดยาให้ นักเรียนที่ไม่ใช่สาขาสมุนไพรก็ได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน บางวันต้องพานักเรียนไปเรียนรู้ข้างนอก ในพื้นที่จริง เช่น ในป่าชุมชน ในทุ่งนา เป็นด้น

3.6) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน

- (1) เริ่มจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียนโดยธรรมชาติของวิชา บางวันจะเริ่มด้วยการ เล่านิทาน เพลง เกม บางวันจะเริ่มโดยพานักเรียนเดินศึกษาป่าในชุมชน บางวันทำกิจกรรมในสวน สมุนไพรของโรงเรียน นักเรียนที่เรียนมีจำนวน 23 กน โดยมีตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 กละกัน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนจึงจัดให้แตกต่างกัน นักเรียนที่ตัวโตๆ จะเป็นผู้ร่วมสาธิต และปฏิบัติการทดลอง ทดสอบการใช้สมุนไพรให้น้อง ๆ ดู ส่วนนักเรียนชั้นเล็ก ๆ จะช่วยในเรื่อง การเตรียมวัตถุดิบ การเก็บใบยาและรับผิดชอบดูแลต้นไม้
- (2) เมื่อนักเรียนคุ้นเคยกับครู กับต้นไม้แล้วก็จะฝึกให้รู้จักชื่อพืชสมุนไพร และ สรรพคุณทางยา ครูต้องพยายามถามตอบซ้ำ ๆ เพื่อให้นักเรียนจำได้ นักเรียนที่ตัวโต ๆ จะช่วยแนะ นำน้อง ๆ ในกลุ่มด้วย ในการเรียนแต่ละครั้งจะมีการจดบันทึกไว้ด้วยว่า ได้อะไรบ้างในแต่ ละวัน และพ่อครูก็มีการจดบันทึกด้วย เพื่อนำไปพัฒนาแก้ไขปัญหาการสอนครั้งต่อไป

วิธีการถ่ายทอด

(1) วิธีการสอน พ่อครูจะสาธิตให้คูก่อนโคยการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในป่ามาประกอบ เป็นยารักษาโรคแต่ละชนิด สอนวิธีการจัดตัวยาเข้าด้วยกันแต่ละประเภท การเก็บใบยา และการ วินิจฉัยโรค เป็นค้น เมื่อครูทำให้ดูแล้ว นักเรียนจะลงมือปฏิบัติตามและทำการทคลอง ซักถามครู และปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญและมีความรู้จำได้

- (2) การให้นักเรียนลงพื้นที่ทำความรู้จักกับต้นไม้ก่อน ที่อยู่รอบ ๆ ตัว ว่ามีต้นไม้ อะไรบ้างทั้งในชุมชนและบริเวณโรงเรียน ตลอคทั้งบริเวณสวนป่าธรรมชาติของชุมชน (คอนปู่ตา) แล้วโยงเนื้อหาเข้ามาหาพืชสมุนไพรที่มีอยู่และที่ได้พบเห็นบ่อย ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวและพืชผักสวนครัว ค้วย พ่อครูจะนำนักเรียนเดิน ดูและศึกษาลักษณะของต้นไม้สมุนไพรต่าง ๆ แล้วแนะนำว่าส่วนใค บ้างของพืชสมุนไพรที่นำมาทำยาบ้าง พืชแต่ละชนิคมีสรรพกุณอะไร รวมทั้งวิธีการปลูกและการ ขยายพันธุ์พืช แหล่งที่เกิดที่เหมาะสมของพืชแต่ละชนิด
- (3) ครูภูมิปัญญา จะสร้างความเชื่อมั่น และให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการใช้ สมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ โดยให้นักเรียนได้จดบันทึกชื่อสมุนไพรต่าง ๆ ไว้ ทั้งที่มีสอนและตาม ธรรมชาติ ตลอดทั้งจดตำราการรักษาโรคแต่ละชนิดด้วย มีการแนะนำวิธีเก็บตัวยาสมุนไพรว่าต้อง ใช้เวลาใดในการเก็บยาแต่ละชนิด และต้องใช้ส่วนไหนของพืชสมุนไพร มาทำเป็นตัวยาได้บ้าง เช่น ถ้าใช้ใบ ต้องไม่อ่อน ไม่แก่เกินไป หรือบางอย่างต้องใช้ไบแห้ง ถ้าใช้ผลต้องมีผลที่แก่จัด ตากให้ แห้ง หรือประเภทใช้เปลือกสด เปลือกแห้ง หรือรากเป็นต้น
- (4) ครูภูมิปัญญาฝึกวิธีการใช้สมุนไพรให้นั่กเรียนคู นักเรียนทำตาม และมีการ ทดลองใช้กับผู้ป่วยที่พบบ่อยในพื้นที่ เช่น เหา กลาก เกลื้อน ปวดท้อง มีดบาด ฯลฯ แล้วนักเรียน ปฏิบัติตาม จนเกิดความเชื่อมั่น นักเรียนจะสนใจมากในขั้นตอนนี้
- (5) ขณะที่คำเนินการสอนครูภูมิปัญญา จะแทรกนิทาน เพลง หรือเกม ที่เกี่ยวกับ กุณธรรม จริยธรรม ทุกวันที่สอน เพื่อเสริมสร้างนิสัยให้นักเรียน เป็นผู้มีความรับผิคชอบต่อตนเอง และผู้อื่น นักเรียนจะชอบในการเรียนมาก

3.7) การประเมินผล

พ่อครูจะประเมินผล โดยการสังเกตว่าเด็กนักเรียนเข้าใจและทำได้ตามที่สอนหรือไม่ พ่อครูพอใจหรือยัง ผ่านเกณฑ์หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริง ถ้านักเรียนผ่าน เกณฑ์ พ่อครูพอใจแล้วจึงจะเริ่มบทเรียนหรือเนื้อหาใหม่ ต่อไป

4) ผลการถ่ายทอดความรู้ / การสร้างงานและอาชีพ

เมื่อนักเรียนใค้สนใจเข้ามาเรียนและศึกษาอย่างเข้าใจถูกต้องในสาขาสมุนไพรแล้ว จะ สามารถทำสมุนไพรไว้ใช้เองได้ หรือรวมกลุ่มกันแปรรูปสมุนไพร ไว้จำหน่าย เป็นอาชีพเสริม เป็น การสร้างรายได้ระหว่างเรียนได้ด้วย การสอนสมุนไพรต้องใช้เวลามาก คือ ถ้าคิดจะเรียนสมุนไพร หรือทำยาสมุนไพร จะต้องสอนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ฝึกบ่อย ๆ และให้ปฏิบัติจริงตลอดไป จึง จะเกิดประโยชน์ที่แท้จริง ผู้ที่ทำการสอนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นจริง จึงจะไม่เกิด อันตรายแก่ผู้ใช้สมุนไพร เพราะนักเรียนไม่ใช่เครื่องทดลอง วิธีสอนจะใช้อุปกรณ์และของจริง ทุกอย่างเพื่อให้เห็นผลโดยตรง มีการวินิจฉัยโรค สามารถแนะนำให้คำปรึกษา เป็นหมอสมุนไพร ในชุมชนได้

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า ใช้รูปแบบการสอนและถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว ครูจะอภิปรายถึงกุณประโยชน์ของต้นไม้ที่นำมาทำยาสมุนไพร เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นกุณค่าและนำไป ใช้ให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งพานักเรียนไปดูต้นสมุนไพรตามแหล่งต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อนักเรียนและ ครูพี่เลี้ยงดังนี้

- ผลที่เกิดกับนักเรียน พบว่านักเรียนมีความสนใจ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ต้นไม้ โดย เฉพาะพืชสมุนไพร นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง ได้เรียนอย่างสนุกสนาน ไม่เครียด ได้เรียนนอก สถานที่ ปัจจุบัน นักเรียนที่เข้าชมรมสมุนไพรสามารถแนะนำตัวยาสมุนไพร และวิธีการรักษาโรค ให้กับพ่อ แม่ และญาติได้ สามารถบอกได้ว่ายานี้นำมาจากต้นอะไร และมีสรรพคุณอย่างไร นักเรียนจะเกิดสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ต้นไม้ที่หายากและมีน้อยไว้โดยการบวชต้นไม้ไว้ ห้ามตัด ทำลาย นักเรียนจะไม่กล้าเหยียบต้นพืชสมุนไพร หรือต้นยา เป็นการสืบสานท้องถิ่นและชุมชนให้ ยั่งยืน เข้มแข็งต่อไป

- ผลที่เกิดกับครูพี่เลี้ยง พบว่า ผู้ที่เข้ามาเรียนมีวุฒิภาวะต่างกันตั้งแต่ชั้น ป.1-ป.6 ซึ่งมี ความพร้อมในการรับรู้ต่างกัน นักเรียนมาสมัครเรียนมากเกินไป ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง และครูจะสอน เสริมในกลุ่มของวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและบูรณาการเข้ากับวิชาอื่นๆ เช่น เกษตร ภาษา ไทย ฯลฯ

ปัจจุบันยาสมุนไพรกำลังเป็นที่รู้จัก และคนกำลังคื่นตัวในการใช้สมุนไพรรักษาโรคเป็น จำนวนมาก โรคบางชนิดรักษาด้วยยาแผนปัจจุบันแล้วไม่หายก็หันมารักษาด้วยแผนโบราณโดยใช้ สมุนไพร ปรากฏว่าหายคีซึ่งมีตัวอย่างมากมาย ถ้านักเรียนได้เรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว ศึกษาให้ลึกซึ้ง เข้าใจก็สามารถนำสมุนไพรมาแปรรูปนำออกจำหน่ายเพิ่มรายได้เป็นอาชีพ สืบสาน ค่อไป

5) ปัญหา / อุปสรรค /ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากความแตกต่างระหว่างวัยมีมาก คังนั้นจึงจำเป็นต้องสอนโดยคำนึงถึงสติปัญญาของ แต่ละคนเป็นหลักสำคัญ บางคนเรียนได้เร็ว จำได้แม่น ปฏิบัติงานได้ดี บางคนเรียนช้า จำได้น้อย ด้องพึ่งพาและช่วยเหลือกัน

เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ที่สนใจได้รู้กุณค่าของดันไม้บางชนิคว่าเป็นยาสมุนไพร ทางโรงเรียน และครูภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีแนวคิดร่วมกันในการอนุรักษ์โดยการบวชดันสมุนไพร เพื่อให้เห็น กุณค่าและประโยชน์ของดันไม้ รวมไปถึงสรรพคุณในการรักษาโรคได้หลายชนิด จึงควรจัดทำ เอกสารเผยแพร่ความรู้ให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

2. สาขามโหรี

1) รู้จักพ่อครูชื่อ นายประเวศ อ่านเรื่อง อายุ 63 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 นายวิเชียร ผาสุขล้ำ อายุ 64 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 นายสุข พูลวงษ์ อายุ 66 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 นายทองอินทร์ คำลา อายุ 59 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 นายหวด ผาสุขล้ำ อายุ 64 ปี จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

พ่อครูประเวศ อ่านเรื่อง (มือปี่)

เกิดที่บ้านคอนหลี่ หมู่ที่ 9 คำบลเมืองเตา(ต่อมาเมื่อปีพ.ศ. 2500 แยกเป็นคำบลหนองบัวแก้ว) เข้าศึกษาที่โรงเรียนวัคบ้านดอนหลี่ จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อายุ 14 ปี และได้บวชเป็น สามเฉร 2 ปี เป็นเด็กวัคอยู่ 5 ปี เมื่ออายุ 16 ปี จึงได้มาเห็น คนตรีพื้นเมือง มโหรี มีนายทอง เพชรสุข เป็นอาจารย์มโหรีสอน ท่านผู้นี้สามารถเป่าปี่และดีฆ้องวง ด้วย ผมไปเห็นเขาแห่ในงานรู้สึกมีความ ไพเราะมาก จึงคิดอยากจะเป็นกับเขาบ้าง จึงไปขอดู เขาบอกว่าอันนี้คือ ปี่แอ้ อันนี้คือ ซอ อันนี้คือ ฉิ่ง อันนี้คือฉาบ ผมถามว่า ปี่ทำด้วยอะไร เขาบอกว่าทำด้วยแก่นไม้พยุง ทำอย่างไรมันจึงดัง เขาบอกว่ามี ลิ้น ผมถามว่าลิ้นปี่เอาอะไรมาทำ เขาบอกว่าเอาแผ่นทองมาทำเป็นหลอด แล้วเอาใบตาลแห้งมาตัดใส่ หลอดแล้วเอาด้ายรัดให้แน่น ลองเป่าดู ผมเห็นคนตรีชนิดนี้ผมชอบจึงเข้าไปสมัครเป็นสมาชิกร่วมกับ คณะ ครูท่านจึงสอนให้ผมเป่าปี่ ประมาณ 3 วัน ก็ออกแสดงตามงานต่างๆได้เลย ได้ค่าแรงทีละ 10 บาท เพราะมโหรีมี 12 คนเป็นอย่างน้อย อยู่ต่อมาถึงปัจจุบันนี้ผมกลัวว่าคนตรีพื้นบ้านอันนี้จะหายไป ผมจึงอยากอนุรักษ์ไว้ให้สืบทอดต่อไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ผมจึงได้เข้ามาสอนลูกหลานที่โรงเรียน เพื่อสืบทอดต่อไป

พ่อครูวิเชียร ผาสุขล้ำ (มือปี่)

เมื่อสมัยก่อนคุณเพ่อคุณแม่เป็นคนโบราณ ผมเกิดมาอายุได้ 7 ขวบ รู้สึกว่าคุณพ่อคุณแม่มี วงมโหรีมาก่อน ผมจึงเข้าเรียนในโรงเรียนที่วัดบ้านคอนหลี่ พอจบชั้น ป.4 แล้วผมก็ออกมาติดตามวง มโหรีสมัยก่อนคนสมัครใจเขาก็จะสอนให้ผม อาจารย์เขาให้เลือกว่าชอบชิ้นใค ผมเลือกปี่ อาจารย์พูด ว่าดีมาก พอถึงเวลาอาจารย์ให้ไปหาสิ่งของประกอบในการยกครูมาให้ครบอาจารย์เขียนรายการให้ เมื่อไปหามาครบแล้วก็ยกมือไหว้ครูมีกลอง, ปี่, ซอ, ฉิ่ง และฉาบ มีทั้งหมด 12 ชิ้น พอผมฝึกอยู่ได้ 2 เดือนเสษ ฝึกได้แค่เพลงเดียวก็พอใช้ได้ ส่วนเพลงข้างหน้าอีกหลายเพลงจำทำนองเขาเป่าแต่ละเพลง ถ้าเราจำได้ก็ทำได้เพราะว่าแตกต่างกันไปเรื่อย ๆ มีงานเขาก็มาจ้างไปแห่งานบุญมหากฐิน งานบุญ ผ้าป่า งานบุญบวช งานบุญมหาชาติ งานบุญแจกข้าว อาจารย์ก็พาลูกสิษย์ไปแห่และบรรเลงหลายครั้ง ก็จำได้และชินกับตัวเอง ต่อมาคนโบราณแก่ชราก็เสียชีวิตไปเรื่อยไม่เหลือแม้กระทั่งอาจารย์ของผม ต่อมาอีกคณะอื่นเขาเรียกตัวผมไปร่วมคณะด้วยอยู่ 6 คณะ ต่อมาเขาก็เลิกกันหมดเหลือผมคนเดียวก็

เลยเสียดายประเพณีเก่าๆผมจึงอนุรักษ์ไว้เป็นศิริมงคลผมก็เลยพาเพื่อนๆมาฝึกและสอนลูกหลานให้ สืบทอดต่อไป การทำอะไรต้องมีครูบาอาจารย์เรียนรู้มาจากครูบาอาจารย์ผู้ฝึกหัดไม่ใช่ง่ายๆ

พ่อกรูทองอินทร์ คำลา (มือสีซอ)

สมัยนั้นพ่อของผม นายถึ กำลา เป็นผู้หนึ่งในกณะมโหรี และเป็นกนตีม้องวงให้กับกณะผม ติดตามพ่อของผมไปตลอด ผมชอบซอ พี่ชายของผมชอบเล่นซ้องวงและเล่นได้ดีด้วย เวลาเขามาถ้าง พ่อผมไป ผมจะติดตามพ่อไปด้วยทุกครั้ง เวลาว่างผมจะนั่งสีซอโดยมีพ่อเป็นคนสอนผมจะสีซอตาม เพลงไปเรื่อย ๆ จนชำนาญ ต่อมาผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ประชุมชาวบ้าน ผมก็ไปฟังท่านพูดถึงการรักษาขนบธรรมเนียม ศิลปะและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ หัวหน้าคณะของ ผม ท่านก็เลขอยากอนุรักษ์วงมโหรีไว้ด้วย จึงได้มีมติว่าจะสอนลูกหลานให้เป็น เพื่อสืบทอดเจตนา รมย์ของท่าน โดยไม่คิดค่าตอบแทนใดๆทั้งสิ้น ต่อมาเมื่อสอนลูกหลานได้แล้ว ท่านจึงคิดค่าตอบ แทนให้ จนถึงขณะนี้ พวกผมยังสอนลูกหลานอยู่ ถึงจะไม่มีค่าตอบแทนใดๆก็ตาม เพื่อจะให้สิ่งเหล่า นี้ดิดตัวลูกหลานไว้ตลอดไป

พ่อครูสุข พลูวงษ์ (มือกลอง)

สมัยที่ผมเป็นเด็ก ผมจะชอบเสียงกลองมาก โดยจะไปเล่นกับลุงซึ่งเป็นหัวหน้าวง เวลา ท่านซ้อมก่อนจะไปเล่น เมื่อมีคนมาจ้าง ผมจะไปนั่งฟังท่านเล่นร่วมวง โดยเฉพาะคนตีกลองผมจะ ชอบเป็นพิเศษเลย ต่อมาคนตีกลองท่านตายไป ลุงของผมให้ผมไปตีแทน ผมจะตีกลองเป็นตั้งแต่นั้น มา เมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ ท่านมีนโยบายที่จะอนุรักษ์ศิลปะภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้ประชุมชาวบ้านกันหาสาขามโหรี ในตอนนั้นหัวหน้าของผมท่านก็ได้เข้าประชุมด้วย จึงมีแนวนโยบายเหมือนกับท่านผู้อำนวยการโรงเรียน ดังนั้นหัวหน้าคณะของผมจึงได้มาชักชวนให้ ผมเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ด้วย โดยการถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานในโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ โดย ไม่ขอค่าตอบแทนแต่อย่างใด จนถึงปัจจุบันนี้ เด็กนักเรียนที่สนใจกลุ่มมโหรีที่ชอบศิลปะการแสดง และเสียงเพลงเสียงคนตรีเป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็เกิดการเรียนรู้ได้เร็วและสนุกสนานในการร่วม กิจกรรมมากขึ้น

พ่อกรูหวด ผาสุขล้ำ (มือฉิ่ง)

ข้าพเจ้าเกิดที่บ้านคอนหลี่ พ่อได้เป็นนักคนตรีวงมโหรีมาก่อน สมัยเด็ก ๆ มักจะไปเล่นกับ พ่อโดยพ่อผม นายลอด ผาสุขล้ำ ได้เป็นคนสอนการตีฉึ่งให้ผม มีงานเขามาจ้างไปเล่น เช่น งาน บุญกฐิน ผ้าป่า บวชนาด และบุญมหาชาติ ผมก็ไปกับพ่อและคณะ ได้ช่วยพ่อตีฉึ่งบ้าง จะได้ค่าจ้าง ครั้งละ 5 บาท สำหรับผมต่อมามีนาย วิเชียร ผาสุขล้ำ ได้จัดตั้งวงมโหรี ขึ้นอีก มีคณะคนตรีร่วมกัน 12 คน คือ ปี่ 4 คน ซอ 2 คน กลอง 2 คน ฉิ่ง 2 คน แคน 2 คน

ต่อมาปี 2543 ทางผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ได้ประชุมชาวบ้าน ปรึกษา หารือการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ลงเหลืออยู่ในชุมชน จึงได้นำเอาวงมโหรีเข้ามาจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน ให้แก่ลูกหลานที่โรงเรียน เพื่อสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามสืบทอดต่อไป

2) ความเป็นมาของเรื่องที่สอน

ปี่ ทำด้วยแก่นไม้ยุง โดยไม่ได้ซื้อทำเอาเอง เมื่อได้แก่นไม้ยุงมาก็นำมาเจาะรู ยาวประมาณ 16 นิ้ว รูทางเป่าเล็ก รูทางกันใหญ่ และเจาะรูนับ 6 รู โดยจะต้องมีแบบและสัดส่วนที่เหมาะสมกันจึง จะมีเสียงที่ไพเราะ การเป่าใช้วิธีการจำ ไม่มีโน้ตเหมือนปัจจุบัน

ปี่มีช่างทำ ที่ทำด้วยไม้ยูงแกนในเป็นท่อนประมาณ 1 สอกเสษ เขาเอาเหล็กเผาไฟให้ร้อนนำ มาเจาะเป็นรูเล็กๆแล้วก็มีเหล็กใหญ่ผุนตามเข้าไปเป็นรูข้างบนเล็กข้างล่างใหญ่ทำเป็นรูบนปี่มีขนาด วัคสั้นยาวตามส่วนเจาะรูข้างนับเป็นเสียงมีอยู่ 6 รูเท่านั้น มีหลอดรูปใบตาลแห้งตัดเป็นรูปยอดข้าว เป่าดูเป็นเสียงทุ้มหรือเสียงแหลมก็ใช้ได้ เสียงที่ใช้เป่า มีอยู่ 12 เสียง (เทียบเสียงสูง ต่ำ โดยไม่มีโน้ต)

กลอง ที่ใช้ในบ้านเราทั้งหมดจะใช้ไม้ตาลมาทำเป็นหน่วยกลอง(ตัวกลอง) ยาวประมาณ 12 นิ้วใช้หนังวัวหรือหนังควายหุ้มหน้ากลองกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ต้องทำเองทั้งหมด ไม่มี โน้ต ในการตีเล่น อาศัยใช้ความจำเอาในการฟังเสียง ไล่เสียง

กลองก็มีช่างทำ เขาตัดไม้เป็นท่อนใหญ่ขนาดหน้ากว้าง 24 –26 นิ้ว ทางสกัด 12 นิ้ว เจาะเป็น รูใหญ่มีลิ้นทำให้สะอาด มีหนังวัว หนังควายก็ได้เอาหนังสดมาเอามีคมากีดเป็นเชือกแล้วขัดให้มัน และตากให้แห้ง จะทำหน้ากลองต้องใช้หนังสองแผ่นเพราะเป็นกลอง 2 หน้า ต้องใช้หนังแห่งแช่น้ำ ให้อ่อนเอามาฆ่า (ทำให้หนังอ่อนตัว) โดยการใช้ไม้ทุบตีให้อ่อน แล้วนำเอามารัคหน้ากลองต่อไป เจาะรูหูหน้ากลองสำหรับสอดเชือกที่หูเจาะรูไว้ไปพร้อมๆกัน (หูโก) แล้วคึงเชือกให้ดึงทุกเส้นโดย ใช้ไม้ตะบองตีด้านข้างให้เชือกตึง หนังกลองตึง แล้วจึงนำไปตากแคดให้แห้ง ทดลองใช้ม้อนเล็กๆ ตี ถ้าเสียงดังดีแล้วก็ใช้ได้

ซอ ซอทำด้วยกะลามะพร้าวหรือแก่นไม้ยูง เจาะรูทะลุทั้งสองข้าง ยาว 5 – 8 นิ้ว ใช้หน้าหุ้ม หน้าเคียว มี สาย 2 สาย โดยใช้สายเบรกรถจักรยาน และมีคันจับยาว 80 – 100 เซนติเมตร เจาะเป็นรู 2 รู ที่ปลายคันซอใช้ไม้หมุนสาย 2 เส้น ยาวประมาณ 7 คืบ และใช้ไม้ค้ำสาย ที่หน้าซอ ส่วนสายที่ จะสีซอใช้หางม้าจะดีมาก โดยใช้ไม้ไผ่มัดหางม้าใส่ให้ตึง แล้วนำไปสีกับตัวซอจะคังดีมา

เคิมซอทำมาจากไม้ใช้เป็นคันจับสวมต่อกับกะลามะพร้าว มีหนังสัตว์เป็นตัวลัคหน้าและมี คันชักทำด้วยไม้ชิ้นเล็กๆ โดยยึดกับหางม้าหรือเอ็นเป็นเส้นๆ จำนวนพอสมควร เวลาสีต้องใช้ยางถู เอ็นให้ฝืดๆ จะมีเสียงคังขึ้นที่ด้ามไม้จับ มีสายเบรกรถจักรยาน 2 เส้น เรียงยาวตามไม้จับสำหรับใช้ คันชักสีเพื่อให้เกิดเสียงคัง ฉาบ มีวิธีทำเช่นเดียวกันกับฉิ่ง มาตั้งแต่โบราณ แต่ใช้พิมพ์ที่เป็นแผ่นใหญ่กว่าฉิ่ง ใช้ทองมา หล่อเอาเพราะเขามีพิมพ์หล่อฉาบ ซึ่งจะต้องใหญ่กว่าฉิ่ง มี 2 ตัวสำหรับ ประกบใส่กันเสียงก็ใหญ่กว่าฉิ่ง

ถิ่ง ถิ่งก็ทำเหมือนกับฉาบ แต่เล็กกว่าฉาบ เสียงก็เล็กกว่าฉาบ มีช่างเคยหล่อมาก่อนตั้งแต่ สมัยบรรพบุรุษ สมัยนั้นมีการหล่อฆ้องวง หล่อฉิ่ง เริ่มแรกเขาทำเบ้าพิมพ์สลักลาย ซึ่งจะเป็นลาย อย่างไรก็ทำได้ตามใจชอบ โคยใช้วิธีการต้มทองให้เปื่อยเป็นน้ำแล้วนำมาเทใส่ลงในเข้าพิมพ์ที่เตรียม ไว้ พอแห้งดีแล้วนำออกมาเป็นจูมที่ทำไว้ตามแบบและทำกระดึงพร้อมทำทีละพิมพ์

พิธียกครูก่อนการเล่น

พิธียกครูหรือใหว้ครูจะต้องมีการทำอะไรต้องมีผู้บอก ผู้สอน เรียกว่าครู ถ้าไม่มีครูเราจะไม่ รู้อะไรเลย เมื่อจะทำอะไรก็ต้องระลึกถึงครูบาอาจารย์ก่อน คือ เรียกว่ายกครู เพื่อระลึกถึงพระคุณของ ท่าน ทุกคนจะกล่าวสักเคเทวคาและรำลึกถึงคุณครูบูรพาจารย์ที่ท่านประสิทธิ์ประสาตร์วิชาให้ สิ่ง ประกอบการยกครูเรียกว่า "คายอ้อ" ประกอบด้วย กรวย 5 คู่ เทียน 5 คู่ ดอกไม้ 5 คู่ ผ้าขาว 1 ผืน สุรา 1 ขวด เงิน 12 บาท ใช่ 1 ลูก หวี 1 อัน น้ำมัน 1 ขวด แป้ง 1 กระป้อง เมื่อสิ่งประกอบยกครูครบแล้ว จึงเอาดนตรีทั้งหมดมาวางไว้ และเริ่มทำพิธีใหว้ครูได้โดยเรียกคณะมานั่งล้อมแล้วยกมือใหว้ 3 ครั้ง หัวหน้าเป็นคนบวงสรวง ผู้เล่นหรือผู้รับการถ่ายทอดยกครู(คายอ้อ) และอุปกรณ์ในการเล่นทั้งหมด เข้าไปหาอาจารย์ผู้ฝึกสอน หรือระลึกหาอาจารย์ก็ได้ อาจารย์จะรับคายอ้อจากลูกศิษย์ แล้วลูกศิษย์จะ กล่าวคำการวะ หรือพระคาถาตามวิธีการของผู้เล่น ลูกศิษย์ว่าตาม หรือบางครั้งก็ใช้วิธีการเล่นประสม วงเป็นเสียงคนตรีเพลงใหว้ครูเลยก็ได้

ชาวคณะเชื่อว่า การเรียนรู้อะไรก็ตามจะต้องมีครู การไหว้ครูตามหลักสูตรของสาขาที่เรียน วิชานั้นๆ ถือว่าเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดกำลังใจแก่ผู้เรียน และคณะ ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่ คณะอีกด้วย ถ้าไม่มีครูเราก็จะไม่รู้อะไรเลยเหมือนคนหูหนวกตาบอด เพราะครูเป็นคนสอนทุกอย่าง ด้องมีครู ถ้าไม่มีครูเราจะไม่รู้อะไรเลยดังนั้นจึงมีมีการยกครู บางครั้งทำไม่ถูกก็จะมีการผิดครูอีกด้วย ถ้าผิดครูจะทำให้เป็นบ้า ต้องแต่งขันธ์ 5 ่มาขอขมาดารวะก็จะหาย คังนั้นจึงมีการยกครู เราไม่ควร ล่วงเกินครู อยู่ในกรอบของครูอย่าไปเกินครู

ถ้าไม่ทำพิธียกครูชาวคณะจะไม่มีกำลังใจในการเล่น และไม่บูชาครูบาอาจารย์ที่เคยฝึกสอน มา การยกครูก่อนการเล่นจะทำให้เกิดกำลังใจ และประสบความสำเร็จในการแสดง บ่งบอกถึงความ พร้อมเพรียงในหมู่คณะ ชาวคณะเชื่อว่าถ้าไม่ทำพิธียกครูก็จะเกิดอาเพศอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คน เล่นเป็นบ้า เป่าไปไม่เป็น สีไม่ถูกจังหวะ เมื่อเป็นเช่นนี้ต้องการะวะโดยหัวหน้าวงต้องเอาขันธ์ 5

[่]ขันธ์ 5 เป็นเครื่องบูชาประกอบการยกครู ประกอบด้วย คอกไม้ 5 คู่, เทียน 5 คู่, เงิน 5 บาท (จะมีหรือไม่มีก็ได้)

คือ คอกไม้ 5 คู่ เทียน 5 คู่ มาการะวะ "เกิดแน่นอนเพราะผมเคยเห็นมาแล้ว อันนี้บ้านเราเรียกว่า ผิคกรู ไม่ทำตามครู เกินครู"

ข้อห้ามในการเล่นมโหรื

ห้ามใช้คอกไม้มีสี ต้องใช้คอกไม้สีขาวเท่านั้นโคยเฉพาะคอกไม้สีแคงห้ามใช้โคยเค็คขาด เพราะถ้าใช้ เวลาเล่นไปคนที่ไปแห่ในงาน อาจมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น

3) รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอด

3.1) การวางแผนและเตรียมการสอน

คณะครูภูมิปัญญาท้องถิ่นปรึกษาหารือกับอาจารย์ใหญ่เกี่ยวกับการเรียน การสอน สำรวจหาสถานที่เรียน ซึ่งได้สถานที่เป็นร่มไม้ใต้ต้นขี้เหล็กในโรงเรียน ซึ่งมีโต๊ะกลมเก้าอี้ตั้งรอบ เหมาะสำหรับการตั้งวงมโหรี สะควกในการเรียนการสอน บรรยากาศร่มรื่นเย็นสบาย และอยู่ห่าง ไกล กลุ่มภูมิปัญญาสาขาอื่น ๆ เพราะต้องใช้เสียงคังเป็นการรบกวนภูมิปัญญาค้านอื่น ๆ

หลังจากนั้นก็พูดกุยเรื่องอุปกรณ์ ไม่พอในการเรียนการสอนของครูภูมิปัญญาด้องหาปี่เพิ่ม จำนวน 2 เลา ซึ่งมีแหล่งที่จะหาอุปกรณ์ที่ขาคนี้ได้ คือ ที่บ้านบักฮุ่ง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ครู ก็ได้เดินทางไปหาปี่ที่จังหวัดบุรีรัมย์

3.2) วัตถุประสงค์ /เป้าหมาย

- (1) เพื่อค้นหาแหล่งที่เรียนและรูปแบบกระบวนการสอน
- (2) เพื่อปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์และสืบทอดมรคกอีสานด้านดนตรี
- (3) นักเรียนสามารถเล่นคนตรีเพื่อหารายได้ในช่วงเรียนได้
- (4) นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำลิ้นปี่ สายซอและการทำซอแบบง่าย ได้

3.3) สื่อ / แหล่งเรียนรู้

- (1) เครื่องคนตรีไทย ได้แก่ปี่ ซอ กลองมโหรีใหญ่ ฉิ่ง ฉาบ
- (2) รูปภาพกิจกรรม งานประเพณีต่าง ๆ
- (3) ขั้นตอนวิธีการทำอุปกรณ์เครื่องคนตรี ต่าง ๆ
- (4) ได้สถานที่เรียนใต้ต้นขี้เหล็ก
- (5) ได้แหล่งอุปกรณ์ บ้านบักฮุ่ง อำเภอสติก จังหวัดบุรีรัมย์
- 3.4) เนื้อหา ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของคนตรีแต่ละประเภทที่ ประกอบขึ้นเป็นวงมโหรี และวิธีการเล่นคนตรีแต่ละประเภท โดยแยกสอนดนตรีแต่ละประเภท และ การให้ปฏิบัติซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ วัดแววความสามารถในการใช้เครื่องคนตรีแต่ละคน แยกฝึก ท่องจำเสียง เทียบเสียง แล้วเล่นรวมเป็นวงเป็นเพลง

3.5) ระยะเวลาในการสอน

การเรียนรู้ในโรงเรียน กำหนดให้ใช้เวลาในช่วงบ่ายของวันพฤหัสบดี ทุกวัน ใช้ เวลา 3 ชั่วโมง สถานที่จะใช้บริเวณ ร่มไม้ในบริเวณโรงเรียน และหลังเลิกเรียนแล้วบางครั้งเนื้อหา ยังไม่จบดี นักเรียนตามพ่อครูไปเรียนที่บ้านในช่วงเวลาเย็นและตอนกลางคืน หรือในวันเสาร์ วันอาทิตย์ สถานที่ใช้เป็นที่บ้านหรือศาลากลางบ้าน

3.6) ขั้นตอนและวิธีการถ่ายทอด

รูปแบบการถ่ายทอดการสอนเป็นแบบแบบตัวต่อตัว แยกสอนคนตรีแต่ละประเภท ปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ แล้วเล่นรวมเป็นเพลง เครื่องคนตรีมีน้อยไม่ครบ เป็นอุปสรรคต่อ การเรียนรู้เครื่องคนตรีบางชนิคราคาแพง การสอนจะไม่มีโน้ต อาศัยการจำเสียง เทียบเสียง ทำให้ การเรียนช้ามาก ซึ่งพอสรุปหลักการวิธีสอนเครื่องคนตรีแต่ละประเภท ได้ดังนี้

การสถนาี่ไ

การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน เริ่มแรกการสอนวงมโหรี เกิดจากการพบปะใน กลุ่มเล็ก ๆ ไม่เป็นทางการ (มะโนสาเหร่) เลยได้แนวคิดพูดกุยกันว่า ของโบราณที่มีในหมู่บ้านเรา ใครมีอะไรดี ๆ บ้าง มีหลายคนเสนอเข้ามาหลายอย่าง นายประเวศ เสนอว่าผมเป็นมโหรี ฉนัดการ เป่าปี่ โดยมากคนสมัยนี้ไม่รู้ว่ามโหรีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง เป่าปี่อย่างไร ด้วยเหตุผลนี้จึงได้เริ่มค้น หาภูมิปัญญาสาขามโหรี มารวมตัวกันฟื้น มรดกอีสานที่มีค่าอีกครั้ง

วิธีการถ่ายทอด เริ่มจากการรวบรวมเด็กนักเรียนให้ได้ครบกับเครื่องคนตรีก่อน หรือมากกว่านั้น แต่ต้องให้ครบคณะ (คณะหนึ่งมีประมาณ 8-12 คน) ได้นักเรียนโต ชั้น ป.5-ป.6 จะ ดี เพราะนักเรียนสามารถจำเนื้อเพลง และเล่นเพลงได้ จำจังหวะและโน้ตได้คีกว่าชั้นเล็ก ๆ นักเรียน สมัครตามสมัครใจ ไม่ได้บังคับ พ่อกรูจะแนะนำอุปกรณ์ ชิ้นคนตรีแต่ละชิ้นให้ดูก่อน นักเรียนจับดู และวางท่าทางให้ถูก พ่อกรูอธิบายการเล่นคนตรีแต่ละชนิด ทคลองเป่า และเล่นเสียงดู พ่อกรูจะเป่า สาธิตเป็นเพลงให้ฟังก่อน จากนั้นนำนักเรียนที่สนใจปี่มาทคลองเป่าโดยพ่อกรูจะจับมือฝึกแบบ ตัว ต่อตัว อธิบายว่าจะถ่วงลมแรงหรือเบาจึงจะเกิดเสียงปี่ ฝึกการจับนิ้วมีอเด็ก อัด ปิด เป็นนิ้ว ๆ ไป ตามรูของปี่ สังเกตการเกิดเสียง ให้จำเสียงเอาว่าเสียงทุ้มเสียงแหลม เกิดที่นิ้วใด ฝึกจำทีละเพลง พ่อ ครูสาธิตเป่าเพลงให้ฟัง 2-3 เพลง นักเรียนฝึกปฏิบัติตาม พ่อกรูฝึกให้นับทีละรู เพลงแรกที่ใช้ฝึก จะเป็นเพลงให้วักรู หรือยกกรู และการขึ้นกาย (พิธีบูชาครู) อุปกรณ์การขึ้นกาย มีดังนี้ สุราขาว 1 ขวดใหญ่ ผ้าขาว 1 ผืน แป้งหอม น้ำมันทาผม หวี กระจกส่อง อย่างละ 1 ดอกไม้ 5 คู่ เทียน 5 คู่ และเงิน 12 บาท การเป่าปี่สำหรับนักเรียน ยากพอสมควร พ่อกรูด้องฝึกซ้ำบ่อยๆ หลายๆครั้ง พอ เริ่มจะได้แล้ว ก็เอากลอง ซอ ฉิ่ง ฉาบ มาผสมวง บรรเลงรวมปรากฏว่าเริ่มแรก นักเรียนทำได้ดีพอสม ควรคนที่มีแววหัวสมองเร็วก็ทำได้ดีและมีความสนใจมาก

วิธีการบรรเลงผสมวงนั้น อุปกรณ์ประกอบด้วย ปี่ 2 เลา ซอ 2 คัน ฉิ่ง 2 คู่ กลองใหญ่ 1 ตัว และ ฉาบใหญ่ 1 คู่ เวลาฝึกซ้อมวง พ่อครูทุกคนค้องประจำหน้าที่ของใครของมัน แนะนำ และจับมือนักเรียนฝึกที่ละคน ตามเครื่องคนตรีแต่ละคน อธิบายให้นักเรียนฟังไปด้วย เล่นไป ตามเพลง ฝึกบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ การประเมินผลก็ใช้ลักษณะเดียวกันกับสมุนไพร คือ เน้น การปฏิบัติจริง ประเมินจากสภาพที่แท้จริง นักเรียนสามารถเล่นได้ ทำได้ ถือว่าผ่านเกณฑ์ แล้วเตรียม ขึ้นบทใหม่ต่อไป

การเตรียมตัวสอนแต่ละครั้ง พ่อครูต้องวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าก่อน 2-3 วัน จึง ประสบผลสำเร็จ การสอนต้องค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป เพราะคนตรีเป็นเรื่องที่ยากสำหรับนักเรียน ผู้ที่ ขยัน สนใจจริง และฝึกบ่อย ๆ เท่านั้น จึงจะทำได้ พ่อครูต้องใจเย็น ไม่ใช้อารมณ์กับนักเรียน ต้อง สนิทสนมเป็นพิเศษ ให้เขาเป็นกันเองกับพ่อครูที่สุด พ่อครูจะแทรกบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ให้นักเรียนทุกคน พอถึงเวลาสอน นักเรียนจะรู้หน้าที่เอง ไม่อยากไปอยู่สาขาอื่น

การฮอนกลอง

การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน ครูเริ่มต้นสังเกตความสนใจของเด็ก เล่าตำนานการ ใช้เครื่องคนตรีประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน แล้วให้นักเรียนซักถาม แสดง ความคิดเห็น พ่อครูอธิบายชนิดของกลองก่อน การฝึกตีเสียงกลอง การวางท่าทาง พ่อครูสาธิตให้ ดูก่อนด้องตีกลอง ให้นักเรียนได้ฟังจังหวะที่ถูกต้อง แล้วให้นักเรียนฝึกตีตาม

วิธีการถ่ายทอด ครั้งแรกจะแขกกันไปฝึกนักเรียนตามประเภทของดนตรีแต่ละชนิด ก่อน ผู้ฝึกปี่ ก็ไปฝึกปี่ ผู้ถนัดกลอง ก็ไปฝึกกลองก่อน ผู้ที่ถนัดซอก็ไปฝึกสีซอ ผู้ที่ถนัดฉิ่งและ ฉาบก็ฝึกฉิ่งกับฉาบ เป็นต้น ถ้านักเรียนตีไม่ถูกจังหวะพ่อครูจะจับสอนตัวต่อตัว โดยการจับมือ นักเรียนตีให้ถูกจังหวะ ฝึกบ่อยจนเกิดความชำนาญ นักเรียนก็สามารถดีกลองเป็นจังหวะได้แล้ว ปัจจุบัน พ่อครูได้นั่งบอก นั่งดูเฉย ๆ นักเรียนสอนง่าย ไม่ยากเท่าไร คนที่สมองไวก็มีความจำง่าย เวลาพ่อครูสอนก็ตั้งใจ จดจำคำที่บอกก็เลยทำได้เร็ว การประเมินผลก็ใช้วิธีเดียวกับชนิดอื่น ๆ คือ ใช้การสังเกต ถ้าทำได้ก็ถือว่าผ่านเกณฑ์

การสอนขอ

การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน พ่อครูถามนักเรียนก่อนว่าใครชอบเล่นคนตรีอะไร ในวงมโหรี ให้เขาเลือกตามใจชอบ ไม่ได้บังกับ ให้นักเรียนได้รู้จักชนิดของเครื่องคนตรีก่อน แล้ว จึงแยกฝึก

วิธีการถ่ายทอด พ่อครูสาธิตการสีซอให้ฟังก่อน การวางท่าทางการจับสาย การนั่ง ให้ถูกต้อง แนะนำนักเรียนให้รู้จักเพลงก่อน ฟังจังหวะของแต่ละเพลงให้เข้าใจ ต่อจากนั้นพ่อครูจะ สอนแบบตัวต่อตัว คือ จะจับมือนักเรียนสีซอ บอกให้เขารู้ว่า เสียงสูง เสียงต่ำ ต้องสีซออย่างไร โดยให้นักเรียนจำ การสีซอ มี 2 เสียง ต้องสีเปลี่ยนไปตามเนื้อเพลง ถ้าใครไม่ขยันฝึกซ้อมมาก ๆ จะไม่เป็นเลย การสอนซอยากมากนักเรียนสามารถทำได้บางเพลง แต่พ่อครูก็ได้พยายามฝึกอย่าง มาก

การสอนฉิ่ง ฉาบ

การเรียนการสอนฉิ่ง และฉาบ ก็เช่นเคียวกับ เครื่องคนตรีชนิคอื่นๆ คือ จะแนะนำ ให้นักเรียนได้รู้จักเครื่องคนตรีก่อน เสร็จแล้วก็จะตีจังหวะให้นักเรียนได้ฟัง ประกอบเพลงต่าง ๆ ก่อน หลังจากนั้นจะให้นักเรียนได้ฝึกตีประกอบจังหวะ โดยพ่อกรูจะสอนตัวต่อตัว โดยการจับมือ นักเรียนตี ฝึกบ่อย ๆ และมาก จนนักเรียนเกิดความชำนาญ ปรากฏว่านักเรียนสามารถตีฉิ่ง และฉาบ ได้ เพราะฝึกได้ไม่ยาก นักเรียนตัวเล็กๆ ก็ตีได้

3.7) การประเมินผล ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ คูแววความสามารถ และพร สวรรค์ในการบรรเลงเพลง ถ้าทำได้ถือว่าผ่าน ถ้ายังทำไม่ก็ฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ฝึกบ่อย ๆ จนเกิดความ ชำนาญ

4) ผลการถ่ายทอดความรู้ / การสร้างงานและอาชีพ

วงมโหรี สามารถช่วยให้นักเรียนมีงานและเป็นอาชีพได้แบบหนึ่ง และที่สำคัญเป็นการ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้สืบไป มโหรีช่วยให้นักเรียนมีรายได้ในงานบุญและงาน เทศกาลต่าง ๆ ในหมู่บ้านหรือชุมชนใช้เป็นขบวนแห่ในงานต่าง ๆ เช่น บุญมหาชาติ บุญมหากฐิน บวชนาค บุญแจกข้าว(อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย) ผ้าป่า สงกรานต์ เข้าพรรษา-ออกพรรษา และงาน มงคลสมรส ฯลฯ ค่าจ้างวงมโหรีค่อนข้างสูงพอสมควรวงเล็กประมาณ 2,000 - 3,000 บาท แล้วแต่ ลักษณะของงานที่รับจ้างมา

5)ปัญหา / อุปสรรค/ เสนอแนะ

ขาคอุปกรณ์ไม่เพียงพอกับนักเรียน นักเรียนมีวัยแตกต่างกัน คละกัน ต้องเริ่มฝึกที่นักเรียน ชั้นโต ๆ ก่อน เมื่อชำนาญก็ฝึกรุ่นน้องต่อ (พี่สอนน้อง) และครูพี่เลี้ยงเสนอว่าควรมีการเทียบเสียง ประยุกต์จากโน้ตสากล ฝึกการทำเครื่องคนตรีแบบง่าย ๆ แนะนำขั้นตอนในการท่องจำตัวโน้ต และ ฝึกซ้ำนอกเวลาเรียนจะคีกว่าการจำเสียง หรือเทียบเสียงเอง บางครั้งขาคการต่อเนื่องในการถ่ายทอด เนื่องจากพ่อครูมีภารกิจที่ต้องทำในช่วงปักคำนา และเก็บเกี่ยวผลผลิต ทำการเกษตร แต่นักเรียนก็ยัง ฝึกเรียนท่องโน้ตเอง ลองเครื่องคนตรีลองผิดลองถูก

3. สาขาทัศนศิลป์

1) รู้จักกับพ่อกรูชื่อพระอดุฉธรรมโชติ เจ้ากณะดำบลหนองบัวแก้ว เจ้าอาวาสวัดบ้านดอนหลี่ เมื่อครั้งพระกุณเจ้าอายุ 15 ปี ท่านได้บวชสามเณร ไปจำพรรษา อยู่ที่วัดท่าสว่างศรีไพฑูรย์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีพระอาจารย์แก้ว ไม่ทราบนามสกุล เป็นเจ้าอาวาส ซึ่งท่านเป็น คนในพื้นที่ ซึ่งในขณะนั้นเจ้าอาวาสวัดท่าตูม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ได้ว่าจ้างพระอาจารย์ แก้วไปสร้างพระอุโบสถ เป็นเวลา 3 ปี พระกุณเจ้าท่านก็เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งรวมอยู่ในกลุ่มนั้นด้วย ในระหว่างนั้นท่านก็ได้เรียนรู้กับพระอาจารย์แก้วไปด้วย โดยเริ่มต้นจากการเขียนลายบนแผ่น กระคาษ แล้วลงแท่นพิมพ์ลาย ตลอดจนการตัดแต่งแท่นพิมพ์ ด้วยใจรักในด้านทัศนศิลป์เป็นทุน เดิมอยู่แล้ว จึงทำให้ท่านฝึกปฏิบัติเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ผลงานของพระคุณเจ้า ที่เค่น ๆ ได้แก่ สร้างศาลาการเปรียญวัดท่าสว่างคอนหลี่ สร้างบันได วัดบ้านหนองบัวน้อย และสร้างพระธาตุหลวงปู่ทูลวัดท่าสว่างคอนหลี่

2) ความเป็นมาของเรื่องที่สอน

ตำนานการถ่ายทอดนี้ได้มาจากการพบเห็นหลาย ๆ อย่าง เมื่อปี 2510ได้ไปเที่ยวที่จังหวัด อุดรธานีและได้ไปร่วมสร้างอุโบสถที่วัดท่าสว่างไพฑูรย์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยมีนายช่าง ชื่อ อาจารย์แก้ว ไม่ทราบนามสกุล ท่านผู้นี้เคยได้เป็นเจ้าคณะอำเภอพิมาย มาก่อน ท่านชอบการ วาดภาพและเขียนลวดลายโบสถ์มาหลายสิบหลัง ท่านได้แนะนำให้หัดวาดภาพและเขียนลวดลาย ต่างๆมากมาย ก็เลยได้ดูวิธีขีดเส้นและวิธีแกะลายต่างๆ

การดำรงชีวิตก่อนที่จะมีความรู้ด้านนี้ ในขณะที่ถือเพศบรรพชิตได้ศึกษาความรู้ เป็นครู สอนปริยัติธรรมบ้าง ศึกษาวิธีการเขียนแบบลวคลายในโบสถ์ เมื่อมีเวลาว่างก็จะไปนั่งดูนายช่าง แกะลวคลายบ้าง และช่วยท่านแกะบ้าง เมื่อแกะเสร็จแล้วก็ทำบล็อกสำหรับหล่อลวคลาย

การดำรงชีวิตหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้ (มีวิธีการฝึกฝนตนเองอย่างไร ก่อนที่จะนำ ความรู้มาสอนคนอื่น ฝึกหัดเขียนลวดลายบ้างเมื่อมีโอกาสที่จะต้องทำในสิ่งนั้นๆ ตามความจำเป็น ที่ต้องใช้ลวดลายใดตามความเหมาะสม ฝึกจากลวดลายที่ง่ายไปหายาก เพราะลายไทยสลับซับซ้อน มาก บางทีคูลวดลายออกแต่จำชื่อลวดลายไม่ได้คุณสมบัติที่จะทำงานออกมาได้ดีประกอบด้วย 4 อย่าง คือ ตา หู กาย ใจ ถ้ามีความพร้อมทั้ง 4 อย่าง จะทำงานได้ดี ตาดูจากครูสอน หูฟังคำแนะ นำ กาย(มือ)ทำตามไปด้วย ใจ ต้องเอาใจใส่และอดทน

ความรู้สึกต่อการที่ได้ชื่อว่าเป็นพ่อครู – แม่ครู ได้อบรมสั่งสอนศิษย์ในสาขาวิชาความรู้ที่มีคุณค่าที่ ตัวเองได้ศึกษาเล่าเรียนมา รู้สึกคีใจ และภูมิใจที่มีผู้สืบทอควิชาและสานต่อแนวความคิด และจะไม่ สิ้นสุคลงแค่นี้ มีความหวังว่าลูกหลานไทยยังมีความรักในศิลปะด้านนี้อยู่ ลูกหลานเหล่านั้นจะได้รู้ว่า เป็นมรดกอันล้ำค่าของไทย

3) รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอด

3.1) การวางแผนและเตรียมการสอน มีความคิดเริ่มแรกว่า ภูมิปัญญาในด้านการวาด ภาพ ภาพเขียนตามผนังโบสถ์ และปั้นลวดลายต่างๆโดยเฉพาะศิลปะลายไทยจะสูญหายไม่มีใคร สืบทอดต่อ จึงจัดที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านนี้ให้แก่ลูกหลานไว้สืบทอดให้อยู่ตลอดไป สามารถ สืบทอดมรดกที่มีคุณค่าให้คงอยู่ต่อไปและสามารถเป็นอาชีพได้

สำรวจความสนใจ ความสมัครใจของนักเรียนก่อนว่ามีความสามารถด้านนี้หรือไม่ เริ่มแรกจะฝึกการวาด พุทธประวัติหรือกิจกรรมทางศาสนาพุทธ หลังจากนั้นก็เป็นการวาดภาพตาม จินตนาการโดยให้ดูของจริงแล้วนั่งวาดภาพตามแบบพร้อมระบาย

3.2)วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

- เพื่อค้นหาวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับภูมิปัญญาที่จะถ่ายทอด
- เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักกับงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

3.3) สื่อ / แหล่งเรียนรู้

- รูปภาพกิจกรรมภาพเขียนตามฝาผนังโบสถ์
- ภาพถ่ายลายไทย
- วัสคุ อุปกรณ์ในการปั้นลายไทย
- สถานที่ใต้ถุนอาคารเรียน ร่มไม้ โบสถ์ ศาลาวัค
- แหล่งเรียนรู้ใน นอกโรงเรียน

3.4) เนื้อหา

- การวาดภาพตามจินตนาการ จากการสังเกตของจริง ที่เรียกว่าสเก็ตภาพจาก ของจริง เป็นการฝึกร่างภาพให้ได้ก่อน แล้วจึงค่อยลงสีที่หลัง
- วาดภาพเกี่ยวกับศาสนาพุทธโดยเฉพาะวาดรูปพระพุทธเจ้า พร้อมระบายสีให้ เป็น
  - วาดภาพลายไทยโดยใช้ลายเส้น
  - ฝึกการลงสีลายไทย
  - วาคภาพผนังปูนโดยใช้สีน้ำ หรือสีพลาสติก
  - การปั้น และการแกะสลักแม่พิมพ์ลายไทย
  - 3.5) ระยะเวลาในการสอน ใช้บ่ายวันพฤหัสบคื
  - 3.6) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน สำรวจความสนใจ ความสมัครใจของนักเรียนก่อน ว่ามีความสามารถด้านนี้หรือใม่ เริ่มแรกจะการเป็นการวาด พุทธประวัติหรือกิจกรรมทางศาสนาพุทธ หลังจากนั้น ก็เป็นการวาดภาพตามจินตนาการ โดยให้ดูของจริงแล้วนั่งวาดภาพตามแบบพร้อม ระบายสี

วิธีการถ่ายทอด เริ่มบทเรียนการสอนทีละบท ทีละเนื้อหาโดยให้นักเรียนได้ดูของ จริงก่อนครูอธิบายถึงขั้นตอนการทำทีละขั้น ๆ ถ้าเป็นภาพวาดจะให้ร่างภาพก่อน ดูตำแหน่งของภาพ ให้เหมาะสมจัดองค์ประกอบของภาพให้สมคุล เสร็จแล้วครูพานักเรียนลงสีโดยให้นักเรียนชั้นโดลง สีน้ำ ส่วนนักเรียนที่ใช้สีน้ำไม่เป็นก็จะให้ใช้สีดินสอหรือสีเทียนและสีชอร์คแล้วแต่สะควก

อธิบายการใช้สีทีละขั้นตอน ครูคอยแนะนำคูแลอย่างใกล้ชิคจนงานสำเร็จ ถ้าวัน ไหนใช้เวลามากก็แนะนำให้ไปทำต่อที่บ้าน ใครจะไปฝึกซ้อมต่อก็ให้ติคตามไปเรียนต่อที่วัดในเวลา ว่าง (วันเสาร์ –วันอาทิตย์)

การปั้นลายไทยนั้นจะเริ่มโดยการหัดวาดลายไทยที่ต้องการในกระดาษก่อน เพื่อให้ รู้จักศิลปะลายไทยในแบบต่าง ๆ ขั้นตอนการออกแบบ การวัดส่วนและขนาดจนสามารถทำได้

ให้นักเรียนใช้คินเหนียวและคินน้ำมันเป็นตัวขึ้นแบบพิมพ์ และใช้มีคปลายแหลม หรือมีคแกะสลักแกะพิมพ์ โดยครูสาชิต และอธิบายวิธีการแกะสลักแม่พิมพ์ให้ดู และนักเรียนลงมือ ปฏิบัติตามทีละขั้น ๆ เริ่มแรกผลงานใช้ไม่ได้เลย เพราะไม่เข้าใจและทำไม่เป็น มาระยะหลังนักเรียน ใช้ทักษะและฝึกซ้ำๆ พอจะทำได้บ้าง แต่ไม่ดีเท่าที่ควร คิดจำนวนผู้ที่ทำได้ประมาณ 70% ของ นักเรียนที่เข้าเรียน แต่ก็ได้ให้ฝึกซ้อมบ่อยๆ

3.7)การประเมินผล กัดนักเรียนเป็นกลุ่มที่มีผลงานคีและทำได้ ส่วนกลุ่มที่ทำได้ไม่คี แยกไว้อีกกลุ่มเพื่อความสะควกในการสอน ทุกครั้งที่สอนจบหรือนักเรียนทำงานเสร็จจะตรวจผลงาน และขอผลงานมาชี้แนะข้อบกพร่อง ตรงไหนที่ควรแก้ไข ปรับปรุงให้คีขึ้นบ้าง ก็จะเป็นการซักถาม แลกเปลี่ยนกัน เสริมแรงโดยการให้คะแนนนักเรียนทุกครั้งที่ทำงานเสร็จ

4) ผลการถ่ายทอดความรู้ / การสร้างงานและอาชีพ

จากการตรวจผลงานของนักเรียนในเรื่องที่สอนผ่านมาพบว่า นักเรียนจะทำได้ประมาณร้อย ละ 20 แต่พอระยะหลังๆ นักเรียนสามารถทำได้ดีขึ้น แต่ก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อคัดเลือกผลงานที่พอใช้ ได้แล้ว ประมาณร้อยละ 80 ของนักเรียนที่เข้าเรียน พบว่า ทำได้ดีผลงานดีขึ้นกว่าก่อนเรียน

ผลปรากฏต่อภายนอก พบว่านักเรียนในกลุ่มของทัศนศิลป์ เมื่อเข้าไปในการเข้าค่ายของ ชมรมต่างๆ ของแต่ละสถาบันจัดขึ้น นักเรียนที่เรียนจะได้เปรียบการวาคภาพ และระบายสี ทำให้ได้ ผลงานเป็นที่น่าพอใจ ได้รับรางวัลชนะเลิศ มาแล้วหลายรายการ และส่งนักเรียนที่มีฝีมือคี เข้า ประกวควาคภาพระบายสือยู่ตลอค ทั้งในระดับกลุ่ม โรงเรียน และระดับอำเภอ เป็นผลที่น่าพอใจ นอกจากเรื่องที่สอนแล้ว สิ่งที่คิดจะคำเนินการต่อไป คือแนวเนื้อหาใหม่ ในการสอนได้แก่ การวาค ภาพสีน้ำพลาสติกบนกระดานไม้อัดและฝาผนังเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น ฮีต 12 คอง 14 และการ ทำ แบบพิมพ์ พัฒนาจากการสอนครั้งก่อนให้สามารถทำได้ และทำได้ดี เพื่อนำไปประดับตกแต่งฐาน พระต่อไป

ผลต่อนักเรียน พบว่า ได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัดของตนเอง มีอิสระโดยเฉพาะ พวกที่มีจินตนาการได้เรียนอย่างสนุกสนาน เพราะเน้นการเรียนนอกห้องเรียนและนอกโรงเรียน ไม่ จำกัดความกิดทางปัญญา นักเรียนมีความรับผิดชอบดีขึ้น สังเกตจากการเตรียมตัวเรียน การเก็บ อุปกรณ์ช่วยกัน ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ผลต่อครู พบว่า ครูได้พัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนโดยนำวิชาศิลปะที่เรียนกับภูมิปัญญา มาประยุกต์ กับการเรียนวิชาศิลปะภายในห้องเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจร้อยละ 88 %

5) ปัญหา/ อุปสรรค / เสนอแนะ

จากการสอนที่ผ่านมาพบว่า นักเรียนส่วนมากจะเป็นระดับชั้นจาก ป.1 - ป. 6 คละกัน เมื่อ กำหนดเวลาวาคภาพในเนื้อหาเดียวกัน ความพร้อมความสามารถของแต่ละคนจะไม่เท่ากัน ความ สนใจ ในระดับชั้นที่ต่ำกว่า เช่น ป.1 ป.2 ป.3 จะสั้นมาก ทำงานไม่เป็นระเบียบ แต่ก็ได้แก้ไขใน ระดับหนึ่ง โดยการคัดแยกกลุ่มที่มีผลงานใกล้เคียงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันไปก่อน ปรากฏว่าได้ ผลเป็นที่น่าพอใจพอสมควร นักเรียนจะไม่ขัดแย้งทางความคิดของแต่ละคน

4.สาขาจักสาน

1) รู้จักพ่อกรูทัน วงศ์ทอง

จากความเชื่อและค่านิยมในสมัยก่อนผู้ชายที่เป็นลูกผู้ชายอย่างสมบูรณ์แบบนั้น ต้องสามารถ จักตอกไม้ไผ่เป็น สานตะกร้าเป็น เพราะการทำนาต้องใช้ตอกไม่ไผ่มัดกล้า(ต้นข้าวที่จะปักคำ) ผู้ชายต้องทำเป็น ต่อมาบิคาของข้าพเจ้า นายเลา วงศ์ทอง ก็เริ่มสอนให้ข้าพเจ้าจักตอกตั้งแต่อายุ ได้ 16 ปี จากนั้นก็พัฒนาเป็นการสานตะกร้า โดยให้เหลาไม้ไผ่เป็นริ้วเล็กๆ ยาวประมาณ 5 ปล้องของลำไม้ไผ่ พอครบจำนวนที่ต้องการแล้ว ก็ให้เหลาไม้ไผ่เพื่อใช้เป็นตัวยั้ง(โครงสร้าง รูป แบบของตะกร้า) ตามจำนวนที่เราต้องการ ว่าจะทำใหญ่หรือเล็ก แล้วสานลายขัดธรรมดา ขั้นตอนแรกข้าพเจ้าเล่าเรื่องตามความเป็นมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นเด็ก ลูกผู้ชายต้องจักตอกเป็น เพราะ ผู้ชายต้องทำเป็นทุกอย่าง เป็นการสร้างจิตสำนึกให้เข้าใจและซาบซึ้งถึงวัฒนธรรมที่เป็นมา แต่ใน สมัยนี้หญิงและชายมีความเสมอภาคกันแล้ว ผู้หญิงสามารถทำงานเกี่ยวกับไม้ไผ่ได้

การเริ่มค้น ก็เริ่มสอนตั้งแต่การกัดเลือกไม้ไผ่ที่จะนำมาจักสาน คือ ด้องเลือกเอาลำค้นที่แก่ มีสีเขียวอมเหลือง ซึ่งถือว่าแก่ เวลาตัดไม้ไผ่ต้องตัดที่ท้องก่อน เพราะไม้ไผ่จะได้ไม่คืด แล้วตัด ค้านหลัง เวลาจะเหลาไม้ใผ่ ต้องเหลาจากทางต้นไปหาปลาย แล้วให้เด็กฝึกสานลายง่ายๆ ก่อน คือ ลายขัดแตะก่อน ต่อมาก็เป็นลายสองธรรมคา ลายสองขัด จนถึงขั้นสานตะกร้า

2) ความเป็นมาของเรื่องที่สอน

จากการคำรงชีวิดและการทำมาหากินจากสมัยแต่ก่อน ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว อาหารการกิน อุคมสมบูรณ์ เคินออกจากบ้านไปทุ่งนาจากลับมาก็ได้พืช ผัก ปู ปลา นาน้ำ กลับมาบ้านประกอบ อาหารได้ ซึ่งสมัยก่อนอาหารการกินที่มีในธรรมชาติ มีเยอะแยะมากมายหลังจากปรุงประกอบอาหาร เสร็จแล้ว ยังเก็บไว้กินได้อีก คนเฒ่าคนแก่มักจะสอนลูกหลานให้รู้จักทำมาหากินขยัน ผู้หญิงต้องเป็น แม่บ้านแม่เรือน ผู้ชายต้องขยันรู้จักหาเลี้ยงครอบครัว สมัยที่เป็นหนุ่มพ่อเคยชวนไปตัดไม้ใผ่มา เหลาจักตอกสานตะกร้า กระบุง ไช ฆ้อง พ่อบอกว่าเป็นลูกผู้ชายต้องจักตอกให้เป็น และต้อง สามารถจักสานออกมาเป็นชิ้นงานได้อย่างน้อย 2 – 3 อย่าง เป็นเด็กเรียนรู้ได้ไวและความจำดี ฝึกฝน ตัวเองมาเรื่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ จนเคยคิดว่าต่อไปถ้าเราไม่ถ่ายทอดประสบการณ์ตรงนี้ให้กับ ผู้ที่สนใจแล้วต่อไปสิ่งเหล่านี้จะต้องสูญหายจากความทรงจำ การจักสานไม้ไผ่ เป็นงานที่ต้องใช้ ความอดทนและใจเย็นและขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่สำคัญต้องมีใจรักในงานด้านนี้ ผลงานจึงจะ ออกมามีคุณภาพ

3) รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอด

3. 1) การวางแผนและเตรียมการสอน

ครูภูมิปัญญา ปรึกษาหารือ กับคณะครู และอาจารย์ใหญ่ ในเรื่องการเรียนการสอน วันเวลา และสถานที่ ซึ่งใช้สถานที่ใต้ต้นไม้ เพราะสะควกในการทำ มีบริเวณกว้าง ร่มรื่น เย็นสบาย เหมาะแก่การทำงาน

ครูภูมิปัญญากับนักเรียนทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะเรียน (นักเรียนจะมีแต่ผู้ชาย) โดยนักเรียนที่เข้าเรียนในค้านนี้ คือนักเรียนชั้นโต (ชั้น ป. 6) เพราะอุปกรณ์วัสคุที่ใช้ ต้องใช้ความ สามารถ ความระมัคระวัง เพราะอาจเกิดอุบัติเหตุได้

3.2) วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

เพื่อให้นักเรียนได้รู้คุณค่าของวัสคุธรรมชาติที่สามารถนำมาประยุกต์เป็นเครื่องใช้ สอยได้ ให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณค่าของไม้ไผ่ว่าสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นของใช้ในครัวเรือน หรือ อีกหลาย ๆ อย่างได้อย่างมีคุณภาพ และเมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้วนักเรียนสามารถนำไปขายหารายได้ ระหว่างเรียน เพื่อช่วยเหลือตัวเองได้ นอกจากนี้ยังหวังว่า เมื่อได้ประสบการณ์จากการเรียนแล้วจะมี ฝีมือในการประดิษฐ์ของใช้จากไม้ไผ่ ทำอย่างอื่นได้อีกมากมาย

3.3) สื่อ / แหล่งเรียนรู้

ใช้ของจริงมาวางให้ศึกษา ได้แก่ กระดัง พัด ก่องข้าว ข้อง ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ประดิษฐ์เป็นของใช้ มีอุปกรณ์ คือ มีคตอก ไม้ไผ่ ค้อน ตะปู

3.4) เนื้อหา

- การค้นหาไม้ใผ่
- การเลือกไม้ไผ่
- การตัดไม้
- การคัดไม้
- การจักตอก
- การขึ้นลายสาน
- การสานเป็นชิ้นงาน
- การทำพัค กระดัง ก่องข้าว ชุดรับแขก ไม้จิ้มฟัน ฯลฯ

3.5) ระยะเวลาในการสอน

เวลาที่ใช้ในการจักสานต้องใช้เวลามากคังกล่าวมาข้างต้นไม่จบในชั่วโมง จำเป็น ต้องไปสอนต่อที่บ้านและให้นักเรียนกลับไปทำต่อที่บ้าน นักเรียนบางกลุ่มที่ตัวเล็ก ๆ (อนุบาล 1-2) ไม่สามารถที่จะจักตอกได้เพราะอันตราย กลุ่มนี้จึงไม่สนใจด้านนี้เท่าที่ควร แต่ก็ฝึกให้สังเกตและ เรียนรู้ตามพวกพี่ ๆ ในเรื่องที่พอรู้ เช่น การเลือกไม้ใผ่ การเหลา การตัดไม้ เป็นต้น

3.6) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

การเตรียมความพร้อมก่อนเรียน ครูภูมิปัญญากับนักเรียนนัควันพบเจอกัน และทำ ความเข้าใจในเนื้อหาที่จะเรียน และให้นักเรียนเตรียมอุปกรณ์ ดังนี้ 1)มีค 2)ไม้ใผ่ 3)ค้อน และ 4) ตะปู

วิธีการถ่ายทอด งานจักสานด้วยไม้ไผ่ เป็นการดำเนินการที่ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 ก่อนที่จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สกว. เป็นรูปแบบการเรียนรู้โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพราะเป็นนักเรียนชั้นโตที่พอมี ทักษะด้านการจักตอกได้ ความยากง่ายของการจักสานอยู่ที่การจักตอก จึงจำเป็นต้องใช้ความ ระมัดระวังในเรื่องของมีคมและความละเอียดของตอกที่นำมาสานเครื่องใช้แต่ละประเภท ซึ่งพอ สรุปรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดได้ดังนี้

การถ่ายทอดไม่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัว จะเน้นการปฏิบัติจริงมากที่สุด ครูสาธิต ให้ดูแล้วนักเรียนทำตาม จากนั้นครูจะคอยแนะนำ ฝึกให้อย่างใกล้ชิคเป็นรายคน สถานที่สอนจะ สอนนอกห้องเรียนมากกว่าในห้องเรียน

เวลาที่ใช้ในการสอน แต่เคิมสอนในเวลาปกติของกลุ่มวิชา กพอ. หลังจากที่เราค้น พบภูมิปัญญาท้องถิ่นได้หลายสาขาแล้ว จึงเปลี่ยนเวลามาทำการเรียนการสอนในทุกบ่ายวัน พฤหัสบดี ปัญหาที่พบ เวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละวันไม่เพียงพอ เพราะการสานมีหลายขั้นตอน และใช้เวลามากในแต่ละวัน ดังนั้น ถ้าวันใดมีการสอนต่อเนื่องไม่จบในวันนั้น นักเรียนจะตามไป เรียนต่อที่บ้านพ่อครูหรือถ้าเวลาว่าง วันเสาร์ วันอาทิตย์ นักเรียนก็จะนำผลงานไปทำต่อที่บ้าน

เนื้อหาการสอน

การค้นหาไม้ไผ่และวิธีการเลือกไม้ไผ่ ต้องเป็นไม้ไผ่บ้านเพราะมีมากในท้องถิ่น หาง่าย ไม้ไผ่ที่จะตัดได้ต้องมีอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ไม้ไผ่ที่แก่แล้วพอตัดได้จะมีวิธีสังเกต คือ ให้ดูที่ ใบถ้าใบยังมีสีเขียวอ่อนอยู่แสดงว่าไม้ยังไม่แก่ ตัดไม่ได้ ต้นที่แก่ใช้การได้ใบต้องมีสีเหลือง ๆ แกมผสมอยู่

การตัดไม้ ลักษณะการตัดไม้เป็นวิชาเฉพาะอีกอย่างหนึ่ง ถ้าตัดไม่ถูกวิธีใม้อาจจะ ดีคตัวเองพลัคตกเกิดอุบัติเหตุได้ ดังนั้น นักเรียนต้องรู้วิธีการตัดไม้ใผ่ค้วย คือ 1)สังเกตดูกอไม้ก่อน ถ้าถำไม้ใผ่ที่ต้องการอยู่ลึกเข้าไปกลางกอไม้ใผ่ ให้ถางลึกเข้าไปจนถึงถำไม้ที่ต้องการนั้น แถ้วเลือก หาต้นใกล้เกียงเป็นที่ยืดตัวเองเวลาขึ้นไปตัด โดยการขึ้นไปเหยียบบนกิ่งแขนงต้นใกล้เกียงนั้นให้ เหมาะสม และถนัดก่อน 2) สังเกตการเอนของต้นไม้ (การโน้มกิ่งของไม้) ถ้าเอนไปด้านหน้า ให้เรา ยืนอยู่ด้านข้าง ข้างใดข้างหนึ่งที่ถนัด แล้วตัดใต้ท้อง (ด้านล่าง) ด้านที่ต้นเอนไปด้านหน้า ให้เรา ปล้องไม้ใผ่ จากนั้นจึงย้ายมาตัดด้านตรงกันข้าม (ด้านหลัง) โดยกะให้เหนือบริเวณที่ตัดครรั้งแรก (ด้านหน้าใต้ท้อง) เวลาไม้ไผ่ขาดมันจะหักลงด้านหน้า (ด้านที่เอน) และเป็นการป้องกันไม้ไผ่ดีด ใส่เรา 3) การตัดที่ถนัด ให้ตัดไม้ใผ่อยู่ในระดับอกของตัวเราขึ้นไป 4) ไม้ที่ตัดขาดแล้ว หล่นลง พื้นเวลาดึงออกจากกอ ให้ใช้วิธีการดึงโยกไปมา ไม้ไผ่ก็จะค่อยๆ หลุดออกมาจากกลางกอได้ แต่ ก่อนนักเรียนไม่รู้วิธีการตัดไม้ นักเรียนจะตัดได้ลำบากมาก พอดำเนินการสอนแล้ว นักเรียนสามารถ ตัดไม้ได้ถูกวิธีและทำได้รวดเร็ว 5) เมื่อได้ไม้ใผ่มาแล้ว ก็ทำการริดกิ่งแขนงออก ผ่า ตัด และแยก ส่วนจักตอกให้ได้ขนาดตามที่นักเรียนจะสานหรือทำเก้าอี้เฟอร์นิเดอร์

การจักตอก อุปกรณ์ที่ใช้ คือ มีคปลายแหลมอย่างคมและขนาดเล็ก ๆ หลังจากที่ ตัดไม้ เหลาไม้ให้ได้ขนาดตามต้องการแล้ว ก็ดำเนินการจักตอก วิธีการนั้น ให้เริ่มจักตอกจากด้าน กก (ด้านต้น) ไปหาด้านปลาย ปัญหาการจักตอกที่พบ ส่วนมากนักเรียนยังไม่ชำนาญจะจักตอก เสี้ยว (ไม่ตรง) วิธีแก้ไขครูคอยแนะนำ และจับมือพาทำ ทำให้ดูและฝึกบ่อยๆ

การจักตอกไม่ให้เสี้ยว (ตอกขาด บางเกินไป หรือตอกไม่สมบูรณ์) ต้องดูที่ลักษณะ การจับไม้มีคจึงจะไม่ถูกมือโคยให้จับไม้กับมืดไม่ห่างกันมาก ไม่ให้จับยาว มีคที่ใช้ต้องคม และมี ขนาดเล็ก ให้พลิกข้อมือไปมา ขึ้น ลง สลับกันไปเรื่อยๆ อย่างช้าๆ และสม่ำเสมอ ก็จะได้ตอกที่มี ความหนาเท่ากันตลอดเส้น ไม่เสี้ยวหรือแฉลบ

การจักตอกจะใช้ความยาวกี่ปล้องก็ได้ให้เหมาะสมกับภาชนะ เครื่องใช้ที่เราจะทำ การจักสานเพราะการสานแต่ละอย่างจะใช้ขนาดของตอกไม่เท่ากัน เช่น ถ้าสานกระดัง ฝาขัดแตะ ขนาดของตอกที่ใช้ (จีบ) 2 ซม. (ด้านกว้างของตอก) การขึ้นลายสาน มีหลายลายตามภาชนะ และเครื่องใช้ที่จะสาน เช่น ลายสองต้อง เหลาตอกให้เล็กและละเอียคก่อนใช้สานข้อง (เครื่องมือใส่ปลา) ตะกร้า กระคัง เป็นต้น

3.7) การประเมินผล โดยการสังเกตการทำงาน ความสนใจ สอบถาม สัมภาษณคัด นักเรียนเป็นกลุ่มที่มีผลงานคีและทำได้ ส่วนกลุ่มที่ทำได้ไม่คีแยกไว้อีกกลุ่ม เพื่อความสะควกในการ สอนทุกครั้งที่สอนจบ หรือนักเรียนทำงานเสร็จจะตรวจผลงานและขอผลงานมาชี้แนะข้อบกพร่อง ตรงไหนที่ควรแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นข้าง ก็จะเป็นการซักถามแลกเปลี่ยนกัน เสริมแรงโดยการให้ คะแนนนักเรียนทุกครั้งที่ทำงานเสร็จ

4) ผลการถ่ายทอดความรู้ / การสร้างงานและอาชีพ

เขาวชนในชุมชนมีความสนใจแต่ขังไม่กล้าเข้ามาถาม มาเรียน เพราะอาขอยู่ จึงจำเป็นต้อง ให้เวลาในการปลูกฝังจิตสำนึกบ่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองนักเรียนมีความสนใจในลูกของตน มาก สังเกตจากการติดตาม สอบถามเมื่อลูกนำผลงานไปทำต่อที่บ้านและขังมีครูภูมิปัญญาการ จักสานอยู่ในชุมชนอีกมาก ที่มีความพร้อมที่จะช่วยสอนโดยไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ สิ่งเหล่านี้ คือ ผลจากการคำเนินงานที่ ฝึกปฏิบัติจริง เห็นผลจริงที่เกิดกับนักเรียนลูกหลานของพวกเรา และหวังว่า ภูมิปัญญาค้านจักสานนี้คง สืบทอดต่อลูกหลานสืบไป

นักเรียนได้เรียนรู้คุณถ่าของไม้ไผ่ว่ามันสามารถนำมาประคิษฐ์เป็นของใช้ในครัวเรือน หรือ อีกหลาย ๆ อย่างได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อทำเสร็จแล้วนักเรียนสามารถนำไปขายหารายได้ระหว่างเรียน เพื่อช่วยเหลือตัวเองได้ประสบการณ์ มีฝีมือในการประคิษฐ์ของใช้จากไม้ไผ่ ทำอย่างอื่นได้อีกมาก มาย

5) ปัญหาอุปสรรค/เสนอแนะ

นักเรียนทำงานไม่ละเอียดเท่าที่กวร ขาคงบประมาณในการจัดหาวัสคุอุปกรณ์มาทำงานนี้ ขาดตลาดออกจำหน่าย และเวลาที่มีไม่เพียงพอต่อการทำงาน เพราะงานที่ทำเป็นงานที่ละเอียดต้องใช้ เวลา และต้องทำร่วมกันฉะนั้นจึงได้เอากลับไปทำที่บ้านในวันหยุดที่บ้านพ่อครูภูมิปัญญา

นักเรียนที่เรียนในด้านจักสานจะอยู่ในระดับสูงขึ้น (ชั้น ป.6) ซึ่งต้องใช้อุปกรณ์ที่มีอันตราย เช่น ใช้มีคในการตัดไม้ทำตอก เมื่อได้ตอกแล้วนักเรียนก็ต้องสานให้เป็นชิ้นงาน มีก่องข้าว พัด ลาย ขัดลวดลายต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำ และนำไปประดิษฐ์ทำอย่างอื่นต่อไป

ส่วนในค้านประมาณ ในการจัดหายังขาดงบประมาณในการจัดซื้อไม้ไผ่ในชุมชน รูปแบบ การสอนมุ่งที่จะให้นักเรียนทำได้ ทำเป็น แล้วนำมาประยุกต์ใช้ต่อไป ทำให้เห็นผลงานในทันที โดย ไม่คำนึงถึงขั้นตอน ผลงานจึงไม่ค่อยละเอียด และปราณีตเท่าที่ควร

สำหรับนักเรียนมีความกระตือรือรั้นที่จะเรียน เพราะเขาได้เห็นผลงานทันที แต่สำหรับเวลา ในการทำมันสั้น ไม่พอ เพราะอุปกรณ์บางอย่างต้องใช้เวลานาน คือ การทำเฟอร์นิเจอร์ชุครับแขก จาก ไม้ไผ่ นักเรียนต้องทำต่อในวันหยุดที่บ้านพ่อกรู หรือบางที่ก็นัดทำที่โรงเรียน ซึ่งในการทำ ทุกขั้นตอน จะมีกรูกอยเป็นครูพี่เลี้ยงบอก และแนะนำนักเรียนควบคู่กับพ่อกรูภูมิปัญญาให้นักเรียน ได้ทำกิจกรรมไปอย่างต่อเนื่องได้

5. สาขาภาษาไทย (หมอลำ, ผญา, สรภัญญะ)

1) รู้จักกับพ่อครู ชื่อ - แม่ครู นายสี อังคะณีย์ ,นายเสาร์ แก้วคี ,นางสังวาลย์ ผาสุขล้ำ นายสี อังคะณีย์ อายุ 51 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 ปัจจุบันคำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านคอนกลาง หมู่ที่ 15 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 15 บ้านคอนกลาง ตำบลหนองบัว แก้ว อำเภอพยักฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 44110

นายเสาร์ แก้วดี อายุ 38 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันคำรงคำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านโนนสูง หมู่ที่ 10 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 10 บ้านโนนสูง ตำบลหนอง บัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัคมหาสารคาม 44110

นางสังวาลย์ ผาสุขล้ำ อายุ 36 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันคำรงตำแหน่ง เลขานุการกลุ่มสตรีแม่บ้านประจำศูนย์ศิลปาชีพบ้านคอนหลี่ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 10 บ้าน โนนสูง ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัคมหาสารคาม 44110

2) ความเป็นมาของเรื่องที่สอน

เด็กนักเรียนได้รับรู้ในสิ่งเก่าๆ ที่ปู่ย่า ตาขายถือปฏิบัติมา เช่น ในเรื่องการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมเก่าแก่ อาทิ การทอดถวายต้นเทียนพรรษาตามวัดต่างๆในเทศกาลเข้าพรรษา ในฤดูกาล จำพรรษาของพระสงฆ์ เป็นเวลา 3 เดือน ซึ่งนิยม ทอดเทียน โดยมีการนัดหมายเชิญชวน หมู่บ้านต่างๆ ในละแวกใกล้เคียงที่ต้องการร่วมทำบุญ เมื่อมีหลายหมู่บ้าน ก็มีการจัดแข่งขันการ ขับร้องสรภัญญะของแต่ละหมู่บ้าน มีคณะกรรมการหรือเจ้าอาวาสวัดเป็นกรรมการตัดสินและ ตั้งรางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้กับหมู่บ้านที่ชนะการประกวดและนำการขับร้องสรภัญญะไปใช้ ได้ทั่วไปในงานประเพณีต่าง ๆ

แต่ในปัจจุบันการขับร้องสรภัญญะไม่เป็นที่นิยมเท่าไรนัก กำลังจะหายไปจากถิ่นฐานชนบท ที่เคยปฏิบัติกันมา ฉะนั้นสมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานผู้เกิดมารุ่นหลังได้รู้และสืบทอดประเพณี อันดีไว้ให้อยู่สืบไป

ผญา ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่กำลังจะสูญหายไปเหมือน ผญา นั้นจำมีคำแผ่งอยู่ด้วยหลาย อย่างในด้านของวัฒนธรรมและศีลธรรม ผู้เฒ่าผู้แก่ใช้เป็นคติสอนใจให้นำมาปฏิบัติ

² ทอดเทียน เป็นพิธีการถวายเทียนจำพรรษาในวันเข้าพรรษาของชาวอีสาน

ฉะนั้นครูประจำการ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านภาษาไทยจึงได้นำมาสอนเด็กพื่อให้ได้เรียน รัประเพณีและวัฒนธรรมและสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อไป

สำหรับขอบข่ายของเนื้อหาของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผญานั้น ผญาจะเป็นการ แนะนำโรงเรียน, ผญารณรงค์ใช้เลือดออก, ผญาต่อด้านยาเสพติด, ผญาเกี๋ยวพาราสี, ผญาภาษิต พร้อมทั้งผญาเกี๋ยวกับการศึกษา

สำหรับขอบข่ายเนื้อของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสรภัญญะ จะเป็นบทเกี่ยวกับ ประวัติหมู่บ้านคอนหลี่ ,สรภัญญะภูมิปัญญาบ้านคอนหลี่ สรภัญญะอีสานนิยมและมีการฟ้อนรำเข้า จังหวะ เสียงเพลงเป็นต้น

3) รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอด

3.1) การวางแผน / เตรียมการสอน

ครูภูมิปัญญา

- มีการเตรียมตัวก่อนทำการสอนคือ เตรียมเนื้อหา และ วิธีการสอนที่จะถ่ายทอด ความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน
- จัดทำบันทึกการสอนหลังจากที่สอนเสร็จแล้ว
- จัดทำแบบวัดผล ประเมินผล และการทดสอบการท่องสรภัญญะ หรือ ผญา ตามเนื้อหาที่เรียนในแต่ละครั้ง

ครูพี่เลี้ยง

- บันทึกการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง
- จัดเตรียมใบความรู้ ใบกิจกรรม และแบบประเมินผล
- คอยแนะนำขั้นตอนการเรียนการสอนในบางครั้ง และ ให้ข้อเสนอแนะหลังทำ การเรียนการสอน

ครูพี่เลี้ยง และครูภูมิปัญญา ร่วมกันสรุปผลการเรียนการสอนในแต่ละครั้งที่ทำการ เรียนการสอน

3.2) วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

เพื่อค้นหาสื่อ สถานที่ วัสคุอุปกรณ์ ให้เหมาะสมกับภูมิปัญญาไทยที่จะถ่ายทอด และนักเรียนสามารถท่องกลอนสรภัญญะและใส่ทำนองหมอลำได้

3.3) สื่อ และแหล่งเรียนรู้ สถานที่ทำการเรียนการสอนที่เหมาะสมได้ใช้ ห้องเรียน ชั้น ป. 3 ได้ตกลงกันมาสอนทุกบ่ายวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 13.00 น. - 16.00 น. เป็นประจำทุก สัปดาห์ และในบางครั้งได้มาทำกิจกรรมต่อที่บ้านโดยใช้สถานที่คือ บ้านครูภูมิปัญญาอยู่ในหมู่บ้าน คอนกลาง บ้านเลขที่ 61 หมู่ที่ 15 ซึ่งเป็นบ้านของแม่ครูสมศรี นนท์ศรีราช โดยเด็กจะเสนอ เวลามาเรียนเองหลังจากเวลาเลิกเรียน หรือวันเสาร์ วันอาทิตย์ หลังจากช่วยงานในครอบครัวเสร็จ แล้ว เมื่อทำกิจกรรมเสร็จพ่อครู แม่ครู ก็นำนักเรียนส่งถึงบ้าน บางคนก็มีผู้ปกครองมารับกลับบ้าน

3.4) เนื้อหา สอนเรื่อง ผญา และ สรภัญญะ

ผญา จะสอนเป็นบทผญาแนะนำโรงเรียน ผญารณรงค์ใช้เลือคออก ผญาต่อด้าน ยาเสพติด ผญาเกี้ยวพาราสี ผญาภาษิต และผญาเกี่ยวกับการศึกษา

สรภัญญะ เป็นบทสวดที่มีทำนองและจังหวะให้มีความไพเราะ และจัดทำเป็น บทร้องเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านคอนหลี่ สรภัญญะ อีสานนิยมกันมากในฤดูกาลเข้าพรรษามีการ แข่งขัน ประกวดการท่องสรภัญญะ จัดว่าเป็นประเพณีคั้งเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษมา เพราะเป็นกิจกรรม ที่จัดในวันสำคัญทางศาสนาและเป็นฤดูกาลที่พระสงฆ์จำพรรษา ที่จะได้ศึกษาประชาชน ก็เสร็จสิ้น การปักดำนาแล้ว ก็จะสามารถรวมกลุ่มสวดทำนองสรภัญญะเพื่อบูชาพระรัตนตรัย

3.5) ระยะเวลาในการสอน

ทำกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกบ่ายวันพฤหัสบดีใช้เวลา 3 ชั่วโมงทุก ๆ สัปดาห์ จนสิ้นปีการศึกษา

3.6) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

เตรียมความพร้อมก่อนเรียน มีการสนทนากับนักเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของ นักเรียน หรือการเล่าประวัติความเป็นมา จารีตประเพณี วัฒนธรรมของสรภัญญะ และ ผญา พร้อม ทั้งการใหว้ครูว่ามีความเป็นมา สำคัญอย่างไร ยังรวมไปถึงสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องสรภัญญะ และ ผญา ตามเนื้อหาที่สอนแต่ละครั้ง เพื่อให้นักเรียนโด้เกิดความรัก ศรัทธา และมีความสนุก สนานเพลิคเพลินพร้อมที่จะเรียนอย่างมีความสุข

วิธีการถ่ายทอด

ใช้วิธีการสนทนากับนักเรียน จดใส่กระดานให้นักเรียนจดบันทึก ครูภูมิปัญญานำ ท่องจำแบบร้อยกรอง โดยยังไม่ใส่ทำนองแล้วนำไปท่องจำให้ได้ทั้งหมดแล้วฝึกเข้าทำนองและ จังหวะการท่อง และอธิบายความหมายของบทสรภัญญะ หมอลำ แต่ละท่อน และยังต้องเล่าประวัติ ความเป็นมา จารีต ประเพณี วัฒนธรรมของชาวอีสานในครั้งก่อนปฏิบัติอย่างไร ชนรุ่นหลังต้อง ปฏิบัติตามเพื่อจะคงไว้ซึ่งประเพณีคั้งเคิมของชนบท เมื่อนักเรียนท่องจำได้ก็จัดทำเป็นเอกสาร รวบรวมเข้าเล่ม โดยให้ครูพี่เลี้ยงประจำกลุ่มสาขาภาษาไทย เป็นผู้ดำเนินเพื่อสะควกในการสอนครั้ง ต่อไป พร้อมทั้งจัดทำแบบบันทึกการเรียนการสอน ใบกิจกรรม และแบบประเมินผลในการเรียน ของแต่ละครั้ง

เมื่อนักเรียนท่องจำได้แล้ว ก็จะให้ทดลองร่วมกันร้องที่ละวรรค ที่ละตอน ผู้ที่ยังท่องไม่ได้ก็จะแยกออกไปให้พ่อครู แม่ครู ฝึกซ้อมต่อไปให้เกิดความชำนาญ เป็นการฝึกตัวต่อตัวนักเรียนบางคนจะจำได้เร็วขึ้นอยู่กับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน เพราะนักเรียนที่อยู่ในสาขานี้จะมีตั้งแต่เด็กนักเรียนชั้น ป. 1 จน่ถึงนักเรียนชั้น ป. 6 พ่อครูแม่ครูจะจดบันทึกผลการสอนแต่ละครั้งเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการฝึกซ้อมครั้งต่อไป นักเรียนก็มีการจดบันทึกไว้ด้วยรวมทั้งครูพี่เลี้ยงก็ต้องจดบันทึกการเรียนการสอนทุกครั้ง

3.7) การประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในขณะทำการเรียนการสอน และ การปฏิบัติ กิจกรรม

นอกห้องเรียน

- ให้นักเรียนทคสอบการท่องในแต่ละครั้งที่ทำการสอน เพื่อปรับปรุงแก้ไขใน ครั้งต่อไป
- ใช้แบบประเมินผล

4) ผลที่เกิดขึ้น/การสร้างงานและอาชีพ

ตัวนักเรียน

- นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสรภัญญะ ผญา จากประเพณี วัฒนธรรม คั้งเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษ ของชาวอีสาน
  - นักเรียนมีจิตสำนึกในการรักถิ่นฐานของตนเองมากขึ้น
- นักเรียนท่องบทสรภัญญะ และใส่ทำนองหมอลำได้ พร้อมทั้งนำไปแข่งขันการร้อง สรภัญญะกับชุมชนได้

ครูภูมิปัญญา

- ได้รู้จักบทบาทการเป็นครู
- ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชน และตัวนักเรียนเพิ่มมากขึ้น
- มีความสุข และภูมิใจ ที่ได้มีโอกาสช่วยพัฒนาเยาวชนชองชาติต่อไป
- ได้พัฒนาตัวเองให้มีความมั่นใจในการนำหลักการที่ได้ในโรงเรียนมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันร่วมกับชุมชน

ครูพี่เลี้ยง

- ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากวิชาการในโรงเรียน
- ได้รู้คุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมดั้งเคิมของชาวอีสานเพิ่มมากขึ้น
- ได้นำความรู้ที่ได้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และนำมา บูรณาการเข้ากับวิชาการที่ทำการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ชุมชน

- มีความภูมิใจที่ลูกหลานสืบทอคประเพณี วัฒนธรรมคั้งเคิมของท้องถิ่นตัวเอง และยัง ช่วยพัฒนาท้องถิ่นตัวเองให้คียิ่งขึ้น
  - 5) ปัญหา / อุปสรรค /เสนอแนะ
  - พัฒนาการ และ ความพร้อมของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน
  - ยังขาควัสดุ อุปกรณ์ ในการทำการเรียนการสอน
  - งบประมาณในการออกศึกษานอกสถานที่

- ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นยังขาดขั้นตอนวิธีการนำความรู้ที่มี มาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ในการทำการเรียนการสอนในบางครั้งอยากที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากสถาน การณ์จริง คือ ได้ออกไปสัมผัสกับการแข่งขัน หรือกิจกรรมที่ชุมชนปฏิบัติจริง

6.สาขาสานแห

1) รู้จักกับพ่อครูชื่อ นายจันทร์ กล้าหาญ

อายุ 64 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 13 บ้านโนนลำเตา ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัคมหาสารกาม 44110

2) ความเป็นมาของเรื่องที่สอน

ในสมัยโบราณคนในท้องถิ่นต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ทำมาหากินกับแม่น้ำลำคลอง จึงค้อง พยายามคิดหาอุปกรณ์ในการจับสัตว์น้ำ นำอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น เชือก ป่าน ปอ มาสานให้ เป็นอุปกรณ์ในการจับปลา และได้มีการพัฒนาการมาเรื่อยๆ ทั้งขนาดและรูปแบบในการสานให้ เหมาะสมและคงทนถาวร สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำได้

อุปกรณ์ในการสานแห ประกอบด้วย มืด ไม้ไผ่ และค้ายสานแหที่มีความเหนียวไม่ขาดง่าย
วิธีสานแห นำไม้ไผ่มาเหลาเป็นปาน ความยาวตามต้องการ และนำ ไม้ไผ่อีกชิ้นหนึ่งทำเป็น
จีม สำหรับกรอค้าย(ม้วนค้าย) นำค้ายที่กรอไว้ในจีมมาพันสานใส่ปาน พันถี่ๆเป็นจอมแหก่อนแล้ว ค่อยสานจากถี่ไปหาห่างจนเป็นแห ซึ่งวิธีการสานนั้นจะใช้การสอดค้ายลอดปานและเส้นค้ายตัวยืน เส้น ให้เป็นปมมัคไปทีละตาๆ (ตา คือความห่างของช่องแห) จนได้ความยาวตามที่ต้องการ แล้วนำ ไปย้อมสีเปลือกไม้เค็ง(สีแดง) แล้วนำไปซุง(เอาลูกแหนำมาผูกเข้ากับแหที่สานแล้ว) ความเชื่อและ เคล็ดลับในการซุงแห ต้องซุงแหเวลาวัวควายเข้าคอก เพื่อความมีโชคลาภในการหาปลา

ข้อห้ามในการสานแห มี 2 ข้อ คือ 1) ห้ามคนมีท้องสานแหเพราะจะทำให้กลอดลูกยาก2) ห้ามคนข้ามเวลาสานแห เพราะจะทำให้หาปลาไม่หมาน (หาปลาได้ไม่มาก)

3) รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอด

3.1) การวางแผน / เตรียมการสอน ครูภูมิปัญญา

- มีการเตรียมตัวก่อนทำการสอนคือ เตรียมเนื้อหา และ วิธีการสอนที่จะถ่ายทอด ความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน
- จัดทำบันทึกการสอนหลังจากที่สอนเสร็จแล้ว
- จัดเตรียม วัสคุ อุปกรณ์ สำหรับทำการสอนทุกครั้งให้ครบ

³ ปานคือ ขนาดความกว้างของไม้ที่จะกำหนดตำแหน่ง ความถี่-ห่าง ของตาแห

[🕯] จีม เป็นอุปกรณ์สำหรับม้วนค้ายเวลาสาน ทำค้วยไม้ไผ่มีหลักตรงกลางเล็กๆเท่ากับเข็มเย็บผ้า

ครูพี่เลี้ยง

- บันทึกการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง
- จัดเตรียมใบความรู้ ใบกิจกรรม และแบบประเมินผล
- จัดเตรียมข้อแนะนำ ขั้นตอนการเรียนการสอนในบางครั้ง และ ให้ข้อเสนอแนะ หลังทำการเรียนการสอน
- ครูพี่เลี้ยง และครูภูมิปัญญา ร่วมกันสรุปผลการเรียนการสอนในแต่ละครั้งที่ทำ การเรียนการสอน
- 3.2) วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกขั้นตอนการสานแหได้ สามารถทำอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการสานแห และ จีม ได้ รู้จักการทำจอมแห และมอมแหและ สามารถสานแหได้
- 3.3) สื่อ และแหล่งเรียนรู้ สถานที่ทำการเรียนการสอนที่เหมาะสมแล้วแต่สภาพ เพราะการสานแหใช้พื้นที่ไม่มากบางครั้งสอนใต้คันไม้ที่มีอากาศร่มรื่น ถ้าฝนตกก็จะยึดอาคารเกียรติ ภูมิเป็นที่ทำการเรียนการสอน และทางโรงเรียนได้กำหนดให้ใช้เวลาสอนทุกบ่ายวันพฤหัสบดี ตั้งแต่ เวลา 13.00 น. 16.00 น. เป็นประจำทุกสัปดาห์ และในบางครั้งได้มาทำกิจกรรมต่อที่บ้านโดยใช้ สถานที่ คือ บ้านครูภูมิปัญญาอยู่ในหมู่บ้านโนนลำเตา ซึ่งเป็นบ้านของพ่อครูจันทร์ กล้าหาญ โดย เด็กจะเสนอเวลามาเรียนเองหลังจากเวลาเลิกเรียน หรือ วันเสาร์ วันอาทิตย์ หลังจากช่วยงานใน ครอบครัวเสร็จแล้ว
  - 3.4) เนื้อหา สอนเรื่อง
  - การเลือกไม้เพื่อทำจีม(ชุน) และปาน
  - ขั้นตอนการทำจีม และปาน
  - ขั้นตอนการนำค้ายเข้าไว้ในจีม
  - ขั้นตอนการสานแห
- 3.5) ระยะเวลาในการสอน ทำกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกบ่ายวันพฤหัสบดี ใช้ เวลา 3 ชั่วโมง ทุกๆ สัปดาห์ จนสิ้นปีการศึกษาทุกรุ่น
  - 3.6) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

เตรียมความพร้อมก่อนเรียน ครูภูมิปัญญา เล่าประวัติความเป็นมา จารีตประเพณี วัฒนธรรมของการสานแห ว่ามีความเป็นมา และมีความสำคัญอย่างไรและก่อให้เกิดประโยชน์ใน ด้านใดบ้าง ยังรวมไปถึงสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องการสานแห ตามเนื้อหาที่สอนแต่ละครั้ง เพื่อ ให้นักเรียนได้เกิดความรัก ศรัทธา และมีความสนุกสนานเพลิดเพลินพร้อมที่จะเรียนอย่างมีความสุข

วิธีการถ่ายทอด สนทนากับนักเรียนเพื่อกระคุ้นความสนใจของนักเรียนแล้วนำเกริ่น เข้าเรื่องที่จะทำการสอนวิธีการถ่ายทอดจะเป็นการฝึกปฏิบัติจริงตัวต่อตัว มือต่อมือ โดยเริ่มจากการ แนะนำอุปกรณ์ต่างๆ ให้นักเรียนเข้าใจ และได้สัมผัสก่อนแล้วแทรกเนื้อหาเข้าไปทีละอย่าง เช่น

การเริ่มสานแหจะเริ่มจากจุดใคก่อน และมีขั้นตอนการทำอย่างไร เมื่อพ่อครูสาธิตให้ดูแล้ว ก็ให้ นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ในขั้นต้นพ่อครูจะจับมือนักเรียนทำทุกขั้นตอน จนสามารถทำค้วยตนเอง ได้ นักเรียนบางคนจะจำได้เร็วขึ้นอยู่กับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน เพราะนักเรียนที่อยู่ในสาขานี้ จะมีตั้งแต่ เด็กนักเรียนชั้น ป. 1 จนถึงนักเรียนชั้น ป. 6 ส่วนมากนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นที่สูงกว่าจะ ทำเป็นเร็วกว่า ฉะนั้น นักเรียนที่อยู่ชั้นสูงกว่าสามารถสอนน้อง ๆ ต่อไปได้ และเมื่อนักเรียน ฝึกซ้อมต่อไปอย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดความชำนาญ พ่อครู จะจดบันทึกผลการสอนแต่ละครั้งเพื่อ นำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการฝึกซ้อมครั้งต่อไป นักเรียนก็มีการจดบันทึกไว้ด้วยรวมทั้งครู พี่เลี้ยงก็ต้องจดบันทึกการเรียนการสอนทุกครั้ง

ขั้นตอนการทำวัสดุ / อุปกรณ์ในการสานแห

การทำจีมหรือชุน ผ่าไม้ใผ่เป็นเส้นขนาดยาวประมาณ 17 – 18 ซม. กว้าง 1.5 – 2 ซม. หนา 2 มิล เสร็จแล้วเจาะไม้ใผ่ส่งเตรียมให้เหลือลิ้นไม้เล็กๆ ไว้ตรงกลางเหลาทำให้เกลี้ยง สำหรับปลายไม้เหลาให้แหลมและเกลี้ยงส่วนก้านไม้ใช้มีคเหลาให้ลึกเข้าไปไว้ใช้สำหรับเกี่ยวด้าย คังรูป

การทำปาน ตัดไม้ไผ่เป็นท่อนๆ ยาวประมาณ 5 – 6 นิ้ว ผ่าไม่ออกให้มีขนาดตาม ที่ต้องการ ถ้าต้องการตาแหเล็กก็ให้ทำขนาดกว้าง1.5 นิ้ว ยาว 6 นิ้ว หนา 2 มิล ถ้าต้องการตาแห ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ให้เพิ่มขนาดเพิ่มขึ้นตามต้องการด้วย

ลกษณะข	องปาน			
1				
1				
1				
1				
1				

ด้าย นำค้ายที่เตรียมไว้มาพันใส่จีม หรือชุน ใส่ให้ด้ายเต็มจีมเสร็จแล้วก็เริ่มสานแห

ขั้นตอนการสานแห

ขั้นตอนที่ 1 ก่อจอมแห

ขั้นตอนที่ 2 สานแห โดยจะเริ่มจากแข 11 สาน 1 ตาครึ่ง ให้เอาแข 1 ครั้ง แข 16 สาน 2 ตาครึ่ง ให้เอาแข 1 ครั้ง แข 20 หรือแขชาว สาน 3 ตาครึ่ง ให้เอาแข 1 ครั้ง การ เอาแขแต่ละผืน ให้เอาตรงกันตั้งแต่จอมแหจนถึงมอมแห (ปลายแหเรียกมอม หรือที่ผูกเพา)

ขั้นตอนที่ 3 มอม สานห่างกันประมาณ 9 – 11 – 13 – 15 ตา แล้วแต่แหห่างหรือแหลี่ แล้ว สานต่อจกมอม หรือที่ผูกเพาลงมาอีกประมาณ 15 – 17 – 19 ตา แล้วติคลูกผูกลูกแห (ผูกขอยแห หรือแฮว) เป็นสิ้นสุดการสานแห <u>หมายเหตุ</u> ความยาวแหจะเอากิ่มอมอยู่กับความต้องการของตนเองที่ชอบยาวหรือ

3.7) วิธีการประเมินผล ได้แก่ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในขณะทำการเรียน การสอน และ การปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียน และให้นักเรียนทดสอบการท่องในแต่ละครั้งที่ทำ การสอน เพื่อปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป นอกจากนี้ยังใช้แบบประเมินผลด้วย

4) ผลการถ่ายทอดความรู้ /การสร้างงานและอาชีพ

ตัวนักเรียน นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการสานแห มีจิตสำนึกในการรัก ถิ่นฐานของตนเองมากขึ้น สามารถทำวัสคุ อุปกรณ์ ในการสานแหได้ตามจุดประสงค์ และนักเรียน สานแหเป็นและสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้

ครูภูมิปัญญา ได้รู้จักบทบาทการเป็นครู ได้รับความเการพนับถือจากชุมชน และตัวนักเรียน เพิ่มมากขึ้น มีความสุข และภูมิใจ ที่ได้มีโอกาสช่วยพัฒนาเยาวชนชองชาติต่อไป ได้พัฒนาตัวเองให้มี ความมั่นใจในการนำหลักการที่ได้ในโรงเรียนมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันร่วมกับชุมชน

ครูพี่เลี้ยง ได้รับความรู้เพิ่มเติมนอกจากวิชาการในโรงเรียน ได้รู้กุณค่าของประเพณี วัฒนธรรมคั้งเดิมของชาวอีสานเพิ่มมากขึ้น ได้นำความรู้ที่ได้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน และนำมาบูรณาการเข้ากับวิชาการที่ทำการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้รับรู้ถึง ความสำคัญของการสานแห และอาชีพที่ชาวอีสานได้ทำกันมานาน

ชุมชน มีความภูมิใจที่ลูกหลานสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมคั้งเคิมของท้องถิ่นตัวเอง และยัง ช่วยพัฒนาท้องถิ่นตัวเองให้คียิ่งขึ้น สนับสนุนการสร้างรายได้ให้แก่เด็กนักเรียน

5) ปัญหา อุปสรรค /เสนอแนะ

- พัฒนาการ และ ความพร้อมของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน
- ยังขาควัสคุ อุปกรณ์ ในการทำการเรียนการสอน
- งบประมาณในการจัดหาวัสคุอุปกรณ์
- ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นยังขาคขั้นตอนวิธีการนำความรู้ที่มีมาถ่ายทอคให้กับ นักเรียน

ในการทำการเรียนการสอนในบางครั้งอยากที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากสถานการ จริง คือ ได้ออกไปสัมผัสกับการสานแหตามชุมชน เพื่อนักเรียนจะได้รับความรู้ แนวทางการปฏิบัติ ได้กว้างขึ้น และยังสร้างบรรยากาศให้นักเรียนสนใจมากยิ่งขึ้น

7สาขาภาษาอังกฤษ (อ่านฉลากยา)

1)รู้จัก ครู ชื่อ นางสมบัติ ภูมิศรีจันทร์ (ครูประจำการ)

นางสมบัติ ภูมิศรีจันทร์ อายุ 42 ปี

เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย ศาสนา พุทธ อาชีพ รับราชการครู

การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ I – ประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนชุมชนวัดบ้านร่อม อำเภอ ท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

มัธยมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าเรืออำเภอ ท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปริญญาตรี (ค.บ.) วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา วิชาเอก ภาษาอังกฤษ

ประวัติการทำงาน เริ่มรับราชการครู เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2529 ที่โรงเรียนบ้านตำแย อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2536 ย้ายมาคำรงตำแหน่งที่โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ จนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันคำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

ภูมิลำเนาเกิดที่ ตำบลบ้านร่อม อำเภอ ท่าเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันอยู่บ้านเลข ที่ 49 หมู่ที่ 8 บ้านอีเม้ง ตำบลหนองบัวแล้ว อำเภอพยักฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม 44110 เบอร์โทรศัพท์ 0-1391-6057

ความภาคภูมิใจ การจัดการเรียนรู้ให้ลูกศิษย์ แล้วลูกศิษย์มีความรู้ มีพัฒนาการที่ดีขึ้นใน วิชาที่เรียน ทำให้ผู้ที่เป็นครูมีความภาคภูมิใจ และจากความสำเร็จของนักเรียนจะเป็นตัวเสริมแรงให้ ครูคิดหาวิธีการสอนใหม่ ๆ เพื่อที่จะพัฒนาให้นักเรียนรู้จักสร้างองค์ความรู้ต่อไป

2) ความเป็นมาของเรื่องที่สอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขุดปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็น ท้องถิ่น และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการฝึกให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำความ รู้มวลประสบการณ์ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการคำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความเจริญทั้งทางค้านวัตถุ และเทคโนโลยี การอุปโภค บริโภคก็เป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บใช้ได้ป่วยต้องพึ่งยาสามัญ ประจำบ้านและขาแผนปัจจุบัน ในการรักษาอาการให้ทุเลา ก่อนใช้ต้องศึกษาข้อมูลอ่านฉลากก่อน ใช้ โดยส่วนมากแล้วฉลากขาจะเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งนักเรียนต้องเรียนรู้ให้เข้าใจ และสามารถนำไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการเรียนภาษาอังกฤษที่มีอยู่แล้วตามหลักสูตรการศึกษา

จากความจำเป็นคังกล่าวจึงได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านภาษาอังกฤษร่วมกับ ชุมชนในรูปแบบการถ่ายทอดโดยให้ชุมชน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการถ่ายทอด และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ดำเนินงานในระยะต่อมา สาขาภาษาอังกฤษได้ยกเลิกไปเพราะมี ปัญหาเรื่องเวลาและภารกิจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อนามัยซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ไม่มีเวลา เพียงพอ จัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น

3) รูปแบบและวิธีการถ่ายทอด

- 3.1) การวางแผน / เตรียมการสอน ครูภูมิปัญญาเตรียมเนื้อหา และ วิธีการสอนที่จะกายทอดความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน จัดทำบันทึกการสอนหลังจากที่สอนเสร็จแล้ว จัดทำแบบวัดผล ประเมินผล ครูพี่เลี้ยง จัดเตรียมใบความรู้ ใบกิจกรรม และแบบประเมินผล
- 3.2) วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย เพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านฉลากยาที่เป็นภาษา อังกฤษได้และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3) ชื่อ และแหล่งเรียนรู้

คณะครูในโรงเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียนร่วมปรึกษาหารือถึงการเรียนการสอน และสถานที่เรียนค้านภาษาอังกฤษจึงได้ข้อสรุปว่า สถานที่ใช้คือ สถานือนามัยเป็นแหล่งเรียนรู้ใน ค้านภาษาอังกฤษจะเน้นในเรื่องการอ่านฉลากขาที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน โดยได้ครูสอนเพิ่มขึ้นคือ แพทย์ที่อยู่อนามัยช่วยแนะนำ ให้ความรู้ คำปรึกษา อธิบายวิธีการอ่าน วิธีการใช้ให้ถูกต้องซึ่งจะ ต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเอง

3.4) เนื้อหา

กรูภูมิปัญญาปรึกษาหารือ สืบหา เสาะแสวงหาสื่อ และอุปกรณ์มาประกอบ การ เรียนการสอน และจะเน้นกิจกรรมการเรียนแบบท่องจำมากกว่าที่จะเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ค้วยตนเอง เพื่อจะได้เป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จึงได้มองหาแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนที่พอจะช่วยด้านภาษาอังกฤษ จึงได้สถานีอนามัยบ้านดอนหลี่ ซึ่งเป็นแหล่งของการเรียนรู้ ด้านการอ่านฉลากยาที่เป็นภาษาอังกฤษ และได้แพทย์ประจำสถานีอนามัยเป็นครูสอน และยังได้ มอบกล่องยา ฉลากยาต่างๆ มาให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมที่โรงเรียนด้วย

3.5) ระยะเวลาในการสอน ทำกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกบ่ายวันพฤหัสบดี ใช้เวลา 3 ชั่วโมง ทุก ๆ สัปดาห์ จนสิ้นปีการศึกษา

3.6) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

เตรียมความพร้อมถ่อนเรียน สนทนานักเรียนเพื่อกระคุ้นความสนใจของนักเรียน หรือการเล่าความสำคัญและความจำเป็นที่เราจะต้องอ่านได้ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วิธีการถ่ายทอด หลังจากเตรียมความพร้อมนักเรียนแล้ว ครูได้พานักเรียนเข้าไป อนามัยประจำหมู่บ้าน แพทย์ประจำอนามัยก็ได้เล่าถึงความสำคัญในการอ่านฉลากยา พร้อมทั้ง บอกขั้นตอนวิธีการอ่าน และให้รู้จักสังเกตเมื่อ่อธิบายเสร็จก็ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากของจริงโดยให้ นักเรียนดูฉลากยาของแต่ละขวด แต่ละประเภท แล้วให้ท่องจำเอาให้อ่านคล่อง และแม่นยำ

3.7) วิธีการประเมินผล ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในขณะทำการ เรียนการสอน และ การปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียน และให้นักเรียนทดสอบการท่องในแต่ละครั้งที่ ทำการสอน เพื่อปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป รวมทั้งใช้แบบประเมินผล

4)ผลการถ่ายทอดความรู้/ การสร้างงานและอาชีพ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ เพื่อพัฒนา ผลการเรียนของตนเองในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เพื่อส่งผลไปถึงการประกอบอาชีพต่อไป นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องฉลากขาทั้งขาสามัญประจำบ้าน ขาแผนปัจจุบัน และยาแผนโบราณ ได้เรียนรู้การเจ็บป่วยของผู้ไปใช้บริการสถานีอนามัย และมองเห็นความจำเป็น และ ความสำคัญของขาอย่างมาก ได้นำเอาความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ครู ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากวิชาการในโรงเรียน มีความรู้ในคุณค่าของความจำเป็นและความ สำคัญของยาเพิ่มมากขึ้น นำความรู้ที่ได้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและนำ มาบูรณาการเข้ากับวิชาการที่ทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อพัฒนากาเรียนการสอนต่อไป

5)ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พัฒนาการและความพร้อมของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน เพราะ นักเรียนมีทั้ง ป.1-ป.6 งบประมาณในการออกศึกษานอกสถานที่ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นยังขาดขั้นตอน วิธีการนำความรู้ที่มี มาถ่ายทอดให้กับนักเรียน

ช้อเสนอแนะ ในการทำการเรียนการสอนในบางครั้งอยากที่จะให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ จากสถานการณ์จริง คือ ได้ออกไปสัมผัสกับการอ่านฉลากตามขวดยาจริงๆ

8. สาขาทอพรมเช็ดเท้า

1) รู้จักกับครูประจำการนางพรศรี ผาสูงล้ำ

นางพรศรี ผาสุขล้ำ อาชุ 49 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ศาสนา พุทธ อาชีพ รับราชการครู การศึกษา ประถมศึกษาปีที่! – ประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนบ้านโคกก่อ

> มัธยมศึกษาปีที่1-มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองโก ระดับ พ.กศ. ศึกษาด้วยตนเอง

ระดับ พม. ศึกษาด้วยตัวเอง

ปริญญาตรี (ค.บ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิชาเอก การประถมศึกษา ประวัติการทำงาน เริ่มรับราชการครู เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2523 ที่โรงเรียนบ้านโนนสูง ดอนหลี่ จนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพชักฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม 44110 เบอร์โทรศัพท์ 0-9275-2921

ความภาคภูมิใจ ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจ ใส่ อุตสาหะ วิริยะ โดยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาด ในปีพุทธศักราช 2546 รางวัลครูเกียรติยศ ระดับจังหวัด ประจำปี 2546 สาขา จริยศึกษา

2) ความเป็นมาของเรื่องที่สอน

ในสมัยก่อนนั้นจะมีการนำค้นผือที่มีอยู่ในหนองตามท้องทุ่งนาหรือตามลำห้วยมาทอเป็น สาค(เสื่อ) ซึ่งจะใช้เวลาหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในนา ต้นผือจะแก่ ชาวบ้านจะพากันไปถอนมา ตากแคคจนแห้ง แล้วนำมาส่อย(ใช้มีคแบ่งจักสานเป็น 2 ส่วน) แล้วนำมาย้อมสีตามใจชอบแล้ว มาทอเป็นผืน โคยใช้จี่ทอ (จี๋ คืออุปกรณ์ ที่ประกอบด้วยฟืมที่ทำค้วยไม้ได้แล้ว เจาะรูหลาย ๆ รูไว้ สำหรับสอคด้ายเส้นยืน)

ต่อมาปี พ.ศ. 2541 ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านคอนหลี่ได้มีการอบรมการทอพรมเช็ดเท้า ซึ่งข้าพเจ้าก็เข้าร่วมรับการอบรมด้วย ซึ่งขั้นตอนการทอก็เหมือนกับการทอสาด ไม่แตกต่างกันเท่าไร

เมื่อมีการประชุมเวทีชาวบ้าน ข้าพเจ้าเห็นว่าการทอพรมเช็ดเท้าเป็นการหารายได้ของเด็ก เมื่อมีเวลาว่าง จึงนำเข้ามาสอนเด็กนักเรียนในสาขาทอพรมเช็ดเท้า

อุปกรณ์ในการทอพรมเช็ดเท้า มี ตั้งกี่ ประกอบด้วย

- ไม้ 3.5 นิ้ว ยาว 2 เมตร จำนวน 2 ตัว
  - ไม้ 3.5 นิ้ว ยาว 1 เมตร 80 เซนติเมตร จำนวน 6 ตัว
  - น็อต 2 หุน จำนวน 6 ตัว
  - ฟืม 1 ราง
- ท่อพีวีซียาว 1 เมตร 1 อัน
- ไม้สกดผ้า 1 กับ
- เชือกไบลอน
- ใม้เก็บปม
- กรรไกร
- กระคาษแข็งขนาคยาว 1 เมตร กว้าง 10 เซนติเมตร
- ผ้าที่จะทอ (เป็นเศษผ้าที่มีลักษณะเส้นยาว)

3) กระบวนการถ่ายทอด

3.1) การวางแผน / เตรียมการสอน

มีการเตรียมตัวก่อนทำการสอนคือ เตรียมเนื้อหา และ วิธีการสอนที่จะถ่ายทอด ความรู้ให้แก่เด็กนักเรียน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และจัดทำแบบวัดผล ประเมินผล

- 3.2) วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน เพื่อให้มีทักษะใน กระบวนการกลุ่ม และ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
  - 3.3) สื่อ และแหล่งเรียนรู้

สถานที่สำหรับทำการเรียนการสอน สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ได้หลากหลายทั้งใน ห้องเรียน นอกห้องเรียน ตามร่มไม้ ศาลาการเรียนรู้

สำหรับสื่อและวัสคุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนทอพรมเช็คเท้า ประกอบด้วย กี่ทอพรมเช็คเท้า เชือก เศษผ้า และไม้สำหรับสอดผ้า

- 3.4) เนื้อหา ที่สอนคือ ขั้นตอนวิธีการทอพรมเช็คเท้า
- 3.5) ระยะเวลาในการสอน ทำกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกบ่ายวันพฤหัสบดีใช้ เวลา 3 ชั่วโมงทุก ๆ สัปดาห์ จนสิ้นปีการศึกษา
  - 3.6) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

เตรียมความพร้อมก่อนเรียน ได้คำเนินการโคย พูดถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ เกิดขึ้นซึ่งจะนำไปสู่อาชีพในชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ และช่วยกันจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ที่ ต้องใช้ในการทอพรมเช็ดเท้า

วิธีการถ่ายทอด

สาธิตขั้นตอนการทอพรมเช็คเท้าทุกขั้นตอนจนเสร็จสิ้นทุกขั้นตอนตามลำคับ แล้ว ให้นักเรียนลองทำตามทุกขั้นตอนจนเกิคความชำนาญและปฏิบัติไปพร้อมกับ ๆ กับแม่ครูในโครง การสูนย์ส่งเสริมศีลปาชีพ นัคแนะนักเรียนว่าหลังเลิกเรียนหรือวันหยุคใครอยากทำให้ไปทำต่อที่บ้าน แม่ครูแล้วแม่ครูจะคอยให้คำแนะนำ

ในขณะที่ปฏิบัตินักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเลือกเส้นผ้าสำหรับทอ พรมเช็คเท้า อีกกลุ่มคำเนินการทอโดยใช้ 2 คน คนหนึ่งทอ คนหนึ่งสอด เมื่องบผืนนักเรียนก็จะ หากระคาษมากั่นต่อทำผืนใหม่ต่อไป ตามสำคับงนหมดค้ายที่เตรียมไว้เมื่อเสร็จหมดก็ตัดออกงาก กรอบที่เป็นกรอบทอตัดออกเป็นผืนงนครบตามขั้นตอน

3.7 วิธีการประเมินผล ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในขณะทำการ เรียนการสอน และ การปฏิบัติกิจกรรมในเวลาว่างนอกเวลาเรียน จากการเรียนปกติ และทคลองการ ทอพรมเช็ดเท้าเป็นรายบุคคลเพื่อวัดและประเมินผลความสามารถของนักเรียน

3) ผลการถ่ายทอดความรู้/การสร้างงานและอาชีพ

นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ เป็นกิจกรรมเสริมในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็น กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับนักเรียนโดยได้ค่าแรงการทอผืนละ 5 บาท จัดเป็นอาชีพเสริมในครอบ ครัวได้และสามารถนำไปเป็นอาชีพต่อไปในชีวิตประจำวันได้

5) ปัญหา / อุปสรรค

พัฒนาการและความพร้อมของนักเรียนแต่ละคนแตกต่างกัน เพราะนักเรียนมีทั้ง ป.1 -ป.6 ซึ่งความสามารถและพัฒนาการแตกต่างกันมาก ไม่มีตลาครองรับ ขาคงบประมาณในการจัดหาวัสคุ อุปกรณ์ และอยากได้ตลาคไว้รองรับเมื่อนักเรียนทอเสร็จ

9. สาขาบายศรีสู่ขวัญ

1) รู้จักกับพ่อครู นายพล มาบิดา อายุ 58 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 15 บ้านคอนกลาง ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอ พยักฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม 44110

2) ความเป็นมาของการทำบายศรีสู่ขวัญ

เมื่อก่อน เมื่อมีคนตกต้นไม้ ควายชน หรือได้รับอันรายต่างๆ คนนั้นจะขวัญหนี กระเจิดกระเจิงไม่อยู่กับตัว จึงทำพิธีเรียกขวัญ (สู่ขวัญ) บิดาของข้าพเจ้าเลยเป็นหมอสูตร ซึ่งได้รับ การถ่ายทอดมาจากปู่ของข้าพเจ้า การเป็นหมอสูตรต้องท่องพระคาถา ซึ่งบิดาของข้าพเจ้าได้ ถ่ายทอดให้ด้วยความนิยมและชอบ ข้าพเจ้าจะค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือเจ็ดตำนานด้วย

การทำบายศรีสู่ขวัญทำเพื่อ เรียกขวัญที่หนืออกจากร่างกายเวลาเราได้รับอันตรายหรือออก จากบ้าน และยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคคลนั้น เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อความ สบายใจ

อุปกรณ์ที่ประกอบในบายศรีสู่ขวัญมีความสำคัญ ประกอบด้วย

เครื่องแต่งตัวมี แป้ง 1 กระป้อง, หวี 1 อัน , กระจก 1 บาน , น้ำมันแต่งผม 1 ขวด , กำไล , ตุ้มหู , เสื้อผ้า , พานบายศรี (ทำด้วยใบตองกล้วย 7 ชั้น 9 ชิ้น แล้วแต่ความ ต้องการ) , ดอกไม้ , ฐป เทียน, สายสิญจน์ , ไข่ , เหล้า , ยอคกล้วย , ยอดอ้อย , ภาชนะอาหาร 1 ชุด

ความสำคัญที่ต้องยกครู

เป็นการบูชาบูรพาจารย์ เพื่อให้พิธีมีความขลัง น้อมนำจิตใจของผู้ที่เข้าทำกิจกรรมนี้ เหตุที่ ต้องทำพิธียกครูทุกสิ่งทุกอย่างต้องมีครูบาอาจารย์ เราต้องระลึกถึงครูอาจารย์ที่สั่งสอนเรามา และ เป็นการย้ำเตือนตัวเราเองว่า อย่าลืมบุญคุณของอาจารย์ มิเช่นนั้นจะทำอะไรไม่คีสักอย่าง ถ้าเราไม่ ทำพิธียกครูทุกสิ่งทุกอย่างมันจะไม่ศักดิ์สิทธ์ จะไม่มีคนนับถือ บางทีเขาหาว่าไปหลอกลวงเขา จะ ถูกลงโทษตัวเราเองได้

คติความเชื่อที่เกี่ยวข้อง

(1) ถ้าเป็นบายศรีสู่ขวัญในงานแต่งงาน คนที่จะทำบายศรีด้องเป็นคนที่มีคู่ครองที่ อยู่ร่วมกัน คนที่มีการหย่าร้าง หรือเป็นม่าย ห้ามทำ เพราะคนที่เขาแต่งงานอาจจะเป็นเหมือนคนที่ มาทำบายศรี

- (2) เวลาผีตกฟาก (เวลาประมาณ 13.00 น. 15.00 น.) จะไม่ทำพิธีบายศรี
- (3) ถ้ามีคนตายในหมู่บ้านจะทำพิธีนี้ไม่ได้ถือว่าเป็นเสนียค (เป็นสิ่งไม่ดีติดตัว)

3) กระบวนการถ่ายทอด

- 3.1) การวางแผน/เตรียมการสอน มีการเตรียมเนื้อหาและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน
- 3.2) วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย เพื่อค้นหา สื่อ วัสคุ อุปกรณ์ ให้เหมาะสมกับ ภูมิปัญญาที่จะถ่ายทอด และเพื่อให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของหมอสูตร ว่าใช้ประโยชน์ในด้าน ใดได้ข้าง
- 3.3) สื่อ และแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอนสาขาบายศรีสู่ขวัญ สามารถทำกิจกรรมได้ทุกสถานที่ตามโอกาส และความเหมาะสม สื่อที่ใช้ในการทำกิจกรรม ได้แก่ พานบายศรี แป้ง หวี สิ่งของ ของผู้ที่จะสู่ขวัญ เหล้า ข้าวต้ม
- 3.4) เนื้อหา ที่สอนคือ วิธีการจัดเตรียมอุปกรณ์ และขั้นตอนวิธีการทำบายศรีสู่ขวัญ การเตรียมอุปกรณ์การทำบายศรีสู่ขวัญ โดยนำใบกล้วยมาทำเป็นกรวยยาวประมาณ 7 10 นิ้ว จำนวน 9 กรวย แล้วนำมาประกอบเป็นแผง แผงละ 9 กรวย นำมาประกอบเป็นบายศรีแล้ว นำไปบรรจุลงในขัน เรียกขันบายศรีสู่ขวัญ แล้วนำเอาโสร่ง หรือผ้าขาวม้า หรือผ้าถุง (ถ้าเป็น ผู้หญิง) แป้ง หวี กระจก นำภาชนะสำหรับใส่อาหาร 1 ชุด ธูป เทียน อย่างละ 5 คู่ เงิน 5 บาท สุรา 1 ขวด ค้ายมงคล พิธีบายศรีสู่ขวัญทำได้เฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้นสำหรับเด็กยังทำไม่ได้
- 3.5) ระยะเวลาในการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนในทุกบ่ายวันพฤหัสบดี ใช้ เวลา 3 ชั่วโมง ทุกๆ สัปดาห์ จนสิ้นปีการศึกษา
  - 3.5) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

เตรียมความพร้อมก่อนเรียน โดยการเล่าความเป็นมา ความสำคัญ และความจำเป็น ที่เราจะใช้ในชีวิตประจำวัน ของชุมชน

วิธีการถ่ายทอด

(1) เตรียมอุปกรณ์การทำบายศรีสู่ขวัญโดยนำใบกล้วยมาทำเป็นกรวยยาวประมาณ 7 – 10 นิ้ว จำนวน 9 กรวย แล้วนำประกอบเป็นแผง แผงละ 9 กรวย นำมาประกอบเป็นบายศรี แล้วนำไปบรรจุลงในขัน เรียกขันบายศรีสู่ขวัญ แล้วนำเอาโสร่ง หรือผ้าขาวม้า หรือผ้าถุง (ถ้าเป็น ผู้หญิง) แป้ง หวี กระจก นำภาชนะสำหรับใส่อาหาร 1 ชุด ธูป เทียน อย่างละ 5 คู่ เงิน 5 บาท สุรา 1 ชวด ค้ายมงคล พิธีบายศรีสู่ขวัญทำได้เฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้นสำหรับเด็กยังทำ ไม่ได้

- (2) จำนวนนักเรียนสาขาบายศรีสู่ขวัญมี 6 คน กิจกรรมการเรียนการสอนส่วน ใหญ่จะอยู่นอกห้องเรียนเช่น สาลาการเรียนรู้อยู่หน้าอาคารเรียน จะให้นักเรียนท่องทีละตอน ถ้าให้ ท่องเป็นบทเค็กจะจำไม่ได้เพราะแต่ละบทเนื้อหาจะยาวโดยให้ท่องตามเนื้อหาเป็นตอนๆ แล้วท่อง ปากเปล่า และท่องเป็นกลุ่มบ้าง ให้ท่องทีละคนบ้างจนเค็กท่องได้ จะทำซ้ำๆ จนเค็กทั้ง 6 คน ท่อง ได้พร้อมกันให้จบบท จึงค่อยสอนบทใหม่ต่อไป เช่น บทขึ้นบ้านใหม่ งานมงคล เลี้ยงรับ เลี้ยงส่ง งานต้อนรับข้าราชการ เข้ารับราชการใหม่
- (3) เตรียมขันบายศรีสู่ขวัญให้นักเรียนนั่งล้อมวงท่องบทสู่ขวัญในแต่ละบทให้พ่อครู ฟัง และพ่อครูคอยแนะนำเด็กในส่วนที่ไม่ถูกต้อง คอยเน้นทำนอง ปฏิบัติซ้ำๆ จนเด็กท่องได้ สามารถท่องกับพ่อครูได้พร้อมกัน
- 3.7) วิธีการประเมินผล โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในขณะทำการ เรียนการสอน และ การปฏิบัติกิจกรรม การทดสอบการท่องบท และทดสอบความพร้อมเพียงของ นักเรียน

4) ผลการถ่ายทอดความรู้ / และการสร้างงานและอาชีพ

นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของบายศรี สามารถท่องบทบายศรีสู่ขวัญได้สู่ขวัญได้ ส่ง ผลในอนาคตไปถึงการอนุรักษ์ วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน ตั้งแต่โบราณ

ครูภูมิปัญญา มีความภาคภูมิใจที่ได้ถ่ยทอดความรู้ของบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ได้รับความ เคารพนับถือจากชุมชน และตัวนักเรียนเพิ่มมากขึ้น

ครูพี่เลี้ยง ได้รู้คุณค่าของความจำเป็นและความสำคัญหมอสูตรเพิ่มมากขึ้น

5) ปัญหา / อุปสรรค/ เสนอแนะ

ผู้ที่ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญสำคัญอยู่ที่อายุ จะต้องใช้ผู้ที่มีอายุมากเป็นความเชื่อถือและศรัทธา ของชุมชน เมื่อใช้นักเรียนเพียงเพื่อเป็นการสร้างสำนึกในประเพณีที่จะสูญหายไปจากท้องถิ่น

10. สาขาคณิตศาสตร์

1)รู้จักพ่อครูชื่อ นายจำเริญ พวงเพชร และนายสี พรสิมมา

นายสี พรสิมมา อายุ 45 ปี ผู้ใหญ่บ้านบ้านคอนหลี่ การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่บ้าน เลขที่ 23 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่ ตำบล หนองบัวแก้ว อำเภอ พยักฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารกาม 44110

นายจำเริญ พวงเพชร อายุ 45 การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่ ตำบล หนองบัวแก้ว อำเภอ พยักฆภูมิพิสัย จังหวัศ มหาสารคาม 44110

ย้อนอดีตสามสิบสามปีคืนหลัง เมื่อปี พ.ศ. 2512-2513 ตัวพ่อครูเอง(นายจำเริญ)เป็นเด็กซึ่ง เกิดอยู่ใกล้กับวัด หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในสมัยนั้นการที่นักเรียนแต่ละคน จะไป ศึกษาหรือเรียนต่อไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะ โรงเรียนก็มีแต่เฉพาะในตัวอำเภอเท่านั้นการสัญจรไปมาลำ บากมากพร้อมทั้งฐานะทางครอบครัวก็ไม่ค่อยมีเงิน คุณพ่อก็สุขภาพไม่ดี ท่านอยากให้ลูกเรียน หนังสือ ท่านจึงนำลูกไปฝากไว้กับเจ้าอาวาสวัดซึ่งมีศักดิ์เป็นอาคือท่าน อาจารย์ทองใส พวงเพชร เพื่อให้ศึกษาหาความรู้ และได้รับความรู้จากเจ้าอาวาสวัดเกี่ยวกับความรู้ทางคณิตศาสตร์พื้นบ้าน เช่น การคำนวณ เลขหางหมา การวัดพื้นที่นา ซึ่งในปัจจุบันคนรุ่นหลังไม่รู้จักและกำลังจะสูญหายไป จึง อยากอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานสืบไป จึงเข้าไปสอนลูกหลานในโรงเรียนให้สืบทอดความรู้ต่อไป

2) ความเป็นมา คติ ความเชื่อจากบรรพบุรุษแต่ตั้งเดิม

กนสมัยโบราณเชื่อว่าถ้าส่งถูกหลานให้ไปอยู่ที่วัด ถูกหลานจะเป็นคนดี มีความรู้ ประสบผล สำเร็จในชีวิตจะได้เป็นเจ้าคนนายคน เพราะวัดเป็นสถานที่อบรมบ่มนิสัย ฝึกจิตใจซึ่งส่วนมากที่ผ่าน มาก็เป็นไปตามความเชื่อนี้ เนื่องจากมีความเชื่อว่าพระอยู่ในการครองตนอยู่ในระเบียบวินัยและ ศึกษาพระธรรมวินัย อย่างเคร่งครัดจึงนิยมนำถูกหลานไปฝากไว้ที่วัด การสืบทอดความรู้ในเรื่อง คณิตศาสตร์พื้นบ้านนี้ก็มีความจำเป็น แม้จะไม่ได้เรียนที่วัดแล้ว ก็เห็นว่าเป็นเรื่องดีที่มีโอกาสได้ถ่าย ทอดในคนรุ่นหลังได้รู้

3) กระบวนการถ่ายทอด

- 3.1) การวางแผน / เตรียมการสอน มีการเตรียมเนื้อหา และอุปกรณ์
- 3.2) วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย เพื่อค้นหาสถานที่เรียน สื่อ และอุปกรณ์ให้ เหมาะสมกับภูมิปัญญาที่จะถ่ายทอด เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่จะถ่าย ทอดความรู้ให้กับนักเรียน และเพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิต ประจำวันเกี่ยวกับการวัดที่นา

3.3) สื่อ และแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ในการเรียนคณิตศาสตร์ตกลงกันว่าใช้ห้องวิทยาศาสตร์ในการจัดทำ การเรียนการสอนในส่วนที่เป็นเนื้อหา แล้วจึงให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงโดยลงวัดที่นา และหาความรู้เพิ่มเติมจากนอกห้องเรียนเพื่อเสริมสร้าง และเพิ่มพูนความรู้ยิ่งขึ้น

3.4) เนื้อหา ได้แก่ วิธีการคิดกระแสที่นาโดยเน้นให้คิดเลขเร็ว ท่องสูตรคูณ
วิธีการคิดกระแสที่นา ให้นักเรียนวัดพื้นที่ทุกด้านของรูปผืนนา เป็นทิศๆ ไป เช่น พื้นที่ทางทิศเหนือก็วัดให้โดยรอบ พื้นที่ทิศใต้ก็วัดโดยรอบ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตกก็วัดโดย รอบแล้วนำก่าที่ได้ของแต่ละด้านมาบวกกันก่อนแล้วหารด้วย 2 เสร็จแล้วจึงคำนวณตามสูตร คณิตศาสตร์การหาพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม(กว้างคูณยาว) ต่อไป เช่นด้านทิศเหนือวัดได้ 12 และ 15 ก็ให้ เอา 12 + 15 = 27 แล้วหารด้วย 2 = 13.5 หรือกำนวณโดยเอาทิศเหนือบวกทิศใต้แล้วหารด้วย 2 เสร็จแล้วนำผลหารทั้งสองแห่งมาคูณกันได้เท่าไรเอา 400 มาหาร ผลลัพธ์ที่ได้ถ้าเป็นทศนิยม จำนวนหลังทศนิยมหลักที่ 1 ให้คิดค่าเป็นงาน จำนวนทศนิยมหลักที่ 2 มีหน่วยเป็นตารางวา (กระแส สมัยก่อนแปลว่า การวัดพื้นที่นา หรืออาจเป็นเครื่องมือวัดพื้นที่ชนิดหนึ่งในสมัยโบราณ สอบถามแล้วไม่มีความหมายชัดเจน)

- 3.5) ระยะเวลาในการสอน ใช้บ่ายวันพฤหัสบคื
- 3.5) ขั้นตอนวิธีการถ่ายทอด

เตรียมความพร้อมก่อนเรียน โดยการเล่าความสำคัญ และความจำเป็นที่เราจะใช้ เพื่อนำไปใช้ใบชีวิตประจำวัน

วิธีการถ่วยทอด

สถานที่เรียนคณิตศาสตร์พื้นบ้านรูปแบบเป็นการฝึกปฏิบัติจากสถานที่จริง คุ้งนั้น สถานที่เรียนจึงเลือกนอกห้องเรียนมากกว่าในห้องเรียนจึงเลือกเอาใต้ร่มไม้ในบริเวณโรงเรียนและ ทุ่งนาในชุมชน

ฝึกซ้ำๆ แล้วพาลงพื้นที่จริงฝึกปฏิบัติในที่นาหลายๆ แบบ เช่น นารูปสี่เหลี่ยม ที่นา รูปสามเหลี่ยม หรือหลายเหลี่ยมเป็นต้น

นักเรียนฝึกคำนวนกระแสที่มาเป็นจริงตามขั้นตอนในชุมชนครูคอยแนะนำอย่าง ใกล้ชิดแล้วนำผลกับการเปรียบเทียบจริงซึ่งค่าที่ได้ใกล้เคียงกันมาก

เน้นการท่องสูตรคูณ ก่อนการเรียนเพราะเป็นพื้นฐานทักษะการคำนวณรวมทั้งการ บวก ลบ หาร ด้วย

ต่อมาฝึกคิดเลขเร็ว คิดเลขลัดให้นักเรียนมีทักษะมากขึ้นโดยใช้หลักการคิดดำนวณ จากเลขพื้นบ้าน(เลขหางหมา) เช่น 1+2+3+4+5+6= เท่าไร การคิดเร็ว เพียงใช้หลัก การคิดของคนโบราณ ได้ว่า หนึ่งบวกเข้า เอาของเก่ามาคูณ เอาสองหารตัดลงเป็นบั้น จากโจทย์ ข้างต้นมีวิธีคิดดังนี้ 1+6=7 แล้วเอา $6 \times 7=42$ เสร็จแล้วเอา 2 มาหาร จะได้ $42 \div 2=21$

แต่การคิดเลขแบบนี้มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่า ต้องเป็นเลขที่เรียงลำดับจากจำนวน 1 แล้วเท่านั้นคำตอบที่ได้ จึงจะถูกต้อง จะนำไปใช้กับวิธีอื่นไม่ได้

ฝึกการจับระดับน้ำโดยใช้สายยางน้ำเพื่อหาแนวตั้งฉากเสา และพื้นระนาบในการ ก่อสร้างและการขุดบ่อน้ำเป็นต้น

3.7) วิธีการประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในขณะทำการเรียนการสอน และ การปฏิบัติ กิจกรรม
  - ทคสอบการท่องสูตรคูณ
  - ทคสอบการคิดคำนวณ
  - ทุดสอบการใช้สายวัคว่าใช้เป็นหรือไม่ อย่างไร

4) ผลการถ่ายทอดความรู้/การสร้างงานและอาชีพ

นักเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการคิดคำนวณเลขหางหมา ได้รู้วิธีการคิดกระแสที่นา ได้รวดเร็วและ ถูกต้อง ได้รู้วิธีการคิดเลขเร็ว และวิธีลัด ได้รู้วิธีการจับระดับน้ำ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยไปคิดที่นาให้ชุมชนได้นักเรียนมีทักษะทางคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น

นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ เพื่อพัฒนาผลการเรียนของตนเองในระดับที่สูงขึ้นต่อไปเพื่อ ส่งผลไปถึงการประกอบอาชีพ ซึ่งครอบครัวทำอยู่แล้วนักเรียนก็สามารถนำความรู้ที่ได้ช่วยสร้างราย ได้ช่วยครอบครัวต่อไป ความภูมิใจ นักเรียนกลุ่มนี้ช่วยชุมชนจากพ่อค้าไถนา

ครูภูมิปัญญา เกิดการเรียนรู้เรื่องการถ่ายทอดความรู้ ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชน และ ตัวนักเรียนเพิ่มมากขึ้น มีความสุข และภูมิใจ ได้พัฒนาตัวเองให้มีความมั่นใจ

ครูพี่เลี้ยง นำความรู้ที่ได้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และนำมา บูรณาการเข้ากับวิชาการที่ทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ชุมชน มีความภูมิใจที่ลูกหลานได้รับความรู้ในส่วนที่จะช่วยเหลือชุมชน และครอบครัวใน เบื้องต้น และยังช่วยพัฒนาท้องถิ่นตัวเองให้คียิ่งขึ้น

5) ปัญหาอุปสรรค/ ข้อเสนอแนะ

นักเรียนควรนำความรู้ที่ได้ มาใช้ในชีวิตประจำวันและให้นำความรู้ที่ได้เข้าไปช่วยชุมชน ต่อไป

11. สาขามัดหมื่

1) รู้จักแม่ครูแม่ครู ชื่อ นางนารี ผุยคำภา

นางนารี ผุยคำภา อายุ 53 ปี บ้านดอนหลี่ การศึกษา ประฉมศึกษาปีที่ 4 อยู่บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 9 บ้านดอนหลี่ ตำบล หนองบัวแก้ว อำเภอ พยัลฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารลาม 44110

ในสมัยก่อนนั้นการทำงานงานบ้านงานเรือนต่างๆภายในบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิง เช่น การทำกับข้าว การล้างถ้วยล้างจาน กวาดบ้าน ต่ำหูก(ทอผ้า) ซึ่งตัวข้าพเจ้าก็อยู่ในข่ายที่กล่าวมา แล้ว คือต้องรับภาระหน้าที่ของความเป็นลูกผู้หญิงทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการทำกับข้าว คูแลรักษา ความสะอาดบ้านเรือน ตลอดจนความเรียบร้อยต่างๆภายในบ้านแล้ว ข้าพเจ้ายังต้องสืบทอดความ เป็นลูกผู้หญิงที่สมบูรณ์คือต้องมีความสามารถในการต่ำหูก (ทอผ้า) ให้ได้ด้วย คุณแม่ของข้าพเจ้า นางวงษ์ ยุติกะ จึงได้ทำการถ่ายทอดวิชาการต่ำหูกให้ข้าพเจ้า

ในระยะแรกเริ่มท่านก็ให้เรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายไปหายาก โดยให้ข้าพเจ้าหัดต่ำหูกผ้าพื้น (คือใช้ ด้ายสีเดียวทอทั้งผืน) และในเวลาต่อมาท่านก็หัดให้ข้าพเจ้ามัดหมี่

คุณแม่ของข้าพเจ้าจะฝึกให้ข้าพเจ้าเลี้ยงม้อน(เลี้ยงไหม) สาวไหม กวัก ไหม ค่องไหม (ฟอก เส้นไหม) จึงเกิดความชำนาญมากขึ้นโดยลำดับ จนฝีมือในการทอผ้าไหมของข้าพเจ้าเป็นที่ยอมรับ ของคนทั่วไป ในปี พ.ศ. 2540 ข้าพเจ้าก็ได้รับเลือกให้เป็นครูผู้ฝึกสอนในการทำผ้าไหม อยู่ที่ศูนย์ ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านดอนหลี่ และในปี พ.ศ. 2542 ได้รับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระนาง เจ้าพระบรมราชินีนาถ ในการประกวดผ้าไหมพื้นเรียบ

2) ความเป็นมาของเรื่องมัดหมื่

การทอผ้า การมัดหมี่ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้หญิงในสมัยก่อนต้องทำให้ได้ ทำให้เป็น และได้ รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษมานาน

วิธีการและขั้นตอนในการมัดหมื่

- (1) นำเส้นไหมที่เตรียมไว้มาพ่อก นำไปตากให้แห้ง ก่อนตากต้องกระตุกเส้นไหม
- (2) นำเส้นใหมที่แห้งแล้ว ไปใส่กงแล้วกวักใส่อัก
- (3) นำใหมที่กวักแล้วไปแกว่งใส่กระบอก (ท่อไม้ไผ่) ยาวประมาณ 20 เซนติเมตร
- (4) นำเส้นใหม่ไปโยก (จะรางสำหรับโยกใหม) จะใช้กี่ลำต้องดูที่ลายหมี่ที่จะทำ การมัด ลำหมี่จะมัดต้องเป็นเลขกี่เท่านั้น ถ้าเป็นเลขคู่ลายจะไม่เข้ากัน

ความสำคัญ/ข้อห้ามของการมัดหมื่

- (1) การพ่อกเส้นใหม หรือการย้อมสีใหม ห้ามทำในวันพระ ผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่าสี ที่ย้อมจะค่างไม่เสมอกัน
- (2) ห้ามไม่ให้ผู้ที่มีระคูมาฟอกและข้อม เพราะมีความเชื่อว่าจะฟอกและข้อมไม่กิน (สีไม่- ติดเส้นใหม)

- (3) ห้ามไม่ให้คนท้องมาทอผ้า เพราะเชื่อว่าจะทำให้คลอคลูกยาก
- (4) ห้ามไม่ให้ทอ้ ย้อม เวลามีคนตาย เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตายตามคนตายไป

3) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านมัดหมี่ จะสอนไปตามกระบวนการคังนี้ การเตรียมเส้นใหม การเลือกเส้นใหมที่จะทำไหม คั่านยืน (ทางเครือ) ต้องคูฟืม ว่าเป็นฟืม

การเดรยมเสนเหม การเลอกเสน เหมทจะทา เหม คานยน (ทางเครอ) ตองคูพม วาเบนพม ขนาดเท่าใด ถ้าฟืมห่างใช้เส้นใหมใหญ่ ถ้าเป็นฟืมถี่ใช้เส้นใหมเล็ก เมื่อ เลือกเส้นใหมได้แล้ว ก็นำ เส้นใหมไปฟอก

วิธีการฟอกเส้นใหม

- (1)นำใหมที่เตรียมไว้ ไปแช่ในน้ำที่สะอาคประมาณ 15 นาที
- (2) ตั้มน้ำสะอาคตามความเหมาะสมกับเส้นไหม จนเคือด แล้วใส่ค่างฟอก เทลงใน น้ำคนให้เข้ากัน (เส้นไหม 1 กิโลกรัม ต่อ ค่าง 1 ห่อ)
  - (3) นำเส้นไหมที่แช่น้ำไว้ บิคให้หมาดแล้วนำมาลงในน้ำที่เคือด
  - (4) ใช้ไม้ที่เตรียม พลิกกลับไปกลับมา
- (5) ใช้มือจับคูเส้นใหม ถ้ายังลื่น แสดงว่า ยังฟอกไม่ได้ดี ถ้าหนืดมือก็ยกออกล้างน้ำ ที่สะอาด 2 ครั้ง นำไปตากแห้ง
- (6) ในช่วงที่ตากแห้ง ต้องกระตุกเส้นใหมไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะแห้ง ถ้าไม่กระตุก เส้นใหมจะงอ
- (7) เมื่อแห้วแล้วก็เก็บ เพื่อจะนำไปกวักใส่จักร เพื่อจะไปปั่นให้เส้นไหมกลม (ไป แกว่งเส้นไหม)

การเลือกลายหมี่ เมื่อเลือกลายหมี่ ได้แล้ว ก็นำเส้นใหมที่เตรียบไว้ ไปเข้ารางโยกหมี่ การนับ ลำหมี่ เราต้องนับเป็นลำ ลำหมี่ทุกลาย จะลงท้ายเป็นเลขดี่ การนับขึ้นของลายหมี่ ผ้ามัดหมี่ถ้า 39 ลำ 45 ลำ จะใช้ 28 ขึ้น ต่อผ้ามัดหมี่ 2 เมตร ถ้า 49,53 ลำ จะใช้ 18 – 20 ขึ้น ต่อผ้ามัดหมี่ 2 เมตร

การมัดหมี่ เราต้องมัคจากทางที่ไม่มีขึ้นก่อน (เรียก ทางตืน) โดยใช้เชือกฟาง ตัดออก ประมาณ 1 ฟุต ฉีกเป็นริ้วเล็ก ๆ ถ้าตัดข้อ ตัดพับ เชือกฝางในกลมและมัดให้แน่น ใช้ กรรไกร ตัดฟางออก ถ้ามัดข้อยาว ต้องใช้เชือกฟาง เป็นแผ่น เผื่อมัดให้ฟางติดกัน ป้องกันการซึมของสีย้อม

การตกแต่งสี ชอบสีอะไรก็นำสีนั้นไปย้อมและจะมีสบู่เทียมผสมในการย้อมเนื้อให้สีเข้าข้อ การโอบหมี่ ถ้าต้องการสีที่หลากหลายเราก็ควรต้องใช้วิธีการโอบหมี่ โดยใช้สีที่ต้องการย้อม อีกและโอบ เอาไว้ ทำเหมือนกันกับการมัด

การย้อมหลังโอบ หรือย้อมครั้งสุดท้าย เป็นการเลือกสีที่เราชอบครั้งสุดท้าย หลังการโอบ เสร็จ ก็ต้องล้าสีที่ โอบออก โดยการนำหมี่ที่โอบแล้ว ไปล้างออก โดต้มน้ำให้เดือด ผสมกับค่างล้าง ใหม (1 หัว ต่อ ค่างล้าง 1 ซอง) เมื่อล้างออกแล้ว ก็นำไปล้างด้วยน้ำสะอาค 2 ครั้ง แล้วนำไปข้อมสีที่ เราต้องการ นำไปตากให้แห้ง

การแก้หมี่ การแก้หมี่ ต้องคึงปมเชือกที่มัดขึ้น แล้วใช้มีคปาคออก ก่อนปาคต้องดูเสียก่อนว่า มีเส้นใหมติคอยู่หรือไม่ แล้วก่อยปาคไปทีละข้อ แต่ละลำให้เหลือ ปอมัคไว้ ข้างละ 1 ข้อ เพราะป้อง กันการแตกของข้อหมี่

การกิวักหมี่ เราต้องดูเส้นใหมเส้นสุดท้ายที่เราโยก แล้วนำไปกวักใส่ อัก การกวักหมี่เราจะ ด้องมีความประณีต การปั่นหลอดหมี่กวักครั้งแรก เราต้องมีความระมัคระวัง เพราะเส้นใหมจะพัน กันแน่นปั่นที่กลางหลอดก่อน เพราะจะทำให้เส้นใหมไม่หลุดออกจากหลอด การหยุดต้องหยุดที่ทาง หัวของลายหมี่ โดยพับลายให้ตรงกันกับ ต้องตรงกลางข้อลาย หลอดหมี่ต้องใช้เชือกร้อยไว้ เพื่อให้ ลายพับเข้ากันได้

การทอผ้าใหมมัดหมี่ การทอผ้าใหมมัดหมี่ เราต้องมีเส้นใหมยืน (ทางเครือ) เราจะเอา ก็เมตร เราก็กันให้ได้โดยจะมี รางกันหมี่ (โฮงกัน) ทำให้ได้เท่ากับฟัมที่เราต้องการคือ 65 หลบ 70 หลบ แล้วแต่เราจะเลือกฟัม เมื่อได้ครบตามที่เราต้องการ ก็นำไปสืบ เสร็จก็นำมาเข้ากี่ เพื่อทอต่อไป การทอต้องวางเส้นหมี่ให้ไดพอดีกันทุกเส้น คือ เกล็ด 1 จะมีเส้นใหมอยู่ 4 เส้น พอได้ 1 เกล็ด ก็ตั้ง เกล็ดใหม่ ต่อไปเรื่อย ๆ ตามลายของหมี่ จนหมดหลอดหมี่ที่เราปั่นเอาไว้ ก็จะได้ผ้าใหมมัดหมี่ตาม ที่เราต้องการ

ข้อเสนอแนะ

ถ้าจะให้ทางเส้นใหมยืน นุ่ม ควรใช้ครีมนวคผม หวีตามเส้นใหมยืน จะได้ผ้าใหมที่นุ่ม หมายเหตุ ขั้นตอนการสอนเน้นการฝึกปฏิบัติจริง และนักเรียนกลับไปฝึกฝนที่บ้านช่วยแม่ที่บ้านได้

บทที่ 8 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาตามโครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอคภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนสูงดอนหลี่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ ดำเนินงานระหว่างเดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2545 รวมระยะเวลาคำเนินการวิจัย 1 ปี ตามสัญญาเลขที่ RDG 45E0008 ซึ่งร่วมลงนามในสัญญาระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัยกับโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ดังนี้

- 1) เพื่อค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งศึกษารูปแบบและวิธีการถ่ายทอคโคยชุมชน
- เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานักเรียนให้เรียนรู้ตามศักยภาพ และเต็มศักยภาพ โดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นปัจจัยเสริม
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ เหมาะสมกับโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่

ทีมวิจัยค้นพบว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากสถานที่ต่าง ๆ ที่มี อยู่ในชุมชนซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน และมีพ่อครู แม่ครูที่มีความถนัดในสาขาต่างๆ นอกเหนือจากวิชาที่ได้เรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการสืบทอดของด้านประเพณี วัฒนธรรมอันดี งามของท้องถิ่นให้ดำรงสืบไป

การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นได้ทั้งหมด จึงจำเป็นต้องค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้ ให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และคำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังเป็นการค้นหาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างหลากหลาย เพื่อสร้างองความรู้ให้กับนักเรียน ในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. โรงเรียนและชุมชนใช้ภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ได้อย่างไร

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชน มาจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน กรณีโรงเรียน บ้านโนนสูงดอนหลี่ จุดเริ่มคำเนินการมาจาก การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาจักสาน เข้ามาจัดการ เรียนการสอนก่อนในปี พ.ศ. 2542 ให้ชุมชนได้เห็นและเข้าใจในรูปแบบการสอนโดยชุมชนให้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นปี พ.ศ. 2543 จึงเริ่มมีการสนทนา ค้นหาภูมิปัญญา สาขาอื่นเข้ามาที่มีในชุมชน โดยการศึกษาทุนเดิมที่โรงเรียนมีอยู่ ได้แก่

- สภาพชุมชน เป็นชุมชนชนบท ประกอบอาชีพเกษตร สภาพค่อนข้างยากจน

- มีโครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านดอนหลี่ อยู่ในพื้นที่ของโรงเรียน และชุมชน
- มืองค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์กรท้องถิ่น และหน่วยราชการอยู่ใกล้เคียง
- ชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็ง พร้อมพัฒนาร่วมกัน
- โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

ต่อมาการคำเนินการของโครงการ จึงได้รู้จักกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในปี พ.ศ. 2544 และได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ในการคำเนินการ ตลอดโครงการ

จุดสำคัญของโครงการ จะสำเร็จหรือไม่สำเร็จ บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ หรือไม่อยู่ที่ ทุนเคิม และความเข้มแข็งของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น แต่ละชุมชน ที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นต้องพิจารณาเป็นอันดับแรกก่อน

- 2. การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กิจกรรมที่ช่วยให้โครงการวิจัย ได้ค้นหาภูมิปัญญา ท้องถิ่นในชุมชนได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรของโรงเรียน การปรับระบบการคิดของครูในโรงเรียน การพบปะพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา การจัดเวทีชาวบ้าน ประกอบกับทุนเดิม คือ การริเริ่มใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาจักสานในกิจกรรมการเรียนรู้ ตั้งแต่ปีการ ศึกษา 2542 เป็นต้นมา ส่งผลให้การค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามโครงการวิจัยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพ
- 3. กระบวนการพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กระบวนการพัฒนาผู้เรียน ตามโครงการวิจัย มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การรับทราบและกำหนดแผนงานของคณะกรรมการสถาน ศึกษา การประชุมชี้แจงนักเรียน การคำเนินการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผลการคำเนินงานควบคู่กับ การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รายงานผลการคำเนินงาน และการเผยแพร่ผลงาน
- 4. รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีรูปแบบการจัดการศึกษา ใน 2 ลักษณะ ดือ
- 1)รูปแบบที่กำหนดโดยทีมวิจัย เพื่อเป็นแนวดำเนินงาน ได้แก่ การกำหนดให้มี การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน ทุกช่วงบ่าย ของวันพฤหัสบดี ในแต่ละสัปดาห์
- 2) รูปแบบที่ค้นพบจากการคำเนินงานโครงการวิจัย ได้แก่ การเรียนจากแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน การเรียนจากสถานการณ์จริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนกระบวนการถ่ายทอด ของภูมิปัญญา แต่ละสาขา จะมีหลากหลาย ตามธรรมชาติของแต่ละสาขา
- 5. รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอคภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภาพรวม รูปแบบการถ่ายทอคภูมิปัญญาท้องถิ่น ในช่วงที่ผ่านมา ทีมนักวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล

พบว่า รูปแบบการถ่ายทอดในระยะเริ่มต้นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ใช้เวลาตามที่โครงการวิจัยกำหนดให้ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงการถ่ายทอด โดยนัดหมายให้นักเรียนไปเรียนรู้เพิ่มเติมที่บ้านของครู ภูมิปัญญาในเวลากลางดืน และวันเสาร์ วันอาทิตย์ ในด้านภาษาที่ใช้ในการที่ใช้ในการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกสาขาใช้ภาษาพื้นบ้าน (ภาษาอีสาน) เป็นสื่อในการถ่ายทอด ดังนั้น รูปแบบการ ถ่ายทอด แบ่งได้เป็นในโรงเรียน กำหนดให้ทุกบ่ายวันพฤหัสบดี ทุกวัน และนอกโรงเรียน เวลา หลังเลิกเรียน เวลาเย็น วันเสาร์และวันอาทิตย์

กระบวนการถ่ายทอด พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ภาษาพื้นบ้านเป็นสื่อในการถ่ายทอดและใช้ กระบวนการปฏิบัติจริงเป็นหลักในการถ่ายทอด ซึ่งภูมิปัญญาในทุกสาขาได้มีกระบวนการถ่ายทอดที่ คล้ายคลึงกัน สามารถเรียงลำดับกระบวนการถ่ายทอดได้ดังนี้

- 1.1 นำเข้าสู่บทเรียนโคยการเถ่านิทานและการสนทนาเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นใน ชุมชน
  - 1.2 สาธิตการปฏิบัติให้นักเรียนใช้การสังเกต เป็นหลักในการเรียนรู้
- 1.3 ให้นักเรียนปฏิบัติตามโดยครูภูมิปัญญาควบคุมอย่างใกล้ชิด ฝึกแบบตัวต่อตัว เรียนรู้จากสภาพที่แท้จริง จากสถานการณ์จริง จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชน นักเรียนนำ ความรู้ที่ได้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
  - 1.4 ให้นักเรียนปฏิบัติซ้ำจนเกิดความเข้าใจและความชำนาญในแต่ละขั้นตอน
- 1.5 การประเมินผล เป็นการประเมินจากสภาพที่แท้จริง โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ทคสอบความถนัด
- 1.6 นักเรียนต้องแสดงผลงานที่ได้เรียนรู้แล้วให้ภูมิปัญญาได้เห็น เป็นที่น่าพอใจ ก่อนถือว่าผ่านเกณฑ์ จึงจะเรียนบทเรียนหรือเนื้อหาใหม่ ถ้าไม่ผ่านพ่อครูจะนำกลับมาฝึกซ้ำจนกว่า จะทำได้ ชำนาญจึงจะผ่าน

วิธีการสอนในการเรียนการสอน แยกแยะออกตามคุณลักษณะธรรมชาติของแต่ละวิชา และ ภูมิปัญญา แต่ละสาขา ได้ดังนี้

การสอนแบบตัวต่อตัว (จับมือฝึก) เป็นรูปแบบการสอนที่ฝึกเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะ และความชำนาณ ภูมิปัญญาที่ใช้การสอนแบบนี้ ได้แก่

- การจักสาน
- มโหรี
- สานแห
- ทัศนศิลป์
- ทคพรบเช็ดเท้า
- มัดหมื่
- สมุนไพร

การสอนที่เน้นกระบวนการคิด การจำ ได้แก่

- สาขาคณิตศาสตร์พื้นบ้าน
- สมุนไพร

การสอนที่เน้นกระบวนการท่องจำ เพื่อให้เกิดความชำนาญ ได้แก่

- คณิตศาสตร์พื้นบ้าน
- หมอสู่ขวัญ ผญา หมอลำ สรภัญญะ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลของทีมวิจัยได้ดำเนินการโดยกำหนดให้ภูมิปัญญาทุกสาขาบันทึกทุกขั้น ตอน และผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกครั้ง และกำหนดให้มีครูพี่เลี้ยงในทุกสาขาภูมิปัญญาโดยครูพี่เลี้ยงบันทึกผลการปฏิบัติงานของครูภูมิปัญญาทุกครั้ง นอกจากนี้เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ โดยทีมวิจัย ได้บันทึกผลอย่างละเอียดทุกครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำกิจกรรม มีความเหมาะสมคีแล้ว เพราะรูป แบบการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาเป็นการถ่ายทอดที่ยึดถือหลักปฏิบัติจริง ใช้วิธีการสังเกต พฤติกรรมของนักเรียนว่า ทำได้หรือไม่ได้ในการประเมินผลนักเรียน ส่วนจะให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจะได้ ปรับปรุงในระยะต่อไป

7. สรุปวิธีดำเนินการของโครงการ

- 1) จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อ
  - ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนพบชุมชน ชุมชนเข้าหาโรงเรียน
  - หาความเป็นไปได้ในการทำกิจกรรม
- 2) วิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์หลักสูตร
- 3) กำหนดการเรียนรู้ร่วมกัน
- 4) จัดตั้งชมรม และสาขาวิชา เลือกเรียนตามสมัครใจ
- 5) ศึกษาและดูงานเพื่อนำมาปรับปรุง เป็นแนวทางปฏิบัติ
- 6) สรุปผลงาน และรายงานผล

8. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า นักเรียน ครู ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกัน ทั้งในเชิงวิชาการด้านภูมิปัญญา และคุณธรรม จริยธรรม ในส่วนของโรงเรียน ได้รับการ ขอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่สอดคล้อง กับแนวนโยบายการศึกษาของ ชาติ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ กล่าวคือ

ผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียนพบว่า นักเรียนให้คามสนใจและตั้งใจเรียนรู้ สามารถปฏิบัติได้ อย่างรวดเร็ว รวมทั้งมีพัฒนาการทางค้านคุณธรรม จริยธรรมดีขึ้นอย่างน่าพอใจ ตัวชี้วัดได้จากการ สังเกต

ผลที่เกิดขึ้นกับครูในโรงเรียน พบว่า คณะครูในโรงเรียนได้ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรปกติมาบูรณาการกับการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ตัวชี้วัดใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ผลที่เกิดขึ้นกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจและมี พัฒนาการในค้านรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดในทางที่ดีขึ้นตามลำคับ ตัวชี้วัดใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกต และแบบสอบถาม

ผลที่เกิดขึ้นกับครูภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า ชุมชนให้การสนับสนุนและเข้ามามีส่วนร่วม ในภารกิจของโรงเรียนได้ผลเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง รวมทั้งชุมชนสนใจที่จะร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น ตัวชี้วัดจากการสังเกต และการสัมภาษณ์

ผลที่เกิดขึ้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ ให้ความสนใจ และสนับสนุนกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น หลาย หน่วยงานได้มาเยี่ยมชมและศึกษาดูงานโครงการ รวมทั้งสื่อมวลชนได้ให้ความสนใจและเสนอข่าว โครงการทางสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัดจากสมุดบันทึกการตรวจเยี่ยม และหนังสื่อเรียนเชิญ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

นอกจากนี้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เข้มแข็งมากขึ้น โรงเรียนได้ รูปแบบ วิธีการและกระบวนการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดโดยชุมชน และถือเป็นการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้สูญไป อีกทั้งเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างครูปกติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนอีกด้วย

ข้อสังเกตหลังโครงการวิจัยสิ้นสุด

-การเผยแพร่ผลงาน หลังจากที่หน่วยงานต่างๆ, โรงเรียน ได้มาศึกษาและดูงาน โครงการ ที่โรงเรียนแล้วเกิดมีแนวคิดในการพัฒนาเช่นเดียวกัน แต่เมื่อกลับไปแล้วหลังจากศึกษา และดูงาน ปรากฏว่า ทุกโรงเรียนได้ดำเนินการไปได้เพียงน้อยนิด หรือแทบทำไม่ได้เลย จากการ สัมภาษณ์ สังเกตแล้ว พบว่า สาเหตุเกิดจาก ความไม่พร้อมของชุมชน ชุมชนไม่มีส่วนร่วมกับ โรงเรียน ขาดความเข้มแข็ง สรุปได้ว่า สภาพท้องถิ่น หรือชุมชนแต่ละแห่งมีข้อแตกต่างกัน ต้อง ปรับกระบวนการและวิธีการให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ

-หลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว ได้เกิดองก์กรใหม่ในชุมชน คือ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญ และมีบทบาทมากขึ้น เป็นที่ยอมรับในสังคมและชุมชน -ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับการยกย่องเชิดชู เช่นเดียวกับครูประจำการ

9. บทบาหนักวิจัยท้องถิ่น พบว่า

9.1 นักวิจัยท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการทำวิจัย

โครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มโครงการจนระยะสิ้นสุดโครงการ การเก็บและรวบรวมข้อมูล เป็น หน้าที่ของครูพี่เลี้ยงแต่ละสาขา ทุกวันจะมีการจดบันทึกการปฏิบัติงานและการประเมินผลของครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนั้นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นก็มีสมุดจดบันทึกการเรียนการสอนของตนเองด้วย ลักษณะรูปแบบคล้ายกับบันทึกการสอน แต่จะไม่ยึดติดกับรูปแบบของทางราชการมากนัก ดังนั้น ข้อจำกัดของนักวิจัยที่ดี ต้องมีนักจดบันทึกหรือเลขาที่เยี่ยม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะ

9.2 การเรียนรู้ของทีมวิจัย ที่มีสักยภาพเพิ่มขึ้น

ผลของโครงการ ทำให้ทีมวิจัย มีความรู้ในระบบ วิธีและกระบวนการของการวิจัย เพิ่มขึ้น ถึง แม้จะไม่ครบรูปแบบของการวิจัยตามวิธีการ ก็ตาม ทีมวิจัยก็สามารถเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ ผลต่อทีมวิจัย จากโครงการ อีกระดับหนึ่ง คือ ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ไป พร้อม ๆ กับครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

9.3 ช้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในความร่วมมือจากการวิจัย

โดยภาพรวม ความสำเร็จของโครงการจุดขึ้นที่สำคัญ คือ ความร่วมมือและการสนับสนุนจาก ทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนต้องเข้มแข็งพร้อมรับการพัฒนา พื้นที่ต้องมืองค์กรต่าง ๆ ให้ความ ช่วยเหลือ เช่น อบต. อสม. กลุ่มแม่บ้าน หน่วยงานราชการในพื้นที่ ฯลฯ ซึ่งจะเป็นองค์กรที่ให้ ความช่วยเหลือหรือเป็นพี่เลี้ยงที่ดีได้ และนอกจากนี้ต้องมีครูพี่เลี้ยงเพื่อดูแลช่วยเหลือ กรณีของโรง เรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ใช้ครูประจำการให้การช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาแต่ละสาขา

9.4 แนวทางการปรับปรุงการแสวงหาความรู้ผ่านการวิจัย

การวิจัยตามกระบวนการของโครงการ กรณีโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ นับเป็นรูปแบบ ของการวิจัยที่ลงมือปฏิบัติจริงโดยชุมชนมีส่วนร่วม ดังนั้น รูปแบบและวิธีการจะไม่ยึดติดกับระเบียบ วิธีการวิจัยมากเกินไป สำหรับผู้อ่านที่จะศึกษางานชิ้นนี้ เพราะแนวปฏิบัติและการเก็บข้อมูล ได้จาก การสังเกต การสัมภาษณ์ และการปฏิบัติจริง คังนั้น รายละเอียดของข้อมูลจะทราบได้จากผลของ การคำเนินงาน ถ้าจำเป็นจะได้รับความรู้ตามระเบียบของวิธีวิจัย จำเป็นต้องมีนักจดบันทึกที่ดีเยี่ยม เป็นเลขาประจำทีมวิจัยโดยเฉพาะ คอยเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล และจำ เป็นต้องใช้ผู้ที่จบการศึกษาในระดับชั้นสูงคอยเป็นพี่เลี้ยง ไม่ใช่นักวิจัยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีในชุมชน

10. ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการวิจัยและพัฒนา

10.1 ปัญหาในระดับกลุ่มบุคคล ผลจากการดำเนินงานวิจัยของโครงการ ทำให้ทราบปัญหา ของการดำเนินงาน ในระดับกลุ่มบุคคล และระดับบุคคลที่ชัดเจน คือ ในเรื่องของเวลา กล่าวโดย สรุป พบว่า สภาพชุมชนของพื้นที่โครงการเป็นชุมชนชนบท อาชีพหลักคือ การเกษตรกรรม ดังนั้น พอถึงฤดูกาลทำนา กลุ่มบุคคลเหล่านี้ (ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น) จะมีความพร้อมเพียงน้อย เนื่องจากต้อง ไปทำนาเพื่อเลี้ยงครอบครัวตนเอง แต่ก็ได้รับการแก้ไขในระดับหนึ่ง คือ นักเรียนจะตามไปเรียนที่ บ้านในตอนกลางคืน หรือ ในวันเสาร์ วันอาทิตย์แทน

- 10.2 ปัญหาในระดับชุมชน และสังคมไม่มีแต่มีข้อเสนอแนะว่า พื้นที่ที่จะทำการวิจัย ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ต้องมีความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ เป็นพี่เลี้ยงที่ดี และต้องเป็นชุมชนที่เข้ม แข็ง ทั้งนี้และทั้งนั้นต้องแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ที่คำเนินโครงการ
- 10.3 ปัญหาระคับนโยบาย ผลการคำเนินโครงการที่ผ่านมา ทำให้ทราบข้อมูลว่า โครงการ จะคำเนินไปด้วยดี และประสบผลสำเร็จนั้น ต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานชั้นสูงของ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ค้วย เช่นการคูแลช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ในทุก ๆ ค้านและสนับสนุน ในเรื่องของงาประมาณ
- 11. ข้อกิคเห็นและข้อเสนอแนะ ทีมวิจัยได้มีข้อกิคเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้
- 11.1 ผลการวิจัยของโครงการนี้ เป็นเชิงคุณภาพ ที่บันทึกจากความเป็นจริงของการปฏิบัติ งานคังนั้น เนื้อหาสาระอาจไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ถ้าผู้อ่านหรือผู้ที่ศึกษางานชิ้นนี้ยึดหลักการ ระเบียบวิธีการวิจัยมากเกินไป
- 11.2 งานวิจัยท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ และเกิดผลในเชิงรูปธรรม ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควร ให้การส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยลักษณะนี้ให้มากขึ้น เช่น เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทางสื่อสารมวล ชน เอกสาร วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นค้น และให้งบประมาณสนับสนุนการวิจัยมากขึ้น
- 11.3 สกว. ควรเพิ่มกระบวนกร และกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงาน / ชุมชน / นักวิจัย ได้ใช้กระบวนการวิจัยท้องถิ่นมากขึ้น
- 11.4 ผู้ที่ทำการวิจัย / ทีมวิจัย / นักจดบันทึก จะเป็นชุมชนที่มีการศึกษาต่ำ ดังนั้นไม่จำเป็นที่ จะยึดติดกับรูปแบบวิธีการวิจัยที่เป็นกระบวนการมากนัก ควรลดบทบาทของเอกสารลงบ้าง ให้มี ความชัดเจนและง่ายขึ้น ตามรูปแบบและวิธีการของชาวบ้านหรือชุมชนที่แท้จริง

คณะครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีข้อกิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 11.5 การคำเนินงานโครงการร่วมกันระหว่าง สกว. กับหน่วยงานชุมชน ควรมีระยะเวลา -5 ปี ต่อโครงการ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และได้ผลงานอย่างจริงจัง
- 11.6 การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น น่าจะเป็นภารกิจหนึ่ง ที่ผู้นำชุมชน ควรกระคุ้นส่งเสริม ให้มีการคำเนินการในชุมชนของตนเอง

นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ได้มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยสรุปได้ดังนี้

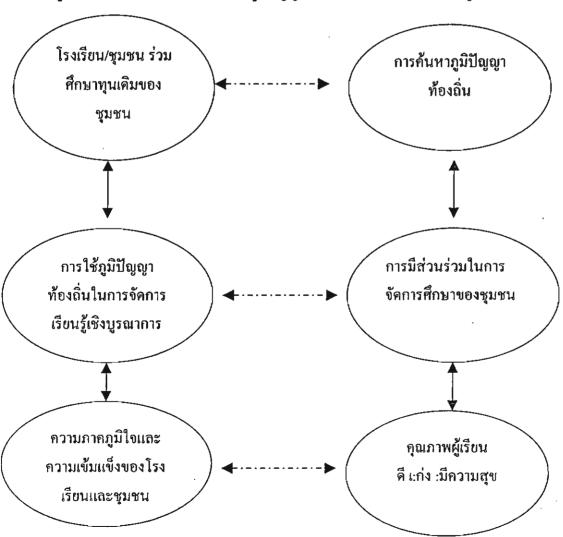
- 11.7 เห็นว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ควรเรียนรู้อย่างยิ่ง
- 11.8 การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท่องถิ่น ช่วยให้เกิดทักษะทางวิชาชีพ และถ้านำไปปฏิบัติ จริง จะเกิดประโยชน์ต่อตนเอง / ครอบครัว / ชุมชน

- 11.9 ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ใน ทุกวิชา และทุกระคับชั้น
- 11.10 ทุกคนมีความพร้อม และจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อร่วม กิจกรรม สืบถอคภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

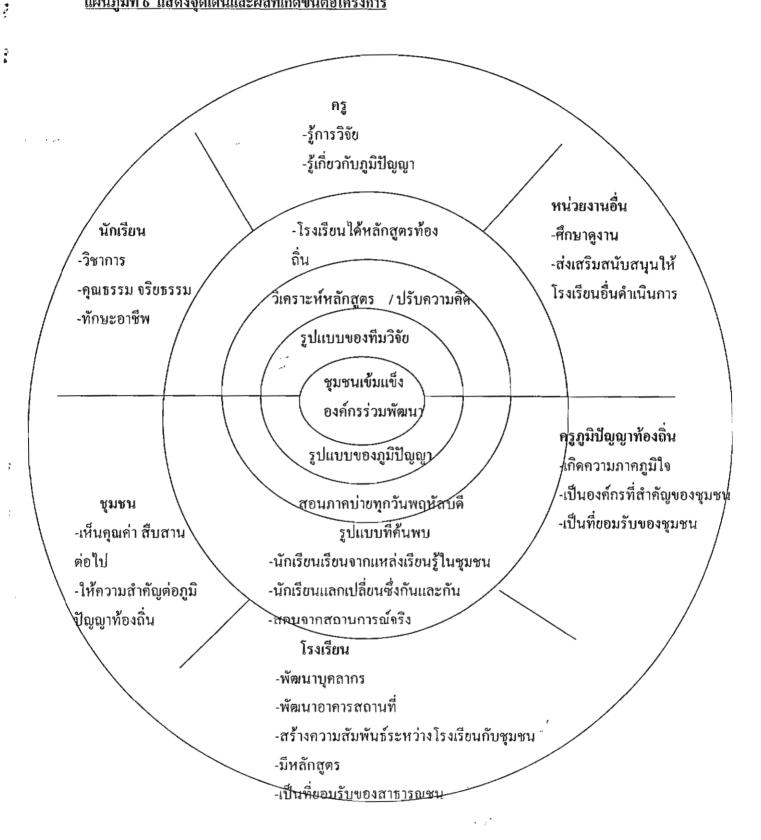
12. แนวทางการพัฒนางานในระยะต่อไป

- 12.1 โรงเรียนและชุมชนร่วมกันศึกษาทุนเดิม ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป
- 12.2 ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยเข้ามาในรูปของ ดณะกรรมการในการพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ
- 12.3 ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการมากยิ่งขึ้น สอดกล้องกับ หลักสูตรสถานศึกษา

แผนภูมิที่ 5 เส้นทางการพัฒนาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน

แผนภูมิที่ 6 แสดงจุดเด่นและผลที่เกิดขึ้นต่อโครงการ

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก กิจกรรม และผลการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรม และผลการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
กิจกรรมที่ 1.	วิธีการ	1. ได้รับทราบปัญหา และความต้องการ	- บันทึกการประชุม
เวทีชาวบ้าน	(ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2540)	ในการพัฒนาชุมชนคือ	- ภาพประกอบกิจกรรม
ครั้งที่ 1	1. โรงเรียนนัคหมาย กรรมการการ	1.1 ปัญหา เนื่องจากชุมชนขาด	- รายชื่อผู้เข้าร่วม
วัตถุประสงค์	ศึกษา กรรมการพัฒนาโรงเรียน,	แกลนผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านอื่นๆ ดัง	ประชุม
1. เพื่อทราบ	ผู้ปกครองนักเรียน ,ผู้สนใจ ใน	นี้	
ปัญหาและ	วันที่ 16-17 พฤษภาคม 2543	-บโหรี -ผ้าไหม - หมอสูตร	
ความต้องการ	2. สถานที่ ณ โรงเรียน ในวันที่ 16	- สานแห - สมุนไพร - จักสาน	
ในการพัฒนา	พฤษภาคม 2543	ซึ่งภูมิปัญญาทุกสาขาคังข้างต้นนั้นได้	
	3. ผู้เข้าร่วมประชุม	เริ่มต้นจาก ภูมิปัญญาจักสาน	
	เชิญ ผช.ผอ.ปจ.มค. (ผู้ช่วย ผอ.	2. ค วามต้ องการ	
	ปจ.มค.) เป็นประธานเปิดการ	2.1 ชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการจัด	
•	ประชุมเชิงปฏิบัติการ	การศึกษาเพื่อสืบทอค สืบสาน ภูมิ	
	ราชนามผู้บรรชายพิเศษ	ปัญญาท้องถิ่น คั้งเคิมให้คงอยู่	
	- หัวหน้าศึกษานิเทศก์พยัคฆภูมิ		
	พิสัย		
	- หัวหน้าประถมศึกษาอำเภอ		
	พยักฆภูมิพิสัย		
	- ครูผู้บริหาร กลุ่มเรียงแก้วพัฒนา		
	4. ในหัวข้อ บรรยายพิเศษในหัว		
	ข้อเรื่องการจัดการศึกษาโดยภูมิ		
	ปัญญาท้องถิ่น การจัดหลักสูตร		
	ท้องถิ่น		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
2.ค้นหา	อภิปราย	1. ได้รับรายชื่อครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้	- ทำเนียบภูมิ
ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2543	ที่ สาขา ชื่อ-สกุล	ปัญญา
	วันที่ 2 ของการประชุม	1. จักสาน นายทัน วงศ์ทอง	- รายชื่อภูมิ
	1. อาจารย์ใหญ่ เปิดประเด็น	2. สมุนไพร นายเรื่อง ปริพล	ปัญญาท้องถิ่น
	การอภิปราย ค้นหาภูมิปัญญา	นายสมชาย พันธ์ทองหล่อ	
	ท้องถิ่น เข้ามาร่วมในกิจ	3. คณิตฯ นายจำเริญ พวงเพชร.	
	กรรมการเรียนการสอน	่ นายสี พรสิมมา	
	2. ให้เสนอชื่อผู้มีความถนัด	4. ศิลป์ พระครูอดุลธรรมโชติ	
}	ในด้านต่างๆ	5. มโหรี 1. นายวิเชียร ผาสุขล้ำ	
	1.จักสาน	2. นายประเวศ อ่านเรื่อง	
	นายทัน วงศ์ทอง	3. นายลี สุภารีย์	
	2.สมุนไพร	4. นายทองอินทร์ คำลา	
	 นายเรื่อง ปริพล 	5. นายทวด ผาสุขล้ำ	
	2. นายสมชาย พันธ์ทองหล่อ	6. นายคำ เกิดสุข	
	3. คณิตศาสตร์	7. นายสุข พูลวงษ์	
	เ. นายจำเริญ พวงเพชร	6.ด้านมัดหมี่ 1. นางสาวทองใบ สิงห์เทศ	
	2. นายสี พรสิมมา	2. นางนารี ผุยคำภา	
	4. ด้านทัศนศิลป์	7. ค้านภาษาไทย 1. นายสี อังคะณีย์	
	 พระครูอคุล ธรรมโชติ 	2. นางสังวาลย์ ผาสุขล้ำ	
	5. ด้านมโหรี	3. นางสมศรี นนท์ศรีราช	
	1. นายวิเชียร ผาสุขล้ำ	4. นายเสาร์ แก้วคี	
	2. นายประเวศ อ่านเรื่อง	8. ค้านมวยไทย	
	3. นายลี สุภารีย์	1, นายภิรมย์ แพงคำใหล	
	4. นายทองอินทร์ คำลา	9. ด้านหมอสู่ขวัญ นายพล มาบิคา	
	5. นายทวค ผาสุขลำ	10. ด้านภาษาอังกฤษ	
	6. นายคำ เกิดสุข	. นางสมบัติ ภูมิศรีจันทร์	
	7. นายสุข พูลวงษ์		
	6 ด้านมัดหมื่		
	เ.นางสาวทองใบ สิงห์เทศ		
	2. นางนารี ผุยคำภา		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
	7 ด้านภาษาไทย		
	1. นายสี อังคะณีย์		
	2. นางสังวาลย์ ผาสุขล้ำ		
	3. นางสมศรี นนท์ศรีราช		
	4. นายเสาร์ แก้วคี		
ĺ	8 ค้านมวยไทย		
	I. นายกิรมย์ แพงคำไหล		
	9 ค้านหมอสู่ขวัญ		
	- นายพล มาบิดา		
	10 ด้านภาษาอังกฤษ		
	1. นางสมบัติ ภูมิศรีจันทร์		
İ	3. ขั้นตอนการเสนอชื่อภูมิ	-	
	ปัญญาโดยการยกมือ โหวตเสีง		
	มีผู้รับรองแล้วลงมติ		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
3. หาความเป็นไป	- อาจารย์ใหญ่ทคลองจัคการ	- มีความเป็นไปได้ โดยกำหนด	- รายชื่อลงเวลา ที่
ได้ในการทำกิจ	เรียนการสอน ถ่ายทอคภูมิ	เรียนตามภูมิปัญญาใค้เรียน	มาปฏิบัติงาน
กรรม	ปัญญาท้องถิ่น ในรูปการ	ตามถนัด ตามธรรมชาติ ทั้ง	- บันทึกการสอน
	วิจัย โคยไม่มีหลักสูตร ไม่	10 ด้านของภูมิปัญญา	ของภูมิปัญญาท้อง
	มีขั้นตอน สอนตามความ	- มีการนัดหมายโดยให้ครูภูมิ	ถิ่น
	ถนัคของภูมิปัญญาสอนโดย	ปัญญาพบกับเค็กนักเรียน ใน	
	ธรรมชาติ และปฏิบัติจริง	วันที่ 24 พ.ค. 2543 เคย แยก	
	จะทำอย่างไรให้เค็กได้เข้าใจ	นักเรียนตามความสนใจของ	
	และทำได้	นักเรียนเอง	
		ข้อตกลุงการสอน คือ การ	
	- ในวันที่ 17 พ.ค. 45 รายนาม	สอนความถนัค ครูจะคอยแนะนำ	
	ผู้เข้าร่วมประชุมมีจำนวน 60	ปัญหา/อุปสรรค/ ข้อสังเกต	
	คน ดังรายนามในภาคผนวก	- ภูมิปัญญายังใม่มั่นใจในการ	
,	- นัดหมาย ภูมิปัญญาให้พบ	สอนการถ่ายทอดให้เด็กได้เข้า	}
	กับนักเรียนเพื่อทำความคุ้น	ใจและยังถ่าายทอคประสบ	
	เคย และทำความเข้าใจ	การณ์ เช่น ผู้ใหญ่เป่าปี่ได้	
	4. ตกลงภูมิปัญญาให้สอนตาม	แต่เด็กจะทำได้ใหม แต่มี	
	ธรรมชาติ ตามที่ตัวเองถนัด	ความกระตือรื่อรัน ภูมิใจเต็ม	
	แล้วครูจะคอยแนะนำ	ใจที่จะถ่ายทอดให้เด็กได้เข้า	
	٠.	ใจและทำได้	
		2. ครูภูมิใจ คีใจ ที่ทีมภูมิปัญญา	
		จะมาช่วยสอน ถ่ายทอดความรู้ให้	
		กับเด็กนักเรียน	

สรุป กิจกรรมที่ 1 เวทีชาวบ้านครั้งที่ 1 ซึ่งมีจุดประสงค์ดังนี้

- 1. เพื่อทราบปัญหาและความต้องการในการพัฒนา
- 2. ค้นหาตัวภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3. เพื่อหาความเป็นไปได้ในการคำเนินกิจกรรมวิจัย

ได้กำหนดการทำกิจกรรม คือ ประชุม อภิปราข จึงพบว่า โรงเรียนได้ทราบปัญหา คือ ชุมชนชาดแคลนผู้สืบทอคภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ 10 ค้าน ได้แก่ ค้านสมุนไพร จักสาน มโหรี คณิตศาสตร์พื้นบ้าน ทัศนศิลป์ มัดหมี่ ภาษาไทย (หมอลำ,ผญา) มวยไทย หมอสูตร อังกฤษ แล้ว พบว่าชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อสืบทอคภูมิปัญญา ในค้านต่างๆ โดย ค้นพบว่าภูมิปัญญาใน 10 ค้าน หรืออาจจะมากกว่า มีความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนโดย การถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยใช้วิธีให้ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดตามธรรมชาติ และมีครูเป็นผู้ช่วยคอย แนะนำในกิจกรรมที่ 1 มีข้อสังเกตว่า ครูภูมิปัญญายังไม่มีความมั่นใจซึ่งได้ แก้ปัญหาโดยครูเป็น พี่เลี้ยงคอยแนะนำ

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา (ธันวาคม 2544 – พฤษภาคม 2545)

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
- สำรวจแหล่งข้อมูล	- อาจารย์ใหญ่ออกคำสั่งแต่ง	- ได้ข้อมูลแหล่งเรียนรู้	- ทำเนียบภูมิ
ในชุมชน	ตั้งคณะทำงาน รับผิดชอบ	ในชุมชนในการจัด	ปัญญาท้อง
   (มกราคม 2545)	เกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	ถิ่น
<u>วัตถุประสงค์</u>	และสถานที่เรียน วัสคุ	ของภูมิปัญญาท้อง	- ทำเนียบแหล่ง
- เพื่อค้นหาแหล่ง	อุปกรณ์ที่มีในแต่ละสาขา	ถิ่นแต่ละสาขา	เรียนรู้
เรียนรู้ในชุมชน	- ให้ครูพี่เลี้ยงสัมภาษณ์และ	- ได้ทราบประวัติและ	
สำหรับจัดกิจ	บันทึกแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	ภูมิหลังของภูมิปัญญา	
กรรมการเรียนการ	แต่ละสาขาที่แบ่งไว้	ท้องถิ่นแต่ละสาขา	
สอน	- จัดทำเป็นทำเนียบของแหล่ง	- นักเรียนได้รู้จักประวัติ	
- เพื่อค้นหาวัสดุสื่อ	เรียนรู้ต่างๆ ทั้ง 12 สาขา	ความเป็นมา ชื่อ ของภูมิ	
อุปกรณ์และสถานที่ให้	4. จัดทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น	ปัญญาท้องถิ่นแต่ละสาขา	
เหมาะสมกับการถ่าย	ู่ แต่ละสาขาในชุมชน		
ทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น			

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
- วิเคราะห์สภาพ	- สำรวจแหล่งข้อมูลที่ได้มา	- ได้ทำเนียบแหล่ง	- แหล่งเรียนรู้ต่างๆ
แหล่งเรียนรู้ใน	วิเคราะห์สภาพที่เหมาะสม	เรียนรู้ทั้ง 12 สาขา	ในโรงเรียน เช่น ศูนย์
ชุมชน	สำหรับการจัดการกิจ	- ได้ทราบข้อมูล	ศิลปาชีพ สถานี
วัตถุประสงค์	กรรมการเรียนการสอนของ	ประวัติของภูมิ	อนามัย ห้องสมุค
- เพื่อก้นคว้าสภาพที่	แต่ละวิชา	ปัญญาท้องถิ่นแต่	ศาลาแหล่งเรียนรู้
เหมาะสมของแหล่ง	- นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็น	ละสาขา	ଏ ଶଏ
เรียนรู้ในชุมชน	ทำเนียบแหล่งเรียนรู้ทั้งใน	- นักเรียนรู้จักแหล่ง	- ทำเนียบแหล่ง
	และนอกโรงเรียน	เรียนรู้เพิ่มขึ้นทั้งในและ	เรียนรู้
	- นำนักเรียนไปแนะนำรู้จักพ่อ	นอกโรงเรียน	
į	ครู- แม่ครู แหล่งความรู้แต่ละ		
	สาขา		
	4. พ่อกรู-แม่ครู เล่าประวัติความ		
	เป็นมา ภูมิหลังของภูมิปัญญาท้อง		
	ถิ่นของแต่ละสาขาให้นักเรียนฟัง		
- ศึกษาดูงาน	- ประชุมชี้แจง คณะครู-ภูมิ	- ได้ประสบการณ์	ภาพถ่ายกิจกรรม
วัตถุประสงค์	ปัญญาท้องถิ่น กำหนคเป้า	ใหม่ๆ หลายสาขา เพื่อ	
- เพื่อศึกษา และคู	หมาย ระยะเวลาในการเดิน	นำมาพัฒนาปรับปรุง	
งานแลกเปลี่ยน	ทาง ค่าใช้ถ่าย วัน เวลา	งานการเรียนการสอน	
ประสบการณ์และนำ	- ศึกษาคูงาน "วิทยาศาสตร์	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
มาพัฒนาการจัดการ	และ เทคโนโลยี เพื่อพัฒนา	- ภูมิปัญญาท้องถิ่น คิด	
เรียนการสอน	ภูมิปัญญาไทย" ณ สถาบันราชภัฏ	ที่จะจัดการเรียนที่มุ่ง	
	นครราชสีมา	เน้นการสร้างงานอาชีพ	
	วันที่ 11 มกราคม 2545	ให้มากขึ้น	
	3. สรุปผลการศึกษาดูงาน เพื่อนำ		
	มาพัฒนา		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
- วิเคราะห์หลัก	- ออกคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ	- ได้เนื้อหาของหลัก	- หลักสูตรภูมิปัญญา
สูตร	จัดทำวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อ	สูตรไว้เป็นแนวทางใน	ท้องถิ่น สาขาละ 1
ประถมศึกษา พ.ศ.	ให้ทราบถึงเนื้อหาสาระของวิชา	การจัดกิจกรรมการ	) ব্রু
2521 (ฉบับปรับ	ที่จะนำมาบูรณาการ กับการ	เรียนการสอน	
ปรุง 2533)	เรียนการสอน โคยใช้ภูมิปัญญา		
วัตถุประสงค์	ท้องถิ่นให้สอคกล้องกัน		
- เพื่อให้ใค้เนื้อหา	- ครูพี่เลี้ยงและครูภูมิปัญญา		
และกิจกรรมในการ	ท้องถิ่นในแต่ละสาขาร่วมกัน		
จัคการเรียนรู้ของแต่	คิดวางแผน จัดทำเนื้อหาของ		
ละสาขา	หลักสูตรเรื่องที่จะสอนในแต่		
	ละวันคลอดทั้งกิจกรรมของเนื้อ	.,	
	หาร่วมกัน		
	3. รวบรวมจัดเนื้อหา แต่ละสาขานำ	·	
•	มาจัคพิมพ์เป็นรูปเล่ม ไว้เป็นหลัก		
	สูตรใช้สำหรับการสอนต่อไป		
6. จัดทำกำหนดการ	- อาจารย์ใหญ่ออกหนังสือเรียน	- ได้กำหนดการ	- ได้กำหนดการ
เรียนรู้โดยใช้ภูมิ	เชิญคณะครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	เรียนรู้แต่ละสาขา	เรียนรู้
ปัญญาท้องถิ่น	ในแต่ละสาขามร่วมกันพิจารณา	ที่มีทั้งเนื้อหาและ	- ได้ตารางการเรียนรู้
- เพื่อให้ได้เนื้อหา	วางแผนนำเนื้อหาวัสดุอุปกรณ์	กิจกรรมของการ	
และกิจกรรมในการ	และกิจกรรมในการเรียนรู้ร่วม	เรียนแต่ละสาขา	
เรียนการสอนโดยใช้	กับครูพี่เลี้ยงของสาขานั้นๆ	- ได้ตารางการเรียน	
ภูมิปัญญท้องถิ่น	- อาจารย์ใหญ่บรรยาย เกี่ยวกับ	รู้โดยกำหนดให้	
	การกำหนดเนื้อหาและการใช้	เป็นวันพฤหัสบคี	
	กิจกรรมนำมใช้ในกิจกรรมการ	ตอนบ่าย	
	เรียนการสอน โดยชื่ดแบบอย่าง		
	และเอกสารจากการไปอบรม		
	โครงการ"การจัดการเรียนรู้		
	สำหรับผู้มีความ		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
	สามารถพิเศษร่วมกับ สกศ. เมื่อ		
	วันที่ 21 พฤษภาคม 2544 ณ ห้อง		İ
	ประชุมบ้านโนนสูงคอนหลี่"		
	- ผู้เข้าร่วมประชุมในการจัดทำ		
	ในครั้งนี้ประถมไปด้วย ครู		
	ภูมิปัญญาท้องถิ่น 12 สาขา		
	คณะครูจำนวน 8 คน ผู้สังเกต		
	การจากบุคคลภาขนอก		1
	จำนวน 5 คน		
	- แต่ละสาขาแยกกลุ่มกันไปจัด		
	ทำกำหนดการเรียนรู้ร่วมกับ		
	ครูพี่เลี้ยงโดยมีอาจารย์สถิตย์		
	อาจารย์ประจักษ์ อาจารย์สันติ		
	พงษ์ เป็นผู้นำเสนอในการนำ		
	รูปแบบของการเรียนรู้ ของผู้มี		
	ความสามารถพิเศษมาใช้ แต่		
	ละสาขา และคำแนะนำ		
	- ให้แต่ละสาขานำเนื้อหาที่จัด		
	ทำได้แล้วมานำเสนอในที่		
	ประชุม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์		
	แก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น		
	6. รวบรวมเนื้อหาทั้งหมคจัดพิมพ์		
	เป็นรูปเล่ม		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
7.จัดตั้งชมรมตาม	- โรงเรียนนัดวันเวลาให้ภูมิ	- ได้ภูมิปัญญาแต่ละ	- สถานที่เรียนของ
ถนัค	ปัญญาได้มากพบนักเรียน เพื่อ	สาขา	ภูมิปัญญาแต่ละ
วัตถุประสงค์	รับสิมัครนักเรียนเข้าชมรม	- นักเรียนได้เข้าเรียน	สาขา
- เพื่อให้นักเรียน	หรือสาขาของตนเอง ในวันที่	ตามกลุ่มความสน	- แหล่งเรียนรู้
ได้รู้จักภูมิ	24 พฤษภาคม 2544	ใจของตนเอง	- บัญชีรายชื่อนักเรียน
ปัญญาในท้อง	- ในเวลาบ่ายได้รวมนักเรียน	- นักเรียนได้รู้จัก	ของแต่ละสาขา
ถิ่น	ระดับชั้น ป.1 – ป.6 เพื่อรับฟัง	ภูมิปัญญาหลังของ	
- เพื่อให้นักเรียนได้	คำชี้แจงและคำแนะนำจากครู่	พ่อครู-แม่ครู	
เข้ากลุ่มเรียนรู้ตาม	- แนะนำครูภูมิปัญญาท้องถิ่น	4. นักเรียนได้ทราบ	
ความสนใจ	แต่ละสาขาให้นักเรียนรู้จัก	แหล่งเรียนรู้ สถานที่	
	- พ่อครู-แม่ครู แนะนำตนเอง	เรียน อุปกรณ์การเรียน	
	และคำพูดเกี่ยวกับภูมิหลังแต่	และเนื้อหาวิชาที่จะ	
	ละสาขาให้นักเรียนได้รู้คลอด	เรียนในแต่ละสาขาที่ตน	
	ทั้งวิธีการ มาเรียนแยกเข้า	เองสนใจ	
	កត្នុ់ររ		
	- ให้นักเรียนแยกเข้ากลุ่มตาม		
	สาขาที่นักเรียนสนใจ และ		
	สมัครใจที่จะเรียนเอง กับพ่อ		
	ครู-แม่ครู ที่ได้แนะนำตนเอง		
	และสาขาวิชาไปแล้ว		
	6. ครูพี่เลี้ยงจครายชื่อนักเรียนแต่		
	ละสาขาไว้ในระยะแรกก่อนว่ามี		
	จำนวนเท่าไหร่		
	7. พ่อครู-แม่ครู นัคหมายสถานที่		
	เรียนเวลาเรียนแต่ละสาขาทราบ		
	และนำไปปฏิบัติ		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
8. เข้าอบรม	 ครูภูมิปัญญูญาท้องถิ่นออกมาทำกิจกรรมการ 	- นักเรียนรู้จัก	- แบบบันทึก กิจ
ตามถนัด	เรียนการสอนตามที่นัดหมายไว้ตามกลุ่มของ	เครื่องมือ	กรรมการเรียน
<u>วัตถ</u>	ตน โดยเริ่มจัดกิจกรรม	อุปกรณ์	การสอนของ
ประสงค์	วันที่ 31 พฤษภาคม 2544 เป็นวันแรก	ประกอบการ	ภูมิปัญญาท้อง
- เพื่อให้นัก	2. พ่อครู-แม่ครู ใค้เตรียมอุปกรณ์การสอนของตน	เรียนแต่ละสาขา	ถิ่น
เรียนใค้มี	เองในแต่ละสาขาออกมาสอน บริเวณที่พ่อครู-แม่	- นักเรียนใค้	- สมุคบันทึก
โอกาสเลือก	ครู กำหนดไว้จากการประชุมครั้งที่ผ่านมา เช่น	ปฏิบัติงานแจะมี	การเรียนรู้ของ
ทำกิจกรรมที่	มโหรี เตรียมกลอง ซอ ปี่ ฉิ่ง ฉาบ ,มัคหมื่	ผลงานออก	ครูนักเรียนแต่
ตนเองสนใจ	เครียม เส้นใหม ฟืม โฮงหมี่ เหล่งใหม และสี	แสดง และ	ละวัน
ตามความ	ข้อมไหม ฯลฯ	_ เตรียมอุปกรณ์	- สมุดขันทึกการ
ถนัค	- นักเรียนแยกเข้าเรียนตามชมรมของตนเองที่	ประกอบการทำ	เขียนกิจกรรมของ
	เลือกไว้ ในช่วงแรกได้จำนวนนักเรียนตาม	กิจกรรมได้	ครู พี่เลี้ยง
	์ สาขาต่างๆ คังต่อไปนี้	- นักเรียนได้เรียน	
	- หมอลำ,ผญา,สรภัญญะมีนักเรียน 15 คน	รู้ขั้นตอนการทำ	
	- คณิตฯ มีนักเรียน 22 คน	กิจกรรมตลอด	
	-มโหรี มีนักเรียน 10 คน	จนการลงมือ	
	- สานแห มีนักเรียน 6 คน	ปฏิบัติจริง	
	- มัคหมี่ มีนักเรียน 1 คน	- นักเรียนได้เรียนรู้	
	- ทัศนศิลป์ มีนักเรียน 25คน	ตามความถนัดและ	
	- หมอสู่ขวัญ มีนักเรียน 6 คน	ความสนใจของแต่	
	- สมุนใพร มีนักเรียน 37 คน	ละคน	
	- มวยไทย มีนักเรียน 6 คน		
	- จักสาน มีนักเรียน 6 คน		
	- พรมเช็คเท้า มีนักเรียน 5 คน		
	รวมจำนวนนักเรียนมีการศึกษา 2545 จำนวน		
	148 คน		
	4. ครูภูมิปัญญา จคบันทึกการสอน กิจกรรมที่ได้		
	เรียนในแต่ละวันและครูพี่เลี้ยงต้องมีการบันทึก		
	กิจกรรม		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
9. กิจกรรมกลุ่มสน	- นักเรียนเข้าเรียนตามฐานและ	- นักเรียนใค้เข้าเรียน	- แบบบันทึกการ
ใจ	ตามสาขาที่ตนเองเลือกไว้ใน	ตามฐานและกลุ่มที่	สอน
<u>วัตถุประสงค์</u>	การประชุมครั้งก่อน	ตนเองสนใจ	- แบบสำรวจแวว
- เพื่อค้นหาแวว	- คณะครูได้ร่วมกันปรึกษา	- ได้ค้นพบแววความ	ความสามารถพิเศษ
ความสามารถพิเศษ	หารือให้เอาการทอพรมเช็ค	สามารถพิเศษของนัก	
ตามกลุ่มสนใจ	เท้าเข้ามาเป็นกลุ่มสนใจแก่นัก	เรียนแต่ละคนแต่ละ	
	เรียน	สาขา	
	3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสอนตาม		
	สาขาย่อย ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาม		
	กำหนดการสอนที่วางไว้		
10. กิจกรรมสรุปบท	- ในแต่ละวันที่ทำการสอนเสร็จ	- ได้ทราบปัญหา	- แบบบันทึกการ
เรียน	ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับคณะ	อุปสรรคและความ	ประชุม
วัตถุประสงค์	ครูจะมานั่งสนทนาไม่เป็นทาง	ต้องการของครูภูมิ	- แบบบันทึกการ
- เพื่อทราบปัญหา	การตามร่มไม้บ้าง ตามศาลา	ปัญญาท้องถิ่นในแต่ละ	สังเกต
อุปสรรคความ	บ้าง แล้วแต่สะควก ในโรง	สาขาเกี่ยวกับกระบวน	
ต้องการของภูม <mark>ิ</mark>	เรียนเพื่อปรึกษาหารือและข้อ	การเรียนรู้ร่วมกับ	
ปัญญาท้องถิ่น	คิดเห็นต่างๆ หลังจากที่ทำ	นักเรียน	
- เพื่อพัฒนากิจกรรม	การเรียนการสอนแล้ว โคย	- นักเรียนเชื่อฟังคำสั่ง	
แบบเรียนรู้	การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล	สอนของครูภูมิปัญญา	
	ไม่มีการจคบันทึก	ท้องถิ่น มีคุณธรรม	
	- ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำการ	งริยธรรมคี่ขึ้นในระคับ	
	สอนส่วนมากพบปัญหา	หนึ่ง	
	คล้ายๆ กัน คือ ขาดความมั่น		
	ใจในการสอน คิดว่าจะสอน		
	ไม่ได้เหมือนครูประจำการ		
	3. นักเรียนจะเล่นมากกว่าเพราะว่า		
	มีความคุ้นเคยกับภูมิปัญญาเป็น		
	อย่างคื		

กิจกรรม	การดำเนินงาน	ผลการดำเนินงาน	เอกสาร/หลักฐาน
	4. จากปัญหาดังกล่าว คณะครูได้		
	ให้คำแนะนำว่าให้สอนตามความ		
	ถนัดของแต่ละสาขาวิชา ใม่ด้อง		
	เน้นขั้นตอนการสอนเหมือนครู		
	ประจำการ คณะครูจะลงไปคอยดู		
	อยู่ห่าง จะไม่ไปเกี่ยวข้องขณะทำ		
	การสอน		
	5. คณะครูให้สิทธิ์เต็มที่ในการ		
	เรียนการสอนและอบรมว่ากล่าว		
	ตักเตือนเค็กให้มีความเชื่อฟังคำสั่ง		
	สอนใค้เต็มที่ และให้มีการสังเกต		
	พฤติกรรมแต่ละคนการสังเกต		
	พฤติกรรมแต่ละคนว่าทำได้หรือ		
	ไม่ได้ เป็นการประเมินผลในตัว		
	6. ทุกสิ้นเคือนคณะครูร่วมกับครู		
	ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมาประชุม		
	สัมมนาที่เป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง		
	เพื่อหาแนวทางพัฒนาและปรับ		
	ปรุงต่อไป		

ภาคผนวก ข รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน

รูปแบบและคระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดของภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้าน โนนสูงคอนหลี่ เป็นการถ่ายทอดที่อาศัยหลักตามธรรมชาติ ใม่มีลำดับขั้นตอนที่แน่นอน เป็นการใช้ วิธีการของแต่ละสาขาที่แตกต่างกันไปในการด้านเนื้อหา และการปฏิบัติ เพราะกิจกรรมบางอย่าง ต้องอาศัยการปฏิบัติจริง ซึ่งคล้ายกับการสอนแบบสาธิต ดังรายละเอียดรูปแบบและกระบวนการ ถ่ายทอดของแต่ละสาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังต่อไปนี้

สรุปรูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาด้านสมุนไพร

พ่อครู คือ นายเรื่อง ปริพล อายุ 46 ปี การศึกษาประถม 4 นายสมชาย พันธ์ทองหล่อ อายุ 46 ปี การศึกษามัธยมปีที่ 3 รูปแบบการสอน

- 1. เริ่มต้นค้วยการให้นักเรียนลงพื้นที่ทำความรู้จักกับค้นไม้ก่อน ที่อยู่รอบๆตัว ว่ามีค้นไม้ อะไรบ้างทั้งในชุมชน และบริเวณโรงเรียน ตลอดทั้งบริเวณสวนป่าธรรมชาติของชุมชน (คอนปู่ตา) แล้วโยงเนื้อหาเข้ามาหาพืชสมุนไพรที่มีอยู่และที่ได้พบเห็นบ่อยๆ ที่อยู่ใกล้ตัว และพืชผักสวนครัวค้วย พ่อครูจะนำนักเรียนเดินดู และศึกษาลักษณะของต้นไม้สมุนไพร ต่างๆ แล้วแนะนำว่าส่วนใดบ้างของพืชสมุนไพรที่นำมาทำยาบ้าง พืชแต่ละชนิดมี สรรพคุณอะไร รวมทั้งวิธีการปลูกและการขยายพันธุ์พืช แหล่งที่เกิดที่เหมาะสมของพืช แต่ละชนิด
- 2. ครูภูมิปัญญา จะสร้างความเชื่อมั่นละให้นักเรียนเกิดความตระหนักในการใช้สมุนไพร รักษาโรคต่างๆ โดยให้นักเรียนได้จดบันทึกชื่อสมุนไพรต่างๆไว้ ทั้งที่มีสอน และตาม ธรรมชาติ ตลอดทั้งจดตำราการรักษาโรคแต่ละชนิดด้วย มีการแนะนำวิธีเก็บตัวยา สมุนไพร ว่าต้องใช้เวลาใดในการเก็บยาแต่ละชนิด และต้องใช้ส่วนไหนบ้างของพืช สมุนไพรมาทำเป็นตัวยาได้บ้าง เช่น ใช้ใบ ต้องไม่อ่อนไม่แก่เกินไป หรือบางอย่างต้อง ใช้ใบแห้ง ถ้าใช้ผลต้องมีผลที่แก่จัด ตากให้แห้ง หรือประเภทใช้เปลือกสด เปลือกแห้ง หรือรากเป็นต้น
- 3. ครูภูมิปัญญาฝึกวิธีการใช้สมุนไพรให้นักเรียนดู นักเรียนทำตาม และมีการทคลองใช้กับ ผู้ป่วย ที่พบบ่อยในพื้นที่ เช่น เหา, กลาก เกลื้อน, ปวดท้อง, มีดบาด ฯลฯ แล้วนักเรียน ปฏิบัติตาม จนเกิดความเชื่อมั่น นักเรียนจะสนใจมากในขั้นตอนนี้

4. ขณะที่ดำเนินการสอน ครูภูมิปัญญา จะแทรกนิทาน เพลง หรือเกม ที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ทุกวันที่สอน เพื่อเสริมสร้างนิสัยให้นักเรียน เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น นักเรียนจะชอบในการเรียนมาก

กระบวนการสอนของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 5. เริ่มจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยธรรมชาติของวิชา บางวันจะเริ่มด้วยการเล่านิทาน ร้องเพลง เกม บางวันจะเริ่มโดยพานักเรียนเดินศึกษาป่าในชุมชน บางวันทำกิจกรรมใน สวนสมุนไพรของโรงเรียน นักเรียนที่เรียนมีจำนวน 23 คน โดยมีตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-6 คละกัน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอน จึงจัดให้แตกต่างกัน นักเรียนที่ตัวโตๆ จะเป็นผู้ร่วมสาธิต และปฏิบัติการทดลอง ทดสอบการใช้สมุนไพร ให้ น้องๆดู ส่วนนักเรียนชั้นเล็กๆ จะช่วยในเรื่องการเตรียมวัตถุดิบ การเก็บใบยา และ รับผิดชอบดูแลดันไม้
- 6. เนื่องจากความแตกต่างระหว่างวัยมีมาก คังนั้นจำเป็นต้องสอน โดยคำนึงถึงสติปัญญาของ แต่ละคนเป็นหลักสำคัญ บางคนเรียนได้เร็ว จำได้แม่น ปฏิบัติงานได้ดี บางคนเรียนช้า จำได้น้อย ต้องพึ่งพาและช่วยเหลือกัน
- 7. เมื่อนักเรียนคุ้นเลยกับครู กับต้นไม้แล้ว ก็จะฝึกให้รู้จักชื่อพืชสมุนไพร และสรรพคุณ ทางยา ครูต้องพยายาม ถามตอบซ้ำๆ เพื่อให้นักเรียนจำได้ นักเรียนที่ตัวโตๆจะช่วย แนะนำน้องๆในกลุ่มด้วย ในการเรียนแต่ละครั้งจะมีการจดบันทึกไว้ด้วยว่า ได้อะไรบ้าง ในแต่ละวัน และพ่อครูก็มีการจดบันทึกด้วย เพื่อนำไปพัฒนาแก้ไขปัญหาการสอนครั้ง ต่อไป
- 8. วิธีการสอน พ่อครูจะสาธิตให้ดูก่อน โดยการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในป่า มาประกอบเป็นยา รักษาโรก แต่ละชนิด สอนวิธีการจัดตัวยาเข้าด้วยกันแต่ละประเภท การเก็บใบยา และ การวินิจฉัยโรก เป็นต้น เมื่อครูทำให้ดูแล้วนักเรียนจะลงมือปฏิบัติตาม และทำการ ทดลอง ซักฉามครู ปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ และมีความรู้จำได้ พ่อครูจะประเมินผล โดยการสังเกต ว่าพอใจหรือไม่ ผ่านเกณฑ์หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินผลนักเรียนตาม สภาพจริง ถ้านักเรียนผ่านเกณฑ์ พ่อครูพอใจแล้วจึงจะเริ่มบทเรียนหรือเนื้อหาใหม่ ต่อไป

ระยะเวลาที่ทำการสอน

รูปแบบการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญา เวลาทำการสอนจะมีทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เน้นการปฏิบัติจริง

- 9. การเรียนรู้ในโรงเรียน กำหนดให้ใช้เวลาในช่วงบ่าย ของวันพฤหัสบดี ทุกวัน ใช้เวลา 3 ชั่วโมง
- 10. การเรียนรู้นอกโรงเรียน กำหนดใช้เวลาหลังเลิกเรียนแล้ว บางครั้งเนื้อหายังไม่จบดี นักเรียนจะตามพ่อครุไปเรียนที่บ้าน ในช่วงเวลาเย็น และวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งในช่วงเวลานี้ นักเรียนจะได้พบกลุ่มของเด็ก ผู้ใหญ่ และเยาวชนในท้องถิ่น เข้าไปเรียนรู้ และถามเรื่อง ยาสมุนไพรเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยอยู่ประจำ ซึ่งพ่อครูก็จะอธิบายให้ฟัง และให้ นักเรียนเป็นผู้ช่วยจัดยาให้ นักเรียนที่ไม่ใช่สาขาสมุนไพรก็ได้เรียนรู้ ไปพร้อม ๆ กัน
- 11. บางวันต้องพานักเรียน ไปเรียนรู้ข้างนอกในพื้นที่จริง เช่น ในป่าชุมชน ในทุ่งนา เป็นค้น จากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า ใช้รูปแบบการสอนและถ่ายทอดตัวต่อ ตัวครูจะอภิปรายถึงคุณประโยชน์ของดันไม้ที่นำมาทำยาสมุนไพร เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าและนำ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งพานักเรียนไปดูต้นสมุนไพรตามแหล่งต่างๆ
- นักเรียน พบว่านักเรียนมีความสนใจ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ต้นไม้ โดยเฉพาะ พืชสมุนไพร นักเรียนได้ประสบการณ์ตรง ได้เรียนอย่างสนุกสนาน ไม่เครียดได้เรียนนอกสถานที่ ปัจจุบัน นักเรียนที่เข้าชมรมสมุนไพร สามารถแนะนำตัวยาสมุนไพร และวิธีการรักษาโรคให้กับ พ่อ แม่ และญาติได้ สามารถบอกได้ว่ายานี้นำมาจากต้นอะไร และมีสรรพคุณอย่างไร นักเรียนจะเกิด สำนึกในการร่วมอนุรักษ์ต้นไม้ที่หายาก และมีน้อยไว้โดยการบวชต้นไม้ไว้ ห้ามตัดทำลาย นักเรียนจะไม่กล้าเหยียบต้นพืชสมุนไพร หรือต้นยา เป็นการสืบสานท้องถิ่นและชุมชน ให้ยั่งยืน เข้มแข็ง ต่อไป
- ครูพี่เลี้ยง พบว่า ผู้ที่เข้ามาเรียน มีวุฒิภาวะต่างกัน ตั้งแต่ ป.1-ป.6 มีความพร้อมใน การรับรู้ต่างกัน นักเรียนสมัครเรียนมากเกินไป ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง ครูจะสอนเสริมในกลุ่มของวิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และบุรณาการเข้ากับวิชาอื่นๆ เช่น เกษตร ภาษาไทย ฯลฯ

ผลการดำเนินงานต่อการสร้างงาน และอาชีพ

เมื่อนักเรียนได้รักเรียนสาขาสมุนไพรที่ถูกค้องแล้ว จะสามารถทำสมุนไพรไว้ใช้เองได้ หรือ รวมกลุ่มกันแปรรูปสมุนไพร ไว้จำหน่าย เป็นอาชีพสร้างรายได้ ได้ การสอนสมุนไพรต้องใช้เวลามาก คือถ้าคิดจะเรียนสมุนไพร หรือทำยาสมุนไพร ควรสอนประจำ สม่ำเสมอ ฝึกบ่อยๆ และให้ปฏิบัติจริง ตลอดไป จึงจะเกิดประโยชน์ที่แท้จริง ผู้ที่ทำการสอนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นจริง จึงจะ

ไม่เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้สมุนไพร เพราะนักเรียนไม่ใช่เครื่องทดลอง วิธีสอนจะใช้อุปกรณ์ และของจริง ทุกอย่างเพื่อให้เห็นผลโดยตรง มีการวินิจฉัยโรค สามารถแนะนำ ให้คำปรึกษา เป็นหมอสมุนไพรใน ชุมชนได้

ปัจจุบัน ยาสมุนไพร กำลังเป็นที่รู้จัก และคนกำลังคื่นตัวการใช้สมุนไพรรักษาโรคนี้มาก โรค บางชนิครักษายาแผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ก็หันมารักษาแผนโบราณโดยสมุนไพร ปรากฏว่าหายดี ก็มี ตัวอย่างมากมาย ถ้านักเรียนได้เรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว ศึกษาให้ลึกซึ้ง เข้าใจแล้วก็สามารถ นำสมุนไพรมาแปรรูปนำออกจำหน่าย เพิ่มรายได้เป็นอาชีพ สืบสานต่อไป

สรุปรูปแบบและกระบวนการสอนของครูภูมิปัญญาด้านมโหรื

รูปแบบการถ่ายทอดการสอนเป็นแบบแบบตัวต่อตัว แยกสอนดนตรีแต่ละประเภท ปฏิบัติซ้ำๆ จนเกิดความซำนาญ แล้วเล่นรวมเป็นเพลง เครื่องคนตรีมีน้อยไม่ครบ เป็นอุปสรรคต่อ การเรียนรู้เครื่องคนตรีบางชนิดราคาแพง การสอนจะไม่มีโน้ต อาศัยการจำเสียง เทียบเสียง ทำให้ การเรียนช้ามาก ซึ่งพอสรุปหลักการวิธีสอนได้ดังนี้

การสอนปี่

พ่อครู คือ นายประเวศ อ่านเรื่อง อายุ 63 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 นายวิเชียร ผาสุขล้ำ อายุ 64 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

รูปแบบการสอน

1.เริ่มแรกการสอนวงมโหรี เกิดจากการพบปะในกลุ่มเล็กๆ ไม่เป็นทางการ(มะโนสา เหร่) เลยได้แนวคิดพูดกุยกันว่า ของโบราณที่มีในหมู่บ้านเรา ใครมีอะไรดีๆบ้าง มี หลายคนเสนอเข้ามาหลายอย่าง นายประเวศ เสนอว่าผมเป็นมโหรี ถนัดการเป่าปี่ โดย มากคนสมัยนี้ไม่รู้ว่ามโหรีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง เป่าปี่อย่างไร ด้วยเหตุผลนี้จึงได้เริ่ม ค้นหาภูมิปัญญาสาขามโหรี มารวมตัวกันฟื้น มรดกอีสานที่มีค่าอีกครั้ง

2.วิธีสอน เริ่มจากการรวบรวมเด็กนักเรียนให้ได้ครบกับเครื่องคนตรีก่อน หรือมากกว่านั้น แต่ ต้องให้ครบคณะ (คณะหนึ่งมีประมาณ 8-12 คน) ได้นักเรียนโต ชั้น ปร-6 จะดี เพราะนักเรียน สามารถจำเนื้อเพลง และเล่นเพลงได้ จำจังหวะและโน้ตได้คืกว่าชั้นเล็กๆ นักเรียนสมัครคาม สมัครใจ ไม่ได้บังคับ พ่อครูจะแนะนำอุปกรณ์ ชิ้นคนตรีแต่ละชิ้นให้ดูก่อน นักเรียนจับดู และ วางท่าทางให้ถูก พ่อครูจะบายการเล่นดนตรีแต่ละชนิค ทคลองเป่า และเล่นเสียงดู พ่อครูจะ เป่าสาธิตเป็นเพลงให้ฟังก่อน จากนั้นนำนักเรียนที่สนใจปั่มาทคลองเป่าโดยพ่อครูจะจับมือ ฝึกแบบ ตัวต่อตัว อธิบายว่าจะถ่วงลมแรงหรือเบาจึงจะเกิดเสียงปี่ ฝึกการจับนิ้วมือเด็ก อัด ปิด เป็นนิ้วๆไปตามรูของปี่ สังเกตการเกิดเสียง ให้จำเสียงเอาว่าเสียงทุ้มเสียงแหลม เกิดที่นิ้ว ใด ฝึกจำทีละเพลง พ่อครุสาธิตเป่าเพลงให้ฟัง 2-3 เพลง นักเรียนฝึกปฏิบัติตาม พ่อครุฝึกให้ นับทีละรู เพลงแรกที่ใช้ฝึก เป็นเพลงไหว้ครุ หรือยกครู และการขึ้นคาย(พิธีบูชาครู) อุปกรณ์ การขึ้นคาย มีดังนี้ สุราขาว 1 ขวดใหญ่ ผ้าขาว 1 ผืน, แป้งหอม น้ำมันทาผม หวี กระจกส่อง อย่างละ 1, คอกไม้ 5 กู่, เทียน 5 กู่ และเงิน 12 บาท การเป่าปี่สำหรับนักเรียน ยากพอสม ควร พ่อครูต้องฝึกซ้ำบ่อยๆ หลายๆครั้ง พอเริ่มจะได้แล้ว ก็เอากลอง ซอ ฉิ่ง ฉาบ มาผสมวง บรรเลงร่วมกันดู ปรากฏว่าเริ่มแรก นักเรียนทำได้ดีพอสมควร คนที่มีแวว หัวสมองเร็วก็ทำได้ ดี และมีความสนใจมาก

3.วิธีการบรรเลงผสมวงนั้น อุปกรณ์ประกอบด้วย ปี่ 2 ตัว, ซอ 2 ตัว, ฉิ่ง 2 คู่ ,กลองใหญ่ 1 ตัว และ ฉาบใหญ่ 1 คู่ เวลาฝึกซ้อมวง พ้อครูทุกคนต้องประจำหน้าที่ของใครของมัน แนะนำ และจับมือนักเรียนฝึกที่ละคน ตามเครื่องคนตรีแต่ละคน อธิบายให้นักเรียนฟังไปด้วย เล่นไปตามเพลง ฝึกบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ การประเมินผลก็ใช้ลักษณะเดียวกันกับ สมุนไพร คือเน้นการปฏิบัติจริง ประเมินจากสภาพที่แท้จริง นักเรียนสามารถเล่นได้ ทำได้ ถือว่าผ่านเกณฑ์ แล้วเตรียมขึ้นบทใหม่ต่อไป

4.การเตรียมตัวสอนแต่ละครั้ง พ่อกรูต้องวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าก่อน 2-3 วัน จึงจะ ประสบผลสำเร็จ การสอนต้องค่อยๆเป็น ค่อยๆไป เพราะคนตรีเป็นเรื่องที่ยากสำหรับ นักเรียน ผู้ที่ขยัน สนใจจริง และฝึกบ่อยๆเท่านั้น จึงจะทำได้ พ่อกรูต้องใจเย็น ไม่ใช้อารมณ์ กับนักเรียน ต้องสนิทสนมเป็นพิเศษ ให้เขาเป็นกันเองกับพ่อกรูที่สุด พ่อกรูจะแทรกบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบให้นักเรียนทุกคน พอถึงเวลาสอน นักเรียนจะรู้หน้าที่เอง ไม่อยากไป อยู่สาขาอื่น

การสอนกลอง

พ่อครู คือ นายสุข พูลวงษ์ อายุ 66 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

1.ให้นักเรียนได้รู้จักชนิดของกลองก่อน ฝึกตีเสียงกลอง การวางท่าทาง พ่อกรุสาธิต ให้ดูก่อน ต้องตีกลองให้นักเรียนได้ฟังจังหวะที่ถูกต้องก่อน แล้วให้นักเรียนฝึกตีตาม 2.ครั้งแรกจะแยกกันไปฝึกนักเรียน ตามประเภทของคนตรีแต่ละชนิคก่อน ผู้ฝึกปี่ ก็ ไปปี่, ผู้ถนัดกลอง ก็ไปฝึกกลองก่อน, ผู้ที่ถนัดซอ ก็ไปฝึกสีซอ, ผู้ที่ถนัดฉิ่ง และฉาบ ก็ฝึก ฉิ่งกับฉาบ เป็นต้น

3.ถ้านักเรียนตีไม่ถูกจังหวะ พ่อกรูจะจับสอนตัวต่อตัว โดยการจับมือนักเรียนตีให้ ถูกจังหวะ ฝึกบ่อยจนเกิดกวามชำนาญ นักเรียนก็สามารถตีกลองเป็นจังหวะได้แล้ว ปัจจุบันพ่อกรุได้นั่งบอก นั่งดูเฉยๆ นักเรียนสอนง่าย ไม่ยากเท่าไร ดนที่สมองไวก็มี กวามจำง่าย เวลาพ่อกรูสอนก็ตั้งใจ จดจำกำที่บอก ก็เลยทำได้เร็ว การประเมินผลก็ ใช้วิธีเดียวกับชนิดอื่นๆ คือ ใช้การสังเกต ถ้าทำได้ก็ถือว่าผ่านเกณฑ์

การสอนซอ

พ่อครู คือ นายทองอินทร์ คำลา อายุ 59 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

- 1. พ่อกรูถามนักเรียนก่อนว่าใครชอบเล่นคนตรีอะไร ในวงมโหรี ให้เขาเลือกตามใจชอบ ไม่ได้ บังคับ ให้นักเรียนได้รู้จักชนิดของเครื่องคนตรีก่อน แล้วจึงแยกฝึก
- 2. พ่อครูสาธิตการสีซอให้ฟังก่อน การวางท่าทางจับสาย การสั่งให้ถูกต้อง แนะนำนักเรียนให้รู้จัก เพลงก่อน ฟังจังหวะของแต่ละเพลงให้เข้าใจ
- 3. พ่อครูจะสอนแบบตัวต่อตัว คือจะจับมือนักเรียนสีซอ บอกให้เขารู้ว่า เสียงสูง เสียงต่ำ ค้องสีซอ อย่างไร ให้นักเรียนจำเอา การสีซอ มี 2 เสียง ต้องสีเปลี่ยนไปตามเนื้อเพลง ถ้าใครไม่ขยัน ฝึกซ้อมมากๆ จะไม่เป็นเลย การสอนซอยากมาก นักเรียนสามารถทำได้บางเพลง แต่พ่อครูก็ได้ พยายามฝึกอย่างมาก

การสอนฉิ่ง, ฉาบ

พ่อครู คือ นายหวด ผาสุขล้ำ อายุ 64 ปี จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

การเรียนการสอนฉิ่ง และฉาบ ก็เช่นเดียวกับ เครื่องคนตรีชนิคอื่นๆ คือ จะแนะนำให้นักเรียน ได้รู้จักเครื่องคนตรีก่อน เสร็จแล้วก็จะตีจังหวะให้นักเรียนได้ฟัง ประกอบเพลงต่างๆก่อน หลังจากนั้น จะให้นักเรียนได้ฝึกตีประกอบจังหวะ โดยพ่อครูจะสอนตัวต่อตัว โดยการจับมือนักเรียนตี ฝึกบ่อยๆ และมาก จนนักเรียนเกิดความชำนาญ ปรากฏว่านักเรียนสามารถตีฉิ่ง และฉาบได้ เพราะฝึกได้ไม่ยาก นักเรียนตัวเล็กๆ ก็ตีได้

ระยะเวลาที่ทำการสอน

รูปแบบการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญา เวลาทำการสอนจะมีทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เน้นการปฏิบัติจริง

- 1. การเรียนรู้ในโรงเรียน กำหนดให้ใช้เวลาในช่วงบ่าย ของวันพฤหัสบดี ทุกวัน ใช้เวลา 3 ชั่ว โมง สถานที่จะใช้บริเวณ ร่มไม้ในบริเวณโรงเรียน
  - 2.การเรียนรู้นอกโรงเรียน กำหนดใช้เวลาหลังเลิกเรียนแล้ว บางครั้งเนื้อหายังไม่จบคื นักเรียนจะตามพ่อครูไปเรียนที่บ้าน ในช่วงเวลาเย็น และวันเสาร์อาทิตย์ และตอนกลางคืน สถานที่ใช้ที่บ้าน หรือศาลากลางบ้าน

การสร้างงาน และคาชีพ

วงมโหรี สามารถช่วยให้นักเรียนมีงานและเป็นอาชีพได้แบบหนึ่ง และที่สำคัญเป็นการ อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้สืบไป มโหรีช่วยให้นักเรียนมีรายได้ในงานบุญ และงานเทศ กาลต่างๆในหมู่บ้านหรือชุมชน ใช้เป็นขบวนแห่ในงานต่างๆ เช่น บุญมหาชาติ, บุญมหากฐิน, บวช นาค, บุญแจกข้าว(อุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย), ผ้าป่า, สงกรานต์ ,เข้าพรรษา-ออกพรรษา และงานมงคล สมรสฯลฯ ค่าจ้างวงมโหรีค่อนข้างสูงพอสมควร วงเล็กประมาณ 2000-3000 บาท แล้วแต่ลักษณะ ของงานที่ไปรับจ้างมา

ปัญหาที่พบ ขณะที่ดำเนินการสอน นักเรียน

ขาคอุปกรณ์ไม่เพียงพอกับนักเรียน นักเรียนมีวัยแคกต่างกัน คละกัน ต้องเริ่มที่ นักเรียนชั้นโตๆ ก่อน ครูพี่เฉี้ยง

ควรมีการเทียบเสียงประยุกต์จากโน้ตสากล ฝึกการทำเครื่องคนตรีแบบง่ายๆ แนะนำขั้นตอนในการท่องจำตัวโน้ต และฝึกซ้ำนอกเวลาเรียนจะคีกว่าการจำเสียง หรือเทียบเสียงเอง

สรุปรูปแบบและกระบวนการสอน ภูมิปัญญาด้านภาษาไทย(ผญา, สรภัญญะ)

เค็กนักเรียนได้รับรู้ในสิ่งเก่าๆ ที่ปู่ย่าตายาย ถือปฏิบัติมา เช่น ในเรื่องของประเพณี เก่าๆ ในการถ่ายทอดถวายต้นเทียน ตามวัดต่างๆ ในฤดูกาลจำพรรษาของพระสงฆ์ตลอด 3 เดือน ใน ครั้งก่อนนิยม ทอดเทียน แล้วมีการนัคหมาย หลายบ้านไปทอดถวายต้นเทียน วัดเดียวกัน แล้วมีการ แข่งขัน ในการขับร้องสรภัญญะ แต่ละหมู่บ้าน เข้าแข่งขัน มีคณะกรรมการจัดหรือเจ้าอาวาสวัดเป็น กรรมการตัดสิน และตั้งรางวัล เพื่อสนับสนุนให้กับหมู่บ้านที่ได้ชนะเลิศ และสรภัญญะใช้ได้ทั่วไป ในงานประเพณีต่างๆ เดี๋ยวนี้ การขับร้องสรภัญญะ ไม่ค่อยมี กำลังจะหายไปจากถิ่นฐานชนบท ที่ เคยถือปฏิบัติ ฉะนั้นสมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานผู้เกิดมารุ่นหลังได้รู้ และปฏิบัติตาม

ผญา ก็เหมือนกัน กำลังจะถูกลืบไป ผญานั้นจะมีคำแฝงอยู่ด้วยหลายอย่างในค้าน ของวัฒนธรรมหรือศีลธรรม รวมทั้งหลายประเภท คนโบราณ จัดสรรใช้เป็นคติเตือนใจ ของทุกวัย ทุกรุ่นได้ถือและปฏิบัติ

ฉะนั้น คณะครูและครูภูมิปัญญาในค้านภาษาไทยจึงได้จัดนำมาสอนเด็กเพื่อให้รู้เรื่อง ของประเพณีและศิลธรรมวัฒนธรรม เพื่อให้เค็กได้รับรู้ และถือปฏิบัติสืบต่อไป

วิธีการสอน ขั้นตอน

- สนทนากับนักเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน
- ให้นักเรียนจคบันทึกเนื้อหากลอน สรภัญญะ
- ครูพาท่องจำแบบร้อยกรอง ยังไม่ใส่ทำนอง
- ฝึกท่าตามทำนอง
- ให้ฝึกการอธิบายความหมายของบท

ชถานที่ ทำการเรียนการสอนที่เหมาะสมโดยได้เรียนในห้องเรียนชั้น ป.3 และได้ตกลงกันมาสอน ทุกบ่ายของวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 13.0 น.-16.00 น. เป็นประจำทุกสัปดาห์ และในบางครั้งก็ได้มา ทำกิจกรรมต่อที่บ้านโดยใช้สถนที่ ของบ้านครูภูมิปัญญาซึ่งอยู่ในหมู่บ้านดอนกลาง หมู่ที่ 15 บ้าน เลขที่ 61 ซึ่งเป็นบ้านของแม่ครูสมสรี นนท์สรีราช โดยเด็กจะเสนอเวลามาเรียนเองหลังจากเวลาเลิก เรียน กลับบ้านได้ช่วยงานพ่อแม่ทางบ้านเสร็จแล้ว พ่อครู แม่ครูก็นำนักเรียนส่งถึงบ้าน บางคนก็มีผู้ ปกครองมารับ

กิจกรรมที่สอน

สอนเรื่องผญา และสรภัญญ์ ในส่วนเรื่องผญาจะเป็นบทผญาแนะนำโรงเรียน ผญารณรงค์ ไข้เลือดออก ผญาต่อด้านยาเสพติด ผญาเกี้ยวพาราสี ผญา ภาษิต พร้อมด้วยผญา เกี่ยวกับการศึกษา ในส่วนของสรภัญญะเกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านคอนหลี่ สรภัญญ์ ภูมิปัญญาบ้านคอนหลี่ สรภัญญ์อีสานนิยมและการฟ้อนรำเข้าจังหวะ เสียงเพลง เป็นต้น

วิธีสอน

จคใส่กระคาน ให้เค็กนักเรียนจคบันทึกแล้วไปท่องจำ ให้ได้ทั้งหมดบางอย่างต้องใช้การอธิบาย เช่น เรื่องของประเพณีในครั้งก่อนปฏิบัติอย่างไรชนรุ่นหลังก็คือต้องปฏิบัติตาม เพื่อจะคงไว้ซึ่ง ประเพณีดั้งเคิมของชนบทเมื่อนักเรียนท่องจำได้ก็ได้จัดทำเป็นเอกสารรวบรวมเข้าเล่ม โดยให้ ครูพี่เลี้ยงประจำกลุ่มภูมิปัญญา เป็นผู้คำเนินเพื่อสะควกในการสอนครั้งต่อไป

เมื่อนักเรียนท่องจำได้แล้ว ก็จะให้ทดลองร่วมกันร้องทีละวรรค ทีละตอน ผู้ที่ยังท่องไม่ได้ จะ แยกออกไปให้พ่อกรู แม่ครู ฝึกซ้อมต่อไป ให้เกิดความชำนาญ เป็นการฝึกตัวต่อตัว นักเรียนบางคน จะจำได้เร็ว ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างวัยด้วย เพราะนักเรียนที่อยู่ในสาขานี้ จะผสมกันตั้งแต่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พ่อครูแม่ครูจะบันทึกผลการสอนแต่ละครั้ง เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ปัญหาในการฝึกซ้อมครั้งต่อไป นักเรียนก็มีการจดบันทึกไว้ด้วย รวมทั้งครูพี่เลี้ยง

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน สรุปด้านสานแห

นักเรียนใค้รู้จักวิธีการทำอุปกรณ์ในสานแห คือ การทำจีมหรือชุน และปาน ในส่วนประกอบนี้เป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะต้องรู้ เมื่อได้อุปกรณ์ก็เริ่มทำจอมแห โดยครู ภูมิปัญญาทำให้นักเรียนคูพร้อมกับ การทำแข แล้วให้นักเรียนปฏิบัติจริงครูภูมิปัญญคอยนำ และอธิบายการทำตมขั้นตอนให้นักเรียนเข้าใจ จึงทำให้นักเรียนทำได้ ง่ายขึ้นและสามารถทำ ได้ โดยไม่ต้องแนะนำนักเรียนสามารถทำเองได้ และยังสามารถถ่ายทอดให้ผู้คนอื่นผู้สนใจ ฟังและทำได้

รูปแบบและกระบวนการสอน

พ่อครู คือ นายจันทร์ กล้าหาญ อายุ 61 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีการสอน จะมีรูปแบบที่คล้ายๆกับสาขาอื่นที่กล่าวมา คือจะเป็นการฝึกปฏิบัติจริง ตัวต่อตัว มือต่อมือ โคยเริ่มจากการแนะนำอุปกรณ์ต่างๆให้นักเรียนใค้เข้าใจ และได้สัมผัส ก่อน แล้วแทรกเนื้อหาเข้าไปที่ละอย่าง เช่น เริ่มการสานแหจะเริ่มที่จุดใด การสอดด้าย ลักษณะการเลือกเส้นค้ายสาน การขึ้นลายสาน ฯลฯ เป็นต้น เมื่อพ่อครูสาธิตให้คูแล้ว ก็จะให้ นักเรียนลงมือปฏิบัติตาม จับมือนักเรียนสาน จนสามารถสานค้วยตนเองได้ นักเรียนตัวโตๆ จะสามารถสอนนักเรียนที่เล็กๆได้ ต่อไป

สถานที่เรียน แล้วแต่ตามสภาพ เพราะการสานแห ใช้พื้นที่ไม่มาก บางครั้งสอนใต้ร่ม ไม้ บางครั้งสอนตามศาลา เมื่อสอนไม่จบในบทเรียนนักเรียนจะตามไปเรียนที่บ้านพ่อครู และในวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ เช่นเดียวกับ กิจกรรมอื่นๆ ที่กล่าวมา

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน

สาขาทัศนศิลป์

จากการตรวจผลงานของนักเรียนในเรื่องที่สอนผ่านมาพบว่า นักเรียนจะทำได้ ประมาณร้อยละ 20 แต่พอระยะหลังๆ นักเรียนสามารถทำได้ดีขึ้น แต่ก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร เมื่อ คัดเลือกผลงานที่พอใช้ได้แล้ว ประมาณร้อยละ 80 ของนักเรียนที่เข้าเรียน พบว่า ทำได้ดีผล งานดีขึ้นกว่าก่อนเรียน

ผลปรากฏต่อภายนอก พบว่านักเรียนในกลุ่มของทัศนศิลป์ เมื่อเข้าไปในการเข้าค่าย ของชมรมต่างๆ ของแต่ละสถาบันจัดขึ้น นักเรียนที่เรียนจะได้เปรียบของการวาคภาพ และ ระบายสี ทำให้ได้ผลงานเป็นที่น่าพอใจ ได้รับรางวัลชนะเลิศ มาแล้วหลายรายการ และส่งนัก เรียนที่มีฝีมือดี เข้าประกวดวาคภาพระบายสีอยู่ตลอด ทั้งในระดับกลุ่ม โรงเรียน และระดับ อำเภอ เป็นผลที่น่าพอใจ

นอกจากเรื่องที่สอนแล้ว สิ่งที่คิดจะคำเนินการต่อไป คือแนวเน้อหาใหม่ ในการสอน ได้แก่

- วาดภาพสีน้ำพลาสติก บนกระดานไม้อัด และฝาผนัง เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น ฮีต 12 คลอง 14
- ทำแบบพิมพ์ พัฒนาจากการสอนครั้งก่อนให้สามารถทำได้ และทำได้ดี เพื่อนำไป ประดับตกแต่งฐานพระต่อไป

รูปแบบและกระบวนการสอน

พ่อกรู กือ พระกรูอคุณธรรมโชติ เจ้าอาวาสวัดบ้านคอนหลี่ อาขุ 60 ปี เจ้ากณะ ตำบลหนองบัวแก้ว

- 1. วิธีการสอนนั้นจะสำรวจความสนใจ ความสมัครใจของนักเรียนก่อนว่ามีความ สามารถด้านนี้หรือไม่ เริ่มแรกจะฝึกการวาด พุทธประวัติหรือกิจกรรมทางศาสนาพุทธ หลัง จากนั้นก็เป็นการวาคภาพตามจินตนาการโดยให้ดูของจริงแล้วนั่งวาคภาพตามแบบพร้อม ระบายสี
- 2. เริ่มบทเรียนการสอนที่ละบท ทละเนื้อหาโดยให้นักเรียนได้ดูของจริงก่อนครู อธิบายถึงขั้นตอนการทำที่ละขั้นๆ ถ้าเป็นภาพวาคจะให้ร่างภาพก่อน ดูตำแหน่งของภาพให้ เหมาะสมจัดองค์ประกอบของภาพให้สมคุล เสร็จแล้วครูพานักเรียนลงสีโดยให้นักเรียนชั้น

โตลงสีน้ำ ส่วนนักเรียนที่ใช้สีน้ำไม่เป็นก็จะให้ใช้สีคินสอหรือสีเทียนและสีชอร์คแล้วแต่ สะดวก

- 3. พ่อกรูอธิบายการใช้สีที่ละขั้นตอน กรูคอยแนะนำดูแลอย่างใกล้ชิดจนงานสำเร็จ ถ้า วันไหนใช้เวลามากก็แนะนำให้ไปทำต่อที่บ้าน ใครจะไปฝึกซ้อมต่อก็ให้ติดตามไปเรียนที่วัด ในเวลาว่าง (เสาร์ - อาทิตย์)
- การปั้นลายไทยนั้นจะเริ่มโดยการหัดวาคลายไทยที่ต้องการในกระดาษก่อนให้รู้จักศิลปะลาย ไทยในแบบต่างๆ ขั้นตอนการออกแบบ การวัดส่วนและขนาดจนทำได้
- 4. ให้นักเรียนใช้คินเหนียวและคินน้ำมันเป็นตัวขึ้นแบบพิมพ์ใช้มาดปลายแหลมหรือ มีคแกะสลักแกะพิมพ์โดยครูสาธิต และอธิบายวิธีการแกะสลักแม่พิมพ์ให้ฟัง และนักเรียนลง มือปฏิบัติตามทีละขั้น ๆ เริ่มแรกผลงานใช้ไม่ได้เลย เพราะไม่เข้าใจและทำไม่เป็น มาระยะ หลังนักเรียนใช้ทักษะ และฝึกซ้ำๆ พอจะทำได้บ้าง แต่ไม่ดีเท่าที่ควร คิดจำนวนผู้ที่ทำได้ ประมาณ 70% ของเรียนที่เข้าเรียน แต่ก็ได้ให้ฝึกซ้อมบ่อยๆ คัดนักเรียนเป็นกลุ่มที่มีผลงานดีและทำได้ ส่วนกลุ่มที่ทำได้ไม่ดีแยกไว้อีกกลุ่ม เพื่อความ สะควกในการสอน
  - 5. ทุกครั้งที่สอนจบหรือนักเรียนทำงานเสร็จจะตรวจผลงานและขอผลงานมาชี้แนะ ข้อบกพร่อง ตรงใหนที่ควรแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นบ้าง ก็จะเป็นการซักถามแลกเปลี่ยนกัน เสริมแรงโคยการให้คะแนนนักเรียนทุกครั้งที่ทำงานเสร็จ

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน

สาขาภาษาอังกฤษ

คณะครูในโรงเรียนอาจารย์ใหญ่ร่วมปรึกษาหารือ ถึงการเรียนการสอน และสถานที่ เรียนค้านภาษาอังกฤษ จึงได้ข้อสรุปว่า สถานที่ใช้คือสถานือนามัย เป็นแหล่งเรียนรู้ ใน ค้านภาษาอังกฤษ จะเน้นในเรื่องการอ่านฉลากขา ที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน โดยได้ครูสอน เพิ่มขึ้นคือ แพทย์ที่อยู่อนามัยช่วยแนะนำ ให้ความรู้ให้คำปรึกษา อธิบายวิธีการอ่านวิธีการ ใช้ให้ถูกต้อง ซึ่งจะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนเอง

ปัญหาและอุปสรรค

ภูมิปัญญาภาษาอังกฤษ (อ่านฉลากขา) ในระชะแรก ได้มีแนวคิดร่วมกันที่จะ พัฒนานักเรียน และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการอ่านฉลากขา แต่พอคำเนิน การมาในระชะหนึ่ง มีนักเรียนที่สนใจประมาณ 5 คน โดยใช้ครูที่ทำการสอนปกติเป็นผู้ สอน แต่ก่อนที่ตกลงไว้จะเอาเจ้าหน้าที่อนามัยเป็นผู้สอน แต่ค้วยภารกิจของหมออนามัยมี มากไม่มีเวลาว่างเพียงพอ และปัญหาอีกประการหนึ่ง คือนักเรียนเริ่มขาดความสนใจเพราะ เป็นวิชาที่เป็นทางการมากเกินไปจึงเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียน คังนั้น สาขาด้านภาษา อังกฤษ จึงได้ยกเลิกในระชะเวลาต่อมา

ภูมิปัญญาสาขามวยไทย ในระยะแรก ดำเนินไปได้ด้วยดี นักเรียนมีความสน ใจมากประมาณ 10 คน แต่พอดำเนินการไประยะหนึ่งปรากฏว่านักเรียนไม่มีความสามารถ ทางด้านนี้ไม่มีแววความชัดเจนของกิจกรรมไม่แน่นอน นักเรียนจะเล่นมากกว่าเอาทักษะ จึง ขาคความเป็นระเบียบวินัย ซึ่งถ้าดำเนินการต่อไปอาจเป็นผลเสียต่อ พฤติกรรมของเด็ก เช่นการก้าวร้าว ชกต่อยกันเอง และปัญหาที่พบอีกคือ ขาดอุปกรณ์ในการฝึกซ้อม คังนั้น ภูมิปัญญา สาขามวยไทยจึงได้ยกเลิกไปอีก 3. การค้นพบภูมิปัญญาเข้ามาแทนใหม่ ในการเสาะหา และพิจารณาร่วมกันของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีมติตกลงให้ สาขาการสานแห และการทำขนมพื้นบ้าน มาจัคกิจ กรรมการเรียนการสอนต่อไปในโครงการระยะที่ 2

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน สาขาจักสาน

นักเรียนที่เรียนในด้านจักสาน จะอยู่ในระดับสูงขึ้น (ชั้น ป.6) ซึ่งต้องใช้อุปกรณ์ที่มี อันตราย เช่น ใช้มีคในการตัดไม้ ทำตอก เมื่อได้ตอกแล้วนักเรียนก็ต้องสานให้เป็นชิ้นงาน มีก่อง ข้าว, พัด, ลายขัดต่างๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำ และนำไปประดิษฐ์ทำอย่างอื่นต่อไป

ส่วนในค้านประมาณ ในการจักหายังขาคงบประมาณในการจัดซื้อไม้ไผ่ในชุมชน รูปแบบ การสอนมุ่งที่จะให้นักเรียนทำได้ ทำเป็น แล้วนำมาประยุกต์ใช้ต่อไป ทำให้เห็นผลงานในทันที โดยไม่คำนึงถึงขั้นตอน ผลงานจึงไม่ค่อยละเอียด และปราณีตเท่าที่ควร

สำหรับนักเรียนมีความกระตือรือรั้นที่จะเรียน เพราะเขาได้เห็นผลงานทันที แต่สำหรับ เวลาในการทำมันสั้นไม่พอ เพราะอุปกรณ์บางอย่างต้องใช้เวลานาน คือการทำเฟอร์นิเจอร์ชุครับ แขกจากไม้ไผ่ นักเรียนต้องทำต่อในวันหยุคที่บ้านพ่อครู หรือบางทีก็นัคทำที่โรงเรียน ซึ่งในการ ทำทุกขั้นตอน จะมีครูคอยเป็นครูพี่เลี้ยงบอก แนะนำนักเรียนควบคู่กับพ่อครูปัญญาให้นักเรียน ได้ทำกิจกรรมไปอย่างต่อเนื่องได้

กระบวนการถ่ายทอด ของภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาจักสาน พ่อกรู นายทัน วงศ์ทอง อายุ 44 ปี การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4

งานจักสานด้วยไม้ไผ่ เป็นการดำเนินการที่กันหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการ เรียนการสอน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2542 ก่อนที่จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สกว. เป็น รูปแบบการเรียนรู้โดย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพราะเป็นนักเรียนชั้นโตที่พอมีทักษะ ด้านการจักตอกได้ ความยากง่ายของการจักสานอยู่ที่การจักตอก จำเป็นต้องใช้ความระมัคระวัง ในเรื่องของมีคม และความละเอียดของตอกที่นำมาสานเครื่องใช้แต่ละประเภท ซึ่งพอสรุป รปแบบและกระบวนการถ่ายทอดได้ดังนี้

- 1. รูปแบบการถ่ายทอด ไม่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัว จะเน้นการปฏิบัติจริงมากที่สุด กรูสาธิตให้ดูแล้วนักเรียนทำตาม จากนั้นครูจะคอยแนะนำ ฝึกให้อย่างใกล้ชิดเป็นรายคนสถานที่ สอนจะสอนนอกห้องเรียนมากกว่าในห้องเรียน
- 2. เวลาที่ใช้ในการสอน แต่เดิมสอนในเวลาปกติของกลุ่มวิชา กพอ. หลังจากที่เรา กันพบภูมิปัญญาท้องถิ่นได้หลายสาขาแล้ว จึงเปลี่ยนเวลามาทำการเรียนการสอนในทุกบ่ายวัน พฤหัสบดี ปัญหาที่พบเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละวัน ไม่เพียงพอ เพราะการสานมีหลายขั้นตอน

และใช้เวลามากในแต่ละวัน คังนั้นถ้าวันใคมีการสอนต่อเนื่องไม่จบในวันนั้น นักเรียนจะตามไป เรียนต่อที่บ้านพ่อครูหรือถ้าเวลาว่าง วันเสาร์ อาทิตย์ นักเรียนก็จะนำผลงานไปทำต่อที่บ้าน

3. ขั้นตอนและเนื้อหาการสอน

- การค้นหาไม้ไผ่และวิธีการเลือกไม้ไผ่ ต้องเป็นไม้ไผ่บ้านเพราะมีมากในท้องถิ่น หาง่าย ไม้ไผ่ที่จะตัดได้ต้องมีอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ไม้ไผ่ที่แก่แล้วพอตัดได้ วิธีสังเกต ให้ดูที่ใบ ถ้าใบยัง มีสีเงียวอ่อนอยู่แสดงว่าไม้ยังไม่แก่ ตัดไม่ได้ ต้นที่แก่ใช้การได้ใบต้องมีสีเหลืองๆแกม (ผสมอยู่)
- การตัดไม้ ลักษณะการตัดไม้เป็นวิชาเฉพาะอีกอย่างหนึ่งถ้าตัดไม่ถูกวิธีไม้อาจจะคืดตัว เองพลัดตกเกิดอุบัติเหตุได้ ดังนั้นนักเรียนต้องรู้วิธีการตัดไม้ไผ่ด้วย ดังนี้
  - 1. สังเกตคูกอไม้ก่อน ถ้าลำไม้ไผ่ที่ค้องการอยู่ลึกเข้าไปกลางกอไม้ไผ่ ให้ถางลึกเข้าไป จนถึงลำไม้ที่ต้องการนั้น แล้วเลือกหาต้นใกล้เคียงเป็นที่ยึคตัวเองเวลาขึ้นไปตัด โดย การขึ้นไปเหยียบบนกิ่งแขนงต้นใกล้เคียงนั้นให้เหมาะสม และถนัดก่อน
  - 2. สังเกตการเอนของต้นไม้ (การโน้มกิ่งของไม้) ถ้าเอนไปค้านหน้า ให้เรายืนอยู่ด้าน ข้าง ข้างใดข้างหนึ่งที่ถนัด แล้วตัดใต้ท้อง (ด้านล่าง) ด้านที่ต้นเอนไปก่อน ให้ตัดใต้ ป้องไม้ไผ่ จานั้นจึงย้ายมาตัดด้านตรงกันข้าม (ด้านหลัง) โดยกะให้เหนือบริเวณที่ ตัดครั้งแรก (ด้านหน้าใต้ท้อง) เวลาไม้ใผ่ขาดมันจะหักลงด้านหน้า (ด้านที่เอน) และ เป็นการป้องกันไม้ใผ่คิดเรา
  - 3. การตัดที่ถนัด ให้ตัดไม้ไผ่อยู่ในระดับอกของตัวเราขึ้นไป
  - 4. ไม้ที่ตัดขาดแล้ว หล่นลงพื้นเวลาคึงออกจากกอ ให้ใช้วิธีการคึงโยกไปมา ไม้ไผ่ก็จะ ก่อยๆ หลุดออกมาจากกลางกอได้ แต่ก่อนนักเรียนไม่รู้วิธีการตัดไม้ นักเรียนจะตัดได้ ลำบากมาก พอคำเนินการสอนแล้ว นักเรียนสามารถตัดไม้ได้ถูกวิธีและทำได้รวดเร็ว
  - 5. เมื่อได้ไม้ไผ่มาแล้ว ก็ทำการริคกิ่งแขนงออก ผ่า ตัด และแยกส่วนจักตอกให้ได้ขนาด ตามที่นักเรียนจะสาน หรือทำเก้าอี้เฟอร์นิเจอร์
  - 6. การจักตอก อุปกรณ์ที่ใช้ คือมีคปลายแหลมอย่างคม และขนาคเล็กๆ หลังจากที่ตัดไม้ เหลาไม้ ให้ได้ขนาคตามต้องการแล้วก็คำเนินการจักตอก วิธีกานนั้น ให้เริ่มจักตอก จากค้านกก (ค้านต้น) ไปหาค้านปลาย ปัญหาการจักตอกที่พบ ส่วนมากนักเรียน ยังไม่ชำนาญจะจักตอกเสี้ยว (ไม่ตรง) วิธีแก้ไขครูคอยแนะนำ และจับมือพาทำ ทำ ให้ดูและฝึกบ่อยๆ
  - 7. การจักตอกไม่ให้เสี้ยว ต้องดูที่ลักษณะการจับไม้มีคจึงจะไม่ถูกมือโดยให้จับไม้กับมีค ไม่ห่างกันมาก ไม่ให้จับยาว มีคที่ใช้ต้องคม และมีขนาคเล็ก ให้พลิกข้อมือไปมา ขึ้น ลง สลับกันไปเรื่อยๆ อย่างช้าๆ และสม่ำเสมอ ก็จะได้ตอกที่มีความหนาเท่ากันตลอด เส้น ไม่เสี้ยวหรือแฉลบ

- 8. การจักตอกจะใช้ความยาวกี่ป้องก็ได้ ให้เหมาะสมกับภาชนะ เครื่องใช้ที่เราจะทำการ จักสานเพราะการสานแต่ละอย่างจะให้ขนาดของตอกไม่เท่ากัน เช่น ถ้าสานกระดัง ฝา ขัดแตะ ขนาดของตอกที่ใช้ (จีบ) 2 ซม. (ด้านกว้างของตอก)
- 9. ลายสาน การขึ้นลายสาน มีหลายลายตามภาชนะ และเครื่องใช้ที่จะสาน เช่นลายสอง ต้องเหลาตอกให้เล็กและละเอียดก่อน ใช้สานข้อง (เครื่องมือใส่ปลา) ตะกร้า กระคัง เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค

เวลาที่ใช้ในการจักสานต้องใช้เวลามากคังกล่าวข้างต้น ไม่จบในชั่วโมงจำเป็นต้องไปสอน ต่อที่บ้าน และให้นักเรียนกลับไปทำต่อที่บ้าน นักเรียนบางกลุ่มที่ตัวเล็กๆ (อป. 1-2) ไม่สามารถ ที่จะจักตอกได้เพราะอันตราย กลุ่มนี้จึงไม่สนใจค้านนี้เท่าที่ควร แต่ก็ฝึกให้สังเกตและเรียนรู้ตาม พวกพี่ ในเรื่องที่พอรู้ เช่นการเลือกไม้ไผ่ การเหลา การตัดไม้เป็นต้น

ผลการดำเนินงาน

เขาวชนในชุมชนมีความสนใจ แต่ยังไม่กล้าเข้ามาถาม มาเรียน เพราะอาขอยู่ จึงจำเป็น ต้องให้เวลาในการปลูกฝังจิตสำนึกบ่อยๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองนักเรียนมีความสนใจในลูก ของตนมาก สังเกตจากการติดตาม สอบถามเมื่อลูกนำผลงานไปทำต่อที่บ้าน และยังมีภูมิปัญญาใน ค้านนี้ (การจักสาน)อยู่ในชุมชนอีกมาก ที่มีความพร้อมที่จะช่วยสอนโดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ สิ่งเหล่านี้คือผลจากการคำเนินงานที่ฝึกปฏิบัติจริง เห็นผลจริงที่เกิดกับนักเรียน ลูกหลานของพวก เรา และหวังว่าภูมิปัญญาค้านจักสานนี้คงสืบทอดต่อลูกหลานสืบไป

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน สาขาทอพรมเช็ดเท้า

กิจกรรมพรมเช็ดเท้า เป็นกิจกรรมเสริมในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรม ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ง่าย เป็นการทอพรมเช็ดเท้า โดยได้ค่าแรงการ ทอผืนละ 5 บาท และเมื่อทอเสร็จ ก็นำออกจำหน่าย แก่ผู้ที่สนใจ ซึ่งกิจกรรมนี้นักเรียนสามารถนำ ไปทำเองที่บ้าน ทำเป็นอาชีพเสริมในครอบครัวได้ เมื่อทอเสร็จก็ต้องหาตลาดสำหรับส่งสินค้า ออกจำหน่าย หรือไม่ก็ส่งร้านที่เขารับซื้อ แต่ถ้าทอแล้วไม่มีตลาดส่งก็จะเกิดปัญหา ฉะนั้นควรหา ตลาดสำหรับสินค้าด้วย หรือไม่ก็เมื่อทอเสร็จนักเรียนก็นำออกขายตามหมู่บ้าน เพื่อนำทุนมา ดำเนินการต่อไป

รูปแบบและวิธีการสอน

แม่ครู คือ นางพรศรี ผาสุขล้ำ อายุ 54 ปี ครูประจำการในโรงเรียน

- 1. ประชุมนักเรียนชี้แจงเรื่องการทอพรมเช็คเท้า เพื่อให้เข้าในการเข้าร่วมโครงการ
- 2. หลังจากเลิกเรียน นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมาคูวิธีการทอพรมเช็คเท้าทีละขั้นตอน พร้อม ทั้งให้ปฏิบัติไปด้วย
- 3. นัดแนะนักเรียนว่าหลังเลิกเรียน หรือวันหยุดใครอยากทำให้ทำต่อไป แล้วแม่ครูจะคอยให้ คำแนะนำ
- 4. ในขณะที่ปฏิบัตินักเรียนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งคัดเลือกเส้นผ้าสำหรับทอพรมเช็คเท้า อีกกลุ่มก็ดำเนินการทอ โดยการทอใช้ 2 คน คนหนึ่งทอคนหนึ่งสอด เมื่อจบผืนนักเรียนก็จะหา กระคาษมาคั่น ต่อทำผืนใหม่ต่อไป ตามลำคับจนหมดด้ายที่เครียมไว้ เมื่อเสร็จหมดก็ตัดออกจาก กรอบที่เป็นกรอบทอ ตัดออกเป็นผืนจนครบตามขั้นตอน

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน สาขามัดหมี่ , ทอผ้าใหม

ในการเรียนด้านมัดหนึ่ ทอผ้าใหมนี้ เป็นการดีที่เด็กจะได้นำเอาความรู้ไปช่วยผู้ปกครองใน การมัดหนึ่ เพราะผู้ปกครองของเด็กก็มีอาชีพเสริมอยู่แล้ว ต่อไปก็ช่วยผู้ปกครองหารายได้พิเศษ เข้าสู่ครอบครัว และสามารถถ่ายทอดให้กับคนที่เขายังไม่รู้ได้ต่อไปอีกด้วย

<u>ครูภูมิปัญญา</u> กิคว่า จะสอนการย้อมสีใหมด้วยสีธรรมชาติ โดยใช้วัสดุในพื้นที่ เช่น ต้นขี้เหล็ก ต้นนุ่น ต้นพุทรา ค้นขนุน ต้นฝาง ค้นคูณ โดยใช้ส่วนประกอบของค้นเช่น เปลือก ใบ คอก แก่น มาต้มเพื่อ เอามาย้อมสีเส้นใหมต่อไป

รูปแบบและวิธีสอน.

แม่ครู คือ นางนารี ผุขคำภา อาชุ 55 ปี จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 น.ส.ทองใบ สิงห์เทศ อาชุ 44 ปี จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

- 1. ประชุมนักเรียนเพื่อให้เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ
- 2. ครูภูมิปัญญาอธิบายขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การได้มาของเส้นใหม การทอผ้า การมัดหมี่ และ การข้อมสี
- 3. สาธิตการย้อมไหม นำเส้นไหมที่ได้มาฟอกแล้วนำมากันให้เด็กดู แล้วให้เด็กทำไปด้วย ครู
- 4. นำไหมที่ค้นเสร็จแล้วมาย้อมสี ตามที่เราต้องการเสร็จแล้วครูภูมิปัญญาก็อธิบายขั้นตอนการ มัคหมี่ พร้อมทั้งให้เค็กกระทำไปด้วย ครูภูมิปัญญาคอยแนะนำ และบอกทีละขั้นตอน ทำความเข้า ใจ ให้เค็กค่อยๆ ทำ และฝึกทำบ่อยๆ ให้เกิดความเคยชิน และสามารถทำได้
- 5. เมื่อสามารถทำได้แล้วก็ให้นักเรียนเปลี่ยนลายมัดใหม่ไปเรื่อย ๆ จนเกิดความชำนาญโดยมีครู คอยแนะนำ

ซึ่งลายที่นักเรียนทำอยู่ขณะนี้คือ ลายสร้อยคอกหมาก ,ลายกระจับ, ฯลฯ

รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน สาขาคณิตศาสตร์ พ่อครูคือ

- นายสี พรสิมมา อายุ 47 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
- นายจำเริญ พวงเพชร อายุ 44 ปี การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 3
- 1. สถานที่เรียนคณิตศาสตร์พื้นบ้านรูปแบบเป็นการฝึกปฏิบัติจากสถานที่จริงดังนั้นสถานที่เรียนจึง เลือกจากนอกห้องเรียนมากกว่าในห้องเรียนจึงเลือกเอาใต้ร่มไม้ในบริเวณโรงเรียน และทุ่งนาในชุมชน
- 2. ฝึกซ้ำๆ แล้วพาลงพื้นที่จริง ฝึก ปฏิบัติในที่นาหลายๆแบบ เช่น นารูปสี่เหลี่ยม, ที่ นารูป สามเหลี่ยม หรือ หลายเหลี่ยมเป็นต้น
- 3. นักเรียนฝึกคำนวณกระแสที่นาเป็นจริงตามขั้นตอนในชุมชนตรูลอยแนะนำอย่างใกล้ชิดแล้ว นำผลเปรียบเทียบกับการวัคจริงซึ่งค่าที่ได้จะใกล้เคียงมาก

วิธีการกิดกระแสที่นา ให้นักเรียนวัคพื้นที่ทุกด้านของรูปผืนนา เป็นทิศๆไป เช่น พื้นที่ทาง ทิศเหนือก็วัดให้โดยรอบ ,พื้นที่ทิศใต้ ก็วัดโดยรอบ, ทิศตะวันออก ตะวันตก ก็วัดโดยรอบ แล้ว นำค่าที่ได้มาบวกกัน เสร็จแล้วจึงคำนวณตามสูตรคณิตศาสตร์การหาพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม (กว้างคูณ ยาว) ต่อไป

- 4. .เน้นการท่องสูตรคูณก่อนการเรียนเพราะเป็นพื้นฐานทักษะการคำนวณรวมทั้งการบวก ลบ หาร ด้วย
- 5. ต่อมาฝึกการคิดเลขเร็ว กิดเลขลัดให้นักเรียนมีทักษะมากขึ้น โดยใช้หลักการคิดคำนวณจากเลข พื้นบ้าน (เลขหางหมา) เช่น 1+2+3+4+5+6 = เท่าไร การคิดเร็ว เพียงการใช้หลักแนวคิดของคน โบราณ ได้ว่า หนึ่งบวกเข้า เอาของเก่ามาคูณ เอาสองหารตัดลงเป็นบั้น จากโจทย์ข้างต้นมีวิธีคิด คังนี้ 1+6 = 7 แล้วเอา 6X7 = 42 เสร็จแล้วเอา 2 มาหาร จะได้ 42 /2 = 21 ตรงกับกำตอบพอ ดี แต่หลักการคิดเลขแบบนี้ มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่า ต้องเป็นเลขที่เรียงลำดับจากจำนวน 1 แล้วเท่านั้น คำตอบที่ได้จึงจะถูกต้อง จะนำไปใช้กับวิธีอื่นไม่ได้

6.การจับระดับน้ำโดยใช้สายยางน้ำเพื่อหาแนวตั้งฉากของเสาและพื้นระนาบในการก่อสร้าง และ การขุดบ่อน้ำเป็นต้น

สรุปรูปแบบและกระบวนการสอน สาขาหมอสู่ขวัญ

พ่อครู คือ นายพล มาบิคา อายุ 58 ปี การศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4

รูปแบบและกระบวนการสอนของพ่อครูสาขานี้ เช่นเดียวกับการสอนของสาขาผญา , สรภัญญะ โดยเริ่มทำความเข้าใจกับเนื้อหาธรรมชาติของวิชาก่อน ซึ่งจะนำเข้าสู่บทเรียนโดยการ เล่านิทาน เล่าความเป็นมาของประเพณีพื้นบ้านก่อน แล้วให้นักเรียนได้เรียนรู้กับอุปกรณ์ในการ ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ การเตรียมอุปกรณ์ การจัดวาง การนั่ง เสร็จแล้วจะให้นักเรียนท่องจำบทต่างๆ ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ บทแรกที่นักเรียนเริ่มท่อง คือบทใหว้ครู อัญเชิญเทวดา พ่อครูจะนำท่อง ก่อน นักเรียนว่าตาม และแยกกันไปท่องให้ได้ คนใดไม่ได้พ่อครูจะเข้าไปฝึก แบบตัวต่อตัว เช่น เดียวกับสาขาวิชาอื่นๆ เมื่อนักเรียนท่องได้ทุกคนแล้วก็จะเตรียมพิธี ให้นักเรียนท่องพร้อมกัน รอบพิธี มีครูคอยแนะนำอยู่ใกล้ๆ ปรากฏว่านักเรียนสามารถทำพิธีได้หลายงาน

ข้อจำกัดของการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ อยู่ที่อายุของหมอสูตรต้องใช้ผู้ที่มีอายุมากหน่อย เป็น ความเชื่อถือและศรัทธาของชุมชน เมื่อใช้นักเรียนเพียงเพื่อเป็นการสุร้างสำนึกในประเพณีที่จะ สูญหายไป จากท้องถิ่น ภาคผนวก ค วิธีการทำซอ, กลอง, ลิ้นปี่

วิธีการทำซอ, กลอง, ลิ้นปี่

<u>มโหรื</u> วงมโหรี มีอุปกรณ์ประกอบดังนี้

ปี่ 2 เลา ฉาบ เคู่

ซอ 2 สาย ฉึ่ง 2 คู่ กลอง 1 ใบ

การทำกลอง

ทำจากไม้ฉำฉา(ดันก้ามปู) ยาวประมาณ 1 คืบ สูง 40 เซนติเมตร เจาะเป็นรู ตรงกลาง กว้าง 35 เซนติเมตร แล้วใช้หนังควายหุ้มใช้เชือกรัดเป็นเปราะๆ เส้นผ่าศูนย์กลาง 35 เซนติเมตร

การทำซอ ส่วนประกอบของซอ

- หากะลามะพร้าวมา ผ่าออกทำความสะอาดแล้วเอาเลื่อขมาตัดข้างตามะพร้าว และเจาะรู 2 รู บน - ล่าง เสร็จแล้ว เอาไปต้มใส่น้ำเกลือประมาณ 1 ชั่วโมง เอาออกมา จากนั้นหาไม้ทำคัน ซอมาเสียบใส่รูของกะลามะพร้าว ให้เจาะรู 2 รูข้างบน เพื่อจะใส่ไม้หมุน สายเบรครถจักร ยาน 2 เส้น เอาไม้คันซอมาใส่กับเชือกเอ็นผูกคันซอ เอาสายซอผูกข้างล่าง ทั้งสองสาย แล้ว เอาคันสีซอสอดเบี๋ยงสายเล็ก แล้วก็เอาขึ้นไปพันกับไม้หันข้างบน มือหมุนเอาเสียงทุ้ม เสียง แหลมได้ ก็เริ่มสีเป็นเพลง

การทำลิ้นปี่

เอาแผ่นทองหนาปานกลาง 1/2 ของรูปี่ ให้ตัดแผ่นทองตามขนาดนั้น ตัดตามส่วนให้พอดี กับรูปี่ เหลาไม้ไผ่ให้แหลม เอาแผ่นทองพันกับไม้ไผ่ให้ดี มิดชิด ใช้ฝักไหมมาพันเข้าไปในช่องรูปี่ ข้างรูใหญ่ เพื่อไม่ให้หล่น

วิธีประกอบ

เอาใบตาลแก่แห้งมาแช่น้ำให้นิ่มพอควร แล้วเอามาพับให้เป็น 4 ชิ้น ใช้ใบมีคโกนปาด ใบตาลให้แหลมๆ เอาหลอคมาใส่เข้าไปในระหว่างตรงกลางของใบตาล เอาเชือกมามัดดึงให้แน่นๆ เอาใบมีคมาปาดเชือกให้เป็นรูปขอดขวาน เป่าทดลองให้เป็นเสียงโดก็ใช้ได้

ภาคผนวก ง

ทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลื่

<u>ทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น</u> โร<u>งเรียนบ้านโนนสูงดอนหลื่</u>

ภาพ	ชื่อ - สกุล / อายุ / สาขา	ที่อยู่
	พระกรูอคุล ธรรมโชติ	99หมู่ที่ 9 วัดบ้านดอนหลี่
	เจ้ากณะตำบลหนองบัวแก้ว	ตำบลหนองบัวแก้ว
	เจ้าอาวาสวัดบ้านคอนหลี่	อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย
	อายุ 68 ปี	จังหวัดมหาสารคาม
	การศึกษา เปรียญธรรม 9	44110
	สาขาทัศนศิลป์	
	นายเรื่อง ปริพล	32 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	หมอสมุนไพรประจำหมู่บ้าน	์ ตำบลหนองบัวแก้ว
	อายุ 42 ปี	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	จังหวัดมหาสารคาม
	สาขาสมุนไพร	44110
	นายสมชาย พันธ์ทองหล่อ	61 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	หมอสมุนไพรประจำหมู่บ้าน	ตำบลหนองบัวแก้ว
	อายุ 47 ปี	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	จังหวัดมหาสารคาม
	สาขาสมุนไพร	44110
	นายสี พรสิมมา	23 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9	ตำบลหนองบัวแก้ว
	อาชุ 45 ปี	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	การศึกษา มัธยมปีที่ 3	จังหวัดมหาสารคาม
	สาขาคณิตศาสตร์พื้นบ้าน	44110

ภาพ	ชื่อ – สกุล /อายุ / สาขา	ที่อยู่
	นายจำเริญ พวงเพชร	55 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	อายุ 45 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย
	สาขากณิตศาสตร์พื้นบ้าน	จังหวัดมหาสารคาม
		44110
	นายวิเชียร ผาสุขล้ำ	25 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	อายุ 67 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย
	สาขา มโหรี	จังหวัดมหาสารกาม
		44110
	i Par	
	นายประเวศ อ่านเรื่อง	4หมู่ที่ 15บ้านคอนกลาง
	อายุ 65 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 2	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	สาขา มโหรี	จังหวัดมหาสารกาม
		44110
	นายหวด ผาสุขล้ำ	83 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
•	อายุ 65 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย
	สาขา มโหรี	จังหวัดมหาสารคาม
		44110
		id v d
	นายทองอินทร์ คำลา	69 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	อายุ 66 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพขักฆภูมิพิสัย
	สาขา มโหรี	จังหว ัดมห าสารคาม
		44110

ภาพ	ชื่อ – สกุล / อายุ / สาขา	ที่อยู่
	นายคำ เกิดสุข	17 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	อายุ 67 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	สาขา มโหรี	จังหวัดมหาสารคาม
		44110
	นายสม พลางร์	19 หมู่ที่ 15 บ้านคอนกลาง
	นายสุข พูลวงษ์	ตำบลหนองบัวแก้ว
	อายุ 63 ปี การศึกษา ประถมปีที่ 4	
		อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	สาขา มโหรี	จังหวัดมหาสารคาม
		44110
	นายลี สุภารีย์	63หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่
	อายุ 51 ปี	์ ตำบลหนองบัวแก้ว
,	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	สาขา มโหรี	จังหวัดมหาสารคาม
		44110
	นายพล มาบิคา	40 หมู่ที่ 15 บ้านคอนกลาง
	อายุ 55 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	สาขา หมอสู่ขวัญ	จังหวัดมหาสารคาม
		44110
	นายจันทร์ กล้าหาญ	5 หมู่ที่ 13 บ้านโนนลำเตา
	อายุ 64 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 4	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	สาขา สานแห	จังหวัดมหาสารคาม
		44110

ภาพ	ชื่อ – สกุล / อายุ / สาขา	ที่อยู่
	นายสี อังคะณีย์	6 หมู่ที่ 15 บ้านคอนกลาง
	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 15	ตำบลหนองบัวแก้ว
	อายุ 51 ปี	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
e 11	การศึกษา ประถมปีที่ 4	จังหวัดมหาสารคาม
	สาขา ภาษาไทย (สรภัญญะ,	44110
	ผญา)	
-		
	นายเสาร์ แก้วดี	62 หมู่ที่ 10 บ้านโนนสูง
	อบต.หนองบัวแก้ว	ตำบลหนองบัวแก้ ว
	อายุ 32 ปี	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	การศึกษา ประถมปีที่ 6	จังหวัดมหาสารกาม
	สาขา ภาษาไทย(สรภัญญะ,	44110
	ผญา)	
	นางสมศรี นนท์ศรีราช	61 หมู่ที่ 10 บ้านโนนสูง
	อายุ 32 ปี	ตำบลหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 6	อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย
	สาขา ภาษาไทย (สารภัญญะ,	จังหวัดมหาสารคาม
	ผญา)	44110
	นางสังวาลย์ ผาสุขล้ำ	4 หมู่ที่ 10 บ้านโนนสูง
	อายุ 32 ปี	ตำบ _ั กหนองบัวแก้ว
	การศึกษา ประถมปีที่ 6	อำเภอพยักฆภูมิพิสัย
	สาขา ภาษาไทย (สารภัญญะ,	จังหวัคมหาสารคาม
	ผญา)	44110

ภาพ	ชื่อ สกุล / อายุ / สาขา	ที่อยู่
	นางนารี ผุยคำภา อายุ 53 ปี	65 หมู่ที่ 9 บ้านดอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว
iii chaar	การศึกษา ประถมปีที่ 4 สาขา มัคหมี่, ทอผ้าใหม	อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัคมหาสารคาม 44110
	น.ส.ทองใบ สิงห์เทศ อายุ 32 ปี การศึกษา ประถมปีที่ 4 สาขา มัคหมี่, ทอผ้าไหม	40 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัคมหาสารคาม 44110
	นายทัน วงศ์ทอง อายุ 45 ปี การศึกษา ประถม ปีที่ 4 สาขา จักสานให้ใผ่	4 หมู่ที่ 9 บ้านคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
		44110

ภาคผนวก จ ทำเนียบแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลื่

ทำเนียบแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ แหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน

แหล่งเรียนรู้		การใช้ประโยชน์	ที่ตั้ง
1.	ห้องสมุค	กิจกรรมรักการอ่าน,ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	อาคาร 2
2.	ห้องวิทยาศาสตร์	กิจกรรมเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	อาการ 2
3.	ห้องปฏิบัติการทางภาษา	กิจกรรมเรียนรู้ทางภาษา,กิจกรรมนั้นทนาการ	อาคาร 2
4.	ห้องจริยธรรม	กิจกรรมถนนสายธรรมะ,กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่ม	อาการ 2
		สร้างเสริมลักษณะนิสัย	
5.	ห้องกิจกรรมกลุ่มสนใจ	การทอพรมเช็คเท้า,การตัดผมชาย	อาคาร 1
6.	ห้องประกอบอาหาร	กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	อาคาร เ
7.	มุมหนังสือ	การเรียนรู้ตามความสนใจ	อาการ 1

แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

แหล่งเรียนรู้	การใช้ประโยชน์
1. บ่อเลี้ยงปลา ,กบ	กิจกรรมเรียนรู้กลุ่ม กพอ.,สปช., และสลน.
2. โรงเลี้ยงไก่	กิจกรรมเรียนรู้กลุ่ม กพอ.,สบ่ช., และสลน.
3. เรือนเพาะชำ	กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์กลุ่ม กพอ.,สปช., และสลน.
	กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์, ภาษาไทย, กลุ่ม กพอ.,
4. สวนสมุนไพร	สปร., และสถน.
	กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์,ภาษาไทย,กลุ่ม กพอ.,สปช.,
4. สวนหย่อม	และสลน.
	กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์, ภาษาไทย, กลุ่ม กพอ.,
 แปลงพืชผักสวนครัว 	สปช., และสลน.
	กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์, ภาษาไทย, กลุ่ม กพอ.,
6. สนามกีฬา	สปช., และสถน.
	กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์, ภาษาไทย, กลุ่ม กพอ.,
7. ถนนสายธรรมะ	สปช., และสลน.
	กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์, ภาษาไทย, กลุ่ม กพอ.,
8. ศาลาเรียนรู้	สปช., และสลน.

แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน

แหล่งเรียนรู้		การใช้ประโยชน์	ที่ตั้ง	
ì.	ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านคอนหลี่	เรียนรู้เกี่ยวกับวิชาชีพ,กลุ่มทักษะภาษาไทย,	บ้านดอนหลี่ หมู่ที่ 9 ค.	
2.	สถานีอนามัยบ้านคอนหลี่	คณิตศาสตร์, และ สปช.	หนองบัวแก้ว	
		กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ, กลุ่มทักษะภาษาไทย,	บ้านคอนหลี่ หมู่ที่ 9 ฅ.	
3.	วัดบ้านคอนหลี่	สปช, และ สลน.	หนองบัวแก้ว	
		กิจกรรมกลุ่ม สลน, สปช. และภาษา	บ้านดอนหลี่ หมู่ที่ 9 ฅ.	
4.	วัดบ้านโนนสูง		หนองบัวแก้ว	
		กิจกรรมกลุ่ม สลน. สปช. และภาษา	บ้านคอนหลี่ หมู่ที่ 9 ค.	
5.	สวนป่าชุมชน		หนองบัวแก้ว	
		กิจกรรมกลุ่ม สปช. สลน. กพอ. คณิตศาสตร์ และ	บ้านคอนหลี่ หมู่ที่ 9 ฅ.	
6.	ร้านค้าชุมชน	ภาษาไทย	หนองบัวแก้ว	
		กิจกรรมเรียนรู้คณิตศาสตร์, สถน. สปช. และ กพอ.	ทุกหมู่บ้านในเขตบริการ	
7.	ศูนย์ถ่ายทอคเทคโนโลยีเกษตร	กิจกรรมเรียนรู้กลุ่ม สถน. สปช, และภาษา	โรงเรียน	
	ตำบลหนองบัวแก้ว		บ้านคอนหลี่ หมู่ที่ 9 ฅ.	
			หนองบัวแก้ว	
8.	อาคารเกียรติภูมิ			
			โรงเรียนบ้านคอนหลี่	
9.	ศูนย์วิทยพัฒนา		ต.หนองบัวแก้ ว	
			โรงเรียนบ้านคอนหลี่	
			ต.หนองบัวแก้ ว	

ภาคผนวก ฉ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ สาขา สมุน/พร วันที่ 6 มิถนายน 2545

และ มายสมราย พัฆธิทอบหลด. นายเรียง 1. ชื่อ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น. 2. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในสาขานี้ 37 3. วิธีการ/กระบานการถ่ายทอด/ขึ้นตอนการสอน. 1. ใหม่การใช้เปร็จการมนใพร์แฮาละ เนื้อ ดูลักษณะ แล้วคอบริมากชื่อ 2. มีนิชาก อโกปฏิปศิจริยทดลอย เรียนจัจากประสมการณ์การใหม่การในมีคลาม เข้าใจเเละเมินการเรียนที่ยัยปืนที่ไปภายทอดได้ กุมเรลหาอุมอยอกกระคารูบกาไขอเรอต่อรัยชื่อ เรห เบเบทอ เริ่ากหที่ พู 5. เนื้อหว / สิ่งที่สอนไปแล้วนักเรียนได้ทำอะไรบ้าง แบกของทุ และอุทิก และเมการเบากายกายกาย พรมายาไทเอย เออาแบรอนไท สาธารณณาตอไป. 7. ให้แสดงความคิดเห็น/ ข้อเสนอเปนะ จากการสอนที่ผ่านมา Q ชาวทาง ใช ในระดบหนึ่งที่ เก็นเด็กมากเรียนให้ ดอามาสาดโด (เคะ ลนใด ในคมุนใหรที่ มานั้น หลัก นี้ไปเยยแพร่ อาอใน ยัมยน อยากให้ย ใหล่ กับหลาง เห็น สภาปลาลือ ของ มีมน ใหม่ 8. รูปแบบการถ่ายทอดของภูมิปัญญาท้องถิ่น -เวลาปกติ ภาคมาปฎกกันพฤหัสบด - นอกเวลาปกติ(นักเรียนไปเรียนที่บ้านหรือไม่ บ่อยแก่ไหน นักเรียนได้ความรู้มากน้อยเพียง าค) ชากเรียน/ปเรียนที่บันบันล: 2-3อน ไปรอบกามอธิการปลกลับน/พระกษย์นิด บางอรางาลหาในบันเอการอยาลักา กอกา หละ ไปพลาลอองอาจารละในเบอะไรกั ผลเลา กัพอลฤm 7510กมาให้ 9.การสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ ต่อไปจะทำอย่างไรจึงจะคืและทัฒนาขึ้น มีปัญหา/อุปสรรุก
อย่างไร ๑๐๐ ใช้ เวลา ๑๐๐ เงิ่มใหม่กเชียนมี หลักในส่วทหากระตุนไท้เขาอุเกร อย่างไร ๑๐๐ ใช้ เวลา ๑๐๐ เงิ่มใหม่กเชียนมี หลักในส่วทหากระตุนไท้เขาอุเกร อุเกกเหนีให้เชาได้ ยำหาดลอบอบภาษา ครั้ง เมื่อ เงิมอำณาถึงม ยาล ชา เเลมัน नेध्रभनी .....ครูพีเฉียง/ผู้สัมภาษณ์ วั(รี___ผู้ตรวจบันทึก

แบบบันทึกการสับภาษณ์ ภูาท้องถิ่น โรงเรียนบ้านในนสูงคอนห

สาขา ก็ดนติดปี วันที่ b พิกุณายน 2545 1. ชื่อ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะ ครรรมโปลี (ได้าดเลแะสกิบค) 2. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในสาขานี้ 25 คน 3. วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอด/ ขั้นตอนการสอน. เริ่มปกเรียนโดยให้สูงองนิ้ง ก่อน แล้กอธิบานในคุณแกรรดุ ทำปนรปอาถุดร์ในกลักกรร้างคา ก่อนแล้ว ปาลาลี กลุ่มที่ใช้การสิทิน สิทินสอ กลุ่มที่เลี้ยนโดยให้ไร้ มีเก็บอิลโปร มีการีเนสสีองให้เลืองวัน สรุงอน แนวเลี้ และหรือที่กลุ่อยให้ต้องวัน สรุงอน แนวเลี้ และหรือเลืองให้ผู้ ดีเรื่องกับ ที่เอย่างไรให้นักเรียนใต้รู้ -ทำได้ ยในนึกเรียนสักษ์องานสามารถเรียนใต้รู้ -ทำได้
1. ชื่อ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีกระดา ครัรระที่โล้. (ไม้กากลแะหรับค) 2. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในสาขานี้ 25 คน 3. วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอค/ ขั้นคอนการสอน. มริมาสาเรียนโดยให้ดูของจริง ก่อน มะตักอธิบานสั้นออนเทรกดุ ท้านี้นรูปอาจาด2ให้คดิ การราชที่ ก่อนแล้ว หาดวัน กล่ะ มาที่ให้การดาให้ ที่สั้นตอน สื่อในสั้น กล่ะมูกเรียนโดยให้ได้สีเรื่อสีไประการเล่นสอง หาอย่างไรให้นักเรียนได้รู้ -ทำให้ 6. ประเมินผล/ ทำอย่างไรให้นักเรียนได้รู้ -ทำให้ 6. นักเรียนผล/ ทำอย่างไรให้นักเรียนได้รู้ -ทำให้
1. ชื่อ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ มีพระตุ ครัรระที่โล้. (ได้ กาณะหาก มูล) 2. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในสาขานี้ 25 คน 3. วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอด/ ขั้นตอนการสอน. มีรัมงาดเรียนโดยใหญ่งองอื่อ ก่อน มูลักอธิบานสั้นออนการสดุ ท้านนรูปอาจุดร์ให้ ครูการร่างตาวร่างตา ก่อนแล้ว หากอลี กล่ะ มูลัก เมื่อให้ ที่ การสาขอน สือในสอ กล่ะมูลาลียนที่ ที่ ได้เล็นเรื่อ สี่ไประกับเลือนให้ ขาวอลี กล่ะ มูลัก เมื่อให้ เลือนให้ เมื่อให้ เมือนาเมื่อให้ เมื่อให้ เมื เมื่อให้ เม้า เมื่อให้ เม้า เมื่อให้ เมื่อให้ เมื่อให้ เมื่อให้
2. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในตาขานี้ 25 คน 3. วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอด/ ขั้นตอนการตอน. มริมารถเรียนโดยให้ดู ของจริง ก่อน และกอฮิมารณ์แอเอนเทรกตุ ทั่งปนรูปอาดอร์ในกักการร่างสากอยุเนเสีย พาตาลี กล่างสี โด้อนเรื่องมีให้ผู้เพียน สีดินสอ กลุ่มนุกเรียนโดย เท็า สีเด็นเรื่องมีให้ มาเรียนเลี้ยงในครั้ง ขาดอลี เพียนเลี้ยงและ และหากลุ่งอย่างใดเลือง เก็บสากอย่างใช้ให้นักเรียนใต้รู้ -ทำใต้ ยานัก เรียนเล้า หาอย่างไรให้นักเรียนใต้รู้ -ทำใต้ ยานัก เรียนเล้า นองกาล่องกาลองกาลองกาลองกาลองกาลอองกาลอองกาลองกาล
3. วิธีการ/กระบวนการถ่ายทอด/ขึ้นตอนการขอน. มริมารถรียนโดยให้ดูของจริง ก่อน และกอชิญหนึ่นออนเพรกตุ ตัวปนรปลาดอริโนกลังการร่างสากอนและ พายาลักสะมาร์ โดย มาร์ โดยกาโช ให้ให้สำคอน สิ่งในสอ กล่มนุกเรียนโดย ให้ได้ สิ่งถิ่นเรื่อ สิโปรมาร์ เปลาสารให้สุดอย่างใก้คือ
เริ่มปกเรียนโดยให้ดูของมิงก่อน หลักอธิบานในของแกรกตุ ทั่งปนรปอาดอร์ในกักกรร้างส ก่อนผลัง ชาลงล์ กล่ มหั ใช้กาใช้ให้ให้สำคัญ สีติมสัย กลุ่มบกเรียบโดย เก็ร สิเด็นเรื่อสีไปร มา เรียนครื่องใช้นี้ของวน สรุงอยู่ แนวเรี และที่ให้สุดอย่างใก้ออง 4. ประเมินผล/ท้าอย่างไรให้นักเรียนใต้รู้-ทำใต้ ยินนึกเรียนผู้การอย่าง สมาสสุดรหาโลยีนักมีอะเลือน อีสระ แต่ละคนได้ าซึ่งอย ดูสม
การและ พายารักส์ มาที่ ได้การที่ เพื่อให้สาขอน สีตันสะ กลุ่มเการัยนโดย น้ำ สีเล็นเรื่อสีโปร มาการัยและสื่อปัญชังวาน สรุงอย แนะผล และหากลุ ออาร์โคลอิต) 4. ประเมินผล/ทำอย่างไรให้นักเรียนได้รู้-ทำได้ ยินนึกหิงแล้ว น้องๆ สนาสุดวาหิได้ ในกนึกแล้วใน อสระ แต่ละคนได้ าชีเลง กลุ่ม
ม้า เรียนครื่องไทบัลงาน สรุสอน แนวเรี และทำกัด ออาราโคลัยดา 4. ประเมินผล/ท้ายข่างไรให้นักเรียนใต้รู้-ทำใต้ ยินนึก ซึ่งแผ่ง ม่องกุมอยู่ สนฤส สุราทิ ได้ ในักนึกแล้ว ใน อสรา แต่ละสนุโต้าซึเลง กละ
ม้า เรียนครื่องไทนิควาน สรุภอบ แนวะริ และที่ให้สุดอย่า ใค้ดีอื่อ) 4. ประเมินผล/ท้าอย่างไรให้นักเรียนใค้รู้-ทำให้ ยิ่นนึก เรียนผู้ไทน่อง ๆ สนาสุดอาที ได้ ในกนักแล้ว ใน ดูสัง แต่ลวดนู ได้ หรือง กละ
4. ประเมินผล/ท้าอย่างไรให้นักเรียนใต้รู้-ทำได้ (โนนิก ซึ่งแล้ว น่อง ๆ สนาส ควาที โด้ ในักนี้ ถิ่น ดีเรื่อนัก แล้ว แต่ความ ได้ าซึ่ง กละ
€ พนักษีขนผู้กายขา Aund คาหา้องในกนักแล้วใน อณา แปลดนุโภาซ์เลง กละ
ภามแล้ว เพยลงาน แฟลภานท 0ภิปาย คาแก้ใช Ven Vored Gla Inisely กูย
ผลงานกัดอุนางที่พี่ได้ส่วนางป.
5. เนื้อหา / สิ่งที่สอนไปแล้วนักเรียนได้ทำอะไรบ้าง
- ค.ค.ภาพ อาณัธิแลาเลการ . กาตาภาพลากสารสังเกษุ ของริง
- อากุกหลากประสบการณ์ สะปาลานไทย ภาพผนป้าปน
- การมีแลกเเฉพิมพัฒพาใหม่
6. นอกจากเรื่องที่สอนไปแล้วจะมีอะไรมาสอนแบบใหม่ๆได้อีก — กาคภาพฝายมีลู ปวนหูฝึก้องถิ่น ฮัต 12 คลอง 14:
- พูยเกษาที่มา มา ของบุล การณา (อเอเลลา)
O)
7 ให้แสดงความคิดเห็น/ ข้อเสนอแบะ จากการสอนที่ผ่างบา
สิยปรา หนดงามสามารถ เดินกรกัด ผู้ถือน ใจ มีผมชื่องเอ๋ยลอ๋อน พราก็งัดกั
7. ให้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จากการสอนที่ผ่านมา สิดปรา หนดวามล้ามกรก เผพาะตัว ผู้ สื่อน ใน มีผมชื่อ อะเอ๋มลอ่อน ขะ หลังถัด กลุ่มกัสน์ใดน้อย จะหักงานใน โรยมุโดย หัวในได้ จังล์ฤฮัยนเป็นกลุ่ม
ร รปเบบการถ่ายทอดของภูมิปัญญาท้องถิ่น .
3. รูปแบบการถ่ายทยลของภูมิปัญญาท้องถิ่น - เวลาปกติ <u>ทุกหาง อันพฤ</u> พัสษฐ
- บอกเวลาปกติ(บักเรียบไปเรียบที่บ้างหรือไม่ ง่อยแค่ใหม บักเจียบได้ความรับบอนัดแพ็บง it
- นอกเวลาปกติ(นักเรียนไปเรียนที่บ้านหรือไม่ บ่อยแค่ใหน นักเรียนได้ความรู้มากน้อยเพียง (ค) กล่อมก็จันใด มากๆ ญาโรโปนหมี [เอรไปผักที่อัญเป็นบาวสร้า นักเรียนนี้สัมใจได้
beston of the response
GERAN W HEAR WORD
ว.การสอนโคยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ ค่อไปจะทำอย่างไรจึงจะคีและพัฒนาขึ้น มีปัญหา/อุปสรรค

ภาคผนวก ช

รางวัลหรือการเชิดชูเกียรติที่เคยได้รับ

ชื่อหน่วยงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ สถานที่ตั้ง บ้านดอนหลี่ หมู่ที่ 9 ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม รางวัลหรือการเชิดชูเกียรติที่เลยได้รับ ผลงานที่ปรากฏเด่นชัด (เช่นภาพถ่าย / วีดีทัศน์ ฯลฯ)

1.เกียรติบัตรจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ (สปช.)

ให้ไว้เพื่อแสดงว่าโรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เป็นโรงเรียนที่มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเหมาะสม กับสภาพท้องถิ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ และ สามารถนำเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนในสังกัดได้

โดยได้นำเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในสารคดีชุด "โรงเรียนของเรา"

2. เกียรติบัตร ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย สำนักงานภาค (สกว. ภาค)

ให้ไว้เพื่อแสดงว่า โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโคยชุมชน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งบังเกิดประโยชน์ในการเป็นแนว ทางต่อการพัฒนาการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาในอนาคตต่อไป

3.เผยแพร่ผลงานทางหน้าหนังสือพิมพ์เคลินิวส์ ฉบับวันที่ 22 ก.ค. 2545

หัวข้อ "โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่เพื่อชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นประยุกต์การศึกษา" คณะครูโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตกลงร่วมกันว่าการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 บัญญัติ แนวทางปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนากิจ กรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน จากการคำเนินการจัดกิจกรรมอย่างจริงจังส่งผลให้ ได้รับการสนับสนุนเงิน ทุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักนายกรัฐมนตรี จำนวนทั้งสิ้น 249,200 บาท

บ้านโนนสูงคอนหลี่เป็นหมู่บ้านตามโครงการพระราชดำริ ของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี นาถ ในเรื่อง การปลูกหม่อนเลี้ยงใหม ชุมชนมีความชำนาญในเรื่อง การมัดหมี่ ทอผ้าใหม สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ให้กับผู้ปกครองและถ่ายทอดมาสู่ตัวนักเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบ่งตามกลุ่มสนใจ กิจกรรมมี 12 กลุ่ม 10 โครงการ นักเรียนกลุ่มละ 10-20 คน ตามความสมัครใจ มีพ่อครู แม่ครู 22 คน ทุกโครงการที่จัดมีจุดประสงค์ ให้นักเรียนเข้ามามีส่วน ร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ โดยเน้นการอนุรักษ์การรักถิ่น และสำนึกในคุณค่าของความเป็นไทย สอดแทรก คุณธรรม จริยธรรม ควบคู่กับการจัดกิจกรรมอย่างกลมกลืนและลงตัวที่สุด เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจใน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและชุมชน

4.เผยแพร่ผลงานทางหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวสด ฉบับวันที่ 17 ธ.ก. 2546 หัวข้อ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลื่

โรงเรียนบ้าน โนนสูงคอนหลี่ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับให้นักเรียน ตั้งแต่อนุบาล – ป.6 เรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาเป็นภูมิปัญญา 12 สาขา ได้แก่
การจักสาน การทอผ้าไหมและมัดหมี่ การทอพรมเช็คเท้า สมุนไพร คณิตศาสตร์พื้นบ้าน ผญา สรภัญญะ หมอ
ถำ หมอสู่ขวัญ การสานแห ทัศฯศิลป์ และมโหรี โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย สำนักนายกรัฐมนตรี (สกว.)

เนื้อหาการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่าง ๆ ได้แก่

การจักสาน การค้นหา การคัดเลือกไม้ใผ่ การตัดไม้ไผ่ การจักตอก ลายสานต่าง ๆ เช่นตะกร้า กระคัง ไซ สุ่ม พัค กระติบข้าว และหวดนึ่งข้าว

การทอผ้าใหมและมัดหมี่ การได้มาของเส้น ใหม วิธีการทำเส้น ใหม การมัดหมี่ ลายผ้า เช่น ลาย สร้อยดอกหมาก ลายกระจับ และการย้อมสีผ้าใหมด้วยสีธรรมชาติที่มีในพื้นที่

การทอพรมเช็ดเท้า วิธีถักพรมเป็นผ้าเช็ดเท้า ผ้าปูโต๊ะ และผ้าปูที่นอน สมุนไพร การปลูกสมุนไพร การใช้สมุนไพรรักษาโรคง่าย ๆ และการแปรรูปสมุนไพร คณิตศาสตร์พื้นบ้าน เรียนรู้คณิตศาสตร์พื้นฐานเกี่ยวกับการคำรงชีวิตในชุมชน โดยลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติ จริง เช่น การคำนวณพื้นที่นาอย่างคร่าว ๆ แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกับการวัดจริง

ทัศนศิลป์ วาคภาพประเพณีท้องถิ่น ฮิต 12 คลอง 14 และการปั้นลายไทย

ผญา สรภัญญะ และหมอลำ เรียนรู้บทผญา เช่น บทผญาแนะนำโรงเรียน ฝึกขับร้องทำนอง สรภัญญะเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านคอนหลี่ รวมทั้งฝึกการฟ้อนรำ ลีลา จังหวะและการขับร้องหมอลำ

หมอสู่ขวัญ การเครียมอุปกรณ์ทำบายศรีสู่ขวัญ ให้เข้าทำนอง มโหรี ฝึกเล่นคนตรีง่าย ๆ ในวงมโหรี และสามารถแสดงในงานต่าง ๆ ได้ ประดิษฐ์เครื่องคนตรีง่าย ๆ บางชนิดได้ เช่น กลอง ซอ สายซอ และลิ้นปี่ การเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจ
ปีละ 1 สาขา โดยครูที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาเฉพาะวิชาและครูภูมิปัญญาแต่ละสาขา ร่วมกันจัดทำเนื้อ
หาการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้ เตรียมอุปกรณ์ และจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้สอด
คล้องและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น โดยจัดกิจกรรมในบ่ายวันพฤหัสบดี ครูภูมิปัญญา
ท้องถิ่น มีวิธีการถ่ายทอดความรู้แตกต่างกัน แต่โดยรวมใช้นิทานหรือเรื่องเล่าในชุมชนเข้าสู่บทเรียน
เพื่อให้เด็กเข้าใจว่าเรียนเรื่องใกล้ตัว การสาธิต ปฏิบัติให้นักเรียนสังเกตเป็นหลักในการเรียนรู้ เสร็จ
แล้วให้ลงมือปฏิบัติหลายครั้งจนเข้าใจและเกิดความชำนาญ โดยครูภูมิปัญญาจะเข้ามาถ่ายทอดความรู้
ในโรงเรียน หรือพานักเรียนออกไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ที่มีหลากหลายในชุมชน ถ้าหากการสอนไม่
สิ้นสุดในชั่วโมงเรียน หรือนักเรียนมีความสนใจจะศึกษาต่อเพิ่มเติม ต้องเรียนต่อกับ
ครูภูมิปัญญาที่บ้านในเวลาเย็นหลังเลิกเรียน หรือวันเสาร์ – วันอาทิตย์

นอกจากการเรียนรู้ในโรงเรียนแล้ว พ่อครู แม่ครู ยังพานักเรียนไปเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ในชุมชนตามโอกาสเอื้ออำนวย เช่น ภาษาไทย ผญา สรภัญญะ หมอสู่ขวัญ มโหรี พานักเรียนไปเล่น แสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกจริงต่อสาธารณชน และ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ภายในครอบครัว

การจัดกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ต่าง ๆ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิตในท้องถิ่น อีกทั้งเกิดความรู้และทักษะในด้าน งานอาชีพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ภายในครอบครัว เป็นการหารายได้เสริมเพราะบางครอบครัวทำ อยู่แล้ว หรือนำไปประกอบอาชีพในชุมชน หากไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ในลักษณะเศรษฐกิจแบบพอเพียง

(จากหนังสือ " สานปฏิรูป" ฉบับเดือน พฤศจิกายน 2546)

เผยแพร่ผลงานทางนิคยสารเพื่อกุณภาพการศึกษา " สานปฏิรูป "

ปีที่ 6 ฉบับที่ 67 พฤศจิกายน 2546 หัวข้อ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่

จากบทความในสานปฏิรูป นิตยสารเพื่อคุณภาพการศึกษา " สานปฏิรูป " ปีที่ 6 ฉบับที่ 67 พฤศจิกายน 2546 ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรง เรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ว่าเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านอาชีพในชุมชน และเป็นการปลูกจิตสำนึก ให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้ช่วยกันสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีในชุมชนมิให้เลือนหายไป

โรงเรียนบ้าน โนนสูงคอนหลี่ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับให้นักเรียน ตั้งแต่อนุบาล – ป.6 เรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น ภูมิปัญญา 12 สาขา ได้แก่ การจักสาน การทอผ้าไหมและมัดหมี่ การทอพรมเช็ดเท้า สมุนไพร คณิตศาสตร์พื้นบ้าน ผญา สรภัญญะ หมอลำ หมอสู่ขวัญ การสานแห ทัศฯศิลป์ และมโหรี โดยได้รับ การสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักนายกรัฐมนตรี (สกว.)

เนื้อหาการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาต่าง ๆ ได้แก่

การจักสาน การค้นหา การคัดเลือกไม้ไผ่ การตัดไม้ไผ่ การจักตอก ลายสานต่าง ๆ เช่นตะกร้า กระคัง ไซ สุ่ม พัค กระติบข้าว และหวดนึ่งข้าว

การทอผ้าใหมและมัดหมี่ การได้มาของเส้นใหม วิธีการทำเส้นใหม การมัดหมี่ ลายผ้า เช่น ลาย สร้อยคอกหมาก ลายกระจับ และการย้อมสีผ้าใหมด้วยสีธรรมชาติที่มีในพื้นที่

การทอพรมเช็ดเท้า วิธีถักพรมเป็นผ้าเช็คเท้า ผ้าปูโต๊ะ และผ้าปู่ที่นอน

สมุนไพร การปลูกสมุนไพร การใช้สมุนไพรรักษาโรคง่าย ๆ และการแปรรูปสมุนไพร คณิตศาสตร์พื้นบ้าน เรียนรู้คณิตศาสตร์พื้นฐานเกี่ยวกับการคำรงชีวิตในชุมชน โดยลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติ จริง เช่น การคำนวณพื้นที่นาอย่างคร่าว ๆ แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกับการวัดจริง

ทัศนศิลป์ วาคภาพประเพณีท้องถิ่น ฮีต 12 คลอง 14 และการปั้นลายไทย

ผญา สรภัญญะ และหมอลำ เรียนรู้บทผญา เช่น บทผญาแนะนำโรงเรียน ฝึกขับร้องทำนอง สรภัญญะเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านคอนหลี่ รวมทั้งฝึกการฟ้อนรำ ลีลา จังหวะและการขับร้องหมอลำ

หมอสู่ขวัญ การเตรียมอุปกรณ์ทำบายศรีสู่ขวัญ ให้เข้าทำนอง บโหรี ฝึกเล่นคนตรึง่าย ๆ ในวงบโหรี และสามารถแสคงในงานต่าง ๆ ได้ ประดิษฐ์เครื่องคนตรึง่าย ๆ บางชนิดได้ เช่น กลอง ซอ สายซอ และลิ้นที่

การเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจ
ปีละ 1 สาขา โดยครูที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาเฉพาะวิชาและครูภูมิปัญญาแต่ละสาขา ร่วมกันจัดทำเนื้อ
หาการเรียนรู้ เอกสารประกอบการเรียนรู้ เตรียมอุปกรณ์ และจัดหาสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้สอด
คล้องและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น โดยจัดกิจกรรมในบ่ายวันพฤหัสบดี
ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวิธีการถ่ายทอดความรู้แตกต่างกัน แต่โดยรวมใช้นิทานหรือเรื่องเล่าในชุมชน
เข้าสู่บทเรียน เพื่อให้เด็กเข้าใจว่าเรียนเรื่องใกล้ตัว การสาธิต ปฏิบัติให้นักเรียนสังเกตเป็นหลักในการ
เรียนรู้ เสร็จแล้วให้ลงมือปฏิบัติหลายครั้งจนเข้าใจและเกิดความชำนาญ โดยครูภูมิปัญญาจะเข้ามาถ่าย
ทอดความรู้ในโรงเรียน หรือพานักเรียนออกไปเรียนรู้ตามแหล่งเรียนรู้ที่มีหลากหลายในชุมชน ถ้าหาก
การสอนไม่สิ้นสุดในชั่วโมงเรียน หรือนักเรียนมีความสนใจจะศึกษาต่อเพิ่มเติม ต้องเรียนต่อกับ
ครูภูมิปัญญาที่บ้านในเวลาเย็นหลังเลิกเรียน หรือวันเสาร์ – วันอาทิตย์

สำหรับวิชาที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนในโรงเรียนที่สามารถบูรณาการแทรกในวิชาที่เรียนใน ห้องเรียนปกติได้ดังนี้ คือ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น	บูรณาการกับกลุ่มวิชา	ระดับชั้น
จักสานให้ใผ่	การงานพื้นฐานอาชีพ – งานช่าง งานประดิษฐ์ งานเกษตร สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต อาชีพและการทำมาหากิน	ป.5 - ป.6
ทอผ้าใหม / บัคหมี่ ทอพรมเช็คเท้า	การงานพื้นฐานอาชีพ - งานช่าง งานประคิษฐ์ งานเกษตร สร้างเสริมลักษณะนิสัยสร้างเสริม	ป.4 - ป.6
สมุนไพร	ประสบการณ์ชีวิต อาชีพ การงานพื้นฐานอาชีพ พืช งานเกษตร สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	ทุกระดับชั้น ตามความ เหมาะสม ขึ้นอยู่กับ ความยากง่ายของเนื้อหา และจัดให้เหมาะสมกับ ผู้เรียน
คณิตศาสตร์พื้นบ้าน -	คณิตศาสตร์ การคิคเลขเร็ว วิธีลัค	ทุกระดับชั้น ตามความ เหมาะสม ขึ้นอยู่กับ ความยากง่ายของเนื้อหา และจัดให้เหมาะสมกับ ผู้เรียน
ผญา สรภัญญะ หมอลำ	ภาษาไทย - ฟัง พูด อ่าน เขียน สร้างเสริมลักษณะนิสัย – คนตรี นาฎศิลป์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น	ป.3 - ป.6
หมอสู่ขวัญ	สังคม วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น	ป.3 - ป.6
สานแห	การงานพื้นฐานอาชีพ – งานช่าง งานประดิษฐ์ งานเกษตร สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต อาชีพและการทำมาหากิน	ป.4 - ป.6
ทัศนศิลป์	สร้างเสริมลักษณะนิสัย - ศิลปะ	ทุกระดับชั้น
มโหรี	สร้างเสริมลักษณะนิสัย - คนตรี นาฏศิลป์	ทุกระดับชั้น ตามความ เหมาะสม ชื้นอยู่กับ ความยากง่ายของเนื้อหา และจัดให้เหมาะสมกับ ผู้เรียน

นอกจากการเรียนรู้ในโรงเรียนแล้ว พ่อครู แม่ครู ยังพานักเรียนไปเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ในชุมชนตามโอกาสเอื้ออำนวย เช่น ภาษาไทย ผญา สรภัญญะ หมอสู่ขวัญ มโหรี พานักเรียนไปเล่น แสคงในงานเทศกาลต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกจริงต่อสาธารณชน และ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ภายในครอบครัว

การจัดกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ต่าง ๆ จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิตในท้องถิ่น อีกทั้งเกิดความรู้และทักษะในด้าน งานอาชีพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ภายในครอบครัว เป็นการหารายได้เสริมเพราะบางครอบครัวทำอยู่ แล้ว หรือนำไปประกอบอาชีพในชุมชน หากไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ในลักษณะเศรษฐกิจแบบพอเพียง

- เกียรติบัตร จาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.)

ให้ไว้เพื่อแสดงว่า โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพยัคมภูมิพิสัย สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัคมหาสารคาม เป็นโรงเรียนที่มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเหมาะสม กับสภาพท้องถิ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ และ สามารถนำเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนในสังกัดได้

โดยได้นำเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในสารคดีชุด "โรงเรียนของเรา"

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย มอบเกียรติบัตรให้ไว้เพื่อแสดงว่า โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่ ได้รับรางวัล ห้องสมุดขนาดเล็กดีเด่น ประจำปีการศึกษา 2544

?

ลำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งขาติ กระทรวงศึกษาธิการ

เกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ब्रिंट अभावीत्र भारत भारतिकाम्यमिल्ध โรงเรียน บานโนนตั้งดอนหตั

ลอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยได้นำแพร่ภาพออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในสารคดีชุด "โรงเรียนของเรา" เป็นโรงเรียนที่มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และสามารถนำเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับโรงเรียนในสังกัดได้ ให้ไว้ ณ รันที.....=3 5.ค. 2545

OCCU-CO COCOMINA)

เลขาธิการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

150.55.

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค

ขอมอบเกียตรติบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี

ได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการถ่ายหอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งบังเกิดประโยชน์ในการเป็นแนวทางต่อการพัฒนาการ เรียนการสอนระดับประถมศึกษาในอนาคตต่อไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖

ดร.ทรงคุณ จันทจร

ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม

ร.ร.บ้านในนสูงดอนหลีเพื่อร ภูมิปัญญาท้องถิ่นประโยกต์การศึกษา

พุทธศักราช 2540 มาครา 41 กุ๋วหนุดูให้สู้กฎหมาย เลี้ยงใหม ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ปกกรองของ เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนั้ญนี้ผู้ผูญท้อง นักเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ มีความชำนาญในเรื่องการ ดิน เพื่อปรับปรุงการศึกษาให้ตอดกล้องกับการ มัดหมี ทอผ้าใหม สามารถตร้างราชได้ให้กับผู้ปก เปลี่ยนแบ้องทางเศรษฐกิจและสังคม ผมวกกับพระ กรองนักเรียนเป็นอย่าง ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 อีกสาขาหนึ่ง ที่ใค้รับผู้วรถ้ำยทอดจากผู้ปกลรอง บัญญัติแนวทางการปฏิรูปการสึกษา เน้นให้ นักเรียนมาสู่ด้วนักเรียน! ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ภูมิปัญญาท้อง สำหรับกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้นเพื่อพัฒนา

คามรัฐธรรมนูญแห่งราชดาณอุจักรไทย เจ้า พระบรมราชินีนาด ในเรื่องการปลูกหม่อน

ถิ่น เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน การเรียนการสอนร่วมกับทางโรงเรียน จะจัดทุกวัน

โรงเรียนบ้าน โนนถูงคอนหลี หมู่ อั ด.หนองบัวแก้ว e.พุธัคมภูมิทิสัช จ.มหาสารคาม สปอ. หยักนภูมิพิสัย เป็นอีก หนึ่งในโรงเรียนที่จัดการ เรียนการสอนคามแนว ทางคั้งกล่าว เหือปฏิรูป การศึกษา ให้ชุมชนได้ รับประโยชน์จากการใช้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด เนื่องจากสภาพที่ดั้งของ พฤหัสบดีของสัปดงห์ เริ่มตั้งแค่เวลา 13.00 น. โร่งเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี มีหมู่บ้านในเขคบริการ เป็นค้นไป สังเกคว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมดัง ถึง 4 หมู่บ้าน ทำให้มีความหลากหลายของภูมิ กล่าวจะมีความสุขและสนุกกับการได้ร่วมกิจกรรม ปัญญาท้องถิ่น กณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างเห็นได้ชัก บ่อยกรั้งที่เลยเวลาเลิกเรียนไปแล้ว ได้ทคลองนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ แต่นักเรียนหลายถนยังไม่หยุดทำกิจกรรม ทำให้วัน เรียนการสอน 1 สาขาวิชา ได้แก่ การจักสานด้วย พฤหัสบดีกลายเป็นวันแห่งความสุขของนักเรียน ไม้ไผ่ ผลปรากฏว่าได้รับกวามสนใจจากนักเรียน อย่างไม่น่าเชื้อ การจัดกิจกรรมนี้ 12 กลุ่ม 10 โกรง และประสบผลสำเร็จเป็นที่พอใจของทุกผ้าย

โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ เล่าว่า หลังจาด ซูกโครงการที่จัดกิจกรรม มีจุดประสงค์ให้นักเรียน ได้ทดลองใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับจัดกัฐเกรริม เข้ามามีช่วนรุ่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ โดยเน้น การเรียนการสอนจาเประสบคลสำเร็จเป็นก็น้ำพอใจ การอนุรักษ์ให้นักเรียนเกิดความุรักถิ่น และรัฐนึกใน คณะกรูในโรงเรียนกับกณะกรรมการสถานศึกษาขึ้น กุณค่าของความเป็นไทย โดยห้อู้ครู แม้ดะ วิทาน พื้นฐานคกลงร่วมกันว่า เพื่อให้การเรียนการสอน จะสอดแทรก คุณธรรม จริยธุรฐมนุษฐรี มีบุวาร เป็นไปดามแนวทางตามรัฐธรรมนูญและพระราช จัดกิจกรรมอย่างกลมกลินและลังคัว 👫 🦓 สื้อให้ บัญญัติการศึกษาแห่งชาติสอดกล้องกับการปฏิรูป นักเรียนเกิดกวามเข้าใจในการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่น การสึกษา เก็นสมกวรระคมภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ไปประยุกค์ใช้ในชีวิดประจำวัน ให้เกิดประโยชน์สูง ช่วยพัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ค่อมาทาง สุด ทั้งค่อคนเองและชุมชน โรงเรียนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้พัฒนาการเรียน การสอนจนเป็นที่ประจักข์ค่อชุมชนสร้างอาชีพ ผู้อำนวยการการประฉมศึกษาจังหวัดมหาสารกาม สร้างรายได้ ให้คนในพื้นที่บริการทั้ง 4 รหมู่บ้าน ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ภุณภาพของโรงเรียน สำนักนายกรัฐบนครี บอบเงินทุนเพื่อสนับสนุน ให้ชุบชนเข้าบามีส่วนร่วมค้องมาจากพลังแรงใจของ โกรงการคั้งกล่าว จำนวบทั้งสิ้น 244,400 บาท

ทั้งนี้เดิมบ้านในนสูงคอนหลี่เป็นหมู่บ้าน คามโครงการพระราชคำริ. ของ สมเด็จพระนาง

การ แบ่งนักเรียนฮฮก์เป็นกลุ่ม ๆ ละ 10-20 คน 🧨 นายศักดิ์หงศ์ หอนหวอ อาจารย์ใหญ่ ตามการสถึกรใจ มีพ่อกุรู แม่กรูทั้งหมด 22 กน

ในโอกาสเดียวกันนี้ มายสุรัคน์ ควงชาทม กระทั่งทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย คุณภาพของนักเรียนขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรม, โดย ถนในชุมชนรวมประสานเป็นหนึ่งเคียว.

หน้า 34 - การศึกษา

นหาสารคาม

างเรียนบ้านโนนถุงคอนหลี่ เป็นโรงเรียนระคับ ์ เมษายนกลาง อำเภอพยักพภูมิหิที่อ จังหวัด ประกบที่กษาขนาคเล็ก รองรับบัญชังนราคา บ้านคอนหลี บ้านในบลุง บ้านในนอำเลา และ

นาวทักศิกาศ์ หอมหาอ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้าน นเรลงนาธิ เปิดแขวา คืองการชางจิตอำนักความ รักอินฐานให้เพิ่ศึก อีกทั้งส่งเฮริมให้เกิดกระบวนการ วิตนรู้สานอาชิกในทุบชน และปฏิบัติฉับทอดค่อไปอย่าง การุนชน เนื่องจากที่ผ่านมารัฒนธรรม ประเทณี มีให้ความสะกระบวนการค่อเนื้องก่อนที่จะเจือนหายไป กรอดจากก็เป็นกาที่องจีนก่อนข้างถูกละเฉบจากเยาราช กใหม่การวิจีรัวกในรุษทุนปรีกไป

หลักถูลที่ขึ้นเกี้ยง ภูมิปัญญาท้องกิน สำหรับให้ มัคนมี ถาวทอทรมเชิดเท้า คมุนไหร คณิคศาสคร์กัน или туп пабулус имеет имеетбу тапиши ทัศษสิลป์ และมโหรี โคยใส้รับการสนับกรุนจาก ไรงเรียนจึงร่วมกับคณะกรรมการคถานศึกษาจัด มักษัณฑ์จนก่อนุกาล-ปร เรียนรู้ โดยแม่งเนื้อหาเป็นภูมิ ปัญญา 12 สาข่า ได้แก่ การจักสาน การหอผ้าในบนคะ คำนังงานภองทุนคนังคนุณภารวิจัยเสกา

เนื้อหาการสีขนรีกูมิปัญญาที่องถิ่นในตามาท้างๆ

שני של השבנת רלחבת נימו הירותם לנורות של הואסלום การเกลาน การกันหา และภัพเลือกในไม่ การคัด בטוובתגוניתושני לוניהתושטים שפשינוט הנתן כנטים המבאוז נושפה את

กหางผ่าใหมและมัสหมี การใส้มาของเล้นโหม วิรั ารกันยืนไหม การทอคำใหม การมัคหมี ฉพค้า เร่น

วันพุธที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2546 แรม 9 ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะแม

INTRIBITION OF THE PROPERTY OF THE PARTY OF

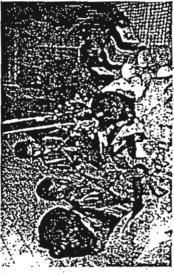
งเรียนบ้านโนนสงดอนหลี

ฝึกนัดหนีกับภูมิบัญญาการบ้าน

กามสารับสายการการการการเการเการเการโดยสลาใหม่สายสาราบทาสที่นำในที่นที่ การทอพรบ วิรอักหามเป็นผืนชัดเก้า ผ้าปรีเละ และผ้าปูที่นอน

โดยองค์นที่เพื่อปฏิบัติรัง เร่น การคำน้าผมคืนก็นาออ่าคราวๆ แล้วน่าผมหญายยา บานรัฐภาษาเฉมิคก่องบากบอสรีสู่หวัดให้เจ้าท้านอง กผิดภายคร์ห์นบ้าน เรื่อนใกผิดกายคร์ห์นฐานเกือวกับการคำรงชีวิคในขุมชน เทือบกับการวัลงริง

ตุกปกร กทับถูกกุกใหร การใช้คุมให้เริ่กันโรกิชาย และกายปรุปสาม " ร้องกับออสรกิจยูลเกี่ยวถึงประวัลิหยุ่มโทคอนหลี -รมทั้งฝึกการสื่อนาร สิ่ง) ทัศนศิลป์ ภาพวาคประเทศไท้องถิ่น รีค 12 คลอง 14 และการปันลายไทอ

นไหร ฝึกต้นคนหาวีจาก ในหมใหรีและสามารถแสดงในจานค่างๆ ใต้ ประสิษฐ์

informunftion univunit if ก่ออง ชอ ตาดชอ และลินปี

XexXXeX

(say of minorsol

5011000110

thununtannitani ionan dranguntifuuntidau annatu การจัดกระบวนการเรียนรู้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นบุรณาการเมื่อนาสาระ Tungindzzanniadring amanu . ผู้นักเกิดแก็ยกเกิดแหนกกามคนใจ เหมาะสมในแค่ละระค์เคริ่ม เปิดโอกาส ปีกร 1 สารา โคยครูที่ก็เมิดขอบเฉพาะ จิรานคอนภูฏมีปัญญาแค่คอกรว ที่

ครับอยู่ปกรณ์และคือการรับมากรอบ เพื่อคุณกับให้ "ปฏิบัติในธอากกรณ์จุริงในชุบชาตามโอกาสน เลกณ์คือเพรามกันละประสบ การกรีงกับและกับ ครูปั . ระกมนิกเหลือ บอกเกมโรโกกมากครายการจาก ายแองจะได้เห็นภูนความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องกิน นสายเกาะสมกับกับกับกับนในแค่คะระคับทับกับกับ

เรื่อนรู้คนแหล่งเรือนรู้ที่มีพลากหล่ายในชุมชน เก็าหาก ในชุมสนหากไม้มีโอกเสล็กษาต่อในระดับสุง <u>" โปรแบบสลามรูในไระเรอนหรือพานักเรือนออกไป</u> เป็นหลักในการเรือน [เสร็จแล้วให้ลุงมือปฏิบัศิหภาพ อังสอนไม่จนในรักไมนเื้อนหรือนักเรือนยังเมิดวามสนใจ หมอสู่ข้าผู การเครื่อนถูปกรณ์ท่ายาอศรีสุขานิ การสาคนนค์ใหว์พระให้ถูกวิริ จะศึกษาพัฒคิน คืองไปเรื่อนกับกรูภูมิปัญญาที่บ้านใน การเรือนใหญ้กฎครก็องฉิ้นคังกล่าวให้เวลาทุกวัน คามร์แคกค่างกัน แค่โคดรวมใช้นิคามหรือเรื่อมถ่าใน นานเจ้าส่นหนึ่งน เพื่อแสดงให้เค็ณเจ้าใจวันร้องที่จะ วีซนร์เป็นเรื่องใกล้คัว ตาริคการปฏิบัติให้นักเรียนสังเทค ครางแก็คลาบหรับใจเก่ณท่านายุ โดยกรุกนัปญญาระ เฉพีสบคีรวงบ้าย ครุฎบับัญญาเคละสาขาจะอ่าย, ทอค • เวลาผ้นหลับมิหภัยน หรือวันเสาร์-อาทิคชั

รถมีนักภาพารถจัด การเรียนการสอนให้สอด เช่น กฤกูบัญญฤทั้งเฉ็นค้านมโหร็จะหานักรั

. เพื่อให้พิสพาสมองได้ในลักษณะเลรษฐกิจทอ การจัดกระบวนการเรือนไฏนิปัญญาท้องจิ่ง

เจากหนังสือ"สานปฏิรูป" ฉบับ เคิยน พฤศัจิกายน 2546)

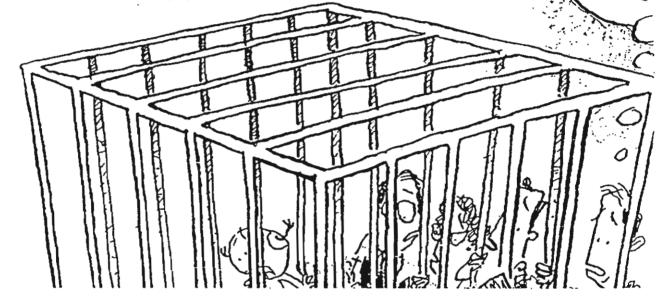
. **กับครั**กษากรณ์เรื่องชนุนไทรในขน

เล็กๆ แสลงรังษนเวที ฝึกถามแสลงออกล่อกา คืองน้ำความรุ้นกลาอกอล เพื่อแลกเปลือนประส รรับเกละกน อัดกันปั้นการทบทวนความรู้คว ทั้งนี้ นัณรือนที่เลือกเรือนแค่ฉะสาขากบ้า

เพราะบารครอบกรัวท่างญ่นรัว หรือนำในไประกอ ของอารีก คือปวัตณรางม แอะประเทณีทั่งๆ ช เกิดความไสอะทักษะในค้านสานอาชีก ฮามาว ประชาคใช้มูเอในครอบครัว เป็นการมาชไ

180

บัญชีใหม่ ได้เท่าเดิม

เรื่อง. . .ลำเบา

สืบสานฏูมิปัญญาท้องถิ่น ์ที่ใรงเรียนบ้านในนสูงดอนทลี่

รงเรียนบ้านในนลูงดอนหลี่เป็นโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษาขนาดเล็ก รองรับนักเรียนจากชุมชน
บ้านดอนหลี่ บ้านในนลูง บ้านในนลำเดา และ
บ้านดอนกลาง อำเภอพยัคมภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
ขาวบ้านในชุมชนประกอบอาชีพหลักคือทำนา และเลี้ยง
ไหมเป็นอาชีพเสริม นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่น
คือ ภาษาอีสาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม
เป็นแบบชาวอีสาน ตลอดจนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่า
แก่การสืบทอดให้คนรุ่นหลังโดยเฉพาะกลุ่มเด็กในวัยเรียน

นายคักดิ์พงศ์ หอมหวล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้าน ในนลูงดอนหลี่ เปิดเผยว่า ต้องการสร้างจิตสำนึกความรัก ถิ่นฐานให้แก่เด็ก อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ด้านอาชีพในชุมชน และปฏิบัติสืบทยุคร่อไปอย่างมีรูปแบบ และกระบวนการต่อเนื่องก่อนที่จะเลือนหายไปจากชุมชน เนื่องจากที่ผ่านมาวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญา ท้องถิ่นค่อนข้างถูกละเลยจากเยาวชนยุคใหม่ เพราะวิถีชีวิต ในชุมชนเปลี่ยนไป โรงเรียนจึงร่วมกับคณะกรรมการลถาง ศึกษาจัดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับใง นักเรียนตั้งแต่อนุบาล –ป.6 เรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาเป็นภูร์ ปัญญา 12 สาขา ได้แก่ การจักสาน การทอผ้าใหมและมัด หมี่ การทอพรมเซ็ดเท้า สมุนไพร คณิตศาสตร์พื้นบ้าน ผญ สรภัญญะ หมอลำ หมอลู่ขวัญ การสานแห ทัศนศิลป์ แล มโหรี โดยได้รับการสนับสนุนจากลำนักงานกองทุนลนับสนุ

สำหรับเนื้อหาการเรียนรู้ภูมิบัญญาท้องถิ่นในสาร ต่างๆ ได้แก่ การจักสาน การค้นหาและคิดเลือกไม้เม่ การตัดไม้ไม่ รักตอก ลายสานต่างๆ วิธีสานภาชนะและเครื่องใช้ใน ซึ่งเอ็นต่างๆ เช่น ตะกร้า กระดัง ไซ สุ่ม พัด ก่องข้าว เพวดนึ่งข้าว

การทอผ้าใหมและมัดหมี การได้มาของเส้นใหม วิธี พ่าเส้นใหม การทอผ้าใหม การมัดหนี ลายผ้า เช่น ลาย ขยดอกหมาก ลายกระจับ และการย้อมสีใหมด้วยสี ขขาติที่มีในพื้นที่ เช่น ใช้เปลือก ใบ ดอก และแก่น ของ ชี้เหล็ก ต้นนุ่น ต้นพุทธา ต้นขนุน ต้นฝาง และต้นคูณ

การทอพรม วิธีถักพรมเป็นผ้าเข็ดเท้า ผ้าปูโต๊ะ และ ฟูที่นอน

สมุนไพร การปลูกสมุนไพร การใช้สมุนไพรรักษา .ยๆ และการแปรรูปสมุนไพร

คณิตศาสดร์พื้นบ้าน เรียนรู้คณิตศาสดร์พื้นฐานเกี่ยว การดำรงชีวิตในชุมชน โดยลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติจริง เช่น หคำนวณพื้นที่นาอย่างคร่าวๆ แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกับ ชวัดจริง ฝึกการจับระดับน้ำโดยใช้สายยางเพื่อหาแนวตั้ง ทบองเสาและพื้นระนาบในการชุดบ่อปลา ฝึกคิดเลขเร็ว

การสานแห วิธีทำอุปกรณ์ในการสานแห เช่น จีม ข้อขุน ปาน ขนาดของด้าย วิธีทำจอมแห การทำแข และ ขดอนการสานแห

ทัศนศีลป์ ภาพวาดประเพณีท้องถิ่น ฮีต 12 คลอง และการปั้นลายไทย

ผญา สรภัญญะ และหมอลำ เรียนรู้บทผญา เช่น

""ญาแนะนำโรงเรียน ผญารณรงค์ป้องกันใช้เลือดออก

"พานยาเสพติด ผญาเกี้ยวพาราลี ผญาภาษิด และผญา

"ยวกับการศึกษา ฝึกขับร้องทำนองสรภัญญะเกี่ยวกับ

"ะวัติหมู่บ้านดอนหลี่ ภูมิปัญญาบ้านดอนหลี่ สรภัญญ์

"ยวกับอีสานนิยมและการเต้นรำเข้าจังหวะเสียงเพลง รวม

"ผึกการฟ้อนรำ ลีลา จังหวะ และการขับร้องหมอลำ

หมอสู่ขวัญ การเตรียมอุปกรณ์ทำบายศรีสู่ขวัญ การ วดมนต์ใหว้พระให้ถูกวิธี บทเชิญเทวดา และฝึกท่องบท วยศรีสู่ขวัญให้เข้าทำนอง

มโหรี ฝึกเล่นดนตรีง่ายๆ ในวงมโหรีและสามารถ ว่า อันอานต่างๆ ได้ ประดิษฐ์เครื่องอนตรีงายๆ บางชนิดได้

เช่น กลอง ขอ สายชอ และลิ้นปี่

การจัดกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณา
การเนื้อหาสาระกับกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ตามความ
เหมาะสมในแต่ละระดับขั้น เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือก
เรียนตามความสนใจ ปีละ า สาขา โดยครูที่รับผิดขอบ
เฉพาะวิชาและครูภูมิปัญญาแต่ละสาขาจะร่วมกันจัดทำ
เนื้อหาการเรียนรู้ วางแผนการจัดการเรียนรู้ เอกสาร
ประกอบการเรียนการสอน ตลอดจนเตรียมอุปกรณ์และสื่อ
การเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ครูภูมิปัญญาสามารถ
จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียน
ในแต่ละระดับขั้นยิ่งขึ้น เนื่องจากยังขาดความมั่นใจในการ
สอน อีกทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่ง
กันและกัน ครูผู้สอนเองจะได้เพิ่มพูนความรู้ในเรื่องภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นด้วย

การเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวใช้เวลาทุกวัน พฤหัสบดีช่วงบ่าย ครูภูมิปัญญาแต่ละสาชาจะถ่ายทอด ความรู้แตกต่างกัน แต่โดยรวมใช้นิทานหรือเรื่องเล่าใน ชุมชนนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อแสดงให้เด็กเข้าใจว่าเรื่องที่จะ เรียนรู้เป็นเรื่องใกล้ตัว สาธิตการปฏิบัติให้นักเรียนสังเกต เป็นหลักในการเรียนรู้ เสร็จแล้วให้ลงมือปฏิบัติหลายครั้ง จนเกิดความเข้าใจและซำนาญ โดยครูภูมิปัญญาจะมา ถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียนหรือพานักเรียนออกไปเรียนรู้ ตามแหล่งเรียนรู้ที่มีหลากหลายในชุมชน ถ้าหากยังสอนไม่ จบในชั่วโมงเรียนหรือนักเรียนยังมีความสนใจจะศึกษาเพิ่ม เติมต้องไปเรียนกับครูภูมิปัญญาที่บ้านในเวลาเย็นหลังเลิด

นอกเหนือจากนี้ยังพานักเรียนออกไปเรียนรู้แปฏิบัติในสถานการณ์จริงในขุมขนตามโอกาลเอื้ออำนวย เครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านมโหรีจะพานักเรียนไปเล่นมโนงานเทศกาลต่างๆ ของขุมขน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็ แสดงจริงบนเวที ฝึกการแสดงออกต่อสาธารณะ ครู ปัญญาด้านสรภัญญะพานักเรียนไปฝึกร้องสรภัญญะรถับกลุ่มแม่บ้านที่วัด ครูภูมิปัญญาสาขาหมอสู่ขวัญจะ นักเรียนไปร่วมงานพิธีบายศรีสู่ขวัญจริงในหมู่บ้าน และ

ผังบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร นักเรียนออกไปเก็บส ไพรในท้องถิ่นมารักษา ป่วยในชุมชน

ทั้งนี้นักเรียนที่เล็ เรียนแต่ละสาขาภูมิปัญะ จะต้องนำความรู้มาถ่ายท เพื่อแลกเปลี่ยนประสบกา ซึ่งกันและกัน อีกทั้งเป็นเ ทบทวนความรู้ความเข้าใช ครั้ง

การจัดกระบวนเ เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องของอาชีพ ศิลปวัฒ ธรรม และประเพณีด่างๆ ข่วยให้นักเรียนเกิดคว ร้ความเข้าใจวิถีชีวิตในท่ ถิ่น อีกทั้งเกิดความรู้แ ทักษะในด้านงานอา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ม ในครอบครัว เป็นการหา ได้เสริมเพราะบางครอบ ทำอยู่แล้ว หรือนำไปประเ อาชีพในชุมชนหากใ โอกาลศึกษาต่อในระดับ เพื่อให้พึ่งพาตนเองได้ ลักษณะเครษฐกิรแบบ :9823

ภูมิปัญญาท้องถิ่น	บูรณาการกับกลุ่มวิชา	ระดับชั้น
จักลานไม้ไผ่	การงานพื้นฐานอาชีพ - งานข่าง งานประดิษฐ์ งานเกษตร สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต - อาชีพและการทำมาหากิน	ป.5 - ป.6
ทอผ้าใหม/มัดหมื่ ทอพรมเข็ดเท้า	การงานพื้นฐานอาชีพ – งานประดิษฐ์ และงาน บ้าน สร้างเสริมลักษณะนิลัย – ศิลปะสร้าง เสริมประสบการณ์ชีวิต – อาชีพ	ป. 4 – ป.6
สมุนไพร เมษา (ก. 10.00)	สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต - พืช การงานพื้นฐานอาชีพ - งานเกษตร	ทุกระดับขั้นตามความเหมาะ สม
คณิตศาสตร์พื้นบ้าน	คณิตศาสตร์ - การคิดเลขเร็ว วิธีลัด	ทุกระดับขั้น ขึ้นอยู่กับความ ยากง่าย ของเนื้อหา และจัด ให้เหมาะลมกับผู้เรียนแต่ละ ระดับขั้น
มญา สรภัญญะ หมอลำ	ลักษณะนี้ลัย 🧓 คนตรี นาฏคิลป์ ลังคม -	Aug. State S
	.วัฒน์ธรรม ประเทณีท้องกิน วัฒน์เมาะ	
หม่อสู่ข้าถูกเล่าไรรัฐ กับกำลังราชาติ	เลา ครั้งเกาะ ครั้ง ครั	usils Holand Manne
หานักใหาว สามอธิบัน สามอธิบาล	ห็าริจาให้บัฐานอังสหา จำนี้จำนึง จำนบระดิษฐ์ สรักจะสรีมีบระสับการณ์ขัวตั้ง อำจึง และ การทำนาหากิน	ALL LIES SELLINGS WAS LAW
ทัศนศิลป์	สร้างเสริมลักษณะนิสัย - ศิลปะ .	ทุกระดับขั้น
มโหรี	สร้างเสริมลักษณะนิสัย - คนตรี นาฏคิลป์	ทุกระดับขั้น

ภาคผนวก ซ

การประชุมเวทีชาวบ้าน

การประสมเกลา คากว่าน
คืนที่ 14 มีกายายน พ.ศ. 2544
120x15: 821pan 9.30 21.
र्ट १ र्ट्या देव का वा
- गं० गाभी गव्ह बीज ता है ता जा विकास के के के के से
- รักษณ์ เปลาอุทยาด การายาร์ การายาร์
- and on In Berling ut it reported
- मूत्रीन ब्रामील की भें लाका काए न
- LAINNETAL
- คามราก สุทยสองครา
- रक्षायमानी नीयर भागविष्याप्रविष्यात्व होन
- ชาวัวนโลมสู่ของปาสต ๑๐๚กลาง โมน์สาธยา
פור אבה מיני וב שיבו אינה ן אירו לימו באדעם עניט ב גרומין עובאים: ציי ובי בצי בצי בי
เก็บสราและผู้บายงากและ ๆ บอลูย สมอบเลย เลย เลย และ และ และ เลย เลย เลย เลย เลย เลย เลย เลย เลย เลย
1
สภายานกลางสายแลง และสายเรอง เราสายเล่า เล่า
ต่องคุณ การ สารายา และอุด พระอุด พระอุด พระบาร การ การายา การายา เกาะ
हिंटानेटरी नित्ते के किया रहेनाकियां प्राथमा किया के किया नित्र में भा
อเมเตราม อาจายุธรายามอเมามา มูปกระทุนหายายกา
โดยใช้ อาณิร์เลากระบราม เข้ามารัฐอนร้อม เมื่อเสือกลี แดง ๒ ดาม รอมชื่อสาก
มิริมัสตา ที่ออลา ทฤ ๆ ทาป . เอ :โมล โอกาส์ โมลามิสัญลาทอบถิ่ม เสลา พฤหา
6がればからかり6のかか
mone and post son
าต่าราง และ เมื่อ เราะ เลาะ เลาะ เลาะ เลาะ เลาะ เลาะ เลาะ เล
รอินัสดา ก็อบก็ม และยินอัส : ใน้ออามอ้อมมืออนาบ เต็มก็ เละ เต้าก็บ คตาม
เส้าหา ลังก็นั่งกิดเยายคยามในประการ การคอากไคร์ก
MINIGH MITTING
Hand marker of the for Man mount to month ingle

लगलाइस में जिलान

กล่าวให้สาเผลร์ก เลือวกับเรื่อง เดาสาร

~~-~~		189
	1. จึงอาโดนตางอาณางไร	
<u></u>	2. ng/19/00/3 28/4 n 1	and the second s
	ที่ม _ี ถื 2	- 1414-1-11-11-11-11-11-11-11-11-11-11-11-
·	3. 28ms	14.44.6
	मित्र १८०० विकास मित्र १८० विकास मित्र १८०० विक	***************************************
199 - 200 Am - 100	b. 651	A districtive to a make of a special subject of the
	रिवर्ति में मन्द्र में मूं संस्थित ।। कः देन्स । माने	Me and war annual for file \$ 1 diff modellment. The p Advisory by .
	मैर्नार: ह्या. १००७ 18. ००%.	
	8 2	
	(Hoodipanon Gran: Haris)	)
	यू के महिल	
		The same of the sa
·	g on re	
	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	
	<u>.</u> .	
,		ARMEN IS AND ARRESTS IN THE STORY OF
-		
•		

บัญชีรายชื่อ ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมบา เวทีชาวบ้าน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.มหาสารคาม ณ โรงเรียนบ้านในนสูงคอนหลี่ อ.พยัคผภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม

วันที่ 14 มีถุนายน 2544

ที่	ชื่อ - สกุล	ด้าแหน่ง	ลายเช็น	หมายเหตุ
27	and know now Im	6732596	chan	
28	या भाग ने ने ने ने ने ने	2570 25754	200	
29	สรอัย ญาสมลัง	ชาว ปาัน	คอน หลั	
30	मारायस यह अर्थ	राम कामारी	On 1	
31	and Tipes burons	4	(82	
32	ติริส ของส์สีตร์ สารสอง	Wiedrofficon	Stalle.	
33	Eriza mos rous	mings	an-	
34	भित्र केष भागि		por sood not	
35	mention roughly	Wans	Sit	
36	พามีมหาว ริบสรีวิตส	the of	N of	,_,_,
37				,, <u>,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,</u>
38				
39				
40				
41	·			
42				
43				
44				
45				
46	•			
47				
48				
49				
50				
51				
52				_,, <u>,</u> ,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,

บัญชีรายชื่อ ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา เวทีชาวบ้าน โคยภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.มหาสารคาม ณ โรงเรียนบ้านโบนสูงคอนหลี่ อ.พยัคมภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม

วันที่ 14 มิถุนายน 2544

ที	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ลายเป็น	หมายเหตุ
1.	military graff Jani	ر ی	Wa-	
2.	พยสมมาคา คีเกล่ะกร	0.1	2 #	
3.	เการเวอเราการประเทศ	o.)		
4.	เขาสหาศา แบลเลน	02.38, 204 65:270	g.2.	
5.	roesdre //who/m.	0-2. 2. 2. 2. Swall JM	0/5.	
€.	mederal 2 Bris	1018182	No.	
7.	अरलगडिए निममडे	ofoce of horine	プロミング	
8.	MAN SHOW WASON	मायदाव	F-Van	
9.	Bible enairas	อนตรี"	E Busine	))
10.	130 miss	020, 29	6	
11.	Not less prosidos	อหลาริ	atie	
12.	1512115 2507	On Mi	pro	
13.	27000 600 81	292 275	21 (1) 351	
14.	605. 6586 300 Million	325 7.13	dre	
15.	me Nos Lana	MAIONTINE IN	A.	
16.	more of miller	100 g 1.19	X)	
17.	างล มาปิดา	Marin	18 11/10	
18.	भागी ज्ञानगर	dn moorour	"HOROT	
19.	स्था कि किरवस रिम	हातथा ४ ००५ की अन	NET!	
20.	ยางนุนเกย มิร์ฟร์	ชาวน้ำนองหนลื่มสุ	In ,	
21.	นาากาศอย พาธีท	2716 0000 2013	mort	
22.	มาง อุง พงษ์อกิษาง	07254	70	
23.	467V 17 J 217581	\$722710	(A)	
24.	113 27 12 11 Alaha	2172110	ณ์ กิน	
25.	पार का कार में प्रमुख	870 NTL	ಶ್ಚುಬಾಗ	
26.	BIJATENHE MOULITO	grienn	1009	

Disperu	ับเวล์	มีขาวมัน.	
_ 1		12500	

12 Roman. 25A4

ม. โทเรียนมันใบบุรีงกอนหรื.

म्बर्याःहाः ६०००. व्य.३० थाः

<u> มีเชาริเวมปม อุม.</u>

A	४० - अग्र	พ.ค.พ.ค.พ.ค.	102030	имына
		-		!
1-	he of modern -	2	09.00	Mary May 1
2-	mo on , ion dans	c do	09.00	d-0
3 /			09.00	t _j
A _	Mes pros endras	Leans	04.00	v
5/	มาย ทยา อิหาร อาก		C9.00	ч
6-	me Tsou Asimo	1	09.00	v
	ח לבת אם מים את	ו מות ביים איתה	07.00	¢j
8	1 470 99 610 div	211-2-	09.00	rì
9,	ا خب ا	garie.	09.90	v
10/	5.50002 \ 2016		cg .00	t;
11/	ment warm		09.00	q
1	בלמנים בתפכולתם	A Sand	0900	U
i	न स्टार्क कार्यार्थ	200	07.00	C;
14	mexisoria o por ornor	por.	09-DG	0.2
15	JULIAGUN GOLKAM	h	09:00	NUS 200.40
16	Chophany A Collin	28-0	99. ô0	NAONONA
17	nelson ain hotal		09.00	CONTINA
18	ลดมสถาสีขางส์ พอมนอล	,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,	e9.00	onos In
1	णक यपुन क मूळ्यूम		09.00.	0 4
so ,	ישונים באייטיים מחועים		09.00	01
а ,	Sungerale force on		07100	0.2
- 1	ग प्राथम वाक्री वा		09 . 00	0.9
23 x	भ केर्नेप प्रा मुश्तिम ।	off	64.00	D.·1.
84				administrative and the second

ñ	ชื่อ ลิกุอ.	คลองจังรัง.	10AM	unetury. 193
				·
				·
	÷'			
		<u> </u>	•	
			1	
1. 2	ปกอนกรรม กราริกามสำคัญ ห สุนพอปแสสรี ริกายสาก	いろいののとしのかで、いいろ	צו כל המופבמשם.	er vooling.
3	สมาชาใหล่สมรับ รักษณ์กา การจักที่ให้การการการการการ จากการในการการการการการ จากการในการการการการการการการการการการการการการก	1304 QUE TO PURE 1 PORTO PURE 1	Senson y mis	nwoodresi.
3	Migura grangly and a grangly are a grangly and a grangly are a grangly and a grangly are a grangly a	Mirycy Bray John Mirycy Mirycy My 200 Hills Jack Langly Langly Langly Langly My 120 Mirycy Mirycy My 120 Mirycy My	12/20/20/1/12/20/20/20/20/20/20/20/20/20/20/20/20/20	nvodori. Nivultaniv
3	สมาชาบเการ์ชานั้น รับเอกราก การอักสโตกา การ สามาย การอักสโตกา การสำเดา จักา ออกโรการนา หับสโตกา อ - การสิบิส โนการ์นา - - การสิบิส และการใช้ - การสิบิส และการใช้ - การสิบิส และการสิบิส และสิบิส และสิบิส และสิบิส และสิบิส และสิบิล และสิบิส และสิบิส และสิบิส และสิบิล	Miry and gray and mory and manger and and and and and and and and and and	1719221 1450 125021 12121 CA 12502 13602 136023114 1213	บางการ เการ์ เการ
3	The true of the series of the fill state of the series of	Mereller Berger Dec 200 Mereller Berger Bresser resse Bresse	(00) (2) (2) LI OJ 12 (00) (1) (1) (10) (10) 13 (10) (1) (10) (10) (10) 13 (10) (1) (10) (10) (10) 13 (10) (1) (10) (10) (10) (10) 13 (10) (10) (10) (10) (10) (10) 14 (10) (10) (10) (10) (10) (10) 15 (10) (10) (10) (10) (10) (10) 16 (10) (10) (10) (10) (10) (10) 17 (10) (10) (10) (10) (10) (10) 18 (10) (10) (10) (10) (10) (10) 19 (10) (10) (10) (10) (10) (10) (10) 19 (10) (10) (10) (10) (10) (10) (10) 19 (10) (10) (10) (10) (10) (10) (10) (10)	บางการ เการ์ เการ
3	Anon Terrollonia Colonia Colon	HEORITA TOURS ALEGARIA MONTH AND MORE TO MONTH MONTH	131/4/1- 12/2/2/1/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/	บางการ เการ์ เการ
3	The stand on the stand of the s	Mereling our porter of the property of the pro	131/4/1- 12/2/2/1/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/	บางการ เการ์ เการ
3	The control of the state of the	Minger in regions of the sport	131/4/1- 12/2/2/1/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/2/	บางการ เการ์ เการ
3	The control of the state of the control of the cont	Megen way in ward was and was and was and and and and and and and and and and	1911/45 191	er Joanni.
3	The control of the state of the control of the cont	Minger in regions of the sport	1911/45 191	er Joanni.

I

2. รายาทีน (วงพาการ อาร์นาชิกสาง.
- หางผลาใก ของเการิยาตัว คึกกับ ชาวน เทาอย่างไร
mo 13en werge (13 2000 pg/12 on 12 yourn 2012)
- का निर्मा है के कि एके प्राप्त प्रिक्रिया कि के कि एक किए के किए के किए के किए के किए के किए के किए के किए के
के montes वर्गान किया गरि
- ONTO I HUSTAND RISTANDE - ONTON
- คริกงแกรง เลิงเพอง อลิอังหอ.มเชิงเล เกมร้อง เลางไกม
- 2500:24(U2011.ph 7 30 g.mh.
- 42 15000 114 112 42 42 42 MAGO USE
พ. พ.ศ. พ.ศ. พ.ศ. พ.ศ. พ.ศ. พ.ศ. พ.ศ. พ
- aquarieonimajulmo D. 20 au.
- อัลิก หลือน (ปีแล้ดมาคือ ยาแอง เพื่อสอบาทา การอิกมา อาลิ ยา
- 12 12 gue sa moso silat
บาล เมเบ คนาด น-ย โลยบามนเปลี่ยา เพื่อเคา ออีก คาส์ รูงแรกล -
13. mogno election afabout
- eiznusniseu 13 nu 2.3-6
nacios vienta in moil acomes -
- न्याप विभव् ००१ पाठ भागे दिल्ले
- แกะพางาย ไปอีก การสาขางาส. , ปุกาศาสามารายากา
Emer charater antimons ung
- Mailier, vection, yound to april in 12 min.
- เรียบา่อาการอบก่อง แล้วซึ่ง ๆ เชิ้วแล้ว
- illiam tematinas class.
y mine of a service of and market of the service of
- หลายโด พบ อัพาอัฒนธรณ สากอ - หลา สิ่งแล้กก่อ ไม่ ให้เม่นาวาดอ
รีสาม อาบอริง: ออนออม รางสามองเราเลือน เพายาอม อุกป
- 17.012.71000 तार्वाक्षिप्रकारक के ग्रह्म है शहर है । महाकार्य
- " ช่อดงาม เก็บองโร เตือกรองกิลเล อีริโอสัน ล้อปร สากการเปลิโล
1000 miconnimenie VV nov. 4
8. mistré provide presontine.
- เจ็มสือเพียงการณ์ รัฐเปลีการถสมเล็ก พอเล่าสิริเอาเลีย การแก่
age un suminferente manns
-itintec tom. 1.

		7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7 7	\$411)1110XI
,	ลาดับท์	80-EDA	Pandon 12/ 10 (4)
· ·		N. Comer groves	"ms ranonous is is do d'
-	·	tuermer 2 alms	2 20 20 1 25 1 25 1 25 1 25 1 25 1 25 1
			Josephan No: 010 ms revers
			1962 Lugay y vero 0003020
	2,	mydog vymi	- was yours wrigger wry
			Muscu Taras De Mylmors &
		-	Lienson Anna
		· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	- abesøggerrami degninger.
	.	ทภษาย อมอนุกะ	พรออการเมาใจกางเรียนอง
			ปรามากร้า. คอรจอกกิด เรณา ออก
			(za 20)
ļ. —,	4	พาพารศ์ ชีวรือพาร	Domissen we and for he golden.
		s. s. xxoving d'ocne	में भारती।। भारती केरेट्स भी प्रिय है।
		or Ha eruz	Box. 902 agod along wolfare (1)
• •			ofs- a hasiden polo de invarant
4			of la moder moscum i moscono Di
	5	माराध्य क्षांत्र मा मा मा मा मा मा मा मा मा मा मा मा मा	12/ 2 2 2 2 May 12/ 20 20 10/
• ~	!	Meng ornig 1, 1, 1, 1, 20 mg	Berungor Mulinamagage
		· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	Ish of wint from Shop soly L
-	1		नाम रहीक्षेत्रकाल केरान्ये
			Law agr.

ſ

· ~	/	197
(B) 10 1/D	80-600	कारायक्रकार १ / १० १ म्या १८८ १
·/·	)	
6	१. का का का का प्रमाणकार के का प्रमाणकार के का प्रमाणकार के का प्रमाणकार के का प्रमाणकार के का का का का का का	- กากมมกรองกาก การเรียนรักอากกา
ا سسسسفور	Kantinopher of Mary Sarrangonte	สอวาเมาเทิดเพมซาสราบสามส สามกา
<del></del>		เรื่อนริ และ กายทอด ในกิ้นอนอนสมเนร็จ
		ครื่อมีมาปราเสอมหายงาน 2/3:11งอนี้กับ
		Du Tuodo nivelar modento un mero à
		migraphels / re luctor of styros 1014
	200	,
· 7.	me Degar. Warno	Maran man Honeshaman
·	อัการิก อาร. อกากองและปลูแกว	Now Seems ENTRE Chalson Trough
		Dans Southodonnersones very
		5/1507/27/2 5/100 HOLV como-14.
		Inzicianon solution que el leur.
		Lemont Piceronoumon To
· ·	างกา สุรัสบกร เพชาส์ง	ได้มาเยี่ยมชม กิจการมโองเรียนบ้านโน น
•	in party statement and artif	gonouna o author Ang y Fair
	e de la compansión de l	สลาสลีมาก ลับกระที่จ.สนับสนุน ไปเมขนา
		ขาง ล. ลัง จับแว้ล
144		
9	יאס שמניםת הפאומות מוטאונוני	JAME LANGE DEN LA MOCKNOSLO ISON
	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	provide war knowlash of the house
	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	In Klynore of the way was in a some
		1 1824 Ly 11: WII HANG MEN & JUST
		AN THE END ME HOINDORY
· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·		Tu and vice of one of one
		202009224
. <u>*</u>	21) no 22/24 Annay on 1 or	Total Iden on metal proses ms
<u>· 16</u>	พบ. อาอนทล์	Spannsisens garann 124 ms
X P	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	Botenonton of War fragond
		ลก ของผู้มีเลรุ่มและปฏิบัติอาคอง
		72/
		- 0/1-

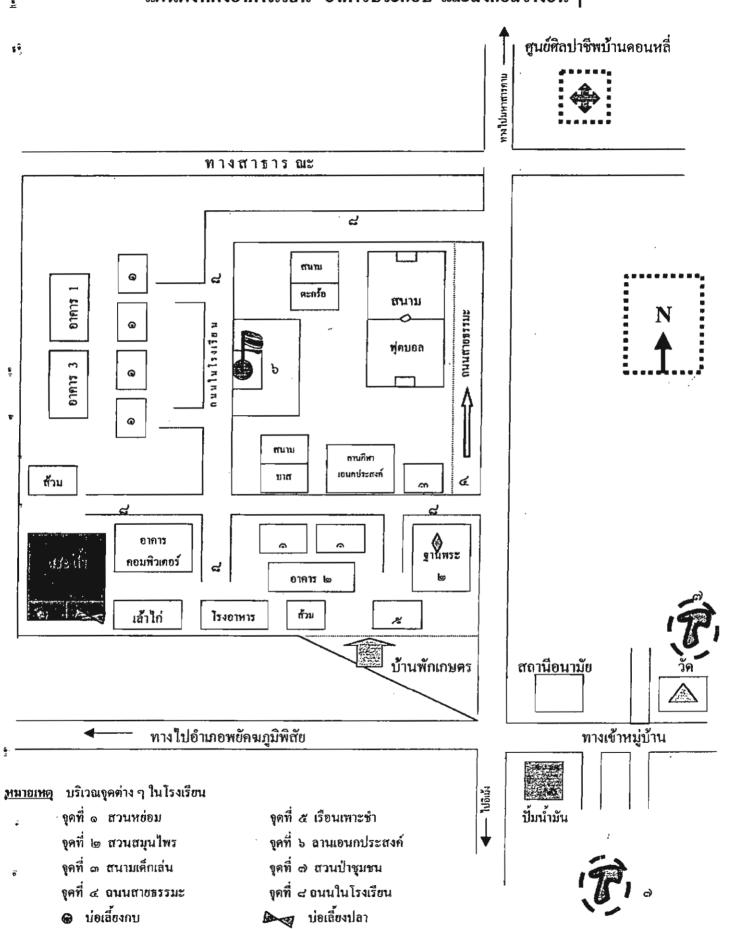
	- P - V		1 22016
6.	ค้าดับทิ	80-22	SUNDOUNT / 86 WAGUE.
- A			
Derm	11	พุษสมมช ช่อร์กษ์	mongonsems is en my
X)(X)			Goy Hed Ins mo To Solatora
2459			र अधिक देखा का का में पर देख
This			
			20 606 00 12 12 12 120 200 00
0 0 0	٠	na Assaultania sur	במון באונשם לא מצחבת בת הת מו מו במו
2 1014			ना हिर्म क्षेत्रक के के के कार्य कार के नि
			१० १८ मा १० १०० १०० १०० १०० १०० १०० १०० १०० १००
MONGTE.			YO 180118: 903 8012 400
10001		=	12 11 1/2 100 00 1 1/2: 10 N
Mon	}.		00/2/
10-14			- 1
18645			(merose postos)
E.			0.2 2.2 GONN (8)X
•			
72 2	12	स्त्रिशः विश्वत्रभाग	moondonvalmode 2 modor de
(32)		1	By July on ord of De al What 12
4	•		
การเกรา		· · · · ·-	Brigon you have have year you
******		~~-~~	-Luckque of y am idraw viona y
			I'm Brish ARI MA Store Was Wi
201			אונית לה בחום להטים שמעונות או אינים
45000			most an wow lan As of No 12
MMS			onallHer darrow Lervisoner
			- हम्करमार्थीय रित देवस्ता का voor
N V			
K.n.			(M. 20; /2/3d.2025)
<del></del>			(Aca)03/0130A0D
£			Od. Sour MENTHUM ROIS Wagner :
·			
M.5	"5	shelps withous so	การคิดทิ้ง กรมส พราธัยนธ์ ของนัการัยน
ms	]		De gadin novain Tool Du msio
n'ay			รหลา เลารม เอกรแหลง และ สีมา
Door			CONFERD TIME PINGENIC TOTAL
			- C.M/ Sand

J. J. J. J.	व्यक्त – त्या	वताम्येगाम्म / ४०/५०॥४:	Pré
' <i>Ų</i> :	ของ หาวางกับ Brop	ในเพิ่ม เวอา ธอนใน เด็กภกการานี สานรีน เด็กท่องเรียน	<del></del>
·		สาขา อ่าบา ๆ ให้ เริ่มอาบิเเต่ ชั้น ป่. 2 เป็น คันไป	e e
4.		เพรา: ค.วิธาสีเล็กกิ อนุประจำโรง เรียด 71 เคือย ๆ	~~:-~~ -
**** ** **	, *	7619 5 an 150 21.6 wn 1550 5 conon 550 Bus	
	0-6	60% 9 8 0 % में अपना मिल अरा अरा अरा कित भी से अमर धरात	~~-~~
15	medy you englador	2020 10 20 10 10 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20	•
		megustans of 95 of Nums	
terminate 11 A		9/6 22 x 00 - 4/50 x 100 70 12 12 16 2 16 16	
		100 20100 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 2	
-		the second control of the second control of	•
		15 25, es y 7 2 200 K1010 50 72 70 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20 20	
	willed and the state of the sta	० ०० ५० हे हिंदी तर्पय हमा १०००	
		018M802028 12 80 9N 0:042015	<del></del>
, <del></del>		MENGUAN UNDERSON MENGUANDO	
•		1001/10/10 MOOH100/800/01/01/200	
16	अभाग ठिट्ठा मिल	ग्वराहम्पराव्या अस्तर्या रिवान राज्या कि तामा के कामार्या	
		พระเมื่อใหม่ นายอาขากเลดา ปัการเลา	
•		My ward the sing was the man was	
		por superior on bord of still when in	
12)	मान भाग विषयिक एक	2900-200 Juggoon gray Hounds programmento	
	1	らかれをからるとというのはいかけるよう	
		184 site ou go a war Graph depounds.	
		Me Ind 187207 Hurghang	
		27214-10172	<i>:</i>
18.	मामर्कामार्जे मार्किक		<i>:</i>
<u> </u>	)	े अस्तिक ते वर्ष क्रिये के सम्मान में स्था के में प्राप्ति कर तार कि कर कर के मार्ग के स्था के	
		रम्भारी प्रस्ति होता स्रोति मान्द्री नेतर तरि एक प्रमुला	
6.		अरोदासन्दर्भ में अने प्रति में से प्रति में प्रति में प्रति में प्रति में प्रति में प्रति में प्रति में प्रति में	
•		रिक्तमक केरियाकी , क्लिक क्रमिकिकी	. ~~-~~
		किंग्ने दिल्सिक्षित्र विभि	
			-

ภาคผนวก ฌ

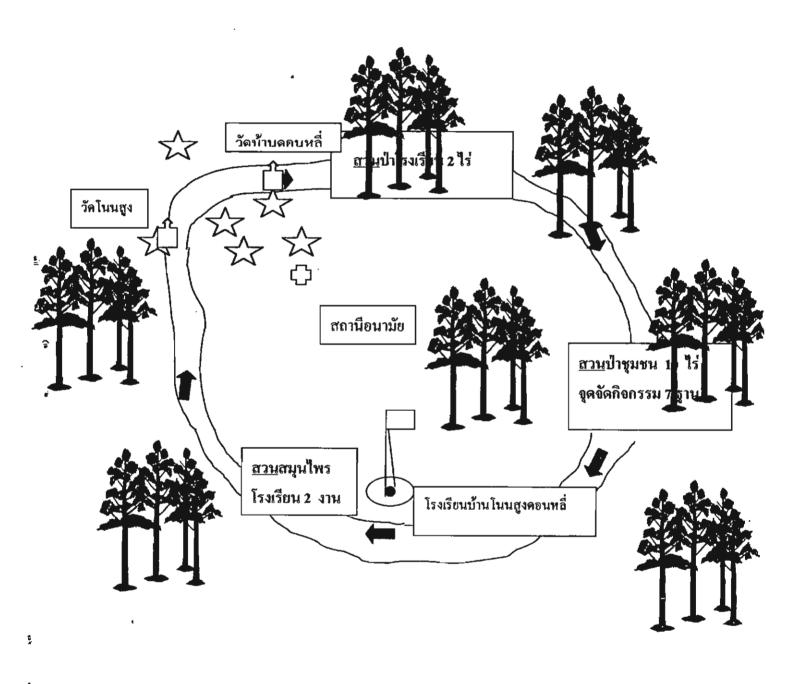
แผนผังที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ

แผนผังที่ตั้งอาการเรียน อาการประกอบ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ

โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนทสี่ ต.หนองบัวแก้ว อ.พยัคมภูมิพิสัย จ.มหาสาระ แผนผัง แสดงเขตบริการ 4 หมู่บ้าน เหนือ หมายเหตุ 🛆 หมู่บ้าน รัคบักนคอนหลี A A การเล่ากรุ่มการเลาสาราคาการ (กลุ่มที่แคอนทริ) วัลบ้ำนโนน_{สู่ง} 0 ROBURGUNIA POR STATE OF THE PROPERTY OF THE PR หมู่บ้านโนนลำเทา สูนย์ฯ ศิลปาทีพ สลานือนามัย On luna VV Δ_Δ ไปจังหวักมหาสารดาม โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนทล่ อ.พอัคพลูสิพิสัย (**@**)

แผนที่ประกอบการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและพืชสมุนไพร <u>"เวทีเสนอผลงานต่อชุมชน"</u> <u>27-28 กุมภาพันธ์ 2547</u> ณ โรงเรียนบ้านในนสูงดอนหลี่ ระยะทาง ประมาณ 7 กิโลเมตร

พืชสมุนไพรที่ทำการบวชไว้ตามรายทาง หมายเหต

ภาคผนวก ญ ภาพกิจกรรม

นายสุรัตน์ ดวงชาทม ผู้อำนวยการไขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เยี่ยมชมกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้เกียรติเป็นประธานรับมอบอาคาร เกียรติภูมิจากชุมชนสู่โรงเรียน ที่โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่

กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา ทัศนศิลป์ นำเสนอผลงานต่อสาธารณชน

ถ่ายรูปที่ระลึกกับคณะอาจารย์จาก ม. ธรรมศาสตร์ , สกว. ,คณะครู ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี่

คณะอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาภาคอีสาน ใน "โครงการพัฒนานักวิจัยรุ่นเยาว์ เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม" เยี่ยมชมกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ท่านผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ให้เกียรติเป็นประธาน เปิดการประชุม โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม อาคารเกียรติภูมิ ร.ร.โนนสูงดอนหลี่

พิธีลงนามในสัญญาโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชน ระหว่าง ร.ร.โนนสูงดอนหลี่ กับ สกว.

กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา ทอพรมเช็ดเท้า นำเสนอผลงานต่อสาธารณชน

กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา สมุนไพร นำเสนอผลงานต่อสาธารณชน

กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา มัดหมี่ เสนอผลงานต่อสาธารณชน

ท่านดิลก พัฒน์วิชัยโชติ รองเลขาธิการ กปช. ให้เกียรติเยี่ยมชม

กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา บายศรีสู่ขวัญ นำเสนอผลงานศ์อสาธารณชน

กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา จักสาน นำเสนอผลงานต่อสาธารณชน

กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา ภาษาไทย (สรภัญญะ)และสาขา สานแห นำเสนอผลงานต่อสาธารณชน

กิจกรรมการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาชา คณิตศาสตร์ กับการบูรณา การกับหลักสูตรสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน (ห้องศูนย์วิทยพัฒนา)

นายชาติชาตรี โยสีดา รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เยี่ยมชมกิจกรรมสาขามโหรี ในงานมหกรรมศิลปะ หัตถกรรมนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือครั้งที่ 54 ที่สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

ท่านผู้ตรวจราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เยี่ยมกิจกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขา จักสาน

ท่านดิลก พัฒน์วิชัยโชติ รองเลขาธิการ กปซ. ให้เกียรติเยี่ยมชมกิจกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่โรงเรียนบ้านโนนสูงดอนหลี (14 กุมภาพันธ์ 2545)

กิจกรรมการเรียนการสอนของภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาสมุนไพร (นอกห้องเรียน)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาสมุนไพร(ในห้องเรียน)

กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์การดูแลรักษาสิ่งแวคล้อมและภูมิทัศน์โรงเรียน เนื่องในวันสถาปนาลูกเสือ

กิจกรรมการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในสวนป่าโรงเรียน ,วัด , ศูนย์ศิลปาชีพบ้านดอนหลี่ , อนามัย , ข้างถนนในชุมชน

กิจกรรมการปลูกป่าภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติที่วัดบ้านดอนหลื่

กิจกรรมการปลูกป่าภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติที่สวนป่าโรงเรียนในชุมชน

พิธีลงนามท่าสัญญาร่วมกับ สถว.

คณาจารย์จาก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เยี่ยมชมโครงการ

यगण यगमाम

ผล.ปจ.มหาสารคามและหน.ปล.พยัคมภูมิพิสัย เยี่ยมยมโครงการ

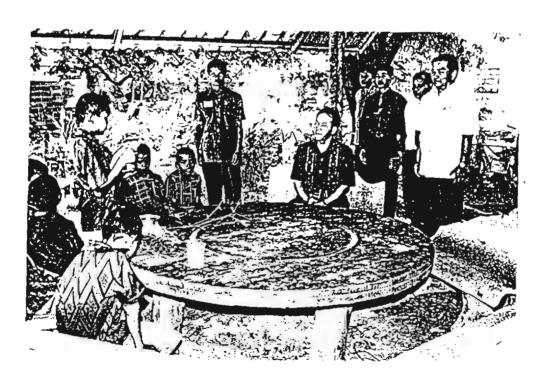
รองเลชาธิการ กปช.และคณะ เยี่ยมชนโครงการ สาชา จักสาน

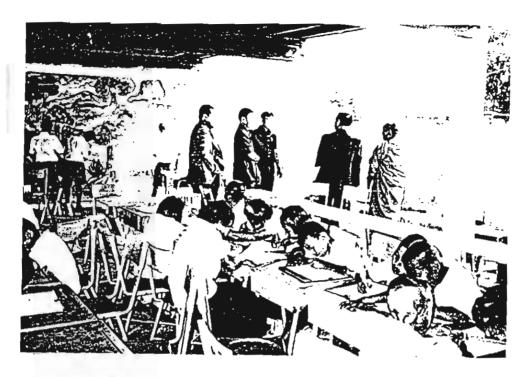
นักเรียนและพอครูภูมิปัญญาทองอื่น สาขา มโทรี

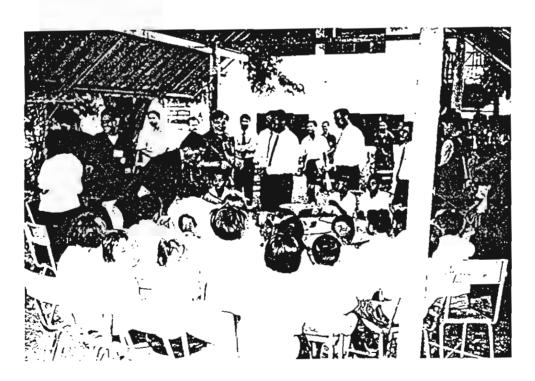
ผล.ปจ.มหาสารคามและคณะ เยี่ยมชมโครงการ สาขา มโหรี

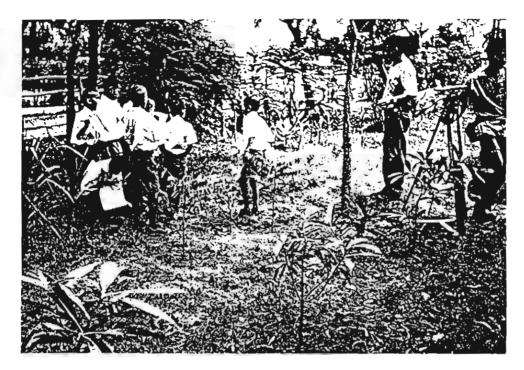
ผล.ปจ.มหาสารคามและคณะ เชี่ยมชมโครงการสาชาสมุนไพร

ช้องสติกละพัพพัฒนละคณะ เยี่ยมชมโครงการ สาชาทัศนศิลป์

รองเลชาธิการ กปช.และคณะ เชี่ยนชมโครงการสาชาสมุนไพร

การถ่ายทำโทรทัศน์ สาขาสมุนไพร

การถ่ายทำโทรทัศน์ สาขาทัศนศิลป์

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ นางสุกัญญา นามสกุล ทุมทุมา สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พทธ เกิดวันที่ 31 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2516 เริ่มรับราชการ วันที่ 20 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 เกษียณอายุราชการปี 2577 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระคับ 5 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ คำบลหนองบัวแก้ว อำเภพยัคฆภูมิพิสัย **ก**ังหวัด มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 40 หมู่ 1 บ้านโพธิ์ทอง ตำบลพระธาตุ อำเภอนาคูน จังหวัดมหาสารคาม 44180 โทรศัพท์ 0-9573 -3920 ชื่อปิดา นายก่อนสา ศรีละโพธิ์ อาชีพ ทำนา ชื่อมารดา นางใสว ศรีละโพธิ์ อาชีพ ทำนา ชื่อคู่สมรส นายภูมิสิทธิ์ ทุมทุมา อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว ความภาคภูมิใจ

- · รางวัลครูเกียรติยศ (Teacher Awards) ระคับจังหวัค ประจำปี 25่46 สาขา ทักษะชีวิต
- รางวัลครูเกียรติยศ (Teacher Awards) ระดับภูมิภาค ประจำปี 25่46 สาขา ทักษะชีวิต
- ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะวิริยะ โดยไม่มี วันลา มาสาย หรือ ขาด ในปีพุทธศักราช 2546

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	ปี พ.ศ.
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6	โรงเรียนบ้านหนองบัวกุคอ้อ	2528
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6	โรงเรียนวาปีปทุม	2534
ระดับปริญญาตรี (ค.บ.)	สถาบันราชภัฏมหาสารคาม	2539
	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	

ชื่อ นายศักดิ์พงส์ นามสกุล หอมหวล สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ เกิดวันที่ 2 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2507 เริ่มรับราชการ วันที่ 1 เดือน กันยายน พ.ศ. 2530 เกษียณอายุราชการปี 2567 ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียน ระดับ 8 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ คำบลหนองบัวแก้ว อำเภพยัคมภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 72 หมู่ 12 บ้านโนนม่วง ตำบลลานสะแก อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 44110 โทรศัพท์ 0-1369 -4614 ชื่อบิดา นายพิสิฐ หอมหวล อาชีพ ข้าราชการบำนาญ ชื่อมารดา นางคำพอง หอมหวล อาชีพ ข้าราชการบำนาญ ชื่อคู่สมรส นางมนัชยา หอมหวล อาชีพ ข้าราชการครู ความภาคภูมิใจ - รางวัลครูเกียรติยศ (Teacher Awards) ระดับจังหวัด ประจำปี 2546 สาขา ผู้บริหารสถานศึกษา

-ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะ วิริยะ โดยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาค ในปีพุทธศักราช 2546

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	ปี พ.ศ.
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-7	โรงเรียนบ้านจอมพระ	2521
ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	โรงเรียนจอมพระ ประชาสรรค์	2523
ระคับ ปวส.	วิทยาลัยเกษตรกรรม บุรีรัมย์	2527
ระคับปริญญาตรี (ค.อ.บ.)	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ	2529
	ทหาร ลาคกระบัง	
ระดับปริญญาโท (กศ.ม.)	ุมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	2539

ชื่อ นายสันติพงษ์ นามสกุล ภัทราบุญญากุล ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ เกิดวันที่ 9 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2499 เริ่มรับราชการ วันที่ 16 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2523 เกษียณอายุราชการปี 2560 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 7 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัด . มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 1 หมู่ 7 บ้านหนองบัวคูสองห้อง ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม 44110 โทรศัพท์ 09-5733920 ชื่อบิดา นายจิรศักดิ์ ภัทราบุญญากุล อาชีพ - (ถึงแก่กรรม) ชื่อมารดา นางทองร่วม ภัทราบุญญากุล อาชีพ ข้าราชการบำนาญ ชื่อคู่สมรส นางทองม้วน อรุณโน อาชีพ รับราชการ (ครู) ความภาคภูมิใจ -ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะ วิริยะ โดยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาด ในปีพุทธศักราช 2546

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	. !	ปี พ.ศ.
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7	โรงเรียนเมืองวาปีปทุม		2513
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนวาปีปทุม	i	2516
ประกาศนียบัตรการศึกษา(ปก.ศ.)	วิทยาลัยครูมหาสารคาม		2518
ครูพิเศษมัธยม	สึกษาด้วยตนเอง		2521
คุรุศาสตร์บัณฑิค(สุขศึกษา)	วิทยาลัยครูมหาสารคาม		2535

ชื่อ นายสถิตย์ นามสกุล ปัคทุม ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ สัญชาติ เกิดวันที่ 24 เดือน เมษายน พ.ศ. 2498 เริ่มรับราชการ วันที่ 1 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2524 เกษียณอายุราชการปี 2558 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 7 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภพยักฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม ที่อยู่ปัจจุบัน 158 หมู่ 6 บ้านคอนกลอย ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 44110 โทรศัพท์ 07-2238281 ชื่อชิดา นายสุบิน ปัดทุม อาชีพ ทำนา ชื่อมารดา นางบุญล้อม ปัคทุม อาชีพ ทำนา อาชีพ แม่บ้าน ชื่อค่สมรส จินตนา ปัดทม ความภาคภูมิใจ -ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะ วิริยะ โดยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาค ในปีพุทธศักราช 2546

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา '	ปี พ.ศ.
ประถมศึกษาปีที่ 1 – 4	โรงเรียนบ้านคอนกลอยหนองยาง	2509
ประถมศึกษาปีที่ 5-7	โรงเรียนนิพนธ์ประสิทธิ์วิทยา	į
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3	โรงเรียนนิพนธ์ประสิทธิ์วิทยุา	2518
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ปก.ศ.)	วิทยาลัยครูมหาสารคาม	2520
ปัจจุบันกำลังศึกษาต ่ อระดับปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	

ชื่อ นางสาวมุกคา นามสกุล จันทะปะทัง ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ สัญชาติ เกิดวันที่ 29 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2505 เริ่มรับราชการ วันที่ 10 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 เกษียณอายุราชการปี 2565 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 5 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำไภพยัคฆภูมิพิสัย **ถ**ึงหวัด มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 6 หมู่ 18 บ้านหนองคูโชย ตำบลหนองแสง อำเภอวาปีปทุม ขึงหวัด มหาสารคาบ 44120 โทรศัพท์ 09-5703066 ชื่อนิดา นายใจ จันทะปะทั้ง อาชีพ ทำนา ชื่อมารดา นางศ์ จันทะปะทัง อาชีพ ทำนา ความภาคภูมิใจ -ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะ วิริยะ โดยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาด ในปีพุทธศักราช 2546

รางวัลครูเกียรติยศ (Teacher Awards) ระดับจังหวัด ประจำปุ่ี 2546 สาขา สิ่งแวคล้อมศึกษา ประวัติการศึกษา

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	ปี พ.ศ.
ประถมศึกษาปีที่ 7	โรงเรียนเมืองวาปีปทุม	2518
มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนวาปีปทุม	2520
มัธยมศึกษาปีที่ 5	โรงเรียนวาปีปทุม	2522
ปก.ศ. สูง	วิทยาลัยครูมหาสารคาม	2524
ปริญญาตรี (กศ.บ.)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร	2530

ชื่อ นางพรศรี นามสกุล ผาสุขล้ำ สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พทธ เกิดวันที่ 4 เดือน พฤศจิกายน เริ่มรับราชการ วันที่ 5 เคือน กันยายน พ.ศ. 2523 เกษียณอายุราชการปี 2559 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 7 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านในนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภพยัดฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 52 หมู่ 9 บ้านคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัคมภูมิพิสัย ขึงหวัด มหาสารคาม 44110 โทรศัพท์ 09-2752921 ชื่อบิดา นายเป รัตนเสนศรี อาชีพ ทำนา ชื่อมารดา นางสิน รัตนเสนศ์รี อาชีพ ทำนา ชื่อกู่สมรส นายสุรพล ผาสุบล้ำ อาชีพ รับถ้าง ความภาคภูมิใจ -ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการค้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะ วิริยะ โคยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาค ในปีพุทธศักราช 2546 รางวัลครูเกียรติยศ (Teacher Awards) ระคับจังหวัด ประจำปี 2546 สาขา จริยศึกษา

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา		ปี พ.ศ.
ประถมศึกษา 1-7	โรงเรียนบ้านโคกก่อ		2508
มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3	โรงเรียนหนองโกมัธยม		2514
พ.กศ.	ศึกษาด้วยตนเอง	1	2520
พม.	ศึกษาด้วยตนเอง	:	2526
ปริญญาตรี (กำลังศึกษา)	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม		-

ชื่อ นางพยงค์ นามสกุล พายุบุคร สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พทธ เกิดวันที่ 5 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เริ่มรับราชการ วันที่ 12 เคือน มกราคม พ.ศ. 2541 เกษียณอายุราชการปี 2575 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 1 ระดับ 5 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภพยัคมภูมิพิสัย **จังหวัด** มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 82 หมู่ 1 บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัส ไปรษณีย์ 44110 โทรศัพท์ 09-9410472 ชื่อบิดา นายถนอม วรไวย อาชีพ รับราชการ ชื่อมารดา นางน้อย วรไวย อาชีพ แม่บ้าน ชื่อกู่สมรส นายวีระศักดิ์ พายุบุตร อาชีพ รับราชการ ความภาคภูมิใจ -ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะ วิริยะ โดยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาค ในปีพุทธศักราช 2546

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	ปี พ.ศ.
ป. 1 – ป. 6	โรงเรียนบ้านส้มโฮง	2527
มัธยมศึกษาปีที่ 3 (พถศึกษา)	โรงเรียนกันทรวิชัย	2530
ปวช.(สาขาผ้าและเครื่องแต่งกาย)	วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม	2533
ปริญาตรี (คณิตศาสตร์)	สถาบันราชภัฏมหาสารคาม	2537

ชื่อ นายประจักษ์ นามสกุล ภูมิศรีจันทร์ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ สัญชาติ เกิดวันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 เริ่มรับราชการ วันที่ 15 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2529 เกษียณอายุราชการปี 2565 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระคับ 7 สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยัดผภูมิพิสัย **กังหวัด** มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 49 หมู่ 8 บ้านอีเม้ง ตำบลราษฎร์พัฒนา อำเภอพยุคนภูมิพิสัย **ถ**ึงหวัด มหาสารคาม 44110 โทรศัพท์ 06-2375993 ชื่อบิดา นายสพรรณ ภูมิศรีจันทร์ อาชีพ รับราชการครู ชื่อมารดา นางกอง ภูมิศรีจันทร์ อาชีพ แม่บ้าน ชื่อคู่สมรส นางสมบัติ ภูมิศรีจันทร์ อาชีพ รับราชการ (ครู) ความภาคภูมิใจ ได้รับเกียรติบัตร

- เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการค้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะวิริยะ โดยไม่มีวันถา มาสาย หรือ ขาด ในปีพุทธศักราช 2546
  - รางวัลครูเกียรติยศ (Teacher Awards) ระดับจังหวัด ประจำปี 2546 สาขา วิทยาศาสตร์ ประวัติการศึกษา

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	ปี พ.ศ.
ศษ.บ. (บริหารการศึกษา)	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	2528
ม.ศ. 5 (มัธยมต้น)	โรงเรียนนครสวรรค์	2526
ม.ศ. 3 (มัธยมต้น)	โรงเรียนพยักฆภูมิวิทยาการ	2524
ป. 1 – ป. 7 (ประถมศึกษา)	โรงเรียนบ้านสระบาก	2521

ชื่อ นางสมบัติ นามสกุล ภูมิศรีจันทร์ ไทย เชื้อชาติ ไทย ศาสนา พุทธ . สัญชาติ เกิดวันที่ 6 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2505 เริ่มรับราชการ วันที่ 27 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2529 เกษียนอายุราชการปี 2565 ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 7 ิสถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านโนนสูงคอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัด มหาสารคาม 44110 ที่อยู่ปัจจุบัน 49 หมู่ 8 บ้านอีเม้ง ตำบลราษฎร์พัฒนา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 44110 โทรศัพท์ 06-2375993 ชื่อบิดา นายเนียม คงรื่น อาชีพ พ่อก้าน ชื่อมารดา นางตาค คงรื่น อาชีพ แม่บ้าน ชื่อคู่สมรส นายประจักษ์ ภูมิศรีจันทร์ อาชีพ รับราชการ (ครู) ความภาคภูมิใจ - ได้รับเกียรติบัตร เป็นข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความเอาใจใส่ อุตสาหะ

ประวัติการศึกษา

วิริยะ โดยไม่มีวันลา มาสาย หรือ ขาด ในปีพุทธศักราช 2546

ระดับวุฒิการศึกษา	สถานศึกษา	1	ปี พ.ศ.
ค.บ. (ภาษาอังกฤษ)	วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา		2528
ม.ศ. 5 (มัธยมต้น)	โรงเรียนท่าเรือ (นิตยานุกูล)	1	2524
ม.ศ. 3 (มัธยมต้น)	โรงเรียนท่าเรือ (นิตยานุกูล)		2522
ป. 1 – ป. 7 (ประถมศึกษา)	โรงเรียนชุมชนบ้านร่อม	:	2519